

كۇلۇك نى كۆرۈش پۇتتەرىنى ۋەزىيەت: (مارە ۱۱) ھارۋى ۲۰۲۳

بە سۆزلىرى مەنەرى زىھارنى بىر ئىككىنچىلىك قىلىرى

خاۋەنى ئىمتىياز ۋ سەرنوۋسەر
تۆھپى كەزىم

۰۷۵۰۹۰۰۳۲۴۵ - ۰۷۵۱۱۲۱۲۵۲۳
tofeqkarem@yahoo.com

بە ئۆزىنى ئۆزىنى: ئابدۇل سەدىق
بە ئۆزىنى: ھۆنەرى: قوشۇمە مەمەد
ئاۋۇزكارى ياساۋى: بەگەر خەمەمەدىق

خەمەمەدىق ئۆزىكاران

بە. د. ھۆججەت مەمەدخەمەد
بە. د. سەيپى مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد

خەمەمەدىق ئۆزىكاران

بە. د. كەسەمەدىق مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد
بە. د. مەمەدخەمەد مەمەدخەمەد

سەيپى گۆقارى خان
www.kallikurdi.com

تېل: ۱۸۰۰
نۇم: ۱۸۰۰

ناوەڕۆک

تەمبەری (هەڵبە)

٥	د.جەعفەر عەلی	پرسی ناسیۆنالیزم و ئایین
١٧	د. کامران محەممەد	کورد و ئایدیۆلۆژیا
٣٣		ئایدیۆلۆژیا، ناسیۆنالیزم و جیهانگیری - جاویدیکەوتن لە گەڵ ئەمبۆیە کرکاروانی -
٤٩	یوغازی عەبەللائی قەسری	دەنگی ئەنەب لە بەرانبەر چەماتنی کۆلتوونالیزمدا
٥٩	د. مۆلەین زەلەبی	ئیدگا نۆیە کان بۆ کۆلتوونالیزم و ناسیۆنالیزم
٧٣	د. شاد کواڤانی	ناسیۆنالیزم و دەرهەشتە خەریکەکانی ئە سەدەیی بیست و یەکمەدا
٩٠	شەمال ئەحمەد ئیبراھیم	تاکتیکەری نوێ: خوێوگۆشتن لە سەردەمی ناسیۆنالیزمدا
٩٧	پ.د. رەعد رەفەعە محەممەد	دەستپێکی ئیمبرالیزی چینی
١٠٥	عەبەللا عەباس	باری سەربەخۆیی ییگری ئەریزەیی (خوێری یەگژا جوونی دین)
١١٦	ئ.د. یواز ئورەدین	ئیدیلۆگرافیا ئایدیۆلۆژیا ١٩٨٧-٢٠١٠

بەنەلێ گەشتی

١٢٩	د. هێمن عومەر خۆشتا	عەبەلەحمەد محەممەد یەگی یاران، وەرگێری نێو کۆشکی سولتان
١٣٤	محەممەد رەھووف	هوشیارێ: سەرەتا و دەستپێکی گۆڕانە
١٤٩	پ.د. د. عوسمان عەلی	قۆبای ئۆزان
١٥٣	تاریق یارەحمەدی	هەولێک بۆ ناسانێی مەلامووسا کلانی
١٦٦	ئ.د. عەادل مەسحوق	ڕۆژی تاریک و شەموی زووناک: کیمیای یاران هەلەبەجە لە پەرەویری شایەتەتەتیکدا
١٨٦	یارام سوبی	تۆمارێک لە خۆلێن مۆزۆیی کۆمەڵکۆرکردنی ماسوتمانان لەلایەن رووسیاوە

كورد و كوردستان

لە بەلگەنامەكانى دەولەتى عوسمانىدا

- گۆنھارى خال بايمىتى (كورد و كوردستان لە بەلگەنامەكانى دەولەتى عوسمانىدا) دەكاته ئانلىشانى نەومەرى داھاتوو گۆنھارەكە، لەو چوارچۆنەيدا دەخوازىت لىكۆلىتەو لەم بواراندا يكرىت؟
- مەلئەندە ئەرشىقىيەكانى دەولەتى عوسمانى كامانەن؟ چۆن دەتوانى سۇدىان لىوهرىگىرىت؟
- تاپۆي مولك و زھوبىيەكانى كوردستان لە ئەرشىقى تاپۆ لە ئەنقەرە.
- لاپەنى كلرگىرپى ناوچەكانى كوردستان لە ئەرشىقى دەولەتى عوسمانى.
- تۆمەرى دادگاكانى شەرى لە ئەرشىقى عوسمانى.
- ئىيانى شاعىر و ئاودارانى كورد لە ئەرشىقى عوسمانى.
- تا چەند ھوشى ئەمارەت و ھىرىنىتە كوردىيەكان لەئىو ئەرشىقەكاندا پەنگيانداوئەو؟
- نغووس و بارى شارستانىيە دالىشتوانى كوردستان.
- ھوشى پەرورەدە و فىركردن لە سالتامە عىلمىيەكان.
- كورد و كوردستان لە رۆژنامەگەرىيە عوسمانى.
- لە كام ئەرشىقى دەولەتى عوسمانى، دەستتوووسى زۇنايانى كورد پارىزراو؟
- كورد لە ئەرشىقى گۆمەرى توركيا (قۇناغى كۇتايى دەولەتى عوسمانى).
- تا چەند دۆكىۋمىتتە مېژوووبىيەكانى كورد لە ئەرشىقى عوسمانىدا، سانسۆر كراو؟
- وئەتى كورد لە ئەرشىقى عوسمانىدا بە بەراورد بە پىكھاتەكانى ئرى دەولەتى عوسمانى، چۆنە؟
- ئەركى دەولەت و ئاوەندە زانستىيەكانى لە شىباندنى توتىزەردا، بۆ لىكۆلىتەو لە ئەرشىقى عوسمانى چىيە؟
- تا چەند كوردانى ياكوور بەكەلكوھرگرتن لە ئەرشىقى عوسمانى، ئەتوانن خزمەت بە مېژوووبى كورد بگەن؟
- داواكارىن لە ئوسەرانى بەرئىز، لىكۆلىتەوكانىيان ئەسەر ئەو نەومەرى بوارانەى كە ئامازەيان پىتراو تا پىكھوتى (۲۰۲۳/۱۰/۱) بلىرن بۆ گۆنھارەكەمان.

تەخىرىمى زامانە

ئايدۆلۇزىيا، ناسىۋىنالىزىم، كۆلۇنىيالىزىم

ھەرسى ئاۋەندە كەلتۈرىيەكان لە سەردەمى ئۆيىدا

ھىچ كايەيەكى ژيان پارىزراۋ نىيە لە بەردەم شالاۋى پەرقراۋاشى تەكەنەلۇزىيائى ئۆيىدا، بە سەتتەرە ئايدۆلۇزىيا و كەلتۈرىيەكانىشەۋە، بەتايىيەت كارىگەرى سۇشيامىدىا كە خەرىكە كارىگەرىيەكەي ھەمۇو سىئورىك بىيەزىتتە. لەم دۇخە پر گۇپانكارىيەدا پرسىيار ئەسەر ئاينىدەي ئايدۆلۇزىياكان پەيدا دەيىت، ئايا چەندى دىكە لە بەردەم ئەم شالاۋەدا خۇدەكرىت؟ ئايا ھەرس دەھىتتە يان دەتوانىت لە بەركى دىكەدا بىتەۋە مەيدان و خۇي بگۈنچىت؟ ئەدى ئەم تاككەرايى و قرە كەلتۈرىيە ھەروا لە كەشەكرىدەدا دەپن يان قۇناغىكە و تىدەپەپىت؟

تەۋەرى ئەم ژمارەيەي گۇقارى خال، تەرخانە بۇ ۋەلامدانەۋە و شىكارىي ئەۋ قەيرانەي ئايدۆلۇزىيا تىكەۋتۈۋە، كۆمەلىك پىسۇر و نوسەر لەم تەۋەرەدا، دەيانەۋىت لە سەر ئاينىدەي بىرى نەتەۋەيى و كۆلۇنىيالىزىم و ھەرسى ئايدۆلۇزىيائى چەپ، شىكارىي و لىكدانەۋە بگەن. تا دەركەۋىت ئەمەي ئىستە پەرەسەندىي پۇيۇلىزىمە يان گەرانەۋەيە بۇ سىروشتى مرۇف كە ئايدۆلۇزىيا لىتى تىكداۋە؟

بە ئومىدەي تۈتۈيىتىيان تۈي خۈيتەر تىراۋ بگەن و بە شىكىرىتەۋە و خىستەۋۈرى زانىيارىي و لىكدانەۋەي واقىيى بمانگەيەنتە مەنزل.

د. جەعفەر عەلى

پرسی ناسیۆنالیزم و ئاین

سەرەتا

ئاسیۆتالیزم و ئایین وەك چەمك و دوئیاییتی، دژیەر و تاكۆكن، ئاسیۆتالیزم لەباری سیاسیی و كولتورییەو بەجووگ و پابەند بە ستوور و جوگرافیاپەکی دیاریکراو، هەرچی دیتە فراوان و نەرسەستوور، ئاسیۆتالیزم هەولێ گەران بە دواي مالىكى تايبەت و گیرسانەو لە جوگرافیاپەکی سیاسیی و كولتوروی دیاریکراو دەدات، دین چاوی لەسەر کۆکردنەوێ ماله سیاسییە لۆکالییەکان و جوگرافیاي كولتورە ستوور بۆکیتشاراوەکانە بۆ ژێر دەسەلات، سایە و سەیوانی تینگستی پێروزی تەگزی و پیتماي و نامۆکاری دیتی، ئاسیۆتالیزم پێیستی بە جەنگینی سیاسیی، کۆمەلایەتی و فیکری هەیه بۆ تینگشکاندن، هەلوەشانەو و تاپەشکردنەوێ سەرلەنوێ سەرزەمینی هەموو مالىكى گەرە و نەرسەستووری بان-تەتەوێ، هەرچی دیتە خەریکی سەپتەو و تواتنەوێ ماله ستوور بۆکیتشاراوە بەجووگەکی ئاسیۆتالیزم لە ئاو پروبەرە سیاسیی و جوگرافیا گەرەگەیدا، لەتار دوئیاییتیە ستوورپەر و فراواتەگەیدا.

ئاسیۆتالیزم پێیستی بە هەلوەشانەوێ چەمکی (ئومەت) و (ئیمپراتۆریەت) هەیه بە ئامانجی ڕیکخستەو و داپەشکردنەوێ جوگرافیا سیاسیی و كولتورپەکی بەسەر تەتەو و كولتورە جیاوازمەکاندا، واتە گیلنەر کووتەنی، دروستکردنەو و دارشتەوێ جوگرافیا سیاسییەکە لەسەر بێمائی تەیاکردنەوێ بە كولتورپەکی تايبەت و دیاریکراو (دۆزیتەوێ سەرپلشینکی سیاسیی بۆ كولتورپەکی تايبەت)، هەرچی دیتە پێیستی بە پەلکێشکردنی ئاسیۆتالیزم و کوتاری تەتەوێ هەیه بۆ لە قالیانی ئەتار چەمکی ئومەت و ئیمپراتۆریەتی دیتیا.

ئاسیۆتالیزم، تە تەتیا لەگەل بیروکەي ئومەتی ئیسلامی، بەلکو لەگەل بیروکە و چەمکی ھاوئیشتمانی جیهانی، کۆمۆنیزم و ئیمپراتۆریەتیش دژ و تاكۆکە، بەلام دەشپت سوود لە هەر پەکیک لەر چەمکانە وەرگیریت بە ئامانجی بەرەوپێشبردنی دینگا و ئامانجەکانی پرسی تەتەوێ و برتیادانی کۆمەلگەي فاشتازیاکراوی تەتەوێ، هەرچی دیتە، پێچەواتەي ئەرە هەول بۆ سەپتەو و تواتنەوێ کوتاری ئاسیۆتالیزمی لەئاو چەمکی ئومەت و ئایدیۆلۆژیا و بیروکەي ئیمپراتۆریەتی دیتیا دەدات.

پرسیار ئەوێ، ئەگەر ئاسیۆتالیزم و دین بەر ئەندازەپە لە مەملەتی، تاكۆکی سیاسیی و فیکری قولدان، ئەي چۆن و لە کویدا دەتوانن لە مالىكى سیاسیدا کۆبیەو و بۆ ئامانجپەکی سیاسیی و کۆمەلایەتی ھاوبەش کۆمەك لە پەکدی وەرگیرن، بەمانایەکی دی، ئایا دەکۆیت ئاسیۆتالیزم کۆمەك لە مالی دین و دینیش بۆ ھاوکاری و یارمەتی سەر بە مالی دوئیای فیکری ئاسیۆتالیزمدا بکات؟

بەبەرئای ئێمە، ئەم پرسیارە، پرسیاریکی گرانگ، و گەمەز و لەمداوەتەوه، ئەمە لەلایەکی، لەلایەکی دیکەوه، بەنگە زۆرەگوییە تەبئیت ئەگەر بێنین، تا ئێستا لە ئاوەندی کۆمەڵگەیی کوردیدا، هێندەیی ھەستیاری و گەمەزەگەیی، بایەتیانە کاری پێویست لەمبارمەوه نەکراوه، دەزانم، وتار، کتێب، تەنانت لە ژانکۆکانیشدا ھەندێک کار لەم بوارەدا ئەنجام دراوە، بەلام چگە لە ساوەیی و دووبارەیی کارەکان، کە ھێزێ تێرکەرنی و لەمداوەتەوه بە بایەتەکانیان نەبووه، ھێشتا وەلام بە کرۆکی بایەتەکان نەدراوەتەوه، یان ھێشتا زیاتر پێویستیمان بە بەرواچوون و لیکۆلینەوهی فیکری و ئەکاڤیمی قوتەر و وردتر دەبێت بۆ ئێکسپووتەوه لە وەلامێکی ژانستی گونجاو بە بایەتەکان، ئایا ئەم دوو چەمکە ناکۆک و ئێ بەیەکە، چۆن و لە کوێدا بەتوانن تەباين، لە جەنگی فیکری و میژوویی ئیوانیاندا، لە ھەولی تێکشکاندن و سڕینەوه و ھەلوھشانەنەوهی بەکەیدا، لە کوێدا، لە کام خال و کام پەنت و ئامانجی سیاسیی و کۆمەلایەتیدا، بەشیت بەیەک بگەن و سوود لە یەکدی وەرگیرن.

ناسیۆنالیزم و دین، ئە ڕەتکردنەوهوه بۆ دیاڵۆگ

لە ملالانی و بەرپەککەوتنەکانی میژوودا، ژۆریی کات، گەورەکان و بەھێزەکان، بچووکەکان و بھێزەکانیان قوتداوه، یان ھەلیانداوه قوتیان بدەن، بەلام لە بایەتی ناسیۆنالیزمدا ئەم ھاوکێشەیە پێچەوانە دەبێتەوه، کاتیەک ناسیۆنالیزم بەرپەکەوتن بە ھەموو توانایەوه ھەلەدەبات ئایین و پروپەرە گەورەکان، لۆکالی بکاتەوه، واتە بچووکێک بەچیتە جەنگی گەورەکانەوه، بچووککرتنەوه و بایەشکرتنی جوگرافیاکەیشی بە ئامانج دەگرت. ناسیۆنالیزم و دین، دوو چەمک و دیارەیی فیکری و کۆمەلایەتی ئێ بەیەکی ئاو میژوون، بەلام وەک چۆن دەشیت ناکۆک و ڕکابەرین، دەگونجیت لە پەرەتیشدا و کۆمەک لە یەکدی وەرگیرن.

لە ژانستی چەمکەکاندا، ئەگەر دین بریتی بێت لە (ئێز)، ناسیۆنالیزمیش لە (ئەنتی ئێز)، یان بەپێچەوانەوه، ئەوا دەرکەوت لە ئەنجامی ئەو ئێزەری و ناکۆکییە میژوووییەدا، (سەتتیز)ێک، بێتەبوون، واتە ناسیۆنالیزمێک لە مالی دین و تیگەیشتن و ماناکانی دینەوه، کۆمەک وەرگیریت، تەک بێت بە خوێی دین خوێ، یان دینێک، سەرپختە ئاو دینای فیکری ناسیۆنالیزم و بە قارائەتی نەتەوێەکی دیاریکراو و بەولەتی نەتەوێەکی کەلکی لێوەریگیریت. ناسیۆنالیزم و دین بە ھوای دروستکردنی شوناسی جیاوازدەون، ناسیۆنالیزم شوناسی لۆکالی و دینیش شوناسی یان-لۆکالی و سەرۆتەتەوهیی، لێرەوه کاتیەک شوناسە لۆکالییەکە لەگەڵ شوناسە یان-لۆکالی، یان سەرۆتەتەوهییەکەدا

(دین، یان ھەر ئایدیولوژیا و ئایدیایەکی دیکە یان خەتەوھەیی بێت) بەرپەگەزەکردن، دەشێت ئەم بەرپەگەزەوتە بێت بە (سەنتیزم) واتە پێتی بە یەكگەیشتن و کۆکەرەوھەیی ھاوھەشیەکانی نێوان دور شوناسە ناکۆک و ئێ بە یەكگەزە، بەمەش پرسی شوناس ھەنگاوێک بەرەوپێش دەچێت. لە ئەنجامی ھاوکاری و کۆمەکی نێوان دور شوناسی جیاوازد، سەنتیزم، کە دەکۆت بچووکتەر لە ئایدیولوژیا و پووھەری دینی و گەورەتر لە دۆنیایینی بچووک و ئۆگالی بەر ئە خەتەوھەیی بێت، پێکێت.

لێرەو دەکۆت بڵێن: کاریگەرپە دیالێکتیکییە، پێگە خوش دەکات بۆ کاریگەری دیالۆگیکێتالی، بەمانا لەبەری بە یەكگەزە و پەتکەزەوھەیی یەكدی، لەبەری ھەولێن بە ئاراستەیی سەپاڤینی شوناسیکی تایبەت و ناکۆکەھەند بەسەر گرووپەکاندا، دیالۆگ و پەيوھندی لە نێوان ناسیۆنالیزم و دیندا دروست دەبێت.

ناسیۆنالیزم و دین، لە ئەوروپاوە بۆ پۆزھەلات

پەيوھندی نێوان ناسیۆنالیزم و دین، پەيوھەتییەکی ئارام و سەقامگیر نییە. خالی جەرھەری ناکۆکی نێوانیان پەيوھندی بە دانگیرکێتی وەلای ئاک و گروپە کۆمەلایەتیەکانی کۆمەلگەوھە، ھەردووکیان کار بۆ کۆتێرۆلکردن و پەتکەزەنی ھۆشیاری کۆمەلگە بە رەتگی تایبەتی خۆیان ئەکەن. پەتکۆرتی ھەردووکیان ئێ بە بابەشکرتنی وەلا دەوھستەوھ.

ناسیۆنالیزم و دین، ھەردووکیان، بەلام پەجیاوازییەوھ لەسەر پتەپەتی بێرۆکەیی موقەدەس دامەزران، ئەم بێرۆکەییە لە ئایدیای بێتیا زەھاتر، توندتر و جیگیرتر، بەگشتی ئایدیای دینی ھەست و ترسیکی شاراوھەیی تە قەتیا لە ناسیۆنالیزم، بەلکو لە ھەر بێرۆکە و ئایدیایەکی دیکەش ھەبە، کە بخوارێت دۆنیای لەگەل تاپەش یكات، یان بزانێت دەبێت پێگەر، یان مەترسی لەبەردەم دروستکرتنی نوڤیا ئایدیالە یەكۆگەنگەیی ئەو، لە پەراتیەریشدا ناسیۆنالیزم ھەمان ھەست و ترسی، بەلام لە قۆرمیکی دیکەدا، لە فیکری دینی ھەبە. گەورەترین ترسی ناسیۆنالیزم لە فیکری دینی، ترسە لە بێرۆکەیی بان خەتەوھەیی و دەردەستۆری ئەو، ترسیگ ناسیۆنالیزم و ھەر بێرۆکەییەکی دیکەیی بان خەتەوھەیی ئایدیاتی لە پەراتیەر ئایدیا و فیکری دینی و موقەدەسی دیندا ھەیانە. ھەرچەئە ترسی شاراوھەیی ناسیۆنالیزم پەراتیەر بە دین، لەو ترسە بچووکتەر و گەمترە، کە دین لە پەراتیەر ناسیۆنالیزمدا ھەبەتی، چرنگە ئەو پووھە لە دۆنیای مۆدێرنیدا ناسیۆنالیزم تۆکی لە پایەخی دین وەك یەكێک، لە پتەما پێکھێتەرەکانی ناسیۆنالیزم و ئەتەرە ناکات. ناسیۆنالیزم ھاوشانی زمان، کۆلتور، جوگرافیا و پتەما بابەتیەکانی

دیکه، بایه‌خی بیهیش به له‌به‌رچارگرتنی نه‌و کاریگه‌رییه‌ی له یه‌گه‌ستن و یه‌که‌نگکردنی پیکهاتی کومه‌لایه‌تی و سایکولوژی موقه‌کان و نه‌و پوله‌ی ده‌توانیت له بیناکردنی که‌سیتی نه‌تو‌ده‌دا بییه‌ت، فراموش ناکات. لیره‌دا دین ده‌یتنه په‌گه‌ژیک لهر په‌گه‌ژه بابه‌تیه‌ی ناسیونالیزم پیوستی پنی ده‌یت له به‌رائیه‌دا دین، نکولی له ههر پو‌لیکی کاریگه‌ری ناسیونالیزم له بیناکردنی فیکری دینیدا ده‌کات، چونکه یونیدی دینی به‌کو سر به‌دونیای فیکری په‌هابورنه (المطلق) به‌مانا له‌نیو پروپه‌ریکا کارده‌کات له دهره‌وی جیهانی کومه‌لایه‌تیه‌وه هاتووه، واته‌گه‌ریوونی، سه‌رووجوگرافی، نامیزووی و بان‌ته‌تو‌ده‌یه.

ویرای نه‌وانی ناماژدیان پندرا، ده‌بن نه‌و راستیه‌یه فراموش نه‌که‌بن، که ژینگه‌ی کومه‌لایه‌تی ده‌توانیت کاریگه‌ری به‌سه‌ر ناوهر‌وکی دین و گوته‌ری دینییه‌وه دابیت، ده‌توانین بلین، زور کات ثابته‌کان به‌که‌ونه ژیر کاریگه‌ری نه‌و ژینگه‌یه‌ی، که تیدا هاتوونه‌ته بوون، کومه‌لکه و د‌و‌خی سیاسی، کومه‌لایه‌تی و سایکولوژی کومه‌لگش له پر‌وسه‌ی نه‌م پیکهاتن و هاتنه‌بوونه‌دا پو‌لی خویان ده‌یتن. راسته‌نه‌و پو‌ژگاره، بیر‌و‌که‌یه‌ک به‌ناوی ناسیونالیزم و چوارچویه‌کی سیاسیش به‌ناوی ده‌ولتی نه‌تو‌ده‌یه‌وه یورنی نه‌بوو، به‌لام ده‌توانین بلین، بریک له بیر‌و‌که‌کانی، یو نمونه دینی یه‌هودی (پنویستی گه‌ل) له‌گه‌ل نه‌و بیر‌و‌که‌یه‌دا ته‌بابویه‌وه، که دواتر به‌ ناسیونالیزم ناسرا لیره‌دا دین چووه‌ته خرمه‌تی مه‌به‌ستیکي سیاسی، که بریتییو له (گه‌ل)، خردا، خردای گه‌ل و، گه‌لیش، گه‌لی خردا بوو. خردا (یه‌وه)، یه‌و سیفه‌ته‌ی گه‌لی هه‌لب‌زیرداری خردان، خردای عیبری بوو، واته‌ ناسیونالیزم و دین ناوینه‌ی یه‌کدی بوون و ده‌ک یه‌ک بابته ماته‌وه و یو نامانجیکي دیاریکراو کاریان کرد.

له جیهانی مه‌سیحیه‌تدا، سه‌ره‌تا که‌نیه مۆرکیکی کاسولیکی وهر‌گرته‌بوو، وه‌ک قه‌واره‌یه‌کی ده‌سه‌لاتخواز، هارشان و سه‌ربه‌خو له ده‌ولت جیگه‌ی گرتیوو، دوو ئیمپراتورییه‌ت، که هه‌ردووکیان یه‌ک شت بوون. له‌ئار یه‌ک چوارچویه‌دا هه‌بوون: ئیمپراتوریه‌تی سیاسی ر‌و‌مائی و ئیمپراتوریه‌تی دینی کاسولیکی. که‌نیه‌کانی پو‌ژه‌لات، که دواتر سه‌ربه‌خو بوون، به‌شیوه‌یه‌کی پ‌ژه‌یی مۆرکیکی نه‌تو‌ده‌ییان وهر‌گرته‌بوو، دواتریشی پو‌لی خویان له پر‌وسه‌ی سه‌ربه‌خویه‌دا بیته‌ی.

له سیاسی نه‌وروپی نویدا، نه‌تو‌وه تاز‌ه‌کان له هه‌ناوی نه‌و ئیمپراتوریه‌ته‌ی له یه‌ککاتدا که‌نیه و ده‌ولتی بۆمانیشی له‌خو‌گرته‌بوو، له‌بایکیوون، علمانی تیوان که‌نیه و پاشاکان پو‌لی خو‌ی له چه‌سپاندنی ب‌نه‌ماکانی ناسیونالیزم و نه‌تو‌ده‌دا بیته‌ی (خواستی پاشاکان یو سه‌ربه‌خویی له که‌نیه، خواستی که‌نیه یو پاراستنی گه‌لان و که‌مینه‌کان).

هه مانگات بزووتنهوهی ریفرۆمی ئاتینی بۆلی له گهوره کربنی فیکری ئاسیۆنالیزمدا بینی و بزووتنهوهکانی سهربهخۆیی بهچوونه پال و هیز وهرگرتن له بزووتنهوهی چاکسازی ههنگاویکی گرنگ چوونه پیش. ئهتیوونی ئوتیای پیروزی مسیحی، وایکرد پڕۆتستانییهت لهگهڵ گهشهکردنیدا پشنگیری له فراوانیوونی زمان و ئهدهبی تهوهیی و داھێنانی چاپمهنی دهکرد. بهمهش ئهدهبی تهوهیی له سنوورێکی فراوانتردا دهگهیشته بهرهستی خهڵک و هۆشیاری تهوهیی بههیز دهکردن.

ریفرۆمی پڕۆتستانی، پهڕهساندن و جیگیربوونی زمانه لۆکالییهکان و چاپمهنی سهرمایه‌داری، هۆکاری گرنگ بوون له پاشهکشهپیکربنی زمانی لاتینی وەک زمانی سینتڕال، زمانی دهسهلات، زمانی پیروزی نووسین و خوێندنهوه، دواتریش چۆلکربنی شویته‌کهی بۆ زمانه لۆکالی و تهوهیییهکان. کارکردن بۆ جیگه‌گرتنهوهی زمانی لاتینی، له‌لایه‌ن زمانه لۆکالییه‌کانهوه و په‌ڕۆبوونه‌ویان یق ئاستی زمانی دهسهلات، یق کیشته و ململانی نه‌بوو، هه‌ر هه‌ول‌دانیکێ زمانه لۆکالییه‌کان یق جه‌ختکربنوه له تایبه‌تمه‌نیه‌کانی خۆیان و هه‌رگرتنی مانا و شوناسیکێ جیاوازی، جگه له پڕویه‌پڕوووبوونهوه و تیکشکانینی زمانی لاتینی، زمانی پیروزی دهسهلات و پیاوانی که‌نیه، پێگه‌یه‌کی نیه‌کی نه‌بوو. سه‌ره‌تجام ئه‌و هه‌ولانه چهند په‌شداربوون له هه‌له‌ه‌شاندنه‌وهی کومه‌لگهی فه‌تتاریاکراوی مسیحی، هه‌نده‌ش ڕیگه‌خۆشکه‌ر بوون یق ده‌رکه‌وتنی ئاسیۆنالیزم و کومه‌لگهی ته‌وه‌یی. له جیهانی ئیسلامیشدا، چه‌مکی ئوممه‌ت و سروشتی بان-ته‌وه‌یی دین، بته‌مای گرنگ و ستواتیزی ده‌وله‌تی خیلافه‌ت بوون. هه‌ر بیرۆکه‌یه‌ک له‌پرووی تیۆری و هه‌ر هه‌ول‌دانیکێ پراکتیکیش یق ده‌رچوون له‌ بازته‌ی پیروزییه، پاسته‌وخۆ به‌ ملانی پڕویه‌پڕوووبوونهوه له‌گه‌ڵ ئاوه‌ندی ده‌سه‌لاتی بینی یوو. به‌لام له‌و ئوتیای په‌ها‌بوون و پیروزییه‌شدا، واقع ئاماره به‌ سیما و تایبه‌تمه‌ندی جیاواز له‌ ئیوان گه‌لان و ئاوچه جیا‌جیا‌کانی ده‌سه‌لاتی خیلافه‌ت به‌مات، که‌ وریه‌ وریه‌ له‌ رتی هه‌ول‌دان یق داه‌بان و جیا‌بوونه‌وه له‌ ئاوه‌ندی خیلافه‌ت و سینتڕالیزه‌کربنی بینی، هه‌ول‌باندە‌دا گوزارشت له‌ بوونی سه‌ربه‌خۆی خۆیان و شوناس و تایبه‌تمه‌نیه‌ سیاسی، کولتوری و کومه‌لایه‌تییه‌کانی خۆیان بکه‌ن.

به‌گشتی ده‌توانین بڵێین، ئیمپراتۆریه‌ت، له‌ هه‌ر فۆرمیکیدا بووینت، له‌به‌رده‌م هه‌وله‌کانی خۆناسین و گوزارشت له‌ تایبه‌تمه‌نیه‌ لۆکالییه‌کان تیکشکا و سه‌ره‌تجام ئاسیۆنالیزم توانی له‌ناو پڕویه‌ری ده‌سه‌لاتی پیروزی، نه‌ک هه‌ر پڕویه‌ره‌کانی پیروزی دینی و ئوتیای تیکشکینت، به‌لکو له‌ زۆر ئه‌مۆرنه‌ی میژوویی و بپه‌گی میژووبیندا، خۆدی پیروزییه‌کانیشی کردن به‌ به‌شیک له‌ به‌ره‌وپه‌شبردن و چه‌سپاندنی ئوتیایینی فیکری و سیاسی خۆی.

گهرای یو ناسیونالیزم له څا و دییدا

[illegible][illegible]

شهرچی داسیوالیو سی پیمپیه وهک بیرووشی یه کی واسمه و خری پیتاسه دهکات،
راسیرمی دینی نیکال به بالابوسی نه وهی الاستعلاء القوی دهکات. نه موره به
داسیوالیوم، روربهی کات دهکوپند بو بیرووشی یه کی راسیرمی و که سیه پیمپیه
نه موره کانی دی به نامیه دهکات.

پهروه دهگاپهسده بو پرسپاره سارهکپه کهی سهرنا په یوهندی نیوا ناسیونالیرم وایی کانیک دهلیپ، هم سور چه مکه فیکری و کرملا په پییه دهوئی نه په یوهندیپا و کرمکه به په کدی یکهی مانی نهوه پییه بهره دروسنکردی فورس ناسیونالیرمی دیسی بهیچ یان ناسیونالیرمی دیسی پتکبهیرید، یان کار بو پتکیمنا و نارشتی بهما پیوریپه کانی ناسیونالیرمی مورگامی یان نهژادی یکهی مبه سب هم په یوهندیپه نهوه. دره نیامی په یوهندی و کرمکهی نیوامیا بصرینه حرهات فورمیکنی ناپهت و مودیلنکی بهرمی ناسیونالیرمهوه، که ناسیونالیرمی مده پییه ناسیونالیرمچک هیری به یه هیب هداریه کرمپوری دیسی و نه نهوه پیه کان به سار به مانه کرم دیموگرافیه

و پرمسپه‌ګانې مافې ټولنپوهن و پزرګرم ته بوون و بزار دهی ناراده‌یی مروف به‌چاو بګریت. بهم مایه به دهره‌وهی کارګردن بو ناسیونالیټیکې سده‌یی و نه به‌دیه‌ویشد، بومیدنای دوی‌پېښه‌ګی دیمې بیبال، دهره‌وه‌ګانې ګرمچا و به‌په‌ګوره کارګرې ته بټون هم دوو جیټاپېښه جی‌واړنه. ناراده‌په‌ک هم به‌چوونکو ده‌په‌وه هم ناسته‌ګی ګوره‌پشی بو دروست ده‌پت.

ناسیونالیټ مې ده‌اندی موندېوه و په‌رګیر هره‌وه‌ها دپېتک بوند ده‌سی به تیکسې به‌ګرې و به‌ماکانی موفه‌ده‌سی به‌ده‌په‌وه ګوښت، کاریکې فورسه بټون له‌ګی هیچ دوی‌پېښه‌ګی سیاسي و ګومه‌لایه‌ی دهره‌وه‌ی حویلي و نه حویلي جی‌واړ نه‌با و ګونجاو بی چونکه رمې و تیکسې پټود له‌ژبې عه‌باي هر دایدپولوزیا و پېروکه‌په‌ګ کاربکاډ به‌ک دهره‌وه‌ګانې په‌پوهنې به‌ګل ټوایندی، به‌لکو حردی بارنه‌ګانې ګفوګزش مافسی مه‌حال به‌چوونک ده‌ګانه‌وه له‌ګر نو به‌حشې ټپای بوون و ګومه‌لګی مروف‌په‌مید به سهره‌ناوه بو ګونای بټو ګون نه‌ګر سه‌ه‌ن بو ګونای ژبای مروف‌په‌ی و شارستګی‌ست حسنه بو باره‌و جی‌پېښه‌ی مټووی‌وه ټیدی بو ده‌سلات و ده‌ستګه‌وی بومیدی ده‌پت. ره‌ګر بیل پټووی‌ست به‌ګومه‌ګی پېروکه و نایدپاکانې دهره‌وه‌ی حردی نپت، لیره‌وه بیل ټه‌سنه‌به بولید به‌ګل ناسیونالیټ ماف کاربکاډ، به‌لام ناسیونالیټم بو برونه‌پشی نایدیا و ګه‌پشن به‌ ناسته‌ سیاسي و ګومه‌لایه‌پېښه‌ګانې بونای سووبوه، ګرم ته دیمې ده‌پت. له‌ګه ناسیونالیټ مې عهره‌ی ټپانی مورکی سمېر و ګروان. و یوسه‌په‌ګانې موفه‌ی ریندوی هم بوچوونه‌مال بی

به سهره‌وه‌ی ده‌سلانی شاعباسی په‌ګه‌مې سغه‌ویډ (۶۵۸۱-۶۲۹۰) هره‌وه‌ی حج به‌وه‌و مالی حردی نه‌کارجر و فرمای ګرد نه‌بری مه‌ککه سالانه بو به‌چکرېږ پو به‌و موګه‌ونه بګی که به شاری مه‌شه‌ر دروسمیکردبوو وانه شاعباس له‌پی ټه‌م بویاره‌په‌وه ه‌ولید به‌ګه‌ری دیمې بجانته حومه‌ت. ټه‌چېندی سیاسي دهره‌وه‌وه چونکه بهم فرمای ټیګری ده‌ګرد به‌ی داری حمله‌ل پیکواری ولانه‌ګی نه‌ګانې عتیه‌پوون به‌وه مه‌ککه وه‌ک باج بدریت. به‌دوله‌ی عوسمانی به‌سه‌ه‌ه‌ی په‌اشای په‌هله‌وېشه‌وه بو بوسن، وانه به‌ده‌سلانی عه‌مانی په‌هله‌وییه‌ګانه‌وه بو ده‌سلانی دیمې نایه‌موللاګانې ټیسنا ه‌پیشه بو به‌فیکردوه‌ی نه‌وانیدی و سه‌پاندی به‌کېه‌ګی ټه‌ بټان، ناسیونالیټ مې بټانی یاریه‌ګه‌ی نه‌ دهره‌وه‌ی دپې و مېه‌به سټیپه‌ګانې ټیسلاډ، نه‌ګردوه

نه‌ګه. دپقت بده‌پې، که‌سپکی عه‌سیحی حیزبې به‌عس ناده‌هررینیت. به‌لام نه‌فیکری سیاسي و ګومه‌لایه‌ی ټه‌و حیوبه‌را دیمې نیسلام به‌مایه‌کی ګرمکی ګوګر ده‌وه و په‌ګحسټی به‌نوه‌ی عهره‌ب ده‌پت، دپې وه‌ک ټاورنګ ده‌حیثه حومه‌تی به‌هټوکردي

سودودی مائه‌ودی عه‌رهب و له‌پوړی کومه‌لامنی سامکولژمه‌وده نه‌گنده‌ده‌ده
 به‌غس نه‌و حیره‌ سفا‌سفا‌نه‌ی نوی‌ای عه‌رهبه‌ ره‌ولده‌یات دینی نسلام له‌ سروشت‌نکی
 خوب‌سه‌وده بو په‌ممنکی تاسه‌نی عه‌رهب و نه‌ودش مچور‌کتر بو په‌ممنکی خبری نگو‌پ‌د
 نه‌گ‌ر‌به‌ی میو‌رس‌نی و د‌م‌و‌ر‌ش‌اری خبر‌ه‌که. معشیل عه‌ه‌و، به‌غس هه‌ولده‌یات دینی
 نسلام و پا‌ن-عه‌رهب‌یرم نه‌ه‌که‌وه نگو‌ب‌ج‌سه‌ تا به‌م پ‌نگه‌سه‌وه گ‌وی حقا‌و‌ر‌مه‌ک‌ای
 نوی‌ای عه‌رهب م‌ره‌و کالو‌ونه‌وه و سپ‌سه‌وده مناب له‌ دینی مه‌ع‌س‌ا نسلام گ‌و‌ر‌ا‌ر‌شته
 نه‌ پ‌و‌ج و سامکولژمه‌تی عه‌رهب مه‌ه‌ودی عه‌رهب له‌ پی‌ پن‌عه‌مه‌ره‌که‌سه‌وده (م‌ح‌مه‌د
 هه‌ل‌ب‌ز‌یر‌ا‌وه تا په‌امی نسلامی بلا‌وم‌ک‌انه‌وه داستانی نسلامی نه‌ پ‌نگه‌ سروشت‌ه‌که‌ی
 حوی حبا‌ک‌ر‌ته‌وه، که بر‌ت‌سه‌ له‌ ح‌کی عه‌رهب. هه‌روه‌ها پ‌اله‌وان و کار‌ه‌ک‌ته‌ر‌ه‌ک‌ای
 هه‌م‌و‌ی‌ای عه‌رهب خوب‌ا‌ده‌ت‌و‌می رو‌و‌ر و نه‌وا‌و نه‌ته‌ره‌ی نه‌که‌ په‌مه‌که‌ی بلا‌ر‌ک‌انه‌وه
 ه‌لام نه‌ک‌ر‌د چو‌ن‌که مه‌ه‌س‌تر، بو‌و نه‌ته‌ه‌ودی عه‌رهب و ی‌اله‌وان‌ک‌ر، عه‌رهب هه‌ل‌ب‌ز‌ر‌ب

ئاسىئەتالزم ۋە دىن، دوۋ چەمەك ۋە دىيار دەي مىگرى
ۋە كۆمەللەشەتەن دۇر ئەنەكى ئاۋ مىژروۋ، بەئەم ۋەك
چۇن دەشەيىف ئاكوۋك ۋە پىكەرىن دەگوۋىدەن ئە
بەئەم دىشەداس ۋە كۆمەك ئە ئەكەن ۋە رىگىر.

[illegible]

عەرمەند گۆمەن و ئەمانەت ڕۆست نەن گەن گەن ئەوان مەسحی، مان هەر شەنگی ڕی گەن ئەوانە حوس نە مسوومانکی عەرەب جەنەگەنە، چونکە مسلام وەگ چو بۆ عەرەنکی مسوومان گۆنۆورنکە دو عەرەنکی مەسحی و هەر مانەنکی ڕەگەش کۆتۆورنکە ئەوێ هەر بۆرکەن نەگەنە کۆرەگەنە و ڕەسەنە بەرەم نەگ سەرانی و ئامانحی سەسی نەو ماسیوالبەرمە عەرەسەنە، کە کۆرەگەنە بۆنە نە ماسیوالبەرمە بەس.

تەووی مێووی دەوڵەتی تورکی نوێش ئە کەمال ئەناتۆرکەو بۆ ئەوێش نە پەوێشێ ئێوان ماسیوالبەرم و دین بەرە نە سەسەب و نەزەوێشێ ئە هەموو نەگەنە مێووی ئەو وڵاتە، دەسەلات ئەمانی مۆوێب مان ئیسلامی ماسیوالبەرم و دین مۆوانەنکی ئە نەگ دانەپاو بۆر.

نەتۆرک دو سەرچەستی و چەسپەنێ ماسیوالبەرمی نەزادی و پەلامارەو ئە تورک هەندەوێ ئوای بۆ هەژانە ژێرەری گەلانی ناتۆرک بۆ مان پڕۆژە ماسیوالبەرمەنەکی سەوێ نە دینی نەسلا و دۆسە مەنەتی بێی وەرگەز نە هەندەوێ قۆنەدا نە باشکەر، مان شارەزەوێ دەوڵەتی تورکە پشنگەری ئە کاروبەری ئامی نەسلا مەدووە نە پەنجاکانی سەوێ پەرەووە، کەنە عەمان مەندەس، سەرۆکی «حەبەری مەوکار» دەسەلاتی گۆرەنەسە، نە ئەمان پشنگەری ئێرەسەنەری مەگەوێ بەلکو هەندەوێش بوو تا بە زەمانی عەرەبی بانگ پەدەن و پەمانگانی ئیسلامیش مەگەوێ کۆمەنای سالی ١٩٨٨ مەش کە مەنەنکی بێکە بو پەسەنەوێ هەن، نەدەر مۆ کاربەری ئامی نەسەر کۆمەنە و ماساکانی تورک پەنگە مەنەنەسەن نەوێ نە مەدەوێ ٤٠ نە دەسەوێ سالی ١٩٨٢ نەزادی نەسەرەوێ وەنە ئامی و ئاکەری ئە هەروێ قۆنەوێ سەرەتایی و نەوێدەوێ کرد نە مەمانی مەمانی تورکۆب نۆرەش، مەوێ نە کرەوێ دەوڵەب نەوێ ئیسلامەکانە هەوێ ئەمانە شەحەسی حوسشی وەگ مەشکە نە پەچەوێدەوێ و هەمانی ئەو کرەوێ نە مەگەوێ کەمانا مۆیژێ دەرکە مەسەوێ مەمان سالی ١٩٩٢ گۆمە مەمان سەمانەکی سەرەکی کەسەن نەتەرەوێ تورکە ئامی چەلەر گۆوێ نەمان حەرەن کەلەپوێ ئیسلامی حوسمان ئەمانە ژمانەک ئە بۆنەزانی حەرەنەکی چەلەر «پارتی پەنگی پەسە»، پەنەسەنەن کە مەگەوێ ئامیوێد بو حەرەوێسە مەگەوێ

نە سەرەنای سالی حەمانکە سەوێ پەرەووە، مەمانەن نەزەکان سەرۆکی «پارتی سەلامەتی مەسەمان» ئیسلامی کەشەنەکی نەبوو بو هەر پەمانەنکی و پەنەسەنی حوسمان نەگەل مۆوێب مەجەوێدەوێ ئەمانی حەرەکی دین سەسەب و نەزەوێشێ نە

ناوه پراستی سالی ۱۹۹۶ز، په حجه دین نهمه کال مه روځي «پارتي پوهنې نغسلامي» که
 پياوښتي منعديري حقه سالي پامه دي شهرع و بعني نغسلام موو نه پال ژونکي په حجا
 سالي سعوري حور و قل ره رده ود مو پاگه ناستي پنکهنسي نه که معي حکومتی هاوېش
 نه سه روځامه می سیاسیه کی نغسلامي نه میژووي تورکمانا راده گرت ده شریکي که چلله
 نغسلامه که موو مو ژونکي ناراد و هاوچه رخ نه مان حور ناواسته که یی مه روځي نه که که
 نه حیره عه مانیه به هنره کاسی نهوکاتی تورکمانی نور واته سه ماره نه ناسیونالیزمی
 تورکی مه تنه ری میژو ده ود و کنشه کال پوړتی نه پوه نه جواړی نگران عه مانیه و
 نغسلامي، نه لکو بریتو پوه نه نه که خستی تورکمان نه مه رانه مه ترسه کاسی، همو مو نهو
 گروپ و نه نه ره حیا و راهی، که نهو و ده که مه ترسی راسه عه نه بو سه نهو ناسیونالیزمه
 نه ژدیه ده سنی چریکه نه ناسیونالیزمی عه مانیه کاس و مه بروشم و چه مکی «براهتی
 نغسلامي» هنره نغسلامه کاس، که هه رگیر نه ناسیونالی حور نهو په تایی ناسیونالیزمه
 نورگانی و نه ژدیه میژو و می ده و له می تورکمان پاک نه نه وه، هری نه و ده س نیا نهو و
 نهو په نهو نهس نه و دی نه تورکمان مووی هه په پوهندی نه ژانی سیاسی و کومه ژدیه تی
 و کویتو وری نه نه و ده کی چه دین ملیر سه و ده هه که کورده و جواړی نه مورک، نه که
 مه سه نه یی میرور و ده که چور نه مانیه کاسی و ده که نه جوه و ستنان بنعیرین مه سعور لمار
 و ناسیو چلله و نهو می نه که ش دژ به پنگه چاره یی ناشتیا نه یی مه سه له یی کورده و ده که
 مه سه نه کی سیاسی و نه ته و هی نور نه هه مانیه نه نغسلامیه کامش دژ نه حورینی و
 په حش نه برانی کوربی بوړی نه و ولاته، چریکه سیاسی کی و ده که نه ریه کاس که نهو یی
 «براهتی نغسلامي» نه و ده نه گی کورده یی مسولمانی نه به سب ده هه، نهو یی وایو کارنکی
 و ده پیش نه هتانه ری دراهتی نغسلامي به گرت و مانیه حور حواری نه هنر ده کاب
 نه کهر سه برنکی ده سه لاته که یی پارتي پوهنې نغسلامي له تورکمان نه کی، کانتک نه
 سالی ۱۹۹۶ به سه روځامه می نهو حیره حکومت پنکهنس و بری نه سه کانش، نه لام
 نه په برده نه مانیه سیاسی و کویتو نه کامی کورده نه توانی جواړسه که له کهل هنره
 عه مانیه کاسی پشی حور پیشا عیاب واته مسولمانو و مان پامه له یی په پوهندی می
 و چه مکی دراهتی نغسلامي نه توانی سب نه نه لته رناتقی ناسیونالیزمی تورکی
 هه و ده که چور نه توانی نه بروستگردی متانه مو بروستگردی سه ریه می هاوېش
 یی نه به که و ده ژانی نه نه ره جواړه کاس سته نه لته رناتقیش مو ناسیونالیزمی کوربی
 مان پاستر ده توانی نین کارک مو نه ره نه گرا و نه بو و په پورده یی نغسلامي سیاسی
 نه و ولاته، هه مان نه م موچو و نه ده سه لاتی مه رو عی و پارتي بارو که شه پشده ش نه
 نغسنا یی تورکمانا راسب ده و ده چک

سەرچاوه‌كان

١. قومیت جێرم، سێكالیئۆلۆژیو، ناسیۆنالیزمی کوردی له
روانگه‌مێکی ئیسلامیه‌وه گوناری نووسه‌ره ئیسلامیه‌كانی نێرگب.
به‌ كۆمه‌بنگ ئۆژده‌ر ناسیۆنالیزمی کوردی، و مه‌مه‌وه‌ جه‌مه‌ سێلح
تۆشقی، بی ٩ چاپخانه‌ی حمیری، سنه‌مانی

٢. ده‌عه‌وه‌ عه‌لی ئه‌سه‌بمانی و ناسیۆنالیزمی کوردی، ج ٢
چاپخانه‌ی پۆشه‌لات، هه‌وێژ ٩٢ ٢

٣. مه‌مه‌وه‌ ئوردو، تۆرکیا له‌ سه‌وده‌می گۆرلتای (سکهرانی
شوناسی و مه‌ملاتی ته‌که‌ره‌کان) و ئازاد به‌ره‌نجی ج ٩ ده‌رگای چاپ
و په‌خشێ سه‌ده‌م مه‌ستانی ٢

٤. هاکیان ئوردوغلر کاربگه‌ری ئیسلام ته‌سه‌ر دروستبوومی
ناسیۆنالیزمی کورد له‌ کۆمه‌بنگ نووسه‌ر ناسیۆنالیزمی کورد و
روانگه‌ی پرۆژاوا، و وریا به‌مه‌انی، ج ٩ ده‌رگای چاپ و په‌خشێ
سه‌ره‌مه‌ سنه‌مانی ٩٢ ٢

٥. أوموت آرکیریم، نظریات القومية (مقدمه‌ ناڤه‌)، ته‌ مه‌ین
الامم، مرآة هیر ئه‌صیاف، هه‌دا للمزکز العربی للأبحاث ودراسة
السمعات بیهوت ٢ ٢

٦. هیر، وشعالم القومية العرقة وسقوط الامبراطوريات، أوروبا
الوسطی وروسیا، والشرق الأوسط (١٩١٧-١٩٢٢)، به‌جه‌ته‌ و ته‌قدم،
عامه‌ل مه‌ته‌د و عه‌ت ریان، هه‌دا المزکز القومي للترجمة للقه‌ره، ٩٢ ٢
٧. عیكز، دیرمن الجمعات المخبنة، ته‌ مه‌مه‌ البشرانی سوریا،
٩٩٩

٨. مېشیل عه‌لی فی مه‌ین البعث، دار الحرة‌ له‌طبعه‌ به‌داد ١٩٨٢
٩. له‌مه‌ید عباس شوکت طریوش العمیری، الاسرة‌ الصفویه‌ من
لله‌صرفه‌ لی البولة‌، للتاریخ السیاسی للیونه‌ الصفویه‌

10 E Gelbner Nations and Nationalism, Newyork
University Press, 1983

11 <http://www.almesbarnet/2>

12 <http://www.alhesn.net>

د. کامران محمد

کورد و ئایډیۆلۆژیا

پاش کزچی پنے مہر دے دھستی پنگرہ پاسے وحو شہزہی دھسے لاتی ہر مہر مہر وی
 نہ ہو گرت و دور ناماجی سہرہ کی ہنرو کہ ناماجی ہموو نہسے لانتکے نہ حیر ویا
 نہ ولسش نہ کھستی پرہ کامی ماوہ وی دھوب و پشانش ہر گری لنگری نہ
 ہر مہر مہر کہ (ننگر مہرنگی فٹو حادیش بند

قومي دنده لارې په همدې تواني گوراني ټولنې منځپانۍ ته دوه پړاو، مصروفې ګوتارې دمارگېرېد، مکار، دمارگېرې نه بدلاته غوښتېږي و بريکې حرفه وه نو دلاله ټنکې تر که جوړنگې شوې سړوږه زړې حارق، يوو گواستاده نو وېش دمارگېرې پامه شووې نه گوراني جبهه وه نه ورسېدې دغو ټولنې جندجې نکرېد، دوه نېره وه کارگېرې فاکتوري ټانډوونې له ديوو ستکونې دوه ټانډ دهره گوتې نېرېد مه ستمان نه نامېولېد داسه نه چه مکه هراوړې و گشتگرېه گه ي دوه ټنې نېسلاي نه سهره دې پښه مېر و خه نېه کاڼيا نه سهره ي معطلۍ ي نانگه وړې نېسلا مېر و پامه کاڼي چه سپا واقعي مېر وېش حېب له سهر نه وه ده کاته وه که و نانگه وړې نېسلاي نه به شونې گه وړه ي جبهان له سهر نېره ټي جبهان دهره مېر و نېگومان ټمعه ش پشتي نه دهرگانه کې سېسي و سهره ي مېر و سکار دده سې و نه حېزي ي مو دهرگانه کې نالور که نه به دهره ټيا حوړې سېسه وه گه شه ي کره^{۱۱}

[illegible]

نه‌گەر چاوپنگ نه مېژووی کوربه نه سه‌ده‌گامی دوه‌پاستد بخشین له هوکارې
دروستوومی چاهه میرشنسکی کوریدی ودهک میرشنس شهاددی و به‌وادی و
ده‌ویتی دونه‌کی مه‌رومی و ده‌وله‌تی مه‌یوی نگوښه‌وه نه‌و یومی دهره‌ده‌گوت که
داسیوژرمانی نسلام نه چه‌مکه فراوانه‌گه‌ی هوکارې نه‌که‌می دروستوومن مووه
نه‌رگری کرس نه‌دین و ناندیو بوژدی نسلام نه‌قارنجی میرشنس‌گان کونایی هابووه
نزهه، موویه‌نه‌کی ناشکرا ده‌هنسه‌وه، موی میرشنس شهاددی میر غه‌رانی ۱۳۷۵

^٥ بغداد سمطلي، اسبوع اتحادية التسمية في نظام الانتقال المعرفية، ج ٤، بغداد ١٩٩٦، ص ٢٩-٣٠.

٦. محمد هادي الحارثي، *الكتاب المجلد*، ص ٩٣.

و چیرۆکی قاره‌مانشی و شهر ده‌کاب. ئەم چیرۆکامەش شوێنەواری گەورەیی نەسەر دلی
پوینەکانی حەیل نەجیھەشتووه

بۆر نە مەدالە لاوەکەن مەتاسەب نە گوینەکانیا شەوانە ت بڕەنگ بەستەنەوه و نە
تاسەوه گۆن مۆمەو چیرۆکە مەمەردنایە بەگرتی کە: پالەوانا کوردنەکان لە سەردەمە
مێژوونەکاندا بوایەوانا نەگۆمەن. وریەیی ئەم چیرۆکامەش پویناوی نەسەبەیی
و حەتایی^۶ نەلانیکی ترمەنەوه. ناکی کوردی حەرنکی رۆری نە سایدی هەمە و ئەم
سادەسەش نە بێاردە جوو نە جووێکەنی ژماندا دەردەگەوت تەوژمی ژدار و مەدەسەب
رۆر کاری ئی نەکردووی. هەڵبەتە دیوسب دۆر و مەردەو مەووی ئەم بێاردەش چەمەف
هۆکاری حوبیی و نەتیی حوی هەمە. کە مەردیژانی سەردەمە مێژوونەکان بونان نە
کەلەلە بوونە سەبە. جا بایەوومەوهی ئاندیوژمانا نەشیوێکە راسنەسە و نە سەر
نەزەتکی ژیری نەوا هۆکاریک بوو کە کوردەکان وەک پینوس ئاندیوژمانکە وەرەگرتی
و نەهەمانکاتە ئاندیوژمانکە نەتوانیوێ کەری سچسەمی حوی لە کۆمەلگە نەسەم دەر

**نەبووی بۆتەیه‌کی تاییەت بۆ جێگیر کردنەوهی
بەزەهەمی ئەقل و داھێنانی کوردی بەحاشی ئەم
گەلەیی لە بیاتمانی شارستانیەت و لە مێژوودا
سەپووەتەوه.**

هەرودەکو ماموستا مسعود محمد ناماژە ئەم راستیە بەکاب و نە مەووبەیی نو
واقعی کۆمەلگەیی کوردی و «هەلب «لە ۱۳ سەلەرە کورد نەرەر قسە «باسم الله»
نە سەرەڕێی بەکاب و تبع نەشونیی دەرەمکراوی گەردی کۆشتووا بە دەهەست. بەگەر
ب نە موباری دادەهەست، هەر ئەو کۆریە کە هەتێد نەربەستی مازەڕێی و سەرپوینە
شدی پەشەلەکی بەکاب چەیتکی نۆی بلۆن نە مەنەمی. ئەبە «الحس» بی مان نە

۶. هاشم طه عفرای: الانس النفسية والاجتماعية للقبائل الكردية، کرکوک ۱۳۹۹ هـ، ص ۷

هاشم طه عفرای: الانس النفسية والاجتماعية، ص ۷

بہ نارسیتہ کی درست نارسیتہ بگاڑا^{۱۷۱}

دېدوړه مه‌م‌ش ده‌گه پښته‌وه خو سړو شقې لالو مورو به‌وه‌ي ئسلا‌م نه خپرا‌يي و جه‌ب
کړ‌س نه سار هتو‌حاتي ئسلا‌مي نه ئا‌پاسته به‌کي ئاسويي وات گړنگېدا‌يي رڼا‌ر نه مه‌تج
کړ‌دي پو‌وه‌ر و حا‌کي ما‌وچه‌گاني روژه‌لا‌ب و روژه‌وا‌و، ه‌ري‌وه با‌سايه گه بسپي
نه ما‌وه به‌کي به‌مه‌ي کور‌تد سبور‌ي ده‌وله‌تي ئسلا‌مي نه پوژه‌لا‌ته‌وه نگاته هس‌د و
سه‌مه‌رفقه‌د و بو‌حر و له پوژه‌نا‌واشه‌وه نگاته پوژه‌وا‌ي عه‌رب و نسپا‌ما
نگوما‌ي نه مه‌ حو‌ي له‌حو‌د به‌ره‌نجا‌مخ‌کي نگاته‌شقې لکه‌م‌وه‌وه ئا‌ويش درم‌تسو‌و نه
ه‌رام‌وش کړ‌دي ه‌تج نه با‌سايه ستو‌وبه‌که‌ي وات په‌روه‌ريه نه‌کړ‌دي نه‌و نه‌ته‌وانه‌ي
که تاره مو‌سلمان بو‌ي و جنگېر نه‌کړ‌س و تو‌خ نه‌کړ‌ده‌وه‌ي چه‌مکه ئسلا‌مبه‌کا‌ل نه
بجاي‌او،

نه‌وهش وانگور چه‌دین شوپش و هه‌لگا پامه‌وه در مه‌دوله‌تی سووه‌دی پرومیا و نه‌دوێ سهرده‌می پهنه‌سهر ده‌ش و هه‌ردوو حه‌لقه‌ی پاشدین به‌بو به‌کر و عومهر رخ، گۆمه‌لگه‌ی ئه‌سه‌لانی به‌ پاشه‌کشه‌کریه‌د بوو له‌ چه‌مکه‌ ئه‌سه‌لانی به‌سه‌هه‌کێ به‌تاسه‌ب به‌بوێ گۆپانی سه‌سته‌می هه‌رمابه‌وه‌ته‌تی به‌ شوو پاره‌وه‌بو مه‌ماله‌یی و به‌نگه‌ره‌یی به‌کری به‌دوله‌تی ئه‌سه‌لاند و ترخ بوو به‌وه‌ی ده‌مارگیریه‌ حه‌یوانیه‌ حه‌لقه‌کمه‌کێ به‌مه‌ش له‌ حه‌وبه‌ گه‌ره‌وه‌ بوو بۆ سهرده‌می به‌هه‌مه‌تی و به‌ش هه‌تانی ئه‌سه‌نی ئه‌سه‌لام.

هه‌لام ته‌گه‌ل مه‌مه‌شیا ئانی بسلام گۆراسنکی کارمگه‌ر و بروری نه‌لامه‌نگانی ئانی کۆمه‌لگهی گۆردیه‌یا کرد. جا ئه‌ر گۆراوه‌ چ نه‌واری عه‌کیری و پرۆسه‌یه‌یه‌یه‌ی ناخۆده‌ به‌ بواری چاگه‌ساری کۆمه‌لامه‌تی و لایه‌نی سه‌یاسی و به‌هتد دانست. هه‌رچایه‌ مه‌شی بروری گۆردیه‌کان شه‌ره‌یه‌یه‌کی نه‌وتویه‌ن به‌ ئسلام مه‌یووه‌ به‌لام شوونی نامیه‌یوژماری بسلام که‌وتویه‌ن، چۆمه‌که‌ ئسلام لای گۆرد ئانی و مه‌تۆبی ئاس بووه‌ هه‌مه‌شه‌ به‌ موقه‌ده‌سه‌یه‌ی راسپه‌ره‌ و خۆیه‌ی به‌ قۆریای گۆردیه‌ چانه‌مه‌ دانستای خویه‌حتکارانه‌یان ته‌پشویه‌ ئۆمار کردووه‌:

[illegible]

۴ به نام ده گنل به وحشت بسلام به سینه می فایند و پیرز، بی و مانده ای به دریا فانی جدیدی سمه ده بوده
به شک، به غره هانگ، کلوروی کز روی و دیک ناید یوزن غصه می و زائیده خالی تر نه

کۆمەلگەى ئىسلامى سەرەڭەك نە پىش كەۋىراي مەعد ئەسالى ۱۶۶۱ كى نەبەستى مەقبۇلەكان ئاۋەكۈر سەردەمى بوى تۈۋشى تۈرۈپۈچكى بۈكەتۈرۈپى ۱ تەڭلەنگەرايى ھاب. راتا تەڭلە بۈرە ھەسلەتكى دىنارى كۆمەلگەى ئىسلامى نەو ماۋە مېۋۈۋىنەبا

دىنارە ئلاۋىۋىنەۋەى مەڭلەش ئەۋ سەرىمەنە كۆمەنە ھۈكۈرۈكى ھەبۈۋە

۱) لاۋارى دەسلەلاتى سىياسى ھەلەفەد بەرەنە ۋەكۈ سەردەمەكانى پىشۋو نەمەۋە نەلگۈ چەدەدە مېرەشپى ۋەدەۋەب ئە پۈژھەلات ۋ پۈژناۋى ئىسلامى بىرۈسب مۈۋى بىگۈمان ئەم بىرەش كارى نەسەر ژىبى ھەڭۋى ۋ ئىسى ۋ راتا ۋ ھوقەھكان كۈر چۈكە ھابەرى ئىكۈسەۋەى نەڭۋ ۋ مەخ پەداپەن مەم مەپ نە پاشەۋەكەمى پىشەكەنەۋە مەنەۋە ۋ ۋاڭراش ھەڭ

۲) مەرھەنە ئىسلامەكان نەشۋەۋەكى ئەۋاۋ تۈسۈرەۋە ۋ بىكەرەن. ئەۋەش ۋاى نە لىكان كۈر كەۋ دەۋۈسبىن بىرەم مگۈرەب نەبەردەم ئەۋ سەۋەۋە ھەڭۋە مەڭۋە ۋ ۋاڭ نە ئىكۈسەۋە ۋ ھەڭۋەنەن مەڭۋە

۳) لاۋارى مەمەنەنەنە بۈۋى ۋ ھەلەس نە سىڭىپار ھوقەھكان ھۈبى نە لاۋارى ۋ نەسەۋەسەنى ۋ كەمەنەنەنى تۈمەنەنەد كۈر ۋ گۈمەس بەدەر كە مائەس ھۈكۈ نە چاۋگە پەسەنەكان ۋەدەمگىر بۈنە مائەتۈر ۋ شاستەتۈر نەرك بىرەنە نە پەنەنە بۈۋى نە مەرھەڭكى بىرەنەكراۋ ۋ سۈۋپانەۋە نەۋەۋى ھۈلگەكەن ۋ دەۋەچۈۋى نەۋ ھۈڭەمە ئە دەۋى ئەۋاۋ سەردەمى سىڭىپار پەھ مەسەرچۈۋ نەشۋەنە دەۋەۋەى نەجىپەدەد ۋ ھەڭۋا ۋ تەڭلە مالى نەسەر نەۋەۋەى ئىسلامەدە كەڭشا

كۆمەلگەى كۈرەش ۋەكۈ نەشۋەكى يانەنەۋا نە كۆمەلگەى ئىسلامى مۈۋشى ھەمەن پەنا بۈۋ نەشۋەكە بىتۈمەن بىلەن راسنەكانى قوتانەنە شەرىمەكان نە سەۋەى پىشەم ۋ شەشەمى كۈچى چۈر مۈۋ ئە سەۋەكانى نە ۋ نەۋەش ھەمەن راسنە ۋ قوتانەنەكان ھەمەن مەنەنەنە ھەبۈۋە

سەۋەۋەى نەمەش ئەۋەۋەۋەى راسكانى كۈرەستەن نە چاۋ كۆمەلگەى كۈرەنە كەم بۈۋى ۋاۋە دەسەنەنەنەنە بۈۋى كەۋ بىتەر پۈلۈكى ھەمەمگى ۋ پۈشۈبۈرەن نەبەۋە نەك بۈلۈ سىياسى ۋ كۆمەلەنەنى " نەم پۈلە نەۋەنەنگى ۋ پۈشۈبۈرەنە كە نەبۈۋەنە نەۋەۋەۋەى قەۋەدەنەكى سىياسى سەۋەۋەنەنە نەۋەۋە. كە مەم گەنە ھۈۋى مە سىياسى ۋ

۱۴ محمود الحادى. الاصول الفكرية للثقافة الإسلامية. ج. ۱. عمان. ۲۸۹۹. ص ۲۹۲

۵ مەمەنەنە نە. ۋاى كۆمەلەنەنى ۋاۋە كۈرەنەكى بىجى ۋ كارىگەر نە بۈيەۋى كۆمەلگەى كۈ. دىن بىكەن نەگەرە پۈلۈ كۆمەلەنەنەنە. بىلەۋە ۋەلام نە سەۋەۋەكى دىنارىگەرەۋە. بۈۋە

حوی ته بناسنی و نه نه یو موی موی ته کی تاسیه یو جنگیر کړه ده وی نه ره می نه قل و باهه نای کور یی نه محشی نه م گه یی نه نباتانی شارسه تاسیه و نه میژو ویا سربو ته وه حکه نه وه نه ره مه کانی پزاره ته ناو موی هرس و عرب و تورک که حاوینی قهواره یی سه ربه خو و یوئی تاسیه نه خو یی هه موره^۱ وانا مو دور نه وه و سغره نه وه یی نه ره نه گ و میژو ویا پیوسته بچیر نه هره نه گ و میژو یی هرس و تورک و عرب نه کړه نه وه و حو می ته دور نه وه نه مه یو ته هری نه وه یی گه یی کور یی له میژو ویا نه وه یو او و پاشه کشته نکاب نه لکو نه سووړه کانی میژو ویا نه ریکړد و جنگه یی نه مننه وه و تاکو ئیستاش جهنګی خو و یی نه وه له میژو ویا مکان^۲

وانا مو رانا و پو شسیر نه یی که نه قومعه جوار و دوا نه مرا کانی میژو یی کور د بهر که و تووړ نه هر له سبی نه سپره وه تاکو سبی سلاخی شاره یو وری و پشش مه لای حه ربیری و محمه دی حانی و مه لا سبی دوه و حاحی قادری کوی و بالی و مه ولان حاله و هغه سه ربه پای نه وه یی که تنکړد له نه ک سه رده می میژو ویا نه ژبون نه هه می شپوه ش نه سوچه کور نه کال و شاره گه وره کانی نه و کاته یی جبهانی سسلا می په رش و ملاو یوړن جگه نه وه یی هره نه ک نه م رانا و پو شسیر نه نه یوړنکی دمار کور و هه دی جابش براتر شاره را یوړ وانا نه شپوه نه کی گشتگیر و سه رنه پاکیر یوړن نه کړه و ده ته و نه شسیر و په ر یوړن یو نه جنگه یی سه رسوړمان سبه نه گه ل یوړی هه مو و نه و راسانه له کور نه ستانده گور یی لکه یی کور دیا نه دی نه کړد بېر د پیوسته نه و راسنه هه رآموش نه که یی که و پو لی کړی نه و ران و نه رب و پو شسیر نه نه یوړی راسب و مه عرب نه هه چان له باستی ران کانی نه شانه کانی نری جبهانی سسلا می نه و سه ربه مه ر که م تر نه یوړه نه لکو چری راسب و مه عرب نه هه مېشه نه کور نه ستانده و نه و شپوه موه^۳ نه لام و هک و تان براتر تووړنک یوړن نه سه ربه می میژو ویا جوار و نه موزی تاسیه نه د مه رده مه یوړن نه گه^۴ هه مو و نه مانده نه د نه ره می ته قل نه فاسمانی نه ک قوناحه شاری و راسنه کانی کور نه ستان نه لکو جبهانی سسلا مېشی دپو شسیر سه ربه یی دحراوینی و پار بر گاری که حه سه مکی دمار ی یو سایی کومه لکه یی کور دی یوړ

نری ژبړه سته یی کور دیش نه میژو ویا نه کی دې نه وه نه سه ربه و ال موه هه مېشه رنگه یی حه ناتی بر گار حواری گرتو و ته مه و کار نه گره نه کی یوړی له سه و ملاو یوړه وه یی

۱ سور ، سیکامی کیشه یی کور و سدراتی یی نه کاری سسلا می گره یی می راسه را^۵ ۵ سیکامی شری یی یکه می ۶۹۹۱ ن ۸۳

بهرمه حمله کتبه کانی ناو کومه لگه ی کوریدی موبش به گنش کوریدی سهرود ۵ حبل و که سه نابره کانی ناو کومه لگه هه ربونه خنگای سهرسورمان بته که بسین روبره ی نه بدهمه به ربه کانی حبریی کومبستری عذراق له به ماله ی موبار و چینی به بری ناو کومه لگه ی به به هک هه ر له کوربه کانی ناو حبریی کومبستری عذراق به لکو موبو هه ربه کانسید به هه من شتوه بوو روبره ی نه بدهمه به ربه کانس به چینی نورژواری و کوربی نامکان بووی وهکو عه دبوقان به سوستانی و دهقی به هایدین موری و هه^{۱۸}

پایه دی بووی تاکی کوریدی به سه ر کرده و که سه ناسراوه کانی بو حظه که ی باخود کومه لگه که ی رور به هبه. مو رستر پرویکریمه یی هم پاسه به هم به یوبه به دهنه وه وهک گه ربه ی شنگیری (پنج) دهگنرته وه و دهقت به گانتکه، براکی عه دبوره حمان پشای بان به به عه د مره به کتک به شوشکه و توره کانی و تی. «چی» ۱۹ «ناعا مره» دهی به ک بیل دوی ناو به ژیم حبرا به سهر کوشکه چه ده نهومسه که وه حوی به ربه وه و حوی کرش» ۲۰ «هه ر پنج به دین به پاسه دی پده دیووی کور به سهرگر به کانس وه رور به هبه ۱» هه ربونه ناسانه که ناعا به دین به چی شوشکه و توره کانی چوی لی به ک و به گویی به ک له مژووی کورده به هم حاله رور به سین که به به بان و به ناو چووی که سانه که ی ره ر جا چ سین ب باخود هه لگری نامدیوژینه ک بی برونه وه سانه که باخود نامدیوژینه که به ره و پروکانه وه چه وه:

بومه به سین که نامدیوژینه کومبست کاه به هه دینک ناوچه ی کورید بلاویره وه و حله کوربه کانی موبان بین هه و و سکه چی بووی به لام به ی به وهی که ته به شکی که مشی لی بران به میده وه «موحسین عه دبوره مند پروودونک به گنرته وه و به ل» «هه ربه کم به که رکوک بوی گنرته وه، و تی پروژنکان لادینه ک هاته لام ر له به حویه وه بوعا و سه لوتی به حوشد و گورتی «هه موبو حوم و حبر و به ماله که بان چوینه ناو حبریی شیوعه وه» ۱ به لام پاش به وهی حقه هه تی شیوعه تی بو به رکه و ناوای لحو شرووی له حوا ده کرد و ربه شته لای نهو کومه له جوتارینه ی که ده سته به ک شیوعی به ربه بان ده بده، تاوه کو ناوی مکوژینه وه چونکه به موبسمانه و مته ربه به و ۲۱

۱۸ الزمقی، عه موقد الشیوعین من السطلة المأمورة، جريدة الحیاد العدد ۸۷، نمور ۶۹۹، ص ۴

۱۹ هشتم حله عفرای، الانس لتفسیه والاجتماعیه، ص ۷۷

۲۰ هشتم حله عفرای، الانس لتفسیه والاجتماعیه، ص ۷۷

۲۱ محسن عه دحمید (اکراد یره منور)، المارکسیه، جريدة الحیاد العدد ۸۷، ص ۱

سەبیل تاشیی و هشتکەوهی وەگەر سەمێنی هەتەر بێو بە مۆدیڵ، لە پاش جەنگ و
روای سەرکەوتنی هاوێپەمانەکان و بەگەتیی سۆشەب و دەرکەوتنی ناوی ستالین و
شیوعەبەر لە نەو سەندەردا و هشتکەوهی سەبیل ئەمجارەیان وەگەر شێوەی ستالین
بۆر بە مۆدیڵ، بەگەتێک، لە سەرەتای جەنگا شیوعەبەرەکان حۆسەناس و کەر و بێزراو
بۆر ئەناو حەلکێیا^{۳۸}

بەم پۆلگەنەوێ ئەم ئاندیوێژیا و پراوێچوونەیی گەنە ماوەی مەروە
مێرووینەکان بە کۆمەلگەیی کۆڕیدا مایوویوەتەو بە دەروونی تاکەکانی حە
حناوێکەبەر بەچاسپو، و وای بە حەلەکان مەکۆڕوێد کە هاوکار و هاوێشی مەگەری
بەن بە لایەمی کە مەوێ ئاندیوێژیانە کە هەسێرێ کەوا بە کەلەکان سەب بەم هاوکاری
بەگەنەش پێگەری کۆڕد بۆر وەگەر کۆمەلگەیی مەتەوێی کە هەسب بە تاراناکانی بەن
سەرەرای هەموو بەمانەش هەلگەیی نەو پراوێچوون و ئاندیوێژیانە سەبکۆڕی
گەنەکەیی حۆس بەناسبۆد ئەو بەناسنەش پالەرنکی سەرەکی لێکەر بران و ناحسۆون
بۆر کە مۆچوونەکانیان پەرب کۆڕوێد، ئەمە جگە لەوێ کە ئەو ئاندیوێژیانە بەگەتێکی
ئالەبەر و ناسیوویشتنە هاتوونەتە ناو کۆمەلگەیی کۆڕیسەر

لێزەد بۆ بە گەڕانەوێ مۆ ناسکۆری حەل، چۆیکە وەگەر ناسەن کۆڕد بۆسە
کۆمەلگەیی کۆڕی بۆسەبکی حەلەکە بەم پەڕشەش بەسەر بەستی حۆشەوێر و
پێشەبەرەکاندا رال مۆو بۆ بە گەر بەگەتێکی مەریکۆر، ئاندیوێژیا پێچەکانیش
نەوا بە ئاساسیوونەوێ مارد مەریکۆر وەگەر هێدی هێدی گەڕانەتەوێ حەلەتە سێرووشتنە
کۆمەلگەیی حۆس لێزەد، بەمانی پەیی بە مەنێ ئاندیوێژیی سەلام و مانەوێ وەگەر
پەگەرنکی چاسپو بەمۆ کۆمەلگەیی کۆڕد سەب ئاندیوێژیان ئاسلام تەگەل بە
هەسب و بەستی مۆفێ کۆڕد بۆر و چۆوێتە ناو تۆپیی مانەوێتە کۆمەلەتەکانی
ناو کۆمەلگەیی کۆری، ئەگەر بە شێوەیەکی ناوێوونش مۆوین

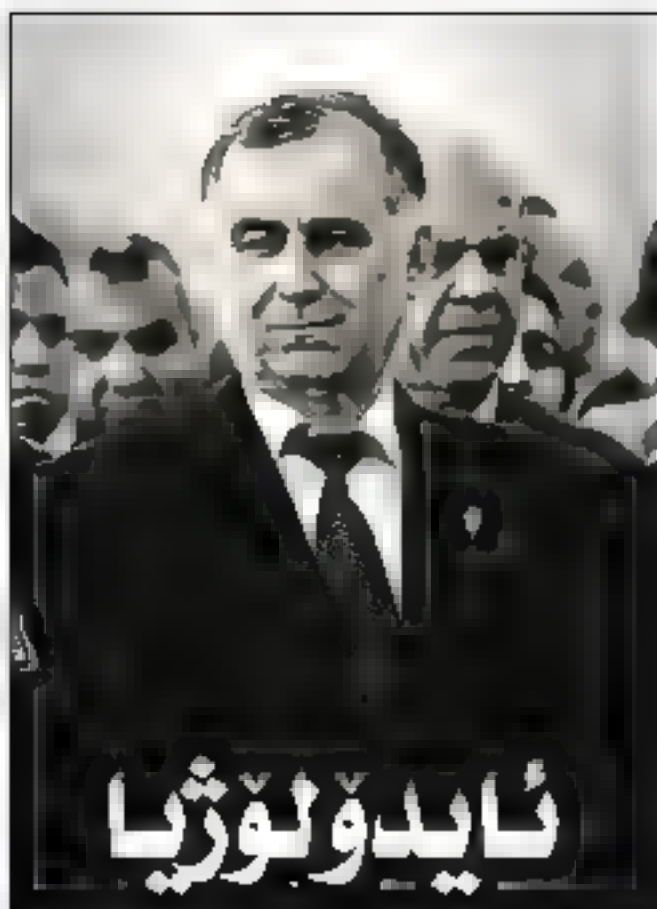
مۆ بەستی کە لەگەتێکی ناھەمواری لادان پراوێیان نەو پاش بەمانی بەھەمواریە
گەڕانەتەوێ سەر مارد ئاساسەکەیی پێشووین ئەمە جگە بە مۆفەسسی ئابین لای
مۆفەکان بەگەتیی و مۆفێ کۆڕد بەتاسەمی لەمە مەنەتەوێ لە بەشی شەگەتەش
و پەشەگەتە کۆری ئاندیوێژیانە وەگەر کۆمۆنیست و ناسەب مەریچتی دەرگەیی^{۳۹}

۳۸ یۆسە حۆرشیەد مەنەفا: پەڕی ناھەب و ۶۶

۳۹ مۆشیر و مەنەفا: حۆمەنی کۆڕسەت، کۆڕد بە گەنەیی سۆفیتید، ج ۲ هەریخ ۳۹۹، ۶۷

ناسيۇنالىزم و جيهانگىرى
چاوپىنكەوتىن لەگەڭ نەبۇيەكر كاروانى

پرسپار برلی ئابدولقيا چي بېئاتوره له سهر دميچكا كه تاكگه راڼي و غره كه لتوروي
پالانسته ۱۹ داحل ده تواني ناسيوزا ليرميښ ورك ئايدولز پاپه ك بپيښ باخود پڅو پستي
په لښكانه رهي كي چپار اتره؟

پيش وهلامې پرسپاره كه بهت بولنې مهبسب نه چه كي ئاسيوزا چنه و له چ چوارچنوهه ك و بق چ مهبستك به كارغاتوود و به كاريت؟ چركه ئاسيوزا به ككه نه چه مكه هره سروس و تهمومراوېنه كاني ميژووي هكري موئي بوي، نه جورنگ نه هه پخاسه و لښكه رهي جوراوجور و حياواري نو كراوه و خراوته پرو نه لكو ماسنه كه هم پوره وه گه مشتونه سيوري نكوكي و بڼه مېكش، لښه شه وه خوري تنگه مشي من له ماوه پوكي چه مكه كه وه لاميا نه وه كه من جوار و ده ستشيدن دهكاب نه گوږه رهي نه و بند نوږنكهي كه ريناكړې پشعكي و بهشكه نه دوه مكرې شنه ت ونامان مو ئاسيوزا و ماوه روك و په گه رېه كاني و وه رهي نه ژباي هكري و ساسي و واقعا پرو نه كه شه وه ماتوامين دوه رې دهرنا رهي مكي له پوره كي تره وه، پرسپا چرهيروس و ماموود و كاري و پاسوي ئاسيوزا نه ستراو ته وه نه تاكگه راڼي و غره كه سيوري شه، بيوي مو تراوي نام پڅو وه ماسش پمان بهت كه به گن مووي نه مانبا بهت ئاسيوزا دهره مامش، محور لاني كه له قهرامي قولي خور دږې؟ سهر دمي ساسيوزا سهر دمي لاري و مالابه سب نه مووي تاكگه راڼي و غره كه لتوروي نه لكو نام پڅو وه گرځابه نه خودي خور ونا و پخاسه به كي ساسيوزا مان مو داري دهكاب كه نه و پشته و نه رهي هكري و جبهاسه به به گن تاكگه راڼي و غره كه لتوروي، ماموود واته ئاسيوزا هلقولوي نه كه لتوروي و نه رته هلسه مې و هكري و ساسانه به، كه (كوهل نه ك، تاك نه مهرب دهراس و نام پخاوه شيا قورباي نه داري تاك دهراس محور نه لاني كه شه وه، مامجي نه پشعسي نه و نه پوانگي نه رېه وهدي گشتي كوه شه وه له پنگي ماسي و پول و ماهه كاني به پواس.

نه پوانگي تنگه مشي تنكي له جوره شه وه سرالېرم به خوكي پخار و سستمتك حاجب ساهر مچنه و په سه مووي تاك دهكاته به بارشني سسم و داري كړي ماهه كاني، دهكاته دهره رهي پخاسه كړي به ئاسيوزا، بڼه شه وه ساسيوزا بهت نه موړكي سسته هه مالا و توالناره كاني هاووشه كوميږم، ماشېرم مېږم كه نه بوي كزي كرمالگه و پوخ و هاواري ميژووه وه در مه همو، تاكگه راڼي سرالنه بروي كه پشعېرچ و پڅوسې دموكراسيويه، بهم جورده شي له سزگي پورحاي مو پڅنه شه وه كه دوه ماس مېكشي سوكش و بلوكي پوره لاتي كومو پستي برو حېان

پسې باورته قوبغی پش ناندولوزېدا چړنگه اچپې اېش نه گهر له پوړی سېاسه او د هشت کړمونیږم ناراسته گهری کومه لگه مېټ و بسیمتی ټاک خبرېشې نه ماژده به وده ده کاب، نه و نه پوړی ناندولوزییه وده حوی له گېل ټوژنک و ماسکامې بدراړی ناراد و سهر مابه دارېد گوچا د وړه، هره موه نه ناستا هغه دې مهربسه کی ناندولوزی و جیو د لوتکسه مو نه مریکا و خوړناروا هغه ده مه ترسعه کی ناندولوزی نه

بیره شه وده نه گهر ناندولوزېدا هم ماوه مریکه و نه رگریږی که نه پر سماره گهرا نه ناراسته وحو تان و پوړ ماوه مریکه و سمعی بدراړی وده و نه گسانه نه ناندولوزېد نونالمتاره پواسحواره چه قه سټوره گوچر قه نه کان به توانېد ماس نه چاره و ووستگی پدش و حری پې ناندولوزېد نکه پې نه که هره له و پوړ وده که نه مسنار، پاشنه کشه ی کرد وده و پوړی حراښی نه و نه سهر ماستی ماوحو و میز و نه قش پالنه ری د ووستگر د پې هتار و پوړی باوه کان مه ماوه نه لکو له و پوړ وده که له پوړی نه حال قه شه وده شکستی حوړ وده وده، موش نه حوکی نه و کاره ماته گهر نه ی د ووستگر دې و نه و سهر کوڼکاری و ټاوان و سته مکار نه ی سکه رې وده که نه چاره پدش مېوېد مړو قې پخو سترگرو ی ټاوان ته و او برو گهر چي هم پوړ وده ساتوانې هیلکی چنکه رده نه مېوېد قوبغه مېوېد نه گدایه بشی و مسم بلنی ناندولوزېد هه مه لا نه حواره یا پلوستره کان، هشتک نه مېوړو ی هکری و ساسی پوړی و هاوچه رخ و ټیدی جارنگی تر مېه نه نالیه نه وده

مه وانه کی تر هولی تیزی کوتای مېوړو ی سهرالېرم مکی و پدش رابست سهر گه وټی سهرالېرم و سهر مابه داری نه سهر کوټا حه سمعی ناندولوزی حوړ، واته کړمونیږم نه گسانه به مسموونی نه به پې مېوړو بق موباره نه حوړ گرتقو دې ناندولوزېد مابه کان باحو د ناندولوزېد لکې نه و حوړه چړنگه نه گهر سهره لپای نه و حوړه ناندولوزېدانه نه رهمی هلو مېر حکی سهریگر و مېوړو ی بن نه تاسه قې اده ی سته وده حی سهره لپای قهیرانه گهره لپای و کومه لگه مابه کان بن، نه و هچ ده سهره لپای نه، نه هه لومارچ و قه برانکی مودا حرنکی تر هاشېرم و سهرېرم و کړمونیږم و هاو شېره کان نه سم و ناوی مویوه، سهره نه یه وده و ته شه نه مکی و سهر نه ر مکه وده و نه هه پوړی شو و شېرم ده سهر لپای نه ده سته وده نه گره وده و مالاده ست نه موده چوکه وده مېوړو که و حه بالان، هچ کام نه کړمونیږم و هاشېرم و سهرېرم، نه مېوړو ی موده قې هه هېر موه نه په راوېری کومه لگه و مکه سهر لپای کراوی

هه رېوه ده کرب نه هه لومېر چنکی مېوړو ی قه بران ویا د و نه وده هولی هه لومو ی په ماکرېد مده وده نه ناستا شیا هېره پاستره وده کان نه و نه ی حوړ نارای سهرالېرم نه گه شه گریڼکی سمچه نه رده و مېوېد و هېو ش هېو ش نه په راوېری وده نه و نه حوچه رگه ی

میلانی سیاسی دهکشن خوری دهره و مینا بیه بمرکراسیه کانی نه کار دههش بر نه رته سکرده وهی هه بچی به سکه و و مانی تاک و نه نایه تیش له سه ر ناسی هه بچی تربی کومه لگ له ولهش کچه ره کانی هه بیه به هه نه بتوانین بالادهستی تاکه ر بی هه که بتویری مکهین نه مانگی کوبی مژوری نادیوژیا نه واته عرکوبامسه کهی نه حوکی نه وهی دوحه مژوریه کانی سیم نه مایومه هیکری و سنا سیمه کانی به بهی و به ولش مایه تی گوراکار به گه ورده دهستیش مکه ره کانی قوسروعه وهی قهیرانه کانی خوری تاکه رانی له خورئاواشیا که نامویی نیده که و ته ره دهشت بیه سه ر چا وهی بو بارید سه ره نه وهی هه بچی نادیوژیا مژیه نه حش و کومه لگ نایه نه حکه نه وهی له ناستایا نه مایه نه مژوریه کانی هه بچی له و نادیوژیا مایه نه به بهش بهوسا شایه تی سه ره نه مایه نادیوژیا مایه کی بومی تویدی ناسیو نالجرمی مو توره کای به نه ره سه بیکسه تی بیهن که پدنگه ناسیو ره کانی ناسیو ناسیو دوحه و جیهان به نه مایه به گه ورده بی، مایه کانی له ناستایه به ره که و نیوون حو مانگر نادیوژیا) به راتای جیهانسی و تنگه شتیکی به ره کایو بو گه ر درو و یاس و جیهان و گوراکاری و مایه کانی و مژور و ره بگری نه ره دهشت به سه ر نه کومه وه وه ماس به چاره بروسی حر پ و کوبی نادیوژیا مکهین چریکه نه حوکی مووی مژور و کومه لگه مژور قانه تیه کانی بگری به سب بهم ناسته نه نادیوژیا هه لگری، که مانگر نادیوژیا به راتا ژوتالینار کهی ره بگری به سب به نادیوژیا بن نوژیا، لهم ناسته شه، بگری ماس به قونای پاش مایوژیا مکهین گه به واته سنا سیمه به ره سه که شه ره سب به لکو به توانین ماس له شجوری و قهیرانی نادیوژیا مکهین به پوانگی و شگری مو مژور و چاره سه ر کردی قهیرانه کانی و خوری پیکستی کومه لگه و لایه کانی

هه ره هه نادیوژیا بهم مایه نه به کانی به سب به جویکی به ره کایو به تنگه شتی و کشتی به گه ل تاکه ر بی و هه کل تویری به سب، چونکه خوری تاکه رانی و هه کل تویری به و واته به بهی به مایوژیا و تنگه شتی تابه ره بو پیکستی و نایه سته کراس و به پویه بری کومه لگه و سیمه سنا سیمه کهی هه له هه مایه مایه شه به توانین ماس به بری مایه ره و تویدی به مکهین واته ماس به بری نادیوژیا تاکه رانی بهی تویدی به مکهین که سه ره دهکشی مو تیهی و مایوژیا و شجوری بهرومی و نه خلاقی به گه ل بری مایه ره و، هه سیمگی به نیوون تاک و کومه لگه و به بگری به مایه وهی واته ژمان و مژور ددکاب و هه لگری پو حکی مالا و گه رانه کی حو پشدر

هه رچی پیه مایه به نادیوژیا و مایوژیا به مایه به مایوژیا لهم بهرویه جیواری، هه بچی به مایه و تربیه بی بواری رسته کومه لایه کانی پشادویه ده کرب

ناسیونالیزمیش وەگە ناسیونالیستەکان سەسی بەلام هەندێکی تریان ئەلای شەهەرە
ئوچوووە کەمان پەسەندە ئەوانەش ئەنێسب گەلەیان چارەمان کەشی ئەتەوگان و کەلکەلە
ناسیونالیزم ئەو ئوچوووە پەتەمگە هەوەر پەتەوانە ناسیونالیزم حوی ئەخوونە ناسیونالیستە
نە و سەرەت پڕەسەیی سەنەسە چوکی هەنگری دەرێکی دەرێگری چوارچۆدەر
نە بەرەواری موقش و ژمان و گەردوون و ئەنەب ئەو سەستە سەنەسەش حوکم
دەگات ناسیونالیزم پەش هەر شتێک هەسب و هەشەنە بە جەواری ئەتەوایی و
دەرەنەسە ئەتەو وەگە سەرچۆدەو پەوانەش و ئەو جۆرەسەسە ئەتەوایی ئەتەوایی
نەسەر بەرەواری بۆدە دەرێکی ئاسلامی ناسیونالیزم چەپی ناسیونالیزم
و راستی ناسیونالیزم هەسب بە حوکمی ئەتەوایی پەری ئەو هەسب ئەتەوگان
نەسە حۆمانە ئەسەر قەلمەوایی ئەتەوایی و سەنەسە حۆمانە سەرەوایی
حۆمانە سەرەوایی و حوکمی حۆمانە ئەو و چارەوایی حۆمانە ئەسەر حۆمانە
نەسە ناسیونالیزم ئەو ئەو پەوانە ئەتەوایی حوکمی و ئەتەوایی دەرێکی ئەتەوایی
ناسیونالیزم چوارچۆدەو سەنەسە پەوانە ئەتەوایی ئەتەوایی ئەتەوایی
هەسەر ئەو جەواری ئەو ناسیونالیزم ئەتەوایی ئەتەوایی ئەتەوایی ئەتەوایی

پرسپاږ لږه بڼواوه سسټمېکي ډېارېکړاوي ته سگ دتولنې ته بهرمنه موشال
مېديا و پانډېټې حلې ټکړې؟ کارېکېري سوشل مېديا په سر ناسېټالېرموه چه
و تا چمتو دتوان پلورکاري له پېرومکاني بکات؟

[illegible]

(۴) هوکاري گهڻه سمجهي په ورته هوامگر و پويو بسته گناه بڼه شوه او له حالاتي بهر گرځنده وي بمچي درو کار به کلي و بڼه مشرکونه توپه پوره کلي و بڼه هاتن او حاکمي دوو چاري نا اړه مچي و کښنه و نه ژبايي سياسي

له هه موو حاله تنگدا سستی دسریکراو و نه ژمنسکه، که
نه رمی و توانای گرانده و خوگو بجانسی له ده ستیانت، گهر
نه به موو کات و شوشکی دویمای نویدا خراب پوروست
شود هم سرده مه و که مانای ره من گزپاسی قولي به سه رید
هانرو و مروف و مزوفته تی به دوحی نامو دیوینکی
وجودیا ده زین و کومه لنگه گل بوو چاری شلوان و قمیرانی
بسانمه یونوه و ناسوره گانی خرایتر ده بیض

هەریۆبە دەستگرتی بە دەنگای سەئویدار و قۆزیم و
شەوارەکانی کارکەری و بەپێوەبردن و سەڵاسەتکەری
هەندێ هیز دەحاجە ئەو دیوی میژوو و راقعی حەبەسی نوێ
و نامۆی دەکات. یۆبە گەر بەتاواوەتشی تەسەج و مەشتەو
مەوایێ شۆناسی بەگەل ئەو یونکانیا پۆژ بە پۆژ ەراواتر
دەمش و یمانی بە بەگەشتی و لێک تێگەشتی بنامەس
لاوار تر دەمش چونکە گەشتەکە ئەو قۆلتەر تەبە وەک
ئامرازکی مێلامەس سەبیری سەوشبال مەبەد و فەری مەجاری
سکریب بە مەرتەوایی پەهەندی دەرووسی و گەرمەلەتی و
پەرۆردەیی و سەناسی و ئابوری جۆراوجۆری هەبە و
تواناوەکی گەورەیی مەوادەچۆری و کرەمەو و بەخوگرێتی و
ئاراستەگەری مەشەر. ئەو یۆب

هەرچی پەيوەندى مە سۆشەمال مەيد و قەرزى گراوه
و ناسۆبالبەموه هەهه، پۆستى ئاقور و ئور پەهەند
پۆستى مە ئۆيەهەوهى رەستى و مەيدامى هەهه بۆلەوهى
گارىگەرمى و جۆرى گارىگەكل رەستبەنه و مەتەنه
سەرجەم بۆرى و دمارى بگوى

مقام شہر مذہبی لڑکیاں ہرقہتی ناماڑہ بیہوشگی گشتی

رحمہمہ یوں ہیں

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یادگه رابی ضره

کہاں پوری کہیں

به به آگهی

كۆيلى مەزھۇبى

ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದು

مۆكۆ، امامبا، كەي

هه‌بەش ئەوەوە کە سۆشال مەبەد کاربەگەری حەوای ئەسەر ناسیۆنالیزمەوه هه‌به که پەرووینەگەوه دژ بەو نوژیکەه ناسیۆنالیزم کاری ئەسەر بەدکاب. که ئەویش تۆحکردنەوهی ناسیۆنالیزم بەستەجەمعی و ئەمەهی بنۆن تاک و گرووپی مەوتەوهی و ئامادەیی قورمایدانە یق مەژمۆهەندە گشتەکان و کەستێ مەعتەوی ئەتەوه بەحرکمی مەوتی سۆشال مەبەد ئامۆزەه بە رێئێر بە ئەوەرەبووی تاک مەرامەر کۆمەل و ئەوانەش کۆمەلی نیشتمانی پەرووینەکی ترەوه سۆشال مەبەد بەشێوەهەکی گشتی بەد و هەبوستەکان دەهەستەوه بە بحراریه مەبەدەکانەوه ئە هەندێ پۆرەوه پێ بەگرت بە حەملی پەکی گشتی بەتەوهی و پارێزگاریکردن بە پەرمەکان و گەلی هاوچەرەووسی و بەکێتی مەوایی مەلام پەرووینەکی ترەوه بەتوانیشت وەک ئامرازێک بحرێقە حەمەب مانگەشەکردن و بەرگیرکردن ئە پرسە ئەتەوههە هاوبەشەکان

سەماری بە کۆر بە پۆرە تێپەڕانی سەوری بەستکردە بەهەشکارەکان و ناسیۆنالیزمەکانی وشی بەتەوه و بەرپرسی هاوڕەبەری مەتەوهی ئە هەموو حالەتێک بەگەن ئەوهی دەتوانی ماسی بە هەندێ کاربەگەری سۆشال مەبەد و ئەو گۆرپەکارسانە بکەن بەگەن حەم ئەسەر هەربوو ناستی نێرکەبەوه و بەهتەرە هەتایی بەدەر بە ژینگە مەتەوههە جەوارەکان، جۆری کاربەگەریهەکی پەحرکمی ئامراز بووی ئەوههەستە سەر باروودوخ و ژینگە جەوارەکان و ئە ئاستی حۆشگۆرەرامی و پابەندی بوحە بەهەلاتەرەکان بە مەلتەخانی و مەوایکردنی دێی مەتەوههە بەحرێک حۆرکمی بەشیش مەتە پێکەشتەرنکی سەرهەکی

پرسیار ناسیۆنالیزم و سەوری ئایە ئەتەرە کە بەهەلی جیهانگیرپەرە تووشی هەلەکان پۆرە، دەتوانیشت لە سەردەمی شۆرشێ تەگەرلۆزێدان پێتێتەوه؟

هەندێ تەنەهەب بە پرسیارەکی هاوڕێ وەک ئەگەهەرسب و پەندواری واقع مەبەلەمان ئەگەر کۆرە کە مەوج نەهەسەلەگە ئەو جۆرە مەب. نو مەوێ پەبوویدی بنۆن جیهانگیریی و مەتەوه و ناسیۆنالیزم و ئێرەشەوه بەوهەب و سەوری ئەتەوههەکان بەهەتکی عەکری مەکالاکەرەوه هە ئەگەر دێی جەوار و جۆرەوچۆری مەماری جەوارەتە بوو ئە بنۆن نێرمەدەمی مۆرەگە مەشترەمی بەسەرە مەشتێک ئە سەسەتەیارامشی ئەم پۆرەوه پێی حۆس هەه و مۆچووی پێچاوانە مەحەمە پۆر چۆمکە پەبووینەهەکی مەتەاسکی مەکانکی پێچاوانە ئە بنۆن جیهانگیریی و ئەتەرەهەب مە، ئەوانی هەر ئەوههەدی جیهانگیریی هەوو ئەوانەتەمەن هە ناخۆه پاشەکشەهە مان بەپێچەوانەوه بەهەشک بە ئەگەهەش ئەم پۆرەوه هەهەدی ئەسەر ناستی گۆریشب ئەجەوانەوه و مۆرەکانی ئەتەرەوههەندە هەتە پەبووینەمان بە جەوهەرەوه ئە سەرهەتاکلی

حبهانگیرش خوشنود پرند و درباری نام پرسه ههوی له بختاد که موره توه به حرمکی بهودی به مرمومی حوی کره و به کرده وه هه که به تپور و بهما متاهه برکنه کاسی شتاکان دهر که وس تاهوش و بکره ووه جورنگ به نه مرموونگه برامی ساسنی و نامووری و تاراده که بکرش بخته په گهری هائسه مگانی نی ناستی کار بگریری و به مگانه و دکاسی حبهانگیری و به مودنوبن به نه تاه وانه تبه وه

[illegible]

نه پاپورته که د دهربره ی وینگریسی بڅخې جبهې نه ساتي ۶، ۷ هفتوړه "نه ده ی نه مړودا ډیر پی به در د پاپوړاوی و نه کتر ته واوگریسی جبهه به نه پشني قسه کړس نه کاري نه و نه شه وه، خو په رستی به تا و نه تی که شه ی کړووه و جبهې نه به به ک ه لوه شاوله ته و مقور ککې توبدی به خووه گرتووه"

قومية القومية و عولمة القومية. طبق حربي، جمانوويه و هي مريئسا له معكثي
نه وروپ گه شه كرسى پاستره ركان و گه وريده ورمي پوئي پريپييم و قويمه ورمي
حه مسه رگيرمه جهانه كان و رور داردهي تر شامزه من مه شامه ورمي و مه كي موندري
هته ورمي به توركي بريكنشاس تويده و ده عتوده توركه كان به توانه مي هه سزارند
ناتر له ۹ گورستان هئا

[illegible]

گهواره‌تر و مهربان‌تری هاوکاری بنوده‌وبه‌تی و کهم کربنه‌وه‌ی گزینسه‌کان و ناشسته‌کی پامیار و برنژمه‌وه‌ی جبهایی خوش بکهن له‌م چوارچینه‌شیا مېروبووسنکی نه‌مریکی نه‌بوی خوږ لوکاس بزوی وانه هنری ساره‌کی له ساره‌ی بنسټه‌مه نه‌ته‌وه‌تی موو به‌ک کرموېرم، ټاکو نشتاش له ساره‌ی (۲۶) د هر بهر چه‌شعه‌مه بوسه‌رنکی تریش نه‌بوی دعتن بومول نه کتننکی خوږیا نه‌ناوی ساسه‌تی ټارار به‌رقتاب دری جهنگ و هه‌لکشایی مشتماستی H. ۱ ده‌سب ډه‌وله‌ب نه‌وه‌، چه‌ترنکه له سارایی هنره جبهانگیرنه بیوسبرالعه‌کان به‌تپارېزب نه پرژه‌لاتمش ټاکو بنسټ چاره‌سار نه به‌وبه‌تی نه‌ته‌وه‌د به‌سرتب نه سامجی رالوومی به‌سار ملعلایی ټانه‌یی و خطه‌کی و ماسنامه‌مه خوږ نه‌ته‌وه‌مه‌کان، که هه‌بوی کرمه‌لگه‌بان وېرانتز کربوره و نه هه‌ندی شویږ نوربه‌ته توحی جهمگی داوحو و پوځانیی (دهوله‌ت

سه‌ماره‌ب نه نغی کوریش، که تا نشتاش مه‌انتواوبوه ده‌وبت به‌رهم مه‌نښ باخوږ دیوسنکه‌ب، چه‌بالداعان هر لای نه‌وه‌مه چوږ و که‌ی و مه‌چی نتوانېږ قه‌واره‌مه‌کی سه‌رمخو دمه‌رېښی و نه‌وه‌ش بچه‌ پرې نه‌ته‌وه داپیار،وه‌کتنی جبهان و نوماوه‌مه‌کش مووه هه‌سب به که‌ر مه‌ی مه‌وه‌یی خوږان و ټانه‌مه‌یږنه به‌ته‌وه‌مه‌کانی مکه‌ی ته‌به‌ر کاتنکه هه‌لکی شعه له پنه‌ران و دروشم هه‌لگرنی مام پرژه و سامجش نافوهر ده‌س هر سامزه‌مه نه به‌رخه‌ری ماحسوبی چوارچینه‌ی بنسټمای داپیارو بو خوږپناسه‌کری و هه‌سب به مووی خوږکری مو گوته‌ره‌ش که داخوږی مروفی کورډ به‌م بسانیا له وړگند کورږ به‌کاتوه به‌بوی مو مه‌ی نه‌ته‌وه‌تی و به‌سرخووی له یوږ حاله‌ب به‌به‌ر مه‌ بان تنگه‌بشتر مو واقعی نه‌مری جبهان و جهمانگیري و مه‌ته‌وبه‌تی و ملعلایی بنوده‌وبه‌شه‌کان و خوږه‌لاب و ټانه‌مه‌یی بوځی کورډی شځاو و نامه‌به‌جی و گرچ و کاله بان به‌خوږی برادب باخو به‌راندب به‌چو رچنه‌وه‌ی ستراتیژنکی دول‌منای به‌ته‌وه‌یی کورډ بېرته‌گامه‌وه که به‌خوارب مروفی کورډ نه هه‌ندی به‌بره‌ی سهره‌تاند کورږ مکاته‌وه و کورږستان به وشه‌ی ژورډورگانه‌کډا به‌سېږ

به‌پوه‌گه‌ی به‌وه‌ی سهره‌وه ده‌توانېږ بلنې له نشتای جبهان هڅت به‌ته‌وبه‌یی برنکی گه‌وبه‌ی هه‌ به‌وبه‌تی به‌ته‌وبه‌تی ټاکو نشتاش ټانه چوارچینه‌ی پکچستی کرمه‌لگه‌ی سبسی و ناسمه‌ی هاوه‌شی به‌سته‌حه‌یی و ژنجه‌یی هورلاوسووه هنره څېره‌وله‌تسه گه‌وره‌کان و جه‌سهره جبهانه پراگه‌براو و پراگه‌بازاو‌ه‌کل به‌ک سه‌وره‌کانی به‌ته‌وبه‌تی ماحنه‌هڅشوو به‌لکو جبهان مایو بنواری ته‌قه‌وه گه‌وره‌که ده‌بان به‌پشاو پراسستی هه‌ژمووی خوږان به‌سار سسټمی بنوده‌وبه‌تی

کامانه؟ ناحود موهی بوی موون مدهر نه پاشخان و ژنگی خبری و کومه لانه تی و سبسی و هه نومه رخی دهسه لاتباری نه ناراد، موو دهخته سه چوودی جبارمه کی پامکال لعم پوره وه؟

دوی نه وه بچو و کور موهی جبهان ناسی چی؟ جبهان نه چ پوره که وه بچو و کور موهی؟ ئانا بچو و کور موهی چی موهی حقیقه دهفته؟ ئانا نه کی که نه ده رگه و ته کانی نیپه رامیی ناسنامه پشورده کان و حمله لایی ناسنامه کی هه و نه شی جبهاسه که هه موون کرکانه وه؟ نه واتانه کی تر ئانا بچو و کور موهی جبهان نه کسانه نه کرتا بهاتی هه رهنگی و جبارمه کانی جبهان و سه رگرتی هه وشووه بور؟ بان لانکه م حو ربه کانی ته مخی گور، رشتاده وهی سبسی و هه رهنگی له حو بان وه لا نی و پروا نه بار په روه ربه کی جبهانی و نه هه موو موونی که ترووی رال بکان نه گهر وخت داحو سروشتی ژبان و گهر و وون و وستی خود نه موون و مروت ده توانی نه وه ها مار و بختک، هه لکاب؟ نامه بچو و کور موهی و اتای هه نه که نه کسانه نه سبسی ورتی که ترو و گاب و تاکه کان بو نه گتر و نیپه رامیی هه ستا ربه کان؟ ئه مانه و چه بیدی پرسسری تر په وانه می کریمانی هه و و حوری وه لامانه وهش به که و ته سه و حوری وه لامانه وه نه و پرسسرایه می سه روه نام پرسسار و پنهاردم نه قسه کردن مو نه وه بلیم دماره که ران نه پیوست سوده نه گرتنه وه، چونکه هه ره له به رفته، ساره به، نه گهر چه مکه کامیش چو مکه کانی سبسی واقع و جبهان من نه و پنهاسه کردن و قول تنگه مشتبان نه کجار گرتی، مونه وهی تنگه مشتبنکی راست تر، راستی تر و هه رهنگ ترمان بزان هه مش، نامه و نه و تنگه مشتبهی نه پرگه کی میژو و میا بون به حرتته پرو دهس با و نه و پشگنسان بو مکریم چونکه چه مکه کان نه به راده میژو و موهی په تی هه لسه می بیر نه قاعه تیش نه بواری راسته مروه کامیا به لکو نه شکان په به مینس نه سروشتی واقعی نه ناراد موری کاب و سوده وه هه هه هه نه به رفته وه مروت بونه وهی بیرکانه وه پیوستی نه کاب و شونه کاب و شونهش راته سبسی چه مکه کان نه دوحی به موون (صبر و روزه)، واته وه لاتانی به هانی نه با و نه کی گری و دهشتنشان کردنی ناسلکان،

بیره وه ههش نه حالی حوم گومام هه نه موهی نام نه وه هستی هه و نه بهی به موهی نه ژبو کار مگیری جبهامگیریدا نه واتای وشه نه روه لا ویری چو و س' بختی و حهساریش نام پوره وه هه موو کاب گورارشم نه لاراری ههسته که ناکاب هخته وهی گورارشته نه پیر نه گرتی نه و ههسته و سمانا گری نه لانه کار به دهستان و دهسه لاتبار موه با لیره شنه به موه کورستان پرسسارنگ مکی و بلنن ئانا نه گهر هه رختکی

کوردهستانی په ځنگلونو، دپوکولت، خوشگودران و
سه قامگيرمن هيوويه، نور ښارګوټي و گندهلې و
دپه شپږو و ناعه داله تپه ټيستا دديپيرت نه يورپه
و هارلاتيان له نوحه يي خوځېږي پارليونايه و نه
ناست چاره پواسيه کاسي تهرن و په تايپه نيش دودې يوځ
يورپه، نور هه مساردې و بېلګيه دته روپه يي ټيستا
نور نورو کڼ و نوبه دديپيرت، په هه ماښ شپږه و
قه پاره دديپراو هه سټي پښ دکرآ چوټک ټکر لاورې
هه سټي دته واپه شي نورو يوځ به کاريګري جيهانګيري
پکېددهره، دپښ و لاسه که په تارځ پدېنه و و رانېښ
جورې خوځېږي و ټاسټي شاديورې هم نوره په
سافه کاسي و په بيهاتر چاره پواسيه کاسي هېچ کاريګريپه کي
ناسر جورې پيرکړدوره و هه سټي نور هم پوره
په به کاسي پيرکړدوده په کي هم شپږه داسه پکي هم
جور دسنادسيان ټاسان په دمه چکه لورې هه مساردې
دته روپه به لاسي ټيسته رور پيرغدي په دوه کاهره په و
ديره په کي کشتيه لاسر ټاسټي نوره چپاره کال، توره ش
جاري کي تر که سان دهاته سر په بوځدي راسته واپه يي نه و
جيهانګيري و لاورېورې هه سټي دته روپه نورو يوځ
حرحار دته روپي مزلې کورد و هه مساردې پيشاند
په رامېر پر سه دته روپه که وک شتورېک پو دهر پري
ناره واپه شي واته دبروي بړي يه سوځ و تار چه شتې
پوځي هم نوره په پوانګي جيهانګيري ش به هدي
پوره و، ناروګي پو ساړي ټاکات هيدې يه سوځ نري
دکات، په خوځي که وره پري تواني خو پراوردکړس
به خپله تان و ولاتسېر له کڼ سوده نوره پراسپيه
جيهانپه يي که له جيهان، شوپي بيه پو ځي کړس به
دوره وپه قله مېړه پي دسه لاسي دوله ت - دته وده پت
کانيک هم سروله سهرې خوشي هله دکرېت و به ولاتيکي
پورنا و دپته په ناعه دده نوره هه سټي وره وپه يي نه ک

ياسقۇ بالىرم

بیش قهر

شیریں و میوے

و ھۆشبارىم

به حیوازی

۵۹۹۷۲

دوره‌های به‌تازگی

وہك سەرچاوهی

ره‌وایه‌تی و نه‌و

جو گرامیایہی

دەولەتى

بەدەنەيى لەبەر

دادہ مرئی،

هر به کار مکه و نه به لکو بل به بندکن چالاکنډ دهسډ بونه مړوڅي کورډ و کورډستاسي نه سانهي عام بڅحهي بنسټاد هسب به جوړي نه دوو هائي و تهنه ب بڅمه کنڅ نه به رووي خويده دهکاب سهرچارهي همدې نه ياوه رنه کاسي و ناعه هلاعه کاسني لنزه ره سهرچاوه به گړډ. نو به ووه هر به وگانهي دهسب ب به ووب پاړه سمي به عبا مگرډ قاوره ي هره چي مو مي کړدوه. نا بڅو حنډ ماډام نه مانهي نشت تهنه جوکمرلس نه بعبا هسب نه نار و جوړي نه شهره راري و مگرامي روحي دهکاب چوکه به رانډ لاه قسه و هه بنسټه بڅ نه ميږو و که رانهي حوي و نه توهکهي قسه دهکاب

نه گهر مه سه نه کنڅ واته لاواري هستي هاوډه ري نه توهي به رمانه به به مستعاده دهين شين به گهر نه وي رامي بانک پرلنکي گريگ نه راپشتي هسب و ناسانهي مړوڅه دهگړډ. نه لام لاواري ووي به کسان نه به به کواني هسته که بکوري کورډستاسي نه به پروه به ووه نه به شک نه وانهي نه بنسټاد پرته رانهي به هه هه نه دهکاب ماکوڅي نه ناسانهي کوري و نه که وته کاسي نه مېرکايا دهکهي له کاتي حوي رامي کورډس هرايوه و شستاش هه بنکني مېراني، بزه شوه پان به گهر نه وي هست به کورډووي منډه و ممراري مړوڅنه حوي و پشاسه مگاب کورډه، نه لام نامراري مگلاکه ووه نه

هه بڅه نو تنگه شتي نه په بڅه ندي مېراني هستي هاوډه ري نه توهي و جبهانگري و جواواري به وگاب نه به پروه به بنسټه په ب نو شينرېنکي تري تاوتوي و مېرډوگري و پترانه کري مېراني نه ريش جواواري تنگه شتي به وي بونه نه هه بڅي پروه به مېرانهي نه وانهي به لام دسان نه به مېرډش ته په تهنه نه به موهي بڅي و به بڅه مېرکي گشتنه به سار باستي نه توهي، ته به نه وېده هه به مگرډ لاي به وي بڅي به هتر مېرکي چوکه مه سه نه که هه دي په بڅه ري به مېرډوگري بڅو شمي نه توهي به سار ناسمي دهسلااب و پانډوگري هه، هه په بڅه ري به جواواري به وگانه به نه هه موو حاله مگر کانتک دهسب حاکي نه توهي مگرډ به شستن، به سهر ناعهي به شتنامشي هاوډستاسي حاوي ماب و نه رې وې نه بته گانه ره و حېرډي و لاه نو گاب و هاو لاس ته رحان مگرډ نه گروپ و بهسه و به ماله گنکي مېرکيو به شونه ووه چاوډراني و تنگه شتي نو مته وې نه هه دي پروه به مگرډ نه به ستره ووه به جوړي جوکمراني و ووب و به ووي باډپه ووي کومه لانهي و مېرکاسي و سهره ري ماسا و خوشگورډراني گشتي هه که نه به پروه شوره نه او کورډ مانهي کوري ماشورډ نه وده که نه به مېرډ جنگره ودي شتنامشي

پوخارى عبدوللادى قەسىرى

دەنگى ئەدەب لە بەرانبەر چەپاندنى كۆلۇنيالىزىمدا

كانىك خاك لە مروڭ داڭىرىدە كرسىد و، شىكۆي مەخسەمىي و سامانى مەنەۋە دەخىرىيە ^۱ ئېزىچىڭى داڭىرىڭىدە، لە ئاچارىدە مروڭ شەب دەمانە بە، دەقۇ و چىرۈك ۋەك ئامپارىڭى بو خالىيۋەنەۋەي پەسىيىي ۋە دەرچەبەكى مەقسىي ئاۋادىي مەنەۋە سەدەسەنگار غەزىب ھەزەرومى مەدەنىيەتلىك كۆيۈمىيالىستىيەدە، ناكە دىۋانگەنەك بو ھەلىۋىسى تەدەك شىك مەن مەسىيە بە چىرۈكخۋانى و نەدەب چ لە رېڭىي چىرۈكخەنەل fiction بىخود دىۋوڭى راسەقەبە خەم و پەزىلەي ئۆزىدەسەنەي ۋە خەۋمى سەرىيەخۋىيىن بەشۋەي گىزەۋە و خگانەخۋانىي دەرىپۈۋە، نەم ۋەتارەم تەرخىن دەكەم بو مېلىك خەسەسە سەر ئەم پىرەندىيە بە مایەخە و ھەۋىيەتەيىن بە كۆرەي لىي بگۈلبەۋە

دادمه‌ریختن. ثم کومپاسمه کنگه‌مکی به‌ره‌مه‌مسانی میوه‌مه‌ریختن به‌دست که تند هم‌راش کرفکار ده‌ستده‌کن به‌مانگرتن و پروینه‌پرووی حالتی حوی و کوشتن ده‌سوده، که ثم پرووده‌ده نام‌ده یق پرویادو‌کاسی (قه‌تل و عامی مور) که له سالی ۹۲۸ پرویاد پرویادوی قه‌تل و عامی مور له شوروچک‌کی (شسناگای کولو سنا پرویاد، کاسنگ کربکاره‌کاسی کومپاسه‌مباریاد به‌سب له کار هاتنگرن و من مگرن، تاوه‌کو حواسه‌کاسی و یاراکارمه‌کاسان حناجی ده‌کری، که برتی مور به‌داسکردنی پزو و کارمه‌ب و چنگکری ساحتی کاره‌کاسان و که‌مکریه‌وه‌ی ماهوی کار و باشکری میوچه‌مان چونکه و هک کومه به‌لام «شکستی کومپاسی مودحان» United Fruit Company ماسه‌من به‌گل گراوه به‌لام دواي ماهوی سه‌رمه‌بارانی کومپاسه‌که به‌هاتنه ژبو حواستی کرفکارداران سوپای کومپاسه که چنی نه‌رست‌کرات به‌سهرید، هارمابه‌ر نوو ده‌ستی تجوگلا‌د و به‌ه‌رمانی پارچرگار قه‌تل و عامتگ به‌سپیکرد که ؟ کونگار تند دووه‌قوریانی ته‌رمی به‌و قورمانسده هنده رور نوو ه‌ر‌دانه یخو ده‌ریوه بی به‌یو گوی به‌کومل بنژر Carbo ۱۹۹۸.

مو تویت‌سوده له‌بار‌هی کوبوسالبرم و له‌پژوده‌د به‌ده‌د، تفگه‌مشتی له‌ده‌سته‌واژه‌ی «داسپوپا» به‌ریش و سامحی ده‌سه‌ه‌ووی حوی ه‌به‌ه داسپوپا چه‌مکنه که له‌سه‌چه‌ه‌کی بونسه‌وه ه‌ووه به‌نوو برگه‌ی spairo چانی و بوریری و dia (به‌سه‌ره‌وه وه‌گبراه به‌واتای کزچکردن به‌سار حاکی باریری و چاندی سب به‌لام له‌سه‌چه‌ی میژوومد مو مه‌مستی «کچی به‌کوملی جوبه‌که له‌حکی بانیور» به‌کاره‌اتووه که به‌فیدمکنی دسریکرای میژووی پوماسه دووچاری قه‌تل و عام هاتوون، بوتر بوته به‌سته‌واژه‌ی بو مه‌ه‌سی «کچی به‌کومل و به‌حیثیشتی مه‌ه‌گه‌تی باب و بایرین به‌تاسه مه‌و‌کاری کوبوسالبرم» به‌ه‌رمگی ته‌ده‌یی و ساسسنا حنگر بوره Lisa and Berthomiere, p. 262) به‌یو نه‌ده‌ستی حبه‌سنا ه‌و‌راوه‌ی داسپوپا سه‌ره‌داسکی تاره‌ی تومارکردووه. برمه به‌گورارشتی حواسه‌سانه‌ی پیرحه‌می به‌و نشه به‌کوماسه‌ی که به‌دوی کزچ مروژ به‌ه‌و‌کاری دوو‌رمورن به‌حاکی باب و بایرانی نوی په‌مانووه ه‌و‌راوه‌ی داسپوپا عورده‌تی مرقفه به‌ه‌و‌کاری دسرن له‌مال، چه‌مکنه بو پرویادوه‌وه‌ی فنشی دسانی منگه‌سی دووری و ماهویی

پاسدراپ تاگور سیموی مه‌وه‌یی ته‌ده‌یی هندی و ده‌گالی نور که به‌مش وه‌رگری حه‌لاتی توله له‌بازی به‌ده‌ب‌ده، به‌جوریک که به‌دیرانی پوزناوا به‌لکه‌مکنی مه‌رتنر له‌بخه «ده‌سفن کردووه له‌شهره‌کاسدا، ه‌موو حمه‌قوبه‌کاسی له‌بار‌هی

حاکي هندستاني و مه‌ئو ده‌کاني مارېد، مه‌وپه‌پري ناسکي نه‌به‌هسته و ده‌نگي دسور و په‌روښه‌په‌روهرېي بحې شعيرانه‌ي خوي به‌ريده‌پرت به‌سه‌رده‌هنگ که خاک و بردي سپړاي نه‌ژير چنگ و ټوټه‌ي ته‌نگي به‌رېتاساد په‌رېشې نوو نهم شعيرانه‌ي ناگور په‌ه‌ده‌نگي رڼحي مشابه. که له ده‌قي له‌به‌هسته‌ي نهم و جواسا هجري مه‌عه‌ويي و به‌ته‌وه‌ي و مشتماپه‌روهرېي پتکه‌وه به‌ه‌سته‌وه به‌تاسه‌ب کاتک دهراسې شاعير به‌ژير چنگي هه‌ژمووي که‌توويي ښکليد حاله‌شېرو ښ لانه به‌تاسه‌ب نه‌ژير سابه‌ي کولوبالېرم دېو په‌تاي کوشده قربگي حاکي هندېس گرېوه و (ناگور به‌چنگه‌وه به‌تاسه‌ب نه‌ماسې هه‌ژويي و هراسې (Mahasweta: 1990).

**ته‌ديب و رڼواسوه‌ه‌کاي ولتاي داگرگرڼو
وه‌ک پرڼسه‌ي پرگاري بېشنيمايي له باب‌حي
(ته‌ده‌ب) ده‌روان و، پټيڼ وايه ته‌ده‌ب هه‌کارگي
هه‌ئاسابه‌وي هه‌ره‌ه‌گي به‌ته‌وه‌يه**

ناگور به شعره‌کاسه ښکېشه‌ي نه‌وه ده‌کاب که سه‌رجه‌م چين و موزده‌کني هندستان ته‌با به‌رنگي په‌روهرېد و خوپنگه‌باډي و غېرموه‌وه، به‌توان پروونه‌پروي ته‌نگي ښکليد موه‌سه‌وه، نه‌مش مه‌ري ناگوري شاعير پښوستي به هيري مه‌عه‌ويي و به‌ه‌کاي ناسي و مورال و به‌خلاقه‌په‌روهرېي هه‌مه مه‌ري ناگور مروش هندې هت به‌رنگي په‌روهرېدي پوخ و وېرېده‌وه ناراد به‌ب به‌کوموه‌مي مابه‌ه‌گري بقوانې خوي به‌چنگي به‌رمه‌داري کولوبالېرمې هه‌رېتاد ناراد بکاف بومه نه‌ي حه‌مه‌ي ناگور ته‌وس هه‌ښگرته‌وه له شعره‌کاسېا برېته له جه‌مي بېشنيماساري به هه‌ئاسابه‌وي مېرغي خوېه‌لاتي، به‌تاسه‌ب هندستان به‌راسه‌ر مېرغي خوړناويي به‌گشتي شعره‌کني ناگور جه‌مي دوېره ولات و تهنبيي و غوربه‌ب هه‌ده‌گرې به‌تاسه‌ب کاتک مومې به‌ريده‌کونب که ناگور موموه‌ه‌ک له به‌ره‌وي ولات ژوه و جه‌مي موکه‌وتويي هندستان به‌پروي ژاري و ساسي و باورېسه‌وه هه‌مېشه هري جه‌جال کړېوه (Bamd-Peter Lange, 2015).

تەۋرەنمەككى مېرەككى گە كۆنۇسالىرىم شۇنچە بىجەي حۇي تىقا جىنەھىتۇب، پەتابەب نە شۇنچى مەتەۋەد، د پەيۋەنددارە نە رەمى و كەلتۇر نە پەھەمى پەرۋەردە، ئىگومار ئەۋەش نە پەرسەنەكەر گە ئاسراۋە نە ھەرىشۋىرىن indoctrination گە ولاتىسى سەرىدەستە و كۆنۇسالى چ نەز ئەھرىش و پەلامرەحوارس نر ولاتانى ئېرىدەستە ھەلىستى بە باشۋىرىمى ھەر و ھۇش و مۇرالى ئاگەكەكەي نەپىنگەي ھەرىكەتسى رەمى ي حورس و چەندى خۇمەكەمزالىن و مافى خۇمىنەۋا نەنسى، چ دۋاي باگېركەتسىن نەپىنگەي كۆرەمى پروگرام و سىستەمى ھەرىكەتس و خورسۇن، بو مەۋ ئاپاستە و مەھەستەي كە خەمەب نە مەۋەد و سەقامگېرى مەزەۋەندىن نە ئاۋچەكەب ئىگاب ئاۋەكە ئاگەكەكەي ۋەھا پەرۋەردە نەكەن و پەنەرىن، كە خۇ نە (كەم مەرس، و ھومار و كەلتۇر و رەپونەرىت و رەمى و پۇرسى مەزكەرىدەس نە پەدە دور نە مەراسەر كەلتۇر و رەمى ولاتانى رەپەز ھەمەز نەكە، مەم خۇرەي باگېركەرىن، ورتەر و نە نەزەمەتەر و ھەزەشتەر و نە پەستىدا كارىگەرتەش نە پەستىد ھەمۋو باگېركەرىنەككى سىستەمى و ئاۋۋىرىن ھومەنك نە ھەزەمۋى رەمى و خەمەسەرىسەپانىن ھەزەنگى و ئەدەبىي مەۋى خۇمەبەھىت

نەمەنەك نە گەۋرە نەمەندەس و تۈبۋەرانى مۇرى دېراسەي كۆنۇسالىرىم گە قەۋەتسى نەسەر پەھەمى كەلتۇرىن؟ باگېركەرىن كۆرۋە و پەنجەي خەستە سەر ھەرى پەرۋەردە و رەمى نە كۆرەنە پەستەي ھەزەنگى ولاتانى ئېرىدەستە و ھەزەمۋى ولاتانى سەرىدەستە بەسەرىنەۋە، نەقشە ئەپىرەنەرى مەرتەك، نەمەنەككى ھەزەمى (ھەزەمۋى نە سەرىدەمى مەلانىن ھەزەرىنەكە نەكەل نەپەسەر، مەۋى نە تۈمىس پۇرەمەۋىس نەۋە مەزەب و سەرىچ و قەستەكەن نەزەرى كۆنۇسالىرىم پالى پىۋە نەنە، نەستەدەتە پەۋەس و كەتەك بۇسەت مەۋى Black Skin White Masks ۋاتە «پەستى پەش و مەمەككى سە» كە تىقا مەس سەنكۆرۋەي پەگەرپەستىن دەكەب نەپەنەي كە ئەرس خۇي مەسەۋە و نەروۋەس نەۋە گەچى ھەندەك پەخەنەر نەنە كە كارىگەرىن مەزكەرىم و نەرى شۇرەنگەنەي چەپكەرىن مەسەرە، ۋال مەۋە بەلام پۇختەي نەز و ھەرى قاتۇق ئەۋەكە ولاتانى سەرىدەستە و مەھزە تەپە نەۋەنە ئەپىنگەي چەندى تۋى خۇمەكەمزالىن، نەمەۋەكەل مەمە ئۆتەر پەككى خۇمەۋە بو نەم مەنەستەش شۇناسان لىن دەشتەش مەخۇرەك كە ھەندەك نە خۇدە پەنگ پەشەكەنەش شەمەس نە پەمكى خۇمە و ھەمۋو ھەرىكە دەپەن شۇۋەي پەمكى تە نەزە، ئان مەزە مەۋ و پەگەرە تىقا نەۋەي خۇمە سەنەمەن ئا «كەمەر» نەزەكەۋى

نهم هسته دژنهک و مارچه‌تنبه‌ی نه‌توره ژبرده‌سته‌کائی نه‌مریق و ایل شه‌کاب که ه‌سب مکر به دروآنه ناگایی (double consciousness)، واته نه‌ناحاسبه دژنهک و روانه‌یی ژنبرده‌ی حساب و تنگی‌ژان ه‌مه له ناحی جوابده ه‌سب ده‌کئی دوو نه‌رووی به ده‌ک جه‌سته‌ی برایی شویاس برومی ه‌مه دوو شویاسی دژنه‌ک ده‌ککائی مه‌سل و پ‌هنگی آسته‌قنه‌ی جوابده نه‌ویترمش نه‌و پ‌هنگه‌که ده‌نامه‌وش جوابی پ‌نوره بچوس و شوهره‌تی پ‌نوره به‌ریک‌ه‌ن نهم هسته بریسه نه‌ حربه‌که‌م ایل به‌رایسه‌ر «نه‌ویتر» به‌ج‌ژنهک که حاصله‌تی ناشی خوب ناسی، ده‌ک نه‌توره‌ده‌کی به‌روپ‌ه‌ج‌ز سه‌بری حوت ناکئی، دوده هیچ کاب ه‌سب نه‌وه ناکه‌ب که «م‌ر‌ا‌پ‌ا‌ب» نه‌مه‌ش به‌لایه‌ن نه‌روویاسی و ب‌برمه‌د فراس‌ ه‌لور نام‌م‌راوه نه‌ (گ‌ری حومه‌که‌م‌ر‌ا‌ب inferiority complex) به‌رای ه‌لور نه‌توره‌ده‌شما نه‌و‌کاته به‌سته‌ ک‌ریسه و پ‌اش‌ک‌ر مو نه‌توره‌ی تر که نه‌ نه‌قلی به‌وش‌ه‌کی ده‌سته‌حه‌م‌عی ح‌رید یاس‌ش که «ک‌ریسه» به‌ ب‌ره وه‌ک پ‌نگه‌چاره‌ ته‌به‌ س‌سته‌می م‌ر‌ا‌پ‌ا‌ب‌و ا‌ر‌انه‌ی په‌روه‌ده‌ده‌ که به‌و‌ری‌ش نه‌ به‌کاره‌ن‌انی وش‌ه‌ی «د‌و‌ا‌که‌وت‌و» ب‌ا‌ی «نه‌ری‌ه‌ری» ب‌و نه‌توره‌ ژبرده‌سته‌کان ده‌ت‌ا‌ب نهم گ‌ری نه‌روویسه‌ ن‌له‌م‌اره‌ ن‌اس‌ایی ن‌ک‌ا‌ت‌وه و م‌روپ‌ مح‌ا‌ت‌وره‌ بروی سه‌ره‌ر‌انه‌ی ح‌وی و ه‌ا‌س‌ا‌نه‌وه‌ی که‌ت‌و‌ری و م‌ک‌ری و س‌اس‌ی مح‌ول‌ف‌س‌ب (Stanford Encyclopedia of Philosophy)

ده‌ک‌ک‌ نه‌و ش‌عه‌ر‌انه‌ی که ده‌گ‌وم‌ح‌ب ک‌وی گ‌شتی ش‌عه‌ر‌ه‌ک‌ائی م‌ک‌ریسه‌ نم‌وه‌ده‌ک بر نه‌و به‌روپ‌انه‌ی که ه‌لور لی‌وه‌ی بو‌وه م‌ریسه‌ به‌ (لانگ‌ست‌ون هیو Langston Hugh) که به‌ ده‌ک‌ک‌ نه‌ په‌ره‌ر‌انی ش‌عه‌ری نه‌م‌ریکی په‌ش‌پ‌ست داده‌م‌رب و ح‌ه‌اتی به‌پ‌ش‌او ه‌ز ش‌عه‌ر‌م‌و‌به‌وه‌ی ب‌ژد ک‌ری‌وه‌ا‌ل‌م‌سی په‌ش‌پ‌سته‌کان ک‌ری‌وه‌ تا‌وه‌کو به‌سه‌ر م‌ام و که‌ام‌ و نار‌ادی ح‌ویان ده‌م‌گ ه‌ه‌س‌ی و نه‌ک‌ریسه‌ سو‌ته‌مه‌یی په‌گ‌ره‌پ‌ه‌ر‌ستی و ناگ‌ری‌ک‌اری لانگ‌ست‌ون ده‌ک‌ک‌ بوره‌ له‌ دام‌ر‌خ‌ه‌ر‌انی په‌وتی مو‌ژانه‌وه‌ی م‌ک‌ری و که‌ت‌و‌ری په‌ش‌پ‌سته‌کان به‌ م‌ریکا م‌ام‌وی ا‌رن‌س‌اس‌ی ه‌ا‌ر‌م‌ که‌ بروم‌ه‌وه‌کی به‌ر‌گ‌ار‌م‌ح‌و‌اری نه‌مه‌یی و که‌ت‌و‌ری مو‌ نه‌ م‌ریکا نه‌ ب‌و‌ای جه‌م‌گی نه‌ک‌ام ح‌به‌ایی ب‌و به‌ناگ‌ه‌به‌نه‌وه‌ی په‌ش‌پ‌سته‌کان به‌م‌ر‌ه‌ی ه‌م‌م‌و‌می «پ‌ه‌گ‌ره‌پ‌ه‌ر‌ستانه‌ل‌ای م‌ره‌ه‌نگ و به‌رف و که‌ت‌و‌ری س‌پ‌ه‌س‌ب م‌سه‌ر‌انه‌وه‌ (Encyclopaedia of Britannica).

هیو نه‌ ش‌عه‌ر‌ک‌ر به‌ن‌اری به‌ه‌روه‌ف م‌ش‌. 'lod' ح‌می قولی ح‌وی به‌ره‌به‌ری به‌م‌ره‌ی ک‌ری‌وه‌وه‌ی په‌گ‌ره‌پ‌ه‌ر‌سی به‌ به‌ر‌انه‌ر په‌ش‌پ‌سته‌کان‌و، ش‌عه‌ر‌ه‌که‌ و‌خ‌ه‌ه‌ک‌ نه‌ م‌ش‌کی ح‌وش‌ه‌ر‌د ده‌ح‌ول‌ف‌س‌ب نه‌ش‌وه‌ده‌ک که‌ سو‌ری ح‌وش‌ه‌ر‌ مو‌ ل‌ای ح‌وی پ‌و ده‌ک‌اب ده‌ه‌ویب م‌ش‌ایی م‌د‌اب که‌ له‌ م‌ریک‌ای نه‌وس په‌ش‌پ‌سب م‌ام‌ی م‌وه‌ی نه‌بوره‌ که‌

له‌سهر گورمسی نام‌حواریس به‌راسهر سه‌پی پستنگ نانی محواب، به‌لام هېو به‌ماوډ به ده‌نگی به‌ر به‌سه‌مختب که «لوموش» مافي نه‌وه‌ی هغه هارلاتی به‌مرگی ماب و به‌شکه له شوماسی نه‌مرگا، له شعره‌که: «گالته» په‌ر پروامنه سپیڅسته به‌کاب که به‌راسهری موخراوه، پشوا به‌ پرونگ به‌ت که نه‌وش نه‌تراند به‌سهره‌ری و به‌ی دوو‌لی به‌شبارمب له هه‌موو کور و کوربه‌وه‌نه‌کی په‌سمی و به‌شتماسانه و به‌تاره‌ی به‌مرکا و به‌ربری پشه‌وه‌ه‌اسمش به‌ی نه‌وه‌ی به‌که‌راماب و شکوی به‌رت به‌ شمع‌که به‌حه و تهره له «دورپرووی» نه‌ر سپیڅسته‌ی که ده‌ده‌وب به‌شوماسی په‌شپسته‌کان کم مکه‌وه له شعره‌که: «ماژه ه‌وه به‌کاب که گهرچی به‌ناهن‌شوه به‌گه‌ر سپیڅسته‌کابا له‌سهر هه‌مان مېر مان محواب چونکه به‌شده‌س به‌راسه‌وه‌ک په‌وه‌ک و ده‌ک په‌وه‌و و حرمه‌کار هه‌ل‌مارس گوربه‌وه به‌لام مکه‌وته‌ی حوی «پرونگ به‌ما به‌تر به‌م» I grow stronger | نه‌م شعره‌ی هېو هېوانه‌حسکه مو په‌شپسته‌کان که له به‌رووی حوایدا شوماسی حواس به‌پرووحس و به‌مېنان به‌وه هه‌سب که پرونگ به‌ب ماب و شکوی نه‌واس ددای پند به‌رس (Utama Khaimara). به‌په‌وه‌ی به‌واس نه‌وه‌پ و کوربه‌لیرمبا گریکه به‌رامب که سی ده‌لاقی. ور گریگ هه‌ی که له چبروک و پرماتدا، بان هه‌ر به‌فتگی دیکه‌ی نه‌ده‌می، وه‌ی گشتی کومال و به‌تاره‌ی باگریک او به‌گشتن به‌م‌اش برین له گزشه‌ی گپ‌نه‌وه، خاک به‌روک که ده‌گرت به‌پوختی رائاتنگ له‌سهر هه‌رکامان به‌گه‌ر

باگبرکاری و ژبړه‌سته‌ره به‌حشی پوړیاوه‌کان مکه که نه‌پال به‌حوما‌ل‌کری بی
 شینگ و خاک و ولاب و بالا نه‌چوی نه‌وټر سه‌بری باگبرکه‌ر ده‌کاب نگره
 ونه‌ه‌کی ه‌ره‌وی دوزمن و باگبرکه‌ر به‌دش ده‌کاب و نه‌دوزمن من به‌دش بی
 به‌روټب بویه نه‌مجاره‌ خو‌به‌ر په‌لگش به‌دکرت بو به‌روټس و ه‌وسو‌به‌وی
 به‌گن نه‌و گ‌وشه‌سگانه‌ی که گ‌وی گ‌شتی پوړیاوه‌کان بو به‌ر‌ه‌ره‌به‌ی خاک‌ی باگبرک‌و
 به‌کاربه‌ه‌ض به‌ره‌وه‌ چیروک و پ‌مان ته‌به‌ دوو که‌ره‌سته‌ی چټ‌به‌حش بی، به‌کو
 بوو نام‌واری جه‌گی ه‌وش‌داری و که‌لو‌و‌و‌ش

به‌روم خاک که نه‌ ژا‌به‌ک‌بی نه‌دو به setting ه‌و‌مار به‌دکرت کانتک به‌روم
 به‌ده‌نکی نه‌دبی به‌دین مو‌ان پو‌و‌به‌سته‌وه‌ که‌ سو‌ن و شینگ و خاک په‌ه‌د‌نکی
 ه‌ره‌ گرنگ و به‌به‌حی ژا‌به‌ نه‌به‌سه‌ک‌بی د‌و‌ای گ‌و‌ل‌و‌یا‌ل‌برس به‌او ه‌ه‌ری خاک
 مرو‌ف له‌بانگ به‌دش و چ‌و به‌دش ه‌ه‌دش نه‌ریه‌ گ‌ه‌ش‌ی مرو‌ف بالا ده‌کاب و ه‌ری
 که‌سو‌ر و بکه و به‌که ده‌دش ه‌ر به‌دش س‌به‌ی خاک‌ش‌دا مرو‌ف ش‌و‌اس و ناس‌به
 وه‌به‌گ‌رت و، ر‌مان ه‌ر ده‌یت بویه کانتک ده‌نکی نه‌دبی (وه‌ک پ‌مان من چ‌یروک
 به‌حب به‌سار ش‌و‌اسی مرو‌ف ده‌ک‌ا‌وه، ه‌موو به‌شه‌ک‌بی ته‌به‌ به‌گ‌و‌یا‌ل‌برم و
 باگبرکاری بک ده‌ه‌سته‌ره‌ به‌ پ‌ره‌به‌ی بن‌و‌ حوی و ح‌ک‌ ی و به‌و به‌سه‌ و‌د
 و د‌و‌و‌و‌و‌و‌ی که‌ بو شو‌ی و شینگ له‌ پ‌مان ته‌ر‌ح‌ا‌ک‌وه به‌ وه‌س‌ی س‌و‌ش
 و ناو و ش‌انی ش‌ر و لا‌ی، مو نه‌م ه‌و‌کاره‌ به‌گ‌پ‌ته‌وه‌ به‌دش نه‌وه‌ش‌مان له‌به‌ر
 ب‌چ‌ب که‌ نه‌ به‌دش، خاک ته‌به‌ شو‌ی ژا‌بی به‌، به‌کو ش‌به‌و‌ح‌ا‌ل‌ک‌شه‌ witness بو
 و‌د‌و‌و‌و‌و‌و‌ی به‌و پ‌و‌و‌و‌و‌ و به‌س‌ه‌ه‌ا‌ت‌به‌ی که‌ ل‌و‌ه‌ی پ‌و‌و‌و‌و‌، بویه ناش‌ت پ‌مان و
 چ‌یروک به‌ر‌گ‌و‌ه‌شته‌ی م‌و‌و‌و‌ا و به‌ه‌س‌ی گ‌و‌ل‌و‌یا‌ل‌برم بگ‌و‌ه‌وه، من چ‌ه‌به‌د‌ه‌ک‌ بی
 به‌ گ‌و‌ه‌وه‌ی م‌و‌و‌و‌ی و تو‌م‌اری پ‌و‌و‌و‌ی به‌ته‌وه‌ک‌ به‌ی وه‌س‌ی نه‌و شو‌ی و
 شینگ به‌ی که‌ پ‌و‌و‌و‌و‌و‌ک‌ان به‌ح‌و‌گ‌و‌و‌و‌

س‌به‌م حال به‌سه‌ له‌ گرنگی به‌ک‌به‌ت‌و‌ا‌بی Narration) به‌ پ‌و‌و‌و‌ی پ‌و‌و‌و‌ی
 ش‌و‌اسی نه‌ته‌وه‌ ژبړه‌سته‌کان و گ‌ه‌به‌وه‌ی ش‌ک‌ری م‌و‌و‌ی و ه‌س‌ب و ه‌ری به‌و‌و‌و‌و‌
 به‌ک‌به‌ به‌ت‌به‌ به‌و‌و‌ی و‌ل‌گ‌و‌و‌ی و به‌به‌ و به‌س‌ت‌ق و نه‌سه‌به‌ و په‌د‌ی پ‌ش‌به‌ن
 ه‌ه‌ش‌به‌ چ‌ه‌ن‌کی گرنگی به‌س‌ی به‌ته‌وه‌ بوو‌ بو به‌ح‌شی ه‌ری به‌ه‌وه‌ی بو نا‌ک‌ک‌بی
 ک‌و‌به‌ل‌گ‌ و خو‌پ‌ا‌گ‌ش له‌ به‌به‌م به‌ش‌و‌ی ه‌ه‌ه‌گی گ‌و‌و‌یا‌ل‌برم، ته‌ن‌اب نه‌و به‌به‌
 و ه‌ه‌ق‌ا‌م‌ت‌به‌ی که‌ نام‌و‌و‌ به‌«نه‌سه‌نه» بی «ل‌سه‌ی پ‌و‌و‌و‌و‌» خو‌ر‌ک‌ بویه به‌
 پ‌و‌و‌و‌ی به‌ه‌ی م‌ل‌ی و ه‌ه‌ه‌گی به‌ته‌وه‌ خو‌پ‌ا‌ه‌ و چ‌یر‌و‌ پ‌و‌ی گرنگ‌ن به‌به‌وه‌

د. سولمىن رەلىمى

مەمۇرىيەت بىرلەشمە خىزمەتلىرى، سىنىمىي

دېدىگا نوپىيەكان بۆ

كۆلۈنپاليزم و ناسيۋناليزم

پەردەلادان لەسەر يىڭەي تاك و پىشنىيازى

ستراتېژىيى بەرخودان و ئالەنگارى

پوختہ

[illegible]

۱۰۰۰ کلیمہ کا

گۇزىيالىرىم، نەپزالىرىم، ئاقسۆڭەكلىرىم مەنىسى، سايغۇنالىرىم پوزىتسىيە.

ئادىلانىم، تالانچىلىقىم، ستاتېستىكاغا كەلسە بولسا

پیشہ کی

کرونیالیزم : ناسیونالیزم همدروکیس دیردهی میژوویی مالور که به شیوه یه کی
جهان ره تیپه ریوویی کار پهره دیا سه بدووه و سه رکه وتی یار شکستیان به پی پوانگه
هموانی بحرجه ژیر بنگانه وه حیوار دکانه وه

[illegible][illegible]

پولېن مكرېن نەلگۈ نە ئىنچىلېرېيوسى كاب گېرېاۋى مۇقۇرمى ئوچى و مەرىدە مۇ نە كارىگەرېكېرىس نەسەر بىسانىكى جېھانى ھەۋچەرغ نەشۋەبەكى نەرچان ھاۋكاب چەمگەكلى سەرگەرتى و شىكسې مۇ شەم بىدەدە نەكارىدەشتىرىس نەپىس نەۋ بىگەنەي مېۋىش دەمگىرئەنەر بىدەشتىس

گولۇبىئالېرىم و ناسىۋىئالېرىم لە قۇرمى ئوتىدا

ھەرىۋو گۇلۇبىئالېرىم و ناسىۋىئالېرىم نە رەگ و پىشەي مېۋىۋىسەۋە گۇرېانگەرىسەكى نەرچاۋىد نەسەرې ھاۋوۋە و «پروخسارى مۇي» نىل نە واقىقە جېھانىسەكلى نىشتاۋ پەنگ بىدەتەۋە

• قۇرمى ئوتى گولۇبىئالېرىم

گۇلۇبىئالېرىمى ئوچى نەم دەستەۋازدە نەلەن سەروكى عىناۋە كۇمى مكرۇمە نە سالامى شەسەكلىدا بارېۋرۋەدە ۋەسەكرىس مۇرمىكى ئوچى كۇنۇرۋلكرېس و قۇرچىكارى ناموۋرى كە ولاتانى پىشكەۋتوۋ نەسەر ولاتانى تارەپىگە شىۋوۋ دەمگىر بىتۈنەب شىۋەي جۇرۋاۋجورى ھەشت، ۋەك پىنگەۋتلى ماررگانى ماداپەروۋرەنە بىرەتلى بەرەكى كە ھىلەكلى مەستراۋەتەۋە و كۇمپاس مەنەتەرەسەكلى كە سەرچاۋە و غىرى كار لە ولاتانى كەم پىشكەۋتوۋدا ھەقۇرىسەۋە

نەكەم گۇلۇبىئالېرىمى كۇلتۇۋىرى نەم مۇرمەي گۇلۇبىئالېرىم ئامبەنە بۇ رالېۋوسى كۇلتۇۋىرىگە نەسەر كۇلتۇۋىرىكەلى مەكەدە، رۇرچار لە پىنگەي مەدە و رىمان و پەروۋەرىيە و ئامبەرەكلى بىكەي كۇلتۇۋىرىسەۋە بۇ مۇۋەدەتۋىرىت نەكارەھىسەي مەرىلاۋى رەمەي ئىنگىلىرى و رالېۋوسى مۇرم و مەف كۇلتۇۋىرىسەكلى بۇۋىئاۋا ۋەك، مۇرمەكلى گۇلۇبىئالېرىمى كۇلتۇۋىرى سەيىر بىكرىت مەتەسەب كائىك نەتەۋەكلى نەمىن بىركرىدەۋە بى تەسەب مۇرمى سىياسەب و پالەبەسەي رەئەۋانى پىشۋارىسەكى مەرىۋسەب نە ھەۋمۇۋ و كارمگىرى رەمەي ئىنگىلىرى مەكەن

بىۋەم گۇلۇبىئالېرىمى بىجىتالى نەم رارۋەدە تارابەنەك بوشە ماس نەۋە بەكاب كە چىر كۇمپاسا و ولاتە تەكەلۋىسە ئالابەستەكلى بەتۋاس تەكەلۋىز و سىتەمبار و مەدروۋىياكلىس نەسەر ولاتانى تەكەيا سەپىس مەتەسەي كە رۇرچار ۋەستە ھۇي بەستەسەر باكرتلى باتا و رەمەي مەف بىجىتالىسەكلى و لەبەستەي سەۋەرى تەكەلۋىز

• قۇرمى ئوتى ناسىۋىئالېرىم

ناسىۋىئالېرىم نە رەمەي مۇتلا جىگە ئىنچىلېرېيى رەمەي كۇر و كلاسكى جوى نە چەم قۇرىم و پروخسارىكى ئوچى بەرەدەكەۋىلەۋە

به گومحاف جگه نه وهش پهنگه نه وې قورسايي شو تنکچوونه ژمنگه سه ش هه لنگر که
بروچار به گه ل وه ره خيالي سهرچاوه پنکته حر وه کانس بدته نارووه

کړه بوالبرمي کوټوږي له ونه نه شو تاکامه ي نه ژير کوټوږي نالايسته راښ
به ژيې هه سب به مشار بکې برونه وي خوښ له گه ل کوټوږي نالايسته راښ
نه وانه نه تروشي نه ده ستياي ناستامه ي کوټوږي من بن هه سب به بنکړي نه بنوي
کوټوږي نه رتي خوښ و کوټوږي به پندراو که به بکې نه لانه کي نه که ووه پهنگه
سور له نالوگوږي پيوکه کوټوږي نه کاسي وه رگرت و نه پنگه ي وه رگرتي رمانکي
نالايسته جبهه ي مان پراکتيره کوټوږي نه کانه وه به به به نه ده سب نه ي

کړه بوالبرمي دجنتالي کوټوږي نالايسته دتوانب تاکه کاي مانر به به وروږي
قورحکاري بات و پختلکړمي تاسه به به کاي ناکه وه، و نه وانه کوټوږي لايي
دجنتالي خوښ نه بخت و ده توانب راسريبه که سبه کاسي به شينه نه که به کار به رت
که په راسريبه نه سهر سبه هه ووه ها نه وانه وروږي نه کاسي دجنتالي نه وه
نه گه ل ده ستراگه شتکي سوردر به ته گنه لوږا به شينه نه که راسريبه و به به ته کاي
روږي نه ژير رباتر دجنتالي ده ي

دروم پنکي تاک له قورمي نالايسته

ناسريبالبرمي نه ته وې نه کومه تنکرا که ناسريبالبرمي نه ته وې مان ووه پهنگه
مان و پنکي کومه لانه ي تاکنگ تارده نه کي ور نه پني پاشحاي نه ته وې حري داري
بنکرت نه ته وې ده توانب بخته هري دروسوږي گرږي له بنوي نه ته وې جوار دکاند
و ده توانب مان که سبه په راوېر محاب که سهر نه ته وې نالايسته ي

ناسريبالبرمي نه ته وې نه ژير هه ژمرومي ناسريبالبرمي نه ته وې مان و به رپرسا رتي
تاک به شينه نه کي تاسه به کرمالنگ نه هاي نه ده ي و سيسي هاونه ش پشانه ده کړي
نه که نه ته وې مان په گهر به شينه نه کي نايي بال تهم هورمه ي ناسريبالبرمي مان په کسي
بر هه ووه ها لاس نه وه وپش ده مان نه لام هشتا ده توانب بخته هري نه شوي
نه گه ل شو بهف هاو شانه هه بدنگه گروپ به ووه نه کي

ناسريبالبرمي پوپرسي نه و کومه لگانه ي که تروشي هه لکشي ناسريبالبرمي
پروپستي ده ي پهنگه تاکه کاي رباتر هه سب به نه شوي نه کي نه برنزي هه
سباسه کاي نه وې هه سب به پشتگو بختي بن بته شوي نه کي پهنگه پشتگيري
نه سهرکړه پروپستي کاي نه کي نه لام نه ده ده توانب بخته هري ناسريبالبرمي گرږي
کومه لانه نه کاي هه سهرگيري و نه گه ل په راوېر بختي گروپه که سبه کاسي

ناسیونالیزمی نامی نه‌گه‌ر تانککه سهر به گرویدی داسنی مالادسب ننه به ته‌وه‌ه‌کیا که ناسیونالیزمی داسنی هه‌هه نه‌وانه‌هه هه‌سب به داسانی و پشعیونی ریاتر مکتب. نه‌لام نه‌وانه‌هی سهر به نابین و مهره‌ه‌پ و پدوتنکی داسنی مالادسب نین روونه‌روی غه‌لاوری یای په‌راو‌رحستی ده‌به‌وه

مه کورتی تاکه‌کان کاریگه‌ریه‌کی به‌رچو‌با‌ن له‌سه‌ره‌مه‌ه‌وی نهم هه‌ورمه‌م‌وه‌سه‌ی
 کۆ‌نۆ‌با‌لێ‌م و ده‌سی‌و‌نا‌لێ‌مه‌وه‌ و نهم کاریگه‌ریه‌یه‌ش به‌په‌شته‌سته‌ر مه‌په‌نگه‌ی نا‌یۆ‌و‌رێ‌ی
 و کۆ‌مه‌لا‌یه‌تی و مه‌ته‌وه‌ و نا‌یێ‌ و هه‌وکاره‌کانی یه‌که‌ ده‌تۆ‌س حه‌سۆ‌ر یێ‌ هه‌روه‌ها‌ گرنگه‌
 به‌ی‌برمان به‌ت که‌ تاکه‌کان ده‌تۆ‌س به‌ره‌هه‌نگاری ئهم هه‌زاره‌ به‌سه‌وه‌ و ته‌حه‌دی نهم هه‌زاره‌
 یه‌که‌ و وه‌ک چۆ‌ن ئه‌سته‌. بۆ‌یه‌که‌ به‌هه‌روه‌ کۆ‌مه‌لا‌یه‌ته‌کان به‌سه‌ره‌سه‌ری حه‌سۆ‌ر
 جالا‌کامه‌ ئه‌و کاره‌ ده‌که‌ن.

به‌راوردکردنی رزق‌ی تاکی له هه‌ردوو چوارچینه‌ی کلاسیک و هاوچه‌رخدا

پولی ناکه‌کای له چوارچێوه‌ی کۆیونالیزم و ناسیونالیزم، هه‌روه‌ه‌ پووجه‌ی تاریخی تازانه‌کی زۆر به‌ر سێسته‌مه‌ی سهری ده‌گرت که ئێه‌ کاره‌که‌ی، ما ئهم پۆله‌ نه‌ژبه‌ هه‌روه‌و ماروبوحي مێژوویی و هه‌رچه‌ رهند پا‌رچه‌ پا‌رچه‌ مکه‌ین تا‌ی له‌ کۆیونالیزم و ناسیونالیزم، کلاسیک،

نه ګڼو بېلګيزمې کلاس کېدا ټولې ټاکنې تار او نه کې رور مه پکېهې خوښ وهک
کڼو بېلګيزم پخپله ده ګړنې کڼو بېلګيزم ته ګان : ډي ګيرکې ره ګان. پوستې ده سه لاس
ده ده سته وه يو و خو ګېرمې خوښ ده سه ر کڼو بېلګيزم ده ګان ډي ګيرکې ګان ده سه
و يو ګان و سه رچا وه ګان ده نه ټولې ده په ګه ټاکنې کڼو بېلګيزم ته ګان وهک ډي ګير
ګان ټولې ګان نه سه ده ټي سه ر ټي ډي ډي ګان مامنه ګان نه کاتنګا ټاکنې ګان
کڼو بېلګيزم، ډي ګيرکې ګان ټولې ګان وهک ګړنګاري ټولې ګان ده ګړن ګه ټولې ګان
ټولې ګان ټولې ګان ټولې ګان ټولې ګان ټولې ګان ټولې ګان ټولې ګان ټولې ګان ټولې ګان

به چاره‌چیزه‌ی ناسیونالیسمی کلاسیکدا تاگه‌کان و ده‌که نه‌دوامی «ماتود» پوئنگی گرومک به‌گنبرن به‌وار به‌شیری به‌که‌ر به‌پنسه‌کریس ماسامی به‌توره به‌پنگی کوفنور و من و میژوی هاومه‌شه‌وه، ناسیونالیسم ده‌تراب هیزنگی به‌گنبرن به‌تاگه‌کان به‌هیز مکاب بو هه‌ریدان بو چاره‌موس و سه‌ره‌حوی به‌لام و تاگه‌ش په‌روبو ده‌جاب که به‌گروپی ماسامی بالاره‌ستی ملله‌تر جفا ناستاود و به‌شوو به‌لایه‌تسه‌کان بخت ره‌کاته‌وه

ټاټې له کولومبیا لېرم و ناسیونالېرمی بوبدا:

له نیوګو بومبیا لېرم د: ږهګه ټاټې ګاڼ ځویار له پمپونډیپه کی څارښو هی کولومبیا لېرمی کلاسیګه بیپسه وه، که ګه لاسی دوی به بندر مانه وه که م ګه شه سمدیو ګاڼ د تلور م وه به لوم ږهګه توږ ځکار پی و به کارهینا م وه نارسنه، ځویر بیت، ږهګه به ږیګه کی فشار ه دیووریپه ګاڼ پی ه ژموری کولموریپه وه، نه وای به کولومی و ږهګه کی پراکتیکه کاسی نیوګو بومبیا لېرم د: نه وای به نه پیسه ساریپه کاند، کار یګه که به لایه کومپای بیپسپه کانه وه کونترول د ځګړی، رورچار ګه پواسقی کار پی سمور داره، به پینه وانه وه، ږهګه به کارهینوری به رهم یار کونوری بیپش بی به مشیزیه کاریګه پی نیوګو بومبیا لېرم به د ورام دهیت

کولومبیا لېرمی کونوری ټاټې ګاڼ دهجانه دلخیکه وه که ږهګه ناسد م هی کولموری پی ټه ګه کولموری کی بالادسد و رورچار بیپد ټاکوک بیت لیرد ټاټې ګاڼ دهناسی بروشی به دسداسی ناسد م هی کونوری و فشاریک بو دسد مویور بی هر چنده ږهګه هیدیک به رعت به و ږهګر کی مورم پی ر م به جیپه پیپه کاند و ږهګر کولومبیا لېرمی دیچینالی ټاټې ګاڼ و ږهګه به کارهینر پی به کارهینر هی نه که لوژ پی دیچینالیپه ګاڼ که کومپای مکه لوژیپه بیپسپه ګاڼ رالی به ساریاند، ناسد م دهناسی به و ږه و ږو کور ځکار پی ناسد م پیشکر کی ماهر ناپیسی، دهنیه ګاڼ بیپه وه، له هه سکاګد، به نه ګر کی رور وه سرونه دهنی به نه وای دیچینالیپه کی که به نه که لوژیاپه پیشکر کی ده ګه نه ناسیونالېرمی به نه وایید، ږولی ټاک له او کومپه ګه، به نه وای هیوی پیسه د ځګړیت نه به بهالیکه که دهناسی هسنتکی به هنری ناسد م و سار به هیوی یو هیدیک به و ږه و پیش بیت، به لوم دهناسی پراوی بهار و هلاوون ده ګه نه وای مرد بګاڼ که سار به به وای بالادسد بی

ناسیونالیسمی به دهنی ږولی ټاک و ږهګه څارولامپیک به پیسه وه داندیپ، جهت به سار ټایدی لوژ پیسیپه ګاڼ و به ږه ساریپه ګاڼ دهکاته، به م فومی ناسیونالېرم ناسیونالیسمی ماف و ناسیونالیسمی هه مو څارولایانه هر چنده هیشا ده دیت بیت هوی دبه شبور نه ګه به ها هوی به څه ګاڼ هیدیک ګروپ به ده بګاڼ به لوم رورچار ناسیونالیسمی پرونیسر له هسنتګر به بیراری ټابوری پی ناسیونالیسمی سپاسیپه وه سار به دهناسی، که ده وایید، دبه شبور به میوان ټاټې ګاڼ ریاد بګاڼ، و به نه ګر کی رور وه ګروپه که پیپه ګاڼ پراوی بهار نه لایکی روه، ناسیونالېرمی ناپیسی ناسد م هی بیپی و به نه وای ټیکل دهکات، نه م ش دهناسی بیت هوی هسنتګر به ناسیونالیسمی بو

واقعہ سہختہ گانی بدھ سہ لانی کولونیا لبرم مان ستمی ناسیونالستی دہبہ ورہ تہو ہیری کہ لہ داسنامہ ی کرمہ لانی و ہورہ مگنہ ورہ ورگنڈیرو روچنار وک قہ لانیہ ک پشتیوایی تاکی وکیرد ہرہ وومی مہ مہر حویایی تاکہ گانی لہ قوناعہ گانی ململائیا دہبہ لبرہ ورہ مگنہ تہو راستہ ی کہ نسلانم وک ڈانسمہ گانی تر ہہ سفنکی تہ ہیری کرمہ لانیہ تی پیشکشان بدکاب تہ پنگی چہ مکی نومعہ مان کرمہ لگنی موسلمانہی حبہایی ہم داسنامہ کرمہ لانیہ تہہ بدو ادب سہرچاوی ہنہ وایی و حق پرگری متب، تاکہ گانی نتوان ہررگی فشارہ گانی کولونیا لبرم و ناسیونالیزم بگری

جگہ بہ پیشکشگرینی پیشبواسی کومہ لامہتی رورچار ٹاسمکان چرپرچوہی
 نہ خلائی داین بدگن کہ پشمی پروساکانی بربریں بدگن لہ کاتی برودوحہ مالور و
 چالاکہ کامدا معما بسلامہ کانی اپہ پروہی حنجر حورینی و سہر و نرامگری بدقواس
 پشمی نہ خلائی و روحی پیشکش بہ تاکہ کان بگن، بارمہ تار بدن بہو دوحہ ٹالور
 و پشیرہ کانی ستہ مگرینی گوہ مالبرم مان ناسیو بالستہا بیور ٹم بدماہانہ بدقواس
 ہانی تاکہ کان بدن کہ بہ ماہ کامدا چہ سپار بمشہوہ حائیکی گریگی ورچار حاس بہ
 گزاورہ کامدا پیشکش بہ تاکہ کان بدگان

هېرومها نايين دهنواست وک سارچاوه مکې بهر حوربان و تکتکتکرس نه دږي دهسه لاته سته مکره کان مامه له مکاب مو معونه ملاهستي پرگار بحوري له نسلانده بهما و راهه سته گي ناسه که به شپږه مه د لنگر د پاته وه که پشتنگري به بهرنگار معونه وه ي سحام و ماباډپه روږي دهکاب نه م لنگر معونه به ميږو وږ نورته وه کاني بږه څو نوباليرم و لانه بگري معو کراسي هس داوه ږولي نايين وک کارنگه رښکي پر اسنه و حوي گډر امکاري کږمه لاته تي سياسي مه غږ تر کږيو ه

جگہ لے رہی، میرواوی و پراکتیرد نامسہ کائ بہتوائں وہک مکنایمی
پورہ پروو بروہوہ حرعہ۔ نکھ کہ حوزاگری ہدیروی لہ ہرامەر ساحر شعبہ کاہہ
باسین مکھ، پر کنیزہ روحہ کامی فسلام، وہک موٹڑ پروژوو و پشتہ ستن بہ حود
بہتوائں تاکہ کائی بئہ واسی ہوس و بیراہہ سی مو بہ رگہ گرتنی مارو دوحہ پی نالہ نگاربتہ کائ
بہ غرتی مکھ

[illegible]

New York: Grove Press, 6.

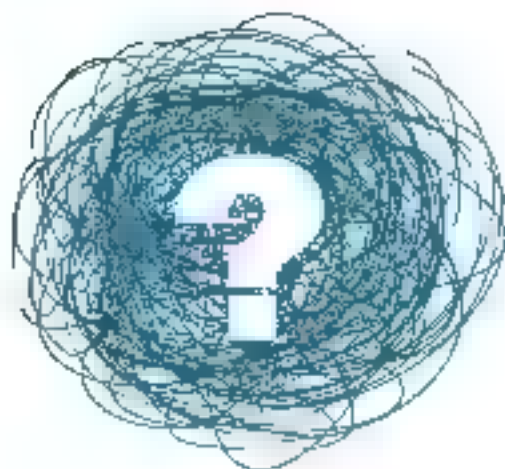
- Fox, J., Sandier, S. & Sandier, S. (2004). Bringing religion into international relations (pp. 9-10). New York: Praeger Macmillan.
- Fukuyama, F. (2019). *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*, Farrar Straus & Giroux New York, NY, USA, 2018. Available online: Books.google.gr/books, 1-240
- Gellner, E. (1983) *Nations and Nationalism* Cornell University Press, Ithaca, NY
- Hall, S. (1996). The West and the Rest: Discourse and Power. In S. Hall, D. Held, D. Hubert, & K. Thompson (Eds.), *Modernity: An introduction to modern societies* (pp. 184-227). Blackwell Publishers Ltd.
- Nkrumah, K. (1965). *Neo Colonialism: The Last Stage of Imperialism* Thomas Nelson & Sons, Ltd.
- Said, E. W. (1978). *Orientalism* Pantheon Books New York
- Smith, A. D. (1991), *National identity* University of Nevada Press Originally published: London, Penguin Books
- Taylor, C. (1994) *Multiculturalism: Examining the politics of recognition* Princeton University Press, 41 William St. Princeton, NJ 08540
- Therborn, G. (2011). *The world. A beginners guide* Polity Press
- Tilly, C. (2005). *Trust and rule* Cambridge University Press.
- Tölösyan, K. (1996). Rethinking diaspora (s). *Stateless power in the transnational moment*. *Diaspora: A journal of transnational studies*, 5(1), 3-36.
- Wimmer, A. & Glick-Schiller, N. (2002). Methodologica: nationalism and beyond: nation-state building, migration and the social sciences. *Global networks*, 2(4), 301-334

نویسنده: دكتر شاد گالباغی

ناسیونالیزم و دهرهاویشته خراپه‌گانی له سه‌دهی بیست و یه‌که‌مدا

نه‌گه‌ر مروڤايه‌مي سته. نه‌ناکه‌ کوموورنگ بيب نه‌ويش مروڤشويوه که پشکي شپږي نه‌سه‌خي و ده‌ره‌ ه‌اوي‌شه‌کاني نه‌سروشنه‌وه وه‌رگه‌ميب نه‌ي بوچي نه‌نه‌وه‌کان به‌گنشي و نه‌نه‌وه‌ سه‌ره‌سه‌ه‌کاني وه‌ک ښنگې و نه‌مړيکي و چين و پړومي و چين نه‌نه‌وي ديکه‌ ميب و خه‌ر و څاره‌ووي ناسيوناليسمي نه‌هېرېن هه‌به‌ ښ ناسيوناليزم ده‌ويان چاره‌سه‌رنگ بيب مو نه‌و سه‌خي و گرهمه‌ مي ويانه‌ي مېژوي مروڤايه‌مي تووشي ه‌انووه، بان ته‌ي مه‌لنگه‌ يق پووبه‌پووبووه‌ي نه‌و واقعه‌ ناله‌ي که مروڤايه‌مي به‌سه‌سيه‌وه ده‌السيب و خه‌ريکه‌ هه‌موو بايوستېرکه‌ ده‌حانه‌ خوار وه‌ ۱۴ يق وه‌لا‌مه‌وه‌ي نه‌م پرسه، مروڤ سه‌ره‌قا نه‌يټ خو. امانک به‌پېچه‌وامه‌ي باوه‌ي باو نه‌ جېه‌اندا پوچهل مکه‌نه‌وه. ناسيوناليزم نه‌ جوړنگ نه‌ خو. ه‌کان به‌شپکي سروشي و نه‌مه‌دي نيټه‌ نه‌ ده‌رومي مروڤا هه‌روه‌ها نه‌ نابيه‌سه‌سيه‌ ماپونريه‌کاني مروڤسه‌ره‌ سه‌رچاوه‌ي نه‌گرووه‌ ناسيوناليزم ديارده‌به‌کي نه‌وي کومه‌لايه‌سه، وانه‌ هه‌سي دلسوري مروڤه‌ يق گروويکي کومه‌لايه‌مي دباريکراو له‌واي په‌فتاره‌کاني و نه‌مانه‌ت جيه‌کانيشي ده‌گرينه‌وه مروڤ سه‌دان ساله‌ وه‌ک گرووي کومه‌لايه‌مي بچوک ژباوه‌ که نه‌دامنکي و. که‌مي هه‌به‌ و هه‌سيکي به‌هېري به‌سيماي هه‌به‌ مروڤه‌کان به‌ ښاسي ده‌ويان ښس. بي مو گروويه‌ بچوکه‌ بريکه‌کې وه‌ک هو. خپل، بي کومه‌له‌ خيرانسه‌کان دلسوري مو بوويکي کومه‌لايه‌مي که نه‌ مليريان که‌س پنگه‌انووه‌ که به‌ مروڤايه‌مي نه‌وي نامي نه‌گه‌ل سانه‌مي و سروشي مروڤه‌ ناگوښښ دلسوري مو جه‌سه‌به‌کي کومه‌لايه‌مي که نه‌ ميونان که‌س پنگه‌انووه‌ ماوه‌يه‌کي روره‌ وه‌ک ديارده‌يه‌کي بوچ ده‌وگه‌ووه‌، نه‌ سه‌برگردي کښه‌که نه‌ ياساکامي په‌ره‌مه‌نه‌وه، ناسيوناليزم ديارده‌يه‌کي بويه‌، وه‌ک نه‌وه‌ي دويي بووه‌ چوکه‌ مه‌راسي نه‌ پوه‌گي کومه‌لايه‌سه‌وه‌ نه‌سه‌مه‌ ميونان نه‌مه‌ ده‌ده‌س به‌يېس مروڤه‌کان مه‌يان هه‌به‌ نه‌که‌ مه‌نه‌ويه‌کان پنگه‌يېس چوکه‌ ښاکه‌ خلتېک پووبه‌پووي کتښه‌ و گرهن نه‌به‌وه‌ که‌ ږو لاواي و مانوي به‌شپوه‌يه‌کي سه‌ره‌خو ماله‌يېس نه‌گه‌لدا مکي موته‌وه‌ي ياد مېگه‌بي ب سه‌ر نجمن سه‌ر نه‌و هو. امانک به‌ب که هه‌را ۱۱ سال نه‌مه‌وه‌. نه‌ ده‌روبه‌ري پوويان يېه‌ندا ژباوي مژبوي نه‌م هو. امانک پوويان يېه‌، به‌ره‌مه‌کامن به‌ ښوي نه‌م پووبه‌ و ښووي ده‌گي، به‌ره‌مه‌کاني يق شويه‌کاني ښکه‌ ده‌گو؟ نه‌وه‌ نه‌ رنگي به‌نه‌وه‌ به‌لام بين ه‌اوپه‌يمانکي ممانه‌پينگراو مه‌مو نه‌که‌ که‌مر جاوان باريب خه‌لک به‌ده‌سب ده‌سيه‌وه‌ ده‌السي بان نه‌که‌. ياد ماران باريب پووباري بين ده‌نه‌سه‌وه‌ و نه‌ ناوچه‌که‌ لا‌ماي هه‌له‌سيټ، وه‌وه‌ و ريانيان بين ده‌گه‌يېس سه‌ر نه‌که‌بي که هه‌ر ه‌ريک نه‌به‌ به‌شپکي که‌مي پووباري بين خاوه‌نداريه‌مي نه‌کان و نه‌ هه‌ر ه‌رونکېسا نه‌به‌ چنه‌د سه‌ر نه‌دامنک نه‌ هو. ه‌که‌ کونده‌به‌وه‌ و ده‌وايټ نه‌ ښخه‌

سه‌خه‌کامی وه؟ پروپری می‌پرسه که یان کۆرکۆنه‌وه: ناکه پینگه بو حویار، اسن و سرووچییی نه کۆنرۆنکه دنی پرومار ی به‌هێزی می دروستکردنی کۆگایه‌ک و هه‌لکه‌نسی بو به قورلانی سه‌دان کۆمه‌ر نه‌مه‌ش به‌کۆکه نه‌و هوکارانه‌ی که هور هکان ورده و ده کۆیبه‌وه بو دروستکردنی گۆدانه‌وه و نه‌داو بو کۆنرۆنکردنی پروبشعی پرومار هکان بو دروستکردنی کۆگای حوراک بو سالانکه له برسینی هه‌روه‌ها دروستکردنی پۆرکی گواسته‌وه و په‌وه‌ندیکرس که بواب به‌سرو به‌شەکانی ولاب به‌به‌که‌وه بیه‌سینه‌وه بو دروستکردنی میله‌نکی یه‌ک جه‌سنه‌یی

باسیۆناییرم دیتۆده‌یه‌کی نه‌واو کۆمه‌لایه‌تییه، واته هه‌سنی دلتۆری مروه‌ه به‌و گرووپیکی کۆمه‌لایه‌تی دیتۆکراو نه‌واوی ره‌فتۆره‌کانی و نه‌یانه‌ب جیه‌کاییشی ده‌گیرته‌وه.

سه‌ره‌رای نه‌م سووینه، په‌کخصی خه‌لەکان بو یه‌ک ده‌وه‌ب چ نه پاردوو و چ نه ئیستاد، ئاسنی نه‌وو به‌وه‌ی مرگ به‌سه‌خی عه‌که‌لاریوون نه‌گه‌ل میله‌نکی نه‌و جوړه‌بکه‌یت: نه‌ حۆت پیرسه «ئاب من ئه‌م که‌سانه ده‌ناسم که هه‌وه‌شیں؟» نه‌یه پرساره‌که مه‌سه بو‌ه‌وه‌ی ده‌موانی پۆرکی نه‌واو به‌سه‌ر به‌رم نه‌ناوه‌بنانی سه‌دان نه‌دامی نه‌مائه‌که‌م و ورده‌کاری که‌سایه‌می و شه‌چه‌سه‌وه‌کانی و په‌وه‌ندییه‌کانی نه‌گه‌ل مه‌کردا به‌مه‌روو نه‌مه‌ر، مه‌ر نه‌دوخته‌که ده‌که‌به هه‌بووکه‌می بو نه‌وه‌ مه‌حاله من ناوی چل منبۆن که‌س منم که وه‌ک می هه‌لۆم کۆ، ده‌سنی، یخود ناو ئه‌و ۸ منبۆن که‌سه مه‌نم که هه‌لۆمی ئیستۆنایی وه‌ک من هه‌لگری نه‌ک حواس و سه‌فه‌من سه‌ره‌رای نه‌م نه‌خه، هه‌ست ده‌که‌م سه‌ر به‌و گرووپه‌ مه‌جارییه‌م، په‌جوړیک له‌ جوړه‌کان له‌ ناب و باپیروم له‌ کۆمه‌لگه‌ی سه‌ره‌تایینا حیراتم مه‌گرووه

په‌نگه‌ نه‌وه هێزی پاردووی ئه‌م نوایه‌ موویب، رانابی بایۆلۆجی که رابیره‌یه‌کی نه‌ناویمان له‌سه‌ر مروه‌ هه‌بوو، هه‌رگیر پششعی نه‌وه‌یان نه‌ده‌کرد که مروف توانای په‌وه‌ندی کۆمه‌لایه‌تی نه‌گه‌ن منبۆن که‌سی نامۆ، هه‌بب بو‌ه‌وه‌ی من مرو به‌وه

بکهه که دلسور بم بق کوردایه می یان عروبه و «ئیسرائیل» و ۸ ملیون هاوولاییه که می یوویرم و نامه راندنی سینه می یه وهرده می ده ولای نیسرا ائیل، ده گاکانی نه بیعی و می کامیومی ئالا هندی، ئاسنیشی نه وه بی سینه می نه درووسی و خوشگوره می پیومسب موو

ئه مهش بهی مانانه بجه که په یوه سینه مه وه بیه کانی لاوړب سینه مه کانی قه به و می په کجایر بۆر مانوانی بهی خوشه و سینی بی دلسوری نه وای مه وه به ک ک بکهه شپو ره مناسپه وه کانی مشیمایه وهری نه گنگترین دوو سنکرا وه کانی مرؤش نه گهر می به وهرم به وه هه به که میله نه که مان مینه منکی شه رافه به و پسته به بویه شایسته می دلسوریه و هریو سبارینی دبارنگراوم هه به به می به ئه منامی میله نه که، ئه و ده بیت پر به ئه منامی ئه میله نه بگرم و قورمانیی دو مدهم رور هه به که و یا به بکه به وه که ئینه ئه کومه لگه یه کی لیدراند ده ژین کانیک ناسیونالیزم کونامی دین، نه که بهم سینه ویه میر مکه به وه که واته سینه می حبله کیمانی ده وری نه کانیک، هیتشا و لاتمی نارم و ده و به و و پیشکه و موو و لیدرالی وهک سوید و نه نام و سویدر هه موو و ولانیشکی که هه سینی که به هیری ناسیونالیزمیان هه به

ناسیونالیزمی و نوو ووتیژی

کتبه می جدیدی کانیک سه ره نه ده داب که نیشیمایه وهری میان به و بگوریند دو ناسیونالیزمی نوو به و نه نامه په گهر په رسمی به می ئه و می نوو به به هه بیت که مینه نه که و ده گه لای می بناسه نوو به و به که مه وه کهم بالانده، ناسیونالیزم بهی دلسور، بم مو مه و می حوم و بهر مناره، جگه ئه مه وه که حوم هیچ بهر سبارینییه که به به بهر اسبه گه لای می هه که مه وه به که مه و می حوی نه نالانده و بالانده به بیت و به چاری سووگ ئه ته نه وه کانی می ده و ویت ئه مه سه رده کیشیت بو موو ووتی و دوات پشکاردان پر و ده داب به سه ره وای ده مان وه ناسیونالیزم وهک شوکانیک سه ره کی شه به به بهی بی گیرا وه په یه وندی بۆن ناسیونالیزم و موو ووتی به هیچ شپوه به کانی به کرد ووه بو سوو ورتارک سی ناسیونالیزمی نوو به و له پاشیده هه نه وه که ده بیت به بیت سه ره وای حوی به هیرم بکاب بویه و می نه بهی حبانیک رانه می گه لای درووسی دوو بکه و به وه کانیک رووینه می هاوولایمی مینه تنگ هه س به ئامی و سه قامگهری به ژیند، ده که، حه لک ئاماده به به حونی به جکه می مان و می داب

به کونامی سه ده می مورده هه و سه ره نای سه ده می مینه ما ئه په به نام سه بهی بۆن ده و به و گه ل مه پاشمی سه و مچ بکش بوو هه رجه نه ناسیونالیزم بووه هری درو سبارینی منلانی بی و به و حوی وای مه لام ده و نه مه وه به کانی شارهر بوی

به پندانهانی سینه‌می گشتنگری به‌رودانی نه‌دروسی و په‌روده و هاوکاری
 کومه‌لایه‌ی و حرمه‌نگورربه نه‌دروسیه گشتیه بیسمنیه‌کان ئاراره‌کانی هیدیه
 سوو، هکان و په‌شپسینه‌کانی نه‌ریقبا و هووگوسب و شندام و هیروسبع و هه‌له‌بجه و
 یوسعه و هیزره‌گوشنگ و پاسشیدایل و یورگبان له‌بیر کرد

به سالێ ١٩٤٥، هه‌موو شنگ گۆی و چه‌کر ئه‌نۆمی پوسی نه‌نۆه‌ی به‌مارنامه‌ی
 کار ده‌ره‌بنا دوا‌ی پرودای هیروشب خه‌لک هه‌سین به‌مگه‌رانی کرد له‌وه‌ی که
 ناسیونالیزم ده‌ینه هوی شه‌ری ئه‌موه‌ی به‌گ شه‌ری ئاسانی برسی نه‌ناوچوونی
 نه‌واوه‌ی نه‌عه‌وه‌یه‌ک به‌چه‌کی ئه‌نۆمی شنگی مروفی که‌ده‌وه و شنگ پوویدا که به
 برمی ئه‌موه‌ی نه‌ده‌که‌ پوویناب ناسیونالیزم که‌په‌وه‌وه‌ ناو قه‌پنگی حوی چو‌ی به
 میژووی کوما خه‌لکی بیابان که به‌خویری بیل، ده‌ژان دسو، بووی بۆ هو، هه‌مه‌ان و
 هه‌وس ده‌مه‌و گۆ، ده‌که‌می شانشینه‌که‌یان، چونکه‌ خه‌لکی بیابانش پێناوه‌وه‌ که
 به‌م کاره‌ له‌ نه‌نرسیه‌که‌ی پوواری بیل پرگاریان ده‌بیت

به‌کاربردنی هه‌ستی ناسیونالیزمی بۆ په‌ناوبانگترین بانگشه‌ی هه‌ل‌بازدنی سیاسی له‌ میژوودا

به‌کار به‌نگه‌شه‌ی هه‌بازدنی سه‌روکابه‌ر سالێ ١٩٦٤ی بیوه‌، می‌چونس سه‌روکی
 پێشووی ئه‌مریکا پیکلامه‌ سه‌رویکی «مالون» که‌ په‌کێک بوو له‌ هه‌لمه‌ سه‌رکه‌وه‌وه‌هه‌کانی
 هه‌بازدنی که‌ بو به‌که‌م چاره‌ میژووی نه‌هه‌ریوم په‌خش کر به‌ سه‌ره‌نای پیکلامه‌که‌ به
 که‌چیکه‌ مچوک خه‌ویکی ژماره‌ی که‌ لاکامی سووسنکی دوه‌، به‌لام له‌ ژماره‌ی ١٩،
 گۆی له‌ به‌کی پیاویکه‌ ده‌بێ، که‌که‌ش به‌ ١٩ ده‌وه‌ به‌سب ده‌کاب به‌ ژماره‌یه‌یه‌ی
 بۆ خواره‌وه‌ و هه‌ک ئه‌وه‌ی گۆی له‌ ده‌مکه‌ ناوکی بب بره‌نیک که‌ به‌خه‌یته‌ خواره‌وه‌
 کانه‌ که‌که‌ ده‌گانه‌ ژماره‌ی سه‌ر ده‌یش سه‌ر ده‌ینه‌وه‌ شانه‌که‌ ده‌وه‌شده‌یه‌ر بوسنکی
 به‌نۆمی نه‌وه‌ده‌حات و جوسنکی سه‌روکی هه‌ل‌بازدنی بۆ ئه‌مریکا ده‌ره‌که‌وێت قسه‌ بۆ
 گه‌لی ئه‌مریکا ده‌کار و ده‌لب بۆ بۆ ده‌سه‌ن هه‌نه‌ بای جیهانبکی ناریکی دروسب ده‌که‌ن
 که‌ هه‌موو مه‌سه‌له‌کانی حو، ماموس بۆی بای خوشمان ده‌وین بای ئه‌مه‌ ده‌وس.

هه‌وی به‌مه‌وه‌ ناسیونالیزم به‌ سه‌رده‌م جه‌نگی سارده‌، ال مه‌بوو به‌سه‌ر سبانه‌ی
 بۆ ده‌وله‌بنا و جیهانبگیری وه‌ک په‌وه‌ی بالاده‌سب له‌ گه‌رنای جه‌نگی سارده‌ سه‌ر ده‌که‌
 به‌ به‌ر مه‌ره‌، ناسیونالیزم ناسی به‌وه‌ که‌ ولانی لاوار له‌ دایه‌شووه‌که‌یان بێ ناگا
 به‌مه‌نه‌وه‌، بای نه‌مانب ده‌به‌ پاشمانوه‌ی سه‌رده‌م سه‌ره‌نای به‌لام پووینه‌کانی به‌م
 چهند سه‌له‌ی بۆی ئه‌وه‌ ده‌ره‌حه‌ن که‌ ناسیونالیزم به‌ک نه‌مانب له‌ لای پوویناب و جی و
 هارس و عه‌ره‌ب و هه‌بسنانه‌یه‌کان هه‌به‌ به‌لکه‌ به‌نۆم هه‌وولایه‌ی ئه‌ووی و به‌مریکه‌،
 کاربگه‌ری حوی به‌ده‌سب نه‌واوه‌ ماموس بۆ به‌ کاربگه‌. به‌مه‌وه‌ که‌ده‌ی سه‌ره‌یه‌داری

سالاښک سته. که ویی بهرحال بهر سیمې دومان هاندو شینسوه و دهانکشنسوه بریتو ای چه کمالی نهومی له پروسه گند، مروفه کای بان بنگه، ادیه کای له ده سند، و ده سیمې گرد به خوشه و سیمې بومپ بان له ببرمان چووه که نالکاربیه مروفه سیمه کای بریوی هغه

هر به هر نامه و نهومی به ده دهرچووی بهرینان له یه کتبی نه ورویه، و، مانه یی که وړه به ده ویی نانووی و کوچکړد مشومریا له سته، ده کرب، ملام پړی به کتبی نه ورویه به ناسی جیهاندا نرانه به کی وور پشتگوئی حاره بوجار، هر و سیمې و نهان و ثباتی و بنگیر دواي سده سال کومه لکوژنه کی دپسامه منکاپ منکی گه، دبان مو حه لکی کیشوهره که دروسب کم د ناگوو به ثار می و به گگ، نووی مژین، ملام گه یی بهرینان دژابه یی نه و میکانبره یی کم د و به نواي پنگه به کنه ده گه پړد مو نه ویی بچه ده و

روورس بوو پړیمنکی میوه وله یی دروسب، مکرپ که پنگر نه شپری نهومی بکاپ و ناسی جیهاندا میا ورنه، نه پړیمنه ده موو نه گه ل کورای مارودوخی جیهاندا، بگوچیسریت، و هک که موو پشیمووی نه مرگا و پړی ریانر بوی ولاتانی نه و نه ویی بهوکی پروژاوانی و هک ثیر و هیدسنان و چین و پوس و کورباو بانگو، به لام پو و حانسی نه م ده سله لانه و گه رانه مو پړیمنکی ناسیو نالیسی و هک قومدریکی نابهرپرسانه واره گه لای به سده وی مورده همد، به سته. که ویوی گه یی ناسیو نالیسی نه مجامدا پیش نه ویی شان سنانی مروفه یی، سهرده یی پیش هنر و شمع نه موی بهی له و کاتوه چه کی نهومی نه نه وای خروشی سته و سباسه یی گوری، مانه ویی مروفه له نه گه ری اسپی چوبیه یی به، کم نه ویی بو، انیوم و پړیویوم په به سته به گریگدای به پښتو بکړد به شپری نهومی، نه و هک، به به رژه و نه ویی هر نه نه ویه ک، پړیسته له ه موو شوینیک نه ناسیو نالیسنه ه سیمه کای میرسین که هوار ددکای «پشیمانان داشعرب» که چی ولانه گه یی به یی هوار کاییه کی به هیری میوه وله یی ناتوانیب حوی نه سهرسییه کتبی چه کی نهومی بیاریریت

کیشه نیکولوژیه کای

به سالیی ناهمور، مروفه یی پړیوی کتشیه کی مدی و جوی ده پنه و ده که جگه به شپری نهومی، به سالی ۱۹۶۱ د، له هه گبه یی سباسب مپووه نه ویش قهرانی بگوچیزیه مروفه ه موو هونیک ده داب بوی نیکدای ه اوسه یی نیکولوژی جیهان به نیپه، مووی کاپ سهرچاوه یی یام و ریانر له سروش دهره هیند، ملام برکی روو پاشماوه و ژهر له سروش، به جیده هیند، پښکانه یی رهوی و نه و به رگه ه و نه و ده دات، نیمه هیچ میرو که په کمان نیه که چه سده حراپ نه و ه اوسه یی نیکولوژیه

ناسکه‌مانی مېنگاوه که نه ماوه‌ی مليا هه سالدا کړيووه‌نوه. بر نمووه فسقور نه پېناند. به‌کارېب، فسقور پېوسعه مو گه‌شه‌ک دې پرووه‌ک، به‌لام نه‌گه. ياده‌پوې به‌کارېدونې ده‌وامېت بېته ژه‌ه او پوويي ته‌مړي کنگه چې‌راوه‌کان به‌شيوه‌ي‌کې ده‌سنگرد ده‌پېنغريي و بړيکي رڼ. له فسقور به‌کارده‌هېس کشوکالي پسته‌ساروش نه‌سه، نه‌ماي پېنانسي ده‌سنگرد داهه، اوه نو نمووه جوړسارنگ که نه ماوچه در مه‌کاند، گه‌سه‌شامي ده‌چېب پرېگه نه‌ي نه‌وه‌ي مې‌ايت بېته هړي کوشني ماسي نه‌که‌ساوي مه‌کسيک.

نه‌نه‌جايي ته‌م چالاکېه کشوکالي‌انه در وه‌به کشوکالي‌ه‌کان نه‌او ده‌چي و جو، ه‌کلي نا‌ژول و پرووه‌ک نامېس و ټکوسېس‌نه‌مي مه‌ه‌راويي وه‌ک حه‌موکي گه‌ي، ه‌ي ټوس‌دال و نه‌رسنه‌کامې ته‌سروي مه‌رسې له‌ماوچوويان نه‌سه، ه‌ه‌راويان ساله مړوځ برياني گه‌ي، ه‌ به‌ ټکوزوري ده‌گه‌بېب به‌واتنه‌کې در مړوځ م‌کوځي ټکوزورده نه‌رې‌دوونه، مړوځ، نه‌نکي گه‌مي مه‌ټکوزوب گه‌ناسووه، نه‌لام ټيسنه‌ح، بېکه، بايکي مه‌ه‌راويي و چندي ده‌گه‌پېسټ ته‌گه‌ر مړوځايه‌مي به‌م ږنگه‌په‌نه‌ پرواب، نه‌گ ه‌ه‌ر جوړي‌ه‌مي نه‌ده‌سټ ده‌اټ، به‌لکو مي‌ژويي گونووري ټيس‌تاش نه‌ناو ده‌باب

نه‌و دمارده‌ي رڼ، در ټنه‌ه مېگه‌وان ده‌کاب گوراسي گه‌شوه‌وايه مړوځ سه‌دي ه‌ه‌ر در ساله مووي ه‌به و نه‌پوړسه‌کد، چه‌سې سه‌رنه‌مي سه‌هولېي و ټوانعي گه‌رمي نه‌په‌رې‌سووه به‌لام کشوکال و شا و کوه‌لگه‌ ټالو، ه‌کاي رڼ، مړي‌ه‌ي نه‌کشتاوه، وي‌ما نه‌ ۱ ه‌ه‌ر در سال ته‌مه‌وه‌ر مړوځ نه‌و ټوانعه ه‌ولوسېبه به‌م ماوه‌به‌را گه‌شوه‌واي چې‌ه‌ي چې‌نگر مو نه‌نا‌ه‌ر گورانه‌کاري‌ه‌کي بچووک له سه‌رنه‌مي ه‌ولوسېبه‌ا ده‌بېه هړي کټشه و گره‌مي مې وينه، ه‌ه‌ر چه‌سه مړوځ، پوځيک موامي دروسنگردمي شاو سنايه‌مي گه‌وره‌ي ده‌پټ، به‌لام حه‌ميه‌ه که رڼور کس نه‌پوړسه‌ي بېانامي شمارسنايه‌ته، ده‌مې نه‌کريب مې، حه‌م بېي و بلېي شه‌ري ټه‌ومي که ه‌ه‌موومان مو دل، ه‌خ پاده‌کټشېب نه‌ نه‌ه‌انوودا پروونداب، به‌لام نه‌ ټيس‌نا‌ا له‌ي حراچد پرووه‌پرووي ديارنه‌يه‌کي مرسته‌کي وه‌ک گوراسي گه‌شوه‌وا ده‌بېه‌وه، مه‌باشي نه‌رڼوب که چالاکېه‌کاني مړوځ مه‌نايه‌مي نه‌رې‌اسي گاره ژه‌ه‌راويه‌کاني وه‌ک رووه‌م ټوکسېبي کارويي مه‌ حراچي گه‌شوه‌واي چې‌ه‌ي ده‌گورېب ه‌يتش نا، اريب پيش نه‌وه‌ي داپ‌مېنکي نه‌گه‌پاوه پروونداب، چه‌سه گاري ژه‌ه‌راوي رېنو ده‌وامرځت مو به‌ر گه‌ه‌وا نا، اد بکريب نه‌لام به‌پېر ه‌مه‌نه‌پنگراوومېي به‌لگي اسسي که نه‌نه‌رنه‌سنايه‌به نه‌ ۲ سالي داه‌انووا ته‌گه‌ر، بړي نه‌و گاره ژه‌ه‌راوي‌انه‌ي که نه‌درېنه به‌ر گه‌ه‌واوه که‌م نه‌کرېنه‌وه، ټيکړاي په‌ي گه‌رمي چې‌ه‌ي ۲ په‌به‌ر ده‌بېنه‌وه بېاننه‌کان قوازي ده‌ي ه‌ه‌روه‌ها سه‌هولېه‌سنايه‌کان ه‌راويي ده‌مېب نه‌وومي ده‌بېته هړي کاره‌سائي سروشني سه‌حت وه‌ک به‌رېوويه‌وه‌ي ټاسي نه‌وب

پیشکده‌ی نه‌گانه‌ی به‌نامیت سوورنکی گه‌و. ۵۰ هه‌مب نه‌ یواره‌کایی ۲ جگه
نه‌ و. ۵ ده‌ک به‌ره‌مه‌بنانی نه‌ه‌وگه‌ و بره‌ج و پور و ۸ گوشی پند ۴ که نه‌مرو
یه‌کینگه‌ نه‌ هوکا ۵ سه‌ره‌کینه‌کایی گه‌رمیرونی جبهان جگه نه‌ه‌وئی رسی نه‌ مئاره‌ه‌ ناژان
ده‌گه‌نه‌ب، به‌پیی راپورنکی نه‌ه‌و‌یه‌کگه‌ بو‌وه‌کان نه‌ سالی ۱۳ ۲ به‌ره‌مه‌بنانی به‌ک
کبو گوشی مانگا ۱۵ هه‌ور لبر ناوی ده‌وب، مو به‌ره‌مه‌بنانی به‌ک گبو یه‌مانه
بویوسی به‌ ۳۸٪ لبر ناو هه‌ه‌ه‌

نه‌گەر هاوایایی و لاتامی نار هینگه شعوړې وه‌گ چپ و به‌رین و نه‌ حواری
په‌نانه بهش و مگوردرین دو حواری گوتش نه‌و غشا ه‌گای به‌سه‌ر ټ‌بېگه رعبو ده‌ی
و نه‌سغه پرو‌ه‌لایسه‌گای و چپي و به‌پرلییه‌گای ده‌سبه‌رداري گوتشي مانگا و
هه‌مه‌رگه‌ر و پیدا بی و نه‌وشی قورسره نه‌موښکبه‌گای و نه‌لما‌سبه‌گای ده‌سبه‌رداری بی
چي ده‌یو نه‌گه‌ر نه‌نداریان نه‌و نه‌گه‌لور‌یاییه‌ی دیو‌سبه‌وه گه گوتش نه
حانه‌گانه به‌رهم ده‌هسب؟ نه‌گه‌ر ده‌ه‌وښ هه‌مه‌رگه‌ر بحوب ده‌وانست هه‌مه‌رگه‌ر.
به‌ره‌مه‌سب به‌ری نه‌وه‌ی ماوه‌یه‌کی رور به‌سه‌ر به‌حکوگرني مانگا به‌کی گوره و
جو‌لایسي هه‌را بی کتومه‌بودا به‌سه‌ر به‌رب به‌نگه شینک نه‌هسنگی راسی حه‌یالی
ده‌رچبب، ملام و سبه، نه‌که‌م هه‌مه‌رگه‌ری پانک نه‌جیسا نه‌سالی ۱۲ ۶ به‌رهم
هیدا و نایکرایوه که‌مرحي ۲۳ هه‌را دولا برو چوا سال لیکوبه‌وه و کا کړس
بیچووی مو‌هه. هه‌مه‌به‌گه‌رنک بو ۱۱ دولاړ دابه‌واسووه و ده‌ سال نه‌مه‌ودا پيشیسي
ده‌کوب گوتشي حاوین به‌ره‌مه‌یدوې پيشه‌ساري که‌مر مېب نه‌گوتشي حاو نه‌گه‌ر.
ثم نه‌که‌لو‌جیا به‌وه‌ی پيشريت، له‌وانه‌به‌ه‌لیده‌ها ناژه‌ل نه‌سه‌رپین پرگار بکات و به
مبارها که‌سبش نه‌مه‌حواری پ‌گار بکات هه‌وه‌ه‌رنگري نه‌باده‌کامی بکولو‌ی
بکات وه‌ن نه‌ه‌روون سبه‌گوتشي دیکه بو سړوش ده‌هسبه‌ پيشه‌وه یا‌حدو د

[illegible]

گروهی از معارضه‌جویان و انتقادکنندگان به گفتمان‌های گسترده‌ای در مورد صلح و امنیت اشاره کرده‌اند و آن را «فراموشی» می‌نامند.

نه مەرسىي شەهەرى ئەنگومى، چونكە شەهەرى ئەنگومى گىمىنى ھەمىو گەلەن ھەمىو دەپ، دەپىرەپ ھەمىو گەلەن پىتەسە سەرمەجىن نەسەر پىنگىرەكەن نەم مەرسىيە پىتە نەكەنەك، گەرمەمىي جىيەن گەرمەگەرى جىيەنەرى دەپىرەپ نە ولاتامى جىيەنەرى، بەلام پەنگە ھەندەك ولانى ۋەك پىووسىي سوود نەم نۆخە ۋەرمەگەن پىووسىي ئاۋادەپەك شارى كەمەر دەرياي كەمى ھەپە ۋە كەمەر مەگەرەمى نەم، موۋەنەرى ئاسىي دەريابە مە مە، اورى بە چىن ۋە كىرىيەمى نەم، موۋەنەرى پەكەنى گەرمە دەپەپ چاد نەجىپەتەپ ۋە سىيەپە بىكانە كۆكەنى گەمى جىيەن

نە ھەمەن شىۋە پەنگە ھەندەك ولان رەنەر سەرمەجىن نەسەر سەۋچەۋى ۋەرى ئوۋىۋەۋە نەم نەرى سوۋەنەمەنى بەردەمى ولاتامى ۋەك چىن ۋە ئاپون ۋە كۆرەن بىشۋور مەمەر رو، نەۋب ۋە گەرى سەۋىشى ئە دەرمەۋى ولانەۋە ھەۋرە ھەكەن ۋە نەم ولانەمە نەۋرەك ۋەمەنەنى مە، چاۋەۋى ۋەرى بىيەن ماۋەنەۋە نەگەر نەم ولانە سەرمەجىن نەسەر ۋەرى ئوۋىۋەۋە نەم، نەۋا نە پىشەپەتەن بە ۋەرى نەۋرەكى پىگەۋەن دەپەپ، ئاپون، پىووسىي ئىۋرەك ۋە نىرەن ۋە كۆپ ۋە سەۋىپە پىشە مە ھەمە دەكەنى نەۋب ۋە گەرمە سەۋىپە ئەگەر ولاتامى ھەۋرەكەرى ۋە نەم ولانەۋە مەگەرەمى بو ۋەرى موۋىۋەۋە، ئاپونەرى نەم سەن ولانە دەپەۋەت

ھەر نەبە نەم ھەكەۋە ولانەمى ۋەك چىن ئاپون ۋە كىرىيەمى مەگەرەمى نەم مەكەنەۋە دەرمەمى موۋەم ئۆكەمەنى كار بو، نەكەنەك، پەنگە ولاتامى ۋەك پىووسىي نىرەن ۋە سەۋىپە پىۋەل مە ھەكەۋە مەنەپ نە ولاتامى ۋەك ئەمەكە كە بەھۋى گەرمەۋە جىيەنەۋە رەنەكى، پىرەمەن پىشەگەپ، چەندەن نەك ۋە رەۋب ھەمى كە مەرسىيەكەنى پىشەگەپ نەكەن بو مەۋرە ئە مەگەر پەكى سەلى ۲۰۱۸ ئەمەكە مەجى ۳٪ نەكەنى ھەسە سەرمە پەنەلە ھەۋرە ۋە مەۋرە ھەۋرەكەنى ھەۋرە، نەگەر بو پىشەگەمەكەن نە ھەۋرەكە، ھەۋرە، ھەكەنى ئەمەكە نە بەرمەمە بەگەرەمەنى ۋەرى موۋىۋەۋە

مەۋىي ئەنگومى شەۋىكى، ۋە مەرسىيە، ۋە مەۋرەپ پىشەگەپ، ئاسىي مەرسىيەكەنى مەۋىي ئەنگومى ئاشەكە ۋە ئاساس بو پىيەن بەلام مەرسىيە گەرمەۋەنى گەۋرە، ھەۋرە شەۋرە، ئەمەكەمەكەمەنى رو، جەندى مەمى ۋە ماۋەپەكى پىۋەن سەۋىپە نە كارمەگەمەكەنى نەھەپەپ ھەۋرە، نەم ھەكەۋە، كەنەك گەۋرە چە، سەرمەكەنى كەنەكە ۋەنەكەن دىنە مەرمەمى كار نەكەمە، ئاسىيەنەكەنى دىنەمى نەكەن ۋە نەۋب كە ماۋەپەكى پىۋەن، مەۋىي مەمەنى گەۋرە كە ھەپە كە دەپە چەۋرە، پىرەن نەمەپ پەنگە ھەندەك نە مەرسىيەكەنى نەۋرەۋەكەن چەۋرە نە مەۋرەپەكى

مه‌وسېداري وهك گهر مېوومر چېهان دېهان به پر كهوب سته كه چېنه كومه لايه سېه گان
كه روردرين گومارين نه گهر مېوومر چېهان هابه پاسمي ناسيونا لېسني ماسو اېب
شاهه بحالي كومو بسنيك ويې كه په پامك مه وشنوه به بلزو بكامه وه كه «گوراني كه شوه وه
ناهېه بېكي چېبېه» به رنه وه دېارده كي كه مېوومي گوي رهوي كېشه په كي چېهان به
مه حاله مېله بېك بدن ولا بېك مه سهر حوي چاره سهرنك مېور ته وه بوبه هه سېك نه وه
يان ولاتي نه ناهت دان به مېوومي ديارده په كي وه شنه وه به مېن

كېشه نه كنه لوژي

رهك هه مان نابېامكي و هكته ره گان ناسيونا لېرم له گهره درين هه ره شه و
مه وسېه گاني سده وي بېسې و هك مېنهش مكي هه روه دژه ره روي پېشكه و سي
نه كنه لوژي وهك نه به شه گاني پېشكود، ناما: هان پېده نه كنه لوچياني رانياري و
بېونه كنه لوژد سېدر بوي كار هسانما هكالي وهك نېك كاتوري دېچيالي و مكارا سېمي
كشعي نه كنه لوچه كه واته، ثاب ناسيونا لېرم دهوانيت چاره سهرني هه بېت، يان
چاره سهرني بېت بو نه و كنه شه؟

به اسېد، نهك ناسيونا لېرم چاره سهرني بېه ده و سي نه وه يي ژر لاوړه مو
نه وي كېشه به كي چېهان وهك گوراني كه شوه وه چاره سهر بېك چوكه نه مه گاري
نوژبه وه و په رپېدن له ده سي نهك ولاند سېه نه ناهت ولا بكي هه اهنه بشالي وهك
به مرگاش ناو اېب به نېبا چاره سهرني بېك نه گهر حكومه يي نه موكا گورپه به مروه گان
قهده به بېك كه نه بواري نه دربري بوما وه بيا دوسنگراوي، ثم قهده به كنه هېچ
كارگر بېه كي له سهر ژر برابري مابوچي چيني نابېب نه گهر چين ده سېكه و سي گوره
به ماري نه دارباري چېان بيا مه ده سېه بېب و مو به هېرگ سې حوي به م بو او ده
به كار بېه بېب نه و نه موك ده سېه بېي نه م سېوورنا كرده لادوباب و هه مكار ده بېب مو
به هېرگ سې ثم بوړه

په سه مكرسي مېه بشنيكي نه كنه لوژي نه لايان ناكه ولا بكي وه كه به سېسېه مكي
دېارېكراو مه سېسي گوه و كار دانه وه گهره دري له دواوه مهر ژب به شنه به كي
سروشي ولا بكي دېكه ناچار دهكات هه مان پېكه مگر به هه چوكه كه سي نابو وب
له دواوه مېشېنه وه مروه بېي بو نه وي ثم كېرېكن توت و بېدانه هه وه په روه سېدي
و لېكه و نه يي جدي نه چېت، پويسي به ناسنامه به كي چېهان و ناسوري چېهان هه
شه رې نه مومر و گورامر كه سوه ورا مېك هه هه ره شه نه مومي قېرېكي مروه بېي
دهكاب نه لكو پېسكه و سې نه كنه لور سېه گان هېري گورمي سروشي مروه بېي سې هه
و له م پوژانه به شېوه نه كي نه بېو په پوه سېه به هه قلا مېري بېروبو وه و نه حلاقي

بایستی موقوفه‌بینه‌وه هه‌مووی نه‌سه. شه‌ری ئه‌ومی و پینوسی چه‌سه‌ه کردی کیشه بگونی‌یه‌کان هاری، به‌لام بۆچووی جیاوار هه‌یه نه‌سه‌ه به‌کاره‌ندی ئه‌سارباری بایولجی و بره‌ه‌کی ده‌سکرتد بو پشخصی مروف و دروستکردنی موفی ژمان به‌گه‌ر موقوفه‌بی قه‌هر بێد یاسه‌ ئه‌خلاقیه‌ گشتگیره‌کانی هه‌بیب و جینه‌جینی به‌کان به‌وا په‌مکه‌ جیهانی پر بیب له‌ مموونه‌کانی مکتفی. ده‌سکرتن

کانه‌ک باس نه‌ دانای ئه‌و جو. هه‌ پیه‌ هه‌ خلاقمه‌ ده‌کرب ناسیونالیزم بیری ته‌سک و پروکه‌شمه‌یه‌ چوکه‌ ناسیونالیزم مهبی به‌کردمه‌وه‌ له‌ ده‌وری سه‌ده‌کانی مملایی هه‌یه‌ به‌لام پشکته‌وی و سه‌خصیه‌کانی سه‌ده‌ی بیست و یه‌ک به‌بب چاره‌سه‌ریکی جیهانی مۆرمه‌وه‌ ده‌ی چوار مئاد سال له‌ ژبانی ئۆ. گانه‌ک مه‌عربه‌ سووریکی ژبانی مائور گانه‌ک دروست ده‌کات که‌ مه‌ دیرایه‌ ربه‌ه‌که‌کان له‌ قالب ده‌ه‌رب

که‌له‌که‌یوی گرفته‌کانی جیهانی و ناسیونالیزم

هه‌ریه‌کێک له‌ سهر پوویاده‌ گه‌ره‌یه‌ شه‌ری ئه‌ومی دهرمانی ئه‌گه‌ری و پشکته‌وی نه‌که‌نۆژی موانای ئه‌وه‌یان هه‌یه‌ که‌ مموونی له‌سه‌ه ده‌هاتنۆی شارستانییه‌ی دروستکردنی مروف دروست بکات به‌گه‌ر به‌م سهر چه‌مکه‌ هه‌ریه‌مانی مکه‌ن ده‌رنه‌جانه‌ حه‌ایه‌کانی به‌حاله‌ به‌ه‌ر و بوومی موقوفه‌بی پرویه‌رووی قه‌هرمانکی جددی ده‌بینه‌وه‌ بۆ مموونه‌ نه‌ گانه‌ک، قه‌هرمانی ئه‌گه‌ری شه‌ریه‌یه‌ له‌ بوومی شارستانییه‌ ده‌کار به‌لام مه‌حاله‌ گه‌سه‌سه‌سی ریه‌کی ده‌سکرتد و ئه‌ده‌اری بایولجی به‌ه‌سکرتد به‌روویه‌وه‌ی ئاسی و هه‌ربکان که‌ مموونه‌وه‌ی سه‌رچاوه‌ی حو، اک و پوویاده‌کانی گۆچی نه‌گه‌رمه‌ن مائوای به‌ر، قالدس بکات به‌ پشخصی ئه‌لگه‌ری به‌م و جیهانی نه‌گه‌ل مۆرمه‌وه‌ی قه‌هرمانی ئه‌گه‌ری شه‌ری به‌و نه‌که‌نۆژی به‌یه‌ی که‌ مموونی رور و گه‌ره‌وه‌ی رۆریان هه‌یه‌، ریه‌ر په‌ره‌یان پته‌ه‌ریته‌ ته‌مانته‌ گۆرمی گه‌شووه‌و جیاواری مینه‌ نه‌گه‌ل جه‌نگه‌ جیهانییه‌کان به‌ پروی پالمانی جیهانی بو‌مان نا‌وه‌به‌کی به‌ سالانی ۱۹۱۸-۱۹۲۹ و ۱۹۳۹-۱۹۴۵ پشکته‌رمه‌ گه‌ره‌ی به‌ بۆری نه‌که‌نۆژیه‌ به‌حویه‌وه‌ مهبی، چوکه‌ گه‌لانی شه‌ریکه‌، بۆیه‌انه‌ ماله‌به‌ن کرد و به‌هه‌ره‌به‌مانکی روریان له‌ پڕۆژه‌ حه‌اله‌که‌وه‌که‌نه‌، کرد هه‌رچه‌نده‌ روره‌ی به‌م پڕۆژه‌ به‌ شگه‌ر کۆنایان هه‌ب به‌لام له‌ نه‌جانه‌ نا‌هه‌ و سه‌سه‌می راده‌ و گاری ژه‌هرایی و هه‌ریه‌ی حیرانی په‌شه‌ب و موشه‌کی بالیستیکی بۆن گه‌شووه‌ه‌کان و بۆمی ئه‌ومی په‌ره‌پته‌، کێ ده‌رایت ئای ئه‌و گه‌لته‌ی پرویه‌رووی گۆرمی گه‌شووه‌وه‌ سه‌ریج و کاب و سه‌رچاوه‌کانه‌ن مۆ ئامرازگه‌لێک نه‌رحان به‌که‌ن گه‌ لێکه‌وله‌ی دوو هه‌وایان ده‌پته‌، ئاساییه‌ موقوفه‌بی له‌ حه‌سی پشته‌مانه‌کانی ریه‌ه‌کی ده‌سکرتد و ئه‌سارباری بایولجیه‌، مهبی، به‌لام به‌ناحه‌وه‌ موقوفه‌کان له‌ کانی

دو پښته و قه پوهانگانده، مهرباني وړېږويان هغه په شپږه يه کي مهرسيار سامه نه يکي نانوامرېب بگومرې پښتانه مه که بوژمه کان به گور. هکړدې حوښانه کاني بڼوي ولاتې و ښکاري هاوسه مگي هنري نه مومي شپږيکي ټپوکا لېسېکي لېناکه وننه وه رېهره کان به سالاني ١٩٥٠هه حوښ له مغللاني راستنه وحو له کال به گذر مه دوور گړپوه چومکه مه نه وړي و ماش مه ندي که نه نه گه. ي شپږه هم حوښ و هم مومي رېکه نه او ده چي به لام نه گه له په. هيندي چي هيرشبه ي و مهرگري موي، رېهرېکي به هيري نه که لوژد بوناي حوي ده بېټ له وانه به ناوړي موه هېبې که ده واند نه پ، هکاني نه و مېت به يي موه ي مهرسي له سترې دروس بکانه هم دوحه ولايت که هيمه نه و ده سالاني حوي نه دوسب نه اب، له وانه به و پير بکانه وه که «مهم» وانه چي نه مومي له ده ستره يي که له ده ستره اب به وانه چي وروسته ات کانيک يارپوه کان له ريگي هيري شي نه بکرومې وه ده ستره به ستر پارچه کاني به، اميره که مانه، ده گري کانيک لابه يي دووم پارچه بک به ترسوه ده بانه پښتوه بې کانيک دوسه کړ نه لگورم به ناوي ټاناس بې بيارپري وار نه شپږه ده هېبې و ده ستر ده کانه مه باري سه ده مچي نه نومي

[illegible]

روحي شتمیای کروه ری که واسیونالیتیستیدا

و ھنگ و لاتانی ڏيکھي جيھن مھو مھي ٿو شنائتہ مگو نہ بہر کہ لہ ٿو روپ پروينا
پوحي بيشماپہروہري بہر کہ مروف شڪوہ مدي ولانہ کھي دھڪار و ژياي
حوي نہ پياو ولانہ کھتہ معجب دھڪاب نہ نامہب جيھانگيري نہ مروف نہ معجب نہ لام
نہ گہر نہ مھو نہ بہر دھوام ميں و گھٹہ بگھي نہ معجب پوحي بيشماپہروہري نہ گھل
بہر پرسیارنہي حواس بہر مہر گوہ لگي جيھانر مگھل بگھي مروف نہ موباب و
پتويستہ نہ يھي کاندہ نسقو ميب بڻ حيرتي و دراوسني و کار و ولاتکھي ٿو گہر
کھينگ کہ موعجب نسقو بيت پي ٿم شنائتہ دلسقو بيت پي ٿم مروف مرقايتي و
جيھانپش ٿو گہر دلسقو بيان نہ شينگ ميب لہ بہر کاندہ نہ دسبيہوہ ٿو ميب کاب
ٿو ميب بہ مھو و سہرا بيشماپہري دھڪاپہر ژياي واپہ نہ دسبيہوہ پڙہ نہ ٿاڻو
و پيڇ و پھد بہ لام ناموني حواس نہ رالھو بہ سہر ٿو سہر جيھانہ بياريڙي کھ
و وروہر دھڪاپہر

نه سه دهه گانې پېښوونډه هوکاري سه وهکي بوياننانې ماسنامې نه وهې ټوړه ووو
 که مرؤفهاک پووه پروي کښه و گم هب ده به وه که ده واند نه شوکاري نه ناسي
 نېشمايد، نه ده وهې خپله ناوحيه کاي چا هسه. مگري نه وهکاي سه دهې بېست و
 نه که هېچ جيا وارمه کاي نه گهل نه شيع نه کاي پام وود، بيه نه د مو گروپي گهي. ده ي
 کومه لامه ي نه ناو قو، هي ولا و ناوچه که نه گوي او د ده واربې کښه جيهانيه کاي
 نېشنال چاره سر بگرنه نه مه چېک پيوستمان نه ماسنامه به کم بوي جيهانيه
 چومکه دامر، او نه نېشمايه کاي وانه دامر واده کاي ده وهې نه چاره سرکه بي کښه
 جيهانيه کاي نه دېټ لاور نه ده ي

نوتې

١. هېڅو مه وېنه و ټاټوري و کښه نېکونوژيه کاي به جيهاني
 بوي به لام نه هېښت سره قالي سياسي ناسيوناليسمي نه
 ناټيويه کارگرې له سر سيستمي سياسي هېڅو نه وهې
 به شپوه به کي کارگر کښه کامي چا هسه، بگهي، يو نه وهې
 سياسي کارگر، داسي: پيوسته کښه مه وېنه و ټاټوري
 و نېکونوژي نه به نه وي نه وهکاي نه که کښه جيهانيه کاي دوو
 به به وه بې به جيهانگردي سياسي نه که مان يو، کارگر بي
 نوکالي و ناسيوناليزم ناو مني نه راسي هغه نه که مه خالېش
 نه بېټ، گه ر بمانه وېټ نه بارنه ي کښه جيهانيه ټاټوري و
 نېکونوژيه کاي نه رجي په هغه نه ب ټاټوري چاره هسه. ي بېټ
 بويه باشو وېه سياسي ولاتي به جيهانگرې بگرنه، نه وهک
 نه نه وه په رسمي مانگ نه مو دامر، اندي «حکومه يکي جيهاني» نه
 شپوهې مارکس و بېستې مي مانگ. به جوړيک، حکومتکي نا
 جيهاني سېستميگر به باليه که دووره نه واقع به جيهانگردي
 سياسي نه به مرؤفهاو ټاټوريه يو گم نېکونوژي وېنه به
 پرسه جيهانيه کاي و مرؤفهاو بيه گڼسېه کاي ده بېټ نه مېکاي نه
 سياسي کاي ولاتي بگرنه، نه حومي نه نه وهکامېش نايه، به لام
 نه نه مه نه وه، مچوونه ناسيوناليسېه کاي به نه ي سووني يو
 پرس و به روه وېه جيهانيه کاي نه بيه

فارسی

کتاب نظریه جهانی شدن، نویسنده: پیوید هندل، نویسنده: مگ گرو مترجم، مسعود کرباسیان انتشارات: نشر چشمه، دسته بندی: جامعه شناسی علوم سیاسی و روابط بین الملل.

کتاب جهانی شدن و حاکمیت جهانی مترجم محسن رستمی سجاد کریمی، علیرضا رحیمی، نشر انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی تهران

موسم شناسی اجتماعی، نویسنده: هانگم رضی، نشر آسیا رید، کتاب فارسی، تعداد صفحه: ۷۳۵، سال انتشار: ۱۳۵۵، دوره چاپ: ۱

کتاب موسم جهان، بنیید اثر س. ی. گویانکا، با ترجمه گروه مترجمین، دو بار از نظر ایران فریج شده است، این محصول دو سال ۱۳۸۳ توسط انتشارات مثلث، به چاپ رسیده است

عربی

کتاب لعبة الأمم، مایه کوبلاند، صدر ۱۹۶۷ م، در الکتاب

العربی

حقیقه دم سمیت هی تفسیر حدیث کتاب اقتصادی کلاسیکی المقلد کاریس ماکریسی تاریخ النشر: ۳۰۱۶ ترتیب الکتاب: النشر: مکتبه جری

الامم المتحدة: منظمة ثقافي ونظام يرحن تفاصيل. مؤلف مؤلف البصيرة الناشر المؤسسة العربية للدراسات والنشر تاريخ النشر: ۲۰ ۱۰ ISBN: 10-3047478000009

انگلیزی

Nationalism: A Religion Carlton J. H. Hayes 2016.
This classic volume tells the story of nationalism.
the fusion of patriot sm with ethnic consciousness.
The Case for Nationalism How t Made us Powerful
United, and Free By Rich Lowry 2019

هه‌رجۆره ده‌سه‌لاب و ده‌سه‌وره‌دانێک بوو: بیری بۆ نه‌ لیبرالیزمه‌ بوێکان که نه‌ چهندین خالی مارییه‌وه‌ نه‌گه‌ل سۆسیالیزمه‌کاندا نه‌کێ ده‌گرنه‌وه‌ سه‌بارته‌ به‌ مافی ده‌وێب ده‌سه‌وه‌ردانی سێو، دار به‌مه‌به‌سی به‌رگرتنی نه‌ موده‌یه‌وی سه‌رمانه‌داری به‌ناهییه‌وه‌ نه‌و بانه‌مانه‌ی په‌وه‌سیان نه‌؟ بانی پوژانه‌ی هه‌ولانی ناسایییه‌وه‌ هه‌بووه‌ وه‌کو حه‌مه‌نگو، ارپه‌ گه‌شه‌یه‌کان و نه‌دروسی و قه‌کردن و دادپه‌روه‌ری کۆمه‌ڵانه‌ی نه‌گه‌ل هه‌ره‌سی په‌کێ سۆشیال، بۆریک له‌بهره‌دان بانه‌گه‌شه‌ی هه‌ردنێ ئهم جۆره‌ ده‌وه‌نه‌شێن راگه‌یاند که به‌هه‌وه‌ی په‌وه‌سییه‌ ماری ده‌رکرسوو

ئهو چه‌مک و بیروباوه‌ره‌ نه‌گۆڕانه‌ی که پێشنه‌ر وه‌کو ده‌قیکی پیرۆز له‌ هه‌رسێ پوه‌نی ئاگه‌زاری و کۆمه‌ڵگه‌رای و لیبرالیزمه‌ بوێه‌کان لێی ده‌روانرا، پلویستیان به‌ پیاچووه‌وه‌ی جه‌وه‌هه‌ری هه‌یه‌.

به‌شێوه‌کی گه‌شی سه‌ره‌ناکایی سه‌ده‌ی بێست و به‌ک به‌ سه‌روه‌توونی ئاگه‌رای ده‌سه‌پێک ده‌که‌ ئاشکراکایی ئهم سه‌ره‌کومه‌ ماله‌ده‌سیوونی جه‌هانی پوژناوا به‌ره‌برانه‌ی و بانه‌نه‌به‌گه‌رێوه‌کانی ئه‌مریکا بوو مه‌سه‌. مه‌ووی پێشه‌ب و پووه‌راوه‌کانی ده‌به‌ی به‌کمی سه‌ده‌ی بێست و په‌که‌مه‌: ئه‌وه‌ ئه‌مریکا بوو که خاوه‌نی ده‌نگی به‌ر و کارێکه‌ موو نه‌و به‌جومه‌ی ئاساییشی مێوده‌وله‌سه‌، ئه‌و بوو که هه‌و په‌مانه‌کانی پامده‌را به‌مه‌به‌سی ده‌سه‌وره‌دن له‌ کاروباری نه‌و و لانه‌ی که پێشنی مانه‌کانی عه‌وێبان نه‌اد، ده‌ک: سوخال و چیک و عه‌راق و پوانا و چهندین که‌یسی بکه‌ به‌لام هه‌ر ئهم مانه‌ش نه‌و هه‌ماری خۆب، خورایی دا به‌بالانه‌سی ئه‌مریکا نه‌ووی جه‌هه‌د، ده‌د: ئهم دژانه‌ی په‌وه‌ و ده‌ و ده‌ گه‌شه‌ی ده‌ک دا نا کاوگه‌یشه‌ ئه‌وه‌ی که پێوه‌سه‌ جارنکی ده‌که‌ خۆبه‌مه‌وه‌ مو به‌ما فیکری و پو سێیه‌کامی ئاگه‌. ئه‌ی بکریب نه‌ جه‌هه‌نکا که مه‌ووی ده‌ی و هه‌مه‌لانه‌ی په‌وه‌دیه‌کان و گه‌شه‌ و خه‌رایی گواسته‌وه‌ی رایباریه‌کان به‌ گۆڕانه‌ی خه‌رانا ئه‌که‌ په‌رێت

ناکگه، ټپي لهسه دهی نېست و نه گنا کومه نه سمعې و دهرکه ونه کی نه پروسه یی
 خوگوچانسې نه گڼل گورپا کار به جېهانیه کانس به دېهنا و نه وانهش

۱.۴ کوچ: په کښک لهو نه، که ونه یی که نه دواسانه کانی سه دهی بیسنا نه نه کښک
 نه عیار نه مړوبه سه رجپا کښنه کانی نه دمار کم کوچکس بوو کوچ نمد بریعی بیه نه
 گورپې سوبی جوگه ای داسنې و سه هامگر مړوې نه سهوورنکی جوگه ای موبه کوچ
 بوبیبه نه کوچکسې موان و و. و کډور و دمان و شکندمی سنوری نه موهی به
 ناراسمه یی که سنووری دهسکر دایته ریگ له مدهم لهو سه موی پروسه چرهدا نه لام
 نه گڼل نه وه سده کوچکس چه سې کښنه یی نه ده دواو حوبه نه هیند وهکو خوگوچانس
 نه گڼل ټینگه کی موی نامو که پیسه مړه کانی بهو جو. ه ټینگه په نه هاموون نه مهش
 نه روویه کی دیکه ی پروسه که وه موان نه نه حاکم نی بودجه کی گور. ه دپ بر دو مار ه
 گوچانس دهی کوچمه ره کانی نه دواو ټینگه موبه سده نهو مودجه بهش نهو بچ و حراچوه
 دپ که هاولانسی په سسې نهو ولانسی بوونه نهو وگی کوچکس نو حکومه نه کانی
 دهسکه بهری ده کانی مونه دهسیرب نه گڼل ریانسووی سه ژمووی نهو کوچکرده نه پهومی
 په مکرده وهی کوچکدووس نه ولانیکنا که پیشو موهونه بوون له وهر گری کوچچه اده
 نهو دموودامو نه موه نارمه مونه کانی نهو نه په گه په سه کانی نهو پارب و لانسه
 مدهمیه سږ بهر کوچچه ده کانی نهو دموود موو نه هسه نه بلکو روزک له ولانسی چه سې
 یاسایان په سمه کرد که بهری موه که می ټماره ی ربامرو کوچچه سې نه گڼل

۲.۴ سه رکړپا په تیکر دنی توتالیناری: په کښکی دیکه نه دهرکه ونه کانی ناکگه. یی
 بربیه نه سه هاندی چه سې سه رکړدهی جېهان حاره ی سه ژمووی نه نه وهی نه لام
 دهسه لایکی توتالیناری ټو ده، چه سې ناوی دیار هس وهکو غلادیمو بوی و شی
 جی بی و کیم نو جی و عومراي نه حمه د حان ساری و په جپ نه ب نه دوی و
 سه بربیان یونالد مر مپ، توتالیناری نوامپ نه وه وهاب که نه وای دهسه لایک کانی حوی
 وهکو سه رکړکی نه مریکا مبی گه په وه دو سه سکه پاونیکاری باي نه جو مبی پیر و
 جینه جی ده گرد نهو پی و بوو که کانی گه باسی په یامی نه مریکه به نه وای جېهان
 کانی نه وه که نه مریکا به ره می مامووی و پاسه وایک نی جېهان سه ربه وه
 سه نه م په ونه پوپو بسبه نه مریکه موی سه رکړدهی جېهان دیکه ی نه گڼل هسه وه
 نه م سه وه نه بویه هو ی گه په نه وهی شکری نه ته وه له بهرامبر په وتی مونه نه وهی که
 موهی وانه نه بسب سال نه ژیر ناوېشانه کانی هاولېشمانی نبوده ولای و حکومتی
 جېهان و جېهانگری و نامووی پشبه سوو مبه کتر جېهان نه موبو وشی جی دیکه
 ناگرت نه را وهه دیکه کانی بیه قوربی دروشمه نایدیالیه کانی

۲. ۲. **نابوروپيکي ناسه قاسکیر** به کيکي دېکه نه معارده کاني چهند سالي واپرنيووه برېمنه نه ده کهومي چي منځ دمه وراوړي نابوروپي گه وړي جېهانيي که نه سه لامېي هيده کارېکه. يو به مېناره بېکه که مېرچ و پېنمايي مو نامووي ولان دانده مې کورنې بووه هوي به پېنډ دې سر به حوڼي نابوروپي ولان دانده هوي هم به مېناره. مانر که شپېته، ده کهومي دمه، او نابوروپي گه وړه جېهانيي کان وکړي بېکي با رگاني مېرده و له مې و سمنو قې دراوي مېرده و نه مې و کړي چايد گه وړه و بهر هېته هره پېنډه کان بووي به نايي مې نه موري و. ه و نه که نه ژبا نه وړي نومار که او نه موهي سې نه به ده، دوچار جېهاني نه نابوري داوماني نابوروپي بېکې نه وړه نه وړي نه وړي نه مېناره که نه بيا د اوبېکې بې نابوروپي که مانو بې جېهاني له ټنگاوي هه ژارېي و مېرسي گه وړي نابوروپي پر کار بکاب هه بونه ولاناني دېکې وکړ چېن ژاپون، مېکسي، اروپا، پروسي، ولاناني دېکې وکړي ژبان: گه وړه مېناره کورنې به سېنونه کي سر به حو به مېناره سې بېکه، ده ربا مووي له هه ژمووه نابوروپي که نامار او گه وړه دا بېه کاني حو مېناره وړه ها به مېناره سې به ده سېنې فرېي سر چاوه دا وړايي کان

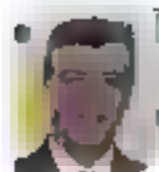
کولاني

ټي سنا نه مېکي چار هکي به که مې سده وې بېس و بېکه. له چي مې و بېرو او وړه نه گورايي که پېنډ وکړ ده قېکې پېرور نه هه رسې به وې ناکه رايي و کوم لکه. بې و لېبرالېر مې بېه کان لېي ده وړا د پېنوسېنې مې پېنچوونه وړي جه و هري هېه، چي دېکه مېلاني سار سنا نه کان باي کولاني مېرور و بېه کان بې پېنکه و ژباي سار سنا نه کان ناموس شرفه وې هم سنا نه مېرور و بېه کان بې سار سنا نه کان نه بېا مېرسي بېه نه نه لار و باله حنه و سېناري ژبې کړي، به لکي شار سنا نه کان حو مې وړ و مېناره بېکه که مې مېوې مړو قې کان ده داب له سېنکي مېرور و بېه، تاب له مېناره جېهاني که سار سنا نه کاني هم سده وړي بېسناي نه مې مېناره وکړ مړو قې به حو مېووه

۱) بېيىنگوئاد بىر قېتىم ئۇ پىنكسىنى كۆمەنە كىيىپك بەپىي بوسە، مان پوۋداۋ بى دەركاي چاپ و تىلۋىكسىۋەي ئۇ كىيىپە بەلام ئېزەد، بەماناي پىنكسىۋەي پوۋداۋە مېزۋىيەكان شانۋە بە كۆمەنە بى مۇي.

۲) مىجائىي گۇرباتشۋىت: دواھەمىن سەرۋىكى يەككىي سۈشۋىت بۈۋ، ئە سەرۋىكى ئەم سەرۋىكەنا كە سىكرىتىزى كىشى خىيىي شىۋىي سۈشۋىت بۈۋ مۇركى پۇژھەلاب شەۋىنى شىب: بەسەر ئاسىي مۇخو كۆمەنە گۇرباتشۋىكى پىسەي ئەمجادا. ئە كۆمىگەي بىست و خەۋتەمدا شىۋە سەرۋىكى و سىرنىيىيەكانى بېيىنەنەۋەي ئابۋىي و سىياسەت و كۆمەنگە و دىمۇكراسى ئە سۈشۋىتەدا پىگەيىنەنە دواۋ ئەۋ بەرمانەي ئە بە. نامەۋىكى دىكە بەناۋى گىلامىسۋىت ئەۋاۋ كۆت ئەۋەش سەرۋىكى گۇرباتشۋى مۇخو بۈۋ بەسەر ئاسىي سىياسەي دەرۋە سىياسەنەكانى ئەگەل ۋىلانام ئەمىركا و چىي و ۋىلانامى پۇژھەلابى ناۋەپاسى گۇرباتشۋى بەسەرنا شىۋ و دىۋىرەيىن دىيىي بۈۋ ئە گەمكۆمەۋەي چەكى بەنۇمى بۈۋ رابىرى رىبەن بىگەپىرەۋە بۇ ئەم بەسەرنا: pdf.a! (univ-biskra.dz)

۳) ھاسىنگۇن يەككىكە بەناۋە سارەكانى دواۋى راسىيى مىياسەر و بە (مىلانىي شىۋىسناۋىيەنەكانى نامىراۋە، كە پىنۋىيە ئە دواۋى كۆنەيى چەكى سارە د و مەپالەشەب بەپوۋداۋە جىپەنەۋەكانى چەدىكە مىلانىكانى پوۋكەش نامى: بەلگىر دە، كەۋىنى بەۋنە ئىسلاۋىيەكانى و سەرۋەندامى مۇمىيەۋى ئاسىي و خەۋەبى و نامىۋىۋىي دەپنە ھۈي سەرۋەندامى مىلانىي ئەمىو شىۋىسناۋىيەنەكانى كە دىۋىرەيىن شىۋىسناۋىيەنەكانى پۇژھەلابى و پۇژھەلابىيەكانە ئەراسىيە ھاسىنگۇن خاۋەيى كۆمە ئە، ھەمىگىر دواۋە ئە پوۋرەكانى كارىگە. ي ھىرى سەرۋىكى بەسەر سىياسەت سىياسىيەكانى و پۇۋىيى دىمۇكراسىي و رۇۋىي سىكەي ئايەت بە راسىيە سىياسىيەكانى

پ.د. محمد رفیعہ سعید

دہسپائی ٹیمپریلیزمی چینی

په کهم: چین

ولایتي «چین» یان په شخړه یی هومس «که ماری جه ماوری چین» ولایتیکه له بهشی روژه لایتي «تاسی» له بوی دلیشنونه قهره بالقرین ولایتي جیهانه و ژماره کای بریکه یی ۱۰۲۵ منیون که سه به بوی جه کرافیه وه مه واپه کی بریکه یی ۹۹ کیومه نری چوار گوشه یی کرمه د نام ولاته له لایتي پاری کومیسنه به پر به شپیت و به سار ۲۲ پاریزکا و پنج مارچی ساریه حر و حویه پر به ر و چوار سایه قاسه و به ش یو د ولایتي چین که وه برین ولایتي جیهانه به روی نارده دهره یی شومک بو ولاتای دیکه اته په کیکه له به هر برین ولاتیکای جیهانی به روی باروگانیه

دوهم: نیمه ریالیزم

به نیمگیری mpenalism و به عره یی محالبیة بریمیه به سیاست و شیواری به یو به بری ده ونیک به به دسمه یی حاکمی راسته وحو یار به به دسمه یی کونولنی سیاسیی و نابووری نوچه په کی دیکه و رچار به ریکه یی به کاه ییانی ده سلاسی قورس هیری نابووری و ساری یی یان هیری مرم هیری کونووری و دپلوماسی پیش (الموسوعة السیاسية) به کانیکنه په بهندی به چه سکه کای کولزیالیزم و نیمه اتوریته وه هیه نیمه ریالیزم چه مکتبی جیواره که ده تانید یز فورمه کای تری هروابووری و رور جوری حکومت به کار به پیریت

شینواری کای نیمه ریالیزم

کانیک ولایتیک له ریکه یی شیواری جوارو جوری کونولکرمه وه ده سلات به سار ولایتیک دیکه به به شپیت به ریوه یی بیات یاس به سیستمه یی نابووری و سیاسیی که سلاسی ده کات که بنیاد ولایتیک به نامی دیکه ده کات ژید دسمی حویه وه و ده پاسانه ژید کونولنی حویه وه نوره بریمیه له سامه کای نیمه ریالیزم پالنه ره کای نیمه ریالیزم برین به کونولنی نابووری کونووری سیاسیی به خلاتی که رن نیمه ریالیزم کان رورچار سه چه کای لاتر باکی کراو بو ده سکو یی نابووری حویان به قورسه و نیمه ریالیزم کان پیناویه هروابووری به هر به نیوری دویویری کرمه لایسی یان نامه وه یی به هیری ریه کان ره وایه سامه یی تایه یی نیمه ریالیزم به دسمه یی رورن ساریه رورچار به ریکه یی نیسنه لاکرد و هرواکردنه به هیری نامه ش به و اتایه به که نیمه ریالیزم ده سیستمه یی نابووری کار به نه و گه لانه ده کار که هولی به وایه بیدان به به سکران یان ژید ده سته کرمی نه وای دیکه ده دی بو نه و گه لایسی که باکی ده کری سیستمه که به گشتی به ره جیانی به ره ییانی سامه یی دوی و کاردایی کونووری

استيقظت في: كوالا لومباج،

دورچار همدوو وړوځی «کونولیا لیرم» و «نیمهریا لیرم» به چینی به کتو
به کارنده هیوین به لاج رزینک به یو سهرن باسډه یان به وډ کدووه که هریه که یان
پاسه به کس حیاوای حویان هده

[illegible]

وادیارہ نام پشیمانیہ بہتہواری حجازی دوروز دھگریٹ لہ شہر ڈیماڑیہ کی یہ جہانگاہی
سری ماہور تمشیں غیر مسموطن، اہل تہو جہانگاہی وہ بہرہ تہو شوینہ بیشہ جہ
یوں کہ بانگہ گہر گڑوہ، مسوہتہ جہانگاہی تہو در، سبکوہ

ئىمپېريالىزم ۋە كۆنۇيالىزم بۇ ۋەسىفكىدىكى يالادەسىنى ۋە دالىرىنى ۋە كازىگەرىنى
ھەسسىچىكەرىنى مەسەر كەسىپكى يىن كەمەنىك كەس بەكارھىتەرە ۋە زورىمەنى كات
ئىمپېريالىزم لە باۋەندە ۋە كاردە كات، سىياسەتچىكە دەۋلەتە ۋە بە ھەكارى ئايدىرئۆزىنى ۋە
دەۋلەتنى پەندە ۋە بەلام نەپە گەشەپتەمە بۇ يەكلا كەندە ۋە پەن مەسەنى ياروگەنى
بەلام كۆنۇيالىزم بەشكركىشى بەھۋەدە كرىدە ھەروەھ كۆنۇيالىزم لە بەكارھىندىنى
مەنەردە مەنە ۋە بە كە ناردەپەك جىيەۋەنە ۋە جىوگەنى لە پەن كۆنۇيا
ۋە دەسەلەنى ئىمپېرىيەلە دەرىھەت بە جەرىنىكى سىمپېريالىزم پراكتىكىكە ۋە پەندىنى
ۋە ھەلۋىستە كامى نەۋەندىكى شەۋە گەۋرە يالادەسەنەكەنى بەھۋەكەنۋە كە جەكەمەنى
ھەكەنكى دۈرر بەكات، لەكانىك كۆنۇيالىزم نەۋە ۋە بەندىنى مەشەجەپەۋى بەسەر
ھەكەنكى دۈرر^(۱۰)

[illegible]

- ډاگبرکړنې سهربري راسته خو هلام نه لږ چتر و پانه دمه منږه ولته کي
- هوپه مني سهربري
- پټکوتني دپنومليني و سياسي
- پټکوتني نابوري و داوي و وه بهر هغه
- بلاوگر د نه وي کولتوري کومه لانه و ناسي و نه ته وي
- پټکوتني نهمي و هه والگري

چواړم: نيجريالرمي چي له نه لريکي:

چي ولاته ه لريکي بي نه و ولتانه پټوستي نه بحثه هه ده کاته ناسي
قبري. ده لاس پده مو پروژي کامي ده بهر هغه و پوره پټي، بوي نه وي مو
ولتانه ناسي لريکي ده مو چي ده سته گوت بهر نه مو پټي له نه هغه
ده پټه مو کمي پټي سوري قهره کي که که تره له ۳٪ که چي مو کامي
قري نه مريکا ده کاته ۵٪^۱

هه به مني ده سته پټه پټي پټي و پټي چي ۸٪ مري بولي قهر
داوه سريلاکا به سهرمي سهرمي پټي مري پټي پټي پټي
چي پروژي نه کي پره پټي ولتانه نه هغه پټي پټي هغه
هلام سريلاکا نه مري قهره که که به به کامي به چي ده ده کاتي حوي و نه چاري
به سالي ۱۷ ۳ پټي ۷٪ پروژي نه بحثه چي بوي مو ۹۹ سالي نه هغه هوي
سهرمي مو بو سهرمي ده ده و سهرمي پټي پټي سريلاکا و
هغه پټي سهرمي

نکسا چي ره ورورپ نه پټي ډاگبرکري نه پټي ده ده
نه لري سهرمي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي
مري سالي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي
پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي
پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي
پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي
پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي
پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي

1. پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي پټي

داتاکن نامۆه ده گرځي کښورهري نه فرقته نو چين دهگي، نه سالي ۲۰۲۱ ټالوگرېي نارځگاني نه پخوان چين و نه فرقته گمشتووه ته نږکي (۳۵۵) مسر ډولار که نه پښه ي (۳۵۳٪) سالانه پداي کردووه "

چين ته به نه ماره ي پخوان ساله کاني ۵۰۰ ن ۳۰۹ نږکي ۵۰۰ گرځه ستي سدي ربحامي نه گه نه فرقته واژو کردووه نه مري (۲۶۶۷) ملنار ډولار که نه مهش سته کي کوي گشتي نرځي پوره کاني مسداني چنه نه گشت جيهان " هره هه چين پښو ته ت سالي ۲۰۲۵ ده توامش قارانه کاني نه مه سته نږکي ۴۴۰ مسر ډولار نه گه نه فرقتا "

سپاسه تي چين، بريښه له پلدي قهر به دروستگردي ژيژان له به زمانه له هو وه گرځي سامانه سروشته کاني نه مريځيا هه تا ته واپووه قهرهگان

جوازي پخوان پروژه نارځگاني و مامه لار به کاني نه مريځا و نه وروپه نه لانه و چين نه لانه کي تر

گرځه سب و مامه له نارځگاني و پروژه مابورمه کاني چين نه گه ولاتي تر هېچ چاودېږي و لږېسه وهه کي به ستر مه نه لانه پهره من و پرتکراوه کاني کره لگاي مه بهي و مښ چينه گان چوڼکه نه چين ټاک حزب نه لکو ټاک سهر کړه و سهر وک حوکم به گان نه لکو هه نږک جار گرځه سته گان نه بهني ده مشعو ده له مږان هه دوو ولات نه لڼکولې وهه کي ژند داتا) به سته کي پهره پداي پوډه ولته ته که پي هه ستاوه بهرکه وڅوره نيوي قهره کاني چين نو ولاتاش شاکر نگرين و له بهر هره ي نوبحي حکومته گانه هه هه من لڼکولسوه ناشکراي کړيووه که ۱ ۱ ولات او قهره مه شمبه مان وهرگرتووه

۸ ده سته ي نيشاني گشتي چير بر گرمره گان

۹ ناوهندي بڼکريه وه ي جهره ۴ مسنه نه لچالي ۲۰۲۱

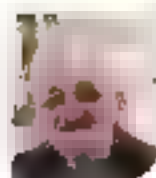
فرانس ۲۴ نه پلوي ۲۰۱۸

مهینوللا عباس

باری سہرنجی پیگری دہربارہی (خووی بہ گڑاچوونی دین)

(۱) ناراستی دین و نیهتباری ئیسان!

توانایی مادی را پذیری باس و خواستی بروداده کارگره‌های میناها نه‌گه‌ریں
 دینه و میری که سهره‌های سهره‌های توندوتیژی دوزیرا نه «جیهادی» می‌سازد
 به ولاتی منبر سهره‌های نه‌تاییه‌تی دوزی تیک‌چوومی ختی می‌سازد سبانی نه‌گه‌ل
 جه‌مال عه‌بدولاس و منتر له‌وره گروپی همه‌چوومی ئیسلامی توندوره له زور
 شونی دی سهره‌های هه‌تاکو که یشتر به سهره‌های (القاعده) و هوشانه‌های نه‌زور
 دوزی روز‌ه‌های موده‌راسف راسته‌خو نه‌لین هه‌کاری ته‌شه‌ه‌کریی موه توندوره‌یی
 سنی شت بو که تانیستا هه‌مان موه زولی هه‌یه له بلایووه‌وه‌ی

یه‌که‌م. برژیه‌های دوزچه‌که تا حویان و لیشان موه لای ره‌زه‌های مینا گویه
 می‌سازد مین و عه‌مانین. «دروین به موه کارکرد یه‌که‌م موه له سهرچاوه نا‌درو
 نه‌جیهادی‌ه‌کایان و دوزم کوینه‌ه که‌وتنه هه‌مانی نه‌ره‌لای هه‌کاری هه‌کی عه‌ری نه‌بو
 هه‌کی ولایه‌کایان مین موه‌ی حسانی ورد بو نه‌رید و مینو مینا‌کایان (شوستانیین
 و بی‌ی پوه‌شت) له په‌یامه دینی‌ه‌کان یکه‌ن

دووم. بریه‌رویین کرد له پارێکردی ره‌یه‌ه حوسه‌یه‌ه‌کایان که بوره مایه‌ی
 موه هه‌کی نه‌قوناع براده‌ی بی‌شتمانیی موه ولایه‌ی بی هه‌کرد و موه حوسه‌پانیی
 موه‌کی هه‌وان بو که به‌هه‌کاری موه‌وه دینی‌ه‌کایان کرده بیانو بو ده‌ستورده
 کاری شیرانی بی‌شتمانیین

سینی. نه‌تیجه‌ی یه‌که‌م و دووم. نه پالی نه‌ریه‌تی جه‌ه‌ی گشتی کۆمه‌لانه‌ی
 سنی کۆچکه‌ی هه‌سب بورن له به‌دوم تا‌قه‌ه توندوره‌ه‌کایان له‌زیر په‌رده‌ی ببت بو
 هه‌ق‌ایه‌کردی و که‌ه‌ی پشتیرو نه‌ناو هه‌که‌دا

***

به‌ییره که موه دیاره‌یه ته‌شه‌ه‌ی کرد و بو به موده‌ی باس و خواست و
 شه‌کره‌وه‌ی همه‌چو له سهرچاوه‌های پاره‌ه‌مانینا. پوزنامه‌ی (الاهرام)ی نه‌ناو‌بانگ
 به‌پورتیکی پر... «نیاری وردی به‌زماره و به‌لکه‌وه بلا‌کرده‌وه وک ولامنه‌وه‌ی
 نه‌بو موه‌ه و چاره‌یه سینییه عه‌مانییه‌ی که نه شه‌کرده‌وه‌کایان بو موه دیاره‌یه
 هه‌تاند موه‌یه پال حوسنگ و هه‌تانه‌ه و حوچه‌ه دینی‌ه‌کان که گویه موه موده‌وه
 نه‌و شویانه‌وه دین و به‌رووی ژیا‌ی موه‌یه‌ی کۆمه‌لده‌ه و هه‌چ و نا‌وایان نه‌کرد نه
 به‌هه‌مانین و که‌مکره‌وه‌ی به‌رمه‌ه ناییه‌کان نه‌و به‌پورنه‌ه (الاهرام) به‌زماره و به‌لکه
 به‌رویی‌کرده‌وه که نه به‌رورد نه‌یسه‌تی ژماره‌ی موه توندوره‌وه‌ی دوزی پوزیان نه
 چه‌ک هه‌لگرتن کرد بو مژاوه‌ه‌وه به‌زیر په‌رده‌ی دنگ‌کی نه‌دین و په‌یامه‌ه‌ی

که دهرچووی خوینده بېبېه گان موون که منر له ۱۵۰ بوون نه بېسعت نه وانه وه که
بېي نه شتقانه وه هاسوون بېي له خویندگانا سابه مه ده مه کانه وه دهرچوون مه نابېي
نه وانه ی که بېشي مه پنه ی پنه ایس دیای ی نه و ناقامه که له هېج خویندگانه که بېي
و خویندې شنه بېه دهر نه چوون نه بېي رو اهری بېس دهرچووی کولنجی پريشکی
و شنه وانه نه شنه گهری و نه بېو موصعب هرقاوی پنه ی خویندې نه یزي دوی
بماده ی بېه یزي مو: دهرچووی نااوه ی کومه لایس شنه قام وه که موونه

نهم نیشا نه دهکمه دهسپینکی پروانکی حصه سهر دنا دهیکی سهر بچراکیش
 نه لای دهسینه کی مهرچاو لمارو پروانکبرای سهردهمی فندها مروه مخوو که برسیه نه
 حانبار کد می وجودی بیلیرای دبی دای کومال نه مووی هه دیا دهیکی دو اگه و یووی
 بی کبسه ی کومه لانه ی نه گانه دنا دهی براهی ریکدا اوه یوسه وه گان، له ژب په وده ی
 چیهار مو داگورکیر کی نه (دیی ئیسلام و یه مه که ی نه ره رنه وه دهه یی مه کراو هی و
 بی گری سهاراب به جوه ه به که گری ئیسلام و به یو وهری که نه نه ده ساری به علامه
 به دیوهوب نوراوه بهوشیوه چیه ی نیسا هه به رهم، به لام سهره ن موای
 پروی نه که مه وه نه یروایه به ناری (ساعیه مانگشهی ئایی) ده ونا بزم، س هره چنده
 به یو به ساری نیی نه هلسوکه وی رو امانته به یرو نه که به نه لام نه نه قه عمی روحی
 نایب به حومی نه لیم و هه ن نامدهیم هه ری مکم به سهر، مریکرین که سهار که نه ولاد
 و نه ده گانمی به به سیم نه قسه گری نه سهر، مهر و عه که ماری نه و پشنگر نه کرکه به
 نه سهر حوی نه دنا و کرمی بی به گمی و ئیسلام به نایبانی، به شپوه یکی مو به رهم
 نه کومه ئیک، مسیبه ی نیسمای مو دبه ناسمانجه گای نه وه لمان ئیسلام نوکه نه ۹۵ و
 نه یو نیسینه نه ای هلسوکه وی به یو وانه به گان سهر به گان و نیسمی محفل

چه هاله به بودی به مملای دهر باره به سنی خووی به حه گه بی دبی و شرع مگاته
لای سناي نهوه بین با این بان مه این. پارتی سهره لای (کولای ناعشباب و
قاعبداب) نهوه به کومه که مانتا. محمده حسه بین هه بکمی پورنامه نویسی هره
مه سهری مبر له بورسببگدا نه لای سه برم بن بی نهوه بی گویه چوشییر له حوای نهوه
نه چی به گه بهومی بوهرموون به نیل له بو کومه که مانتا! نهوانه هست به مبرسی
بهونه که که بوهرموون به دبی لای روره بی حه نی کومه که مانتا نهونه جاره به بی
بهوه به سنی راسنه خووی بر مکه له زیر بیسی به شباب چه که ردی کردوه؟

ههنگامی که شهره پندایوسنه گانی سوویده، گرس له سهره سنی و بیداری ده بوئی، نا سوویدی هاین و جایی حوی بگری نه وه قهغه مان هین. بهوهی :سهره سنی به عقی مهستویهب و میشک مهستویهب نرده به عقی سه. هه سنی به حد هعی بقای میجایی

انگریز سیاستدانان میں سے نہوروپ، موحید بن گئے۔ وڑوں، کچھ نائیسین ٹیو موحیدانہ
سیستہ، آری ٹیو رہمہانہ مکھی و حویانی کہ دینی بہ حویان دانگو، ن ٹیو انہی مای پائی بہ
دینی شہبہ بہ قسہی پہق و جندو بہ دین بدہی و موسا و عبت و محمہد مہنای مکھی
شہدئی جاو نہین کہ ٹیو چتہ حامہی ملالائی سیاستیوہ)

[illegible][illegible]

که بدی له دږ، دږ به کهس بیا، حالک مانگرس مبه مو هانه سهو پنگه ی سږ
چونکه وک بشاره ممانا ژمار، هی نه وانه ی هه سږی قسیمیای نسبیان هه نه نه وده که کم یی
ن پروونکر به مانگه سږی هانه سهو پنگه ی دبندار ی حوا موونکی گه شنه دهو وومی نسبیان
پروون له کانه ده بږ بیعی پرسی حقیقت و پروونکیش لای نیسانی ژیر و هوشیار
به عی، نه خلایق بالا، نه ساسی دږ و ماوه پروون به حوا لای ږدوش مږ، پروو ه نه وده
حوبه وایم هه به سه پرو کتبه کامی له گوښه ی ماوه پروون مه گرېوې ده ی پیلانگې ی
به وده سږ به که م نه لږ مانگم مو پروونکیر به کلمن ږهک بللی به ده سب نه سب نه سب
بو پسنه نه مانا سه لسه کای، له قورئاندا نه گږ یی و مه کاله ییږک ده وده مللوی نه که به وده
نه قورئاندا بنگوړ و پسنه و په سږی جوی هه به حالک مانگ نه کاب بږ هوسناری ی و
نه داله حوا په نامی دبمی نه نارو وده مو حرای مروړ ومانکا مه دبیین حوی نه د سولای
نه نارو دبی په پامه ده کانه، بیا مږ من سږ دانی حالک مبه دسوره یی الاس

دهبىن مووسەر و بهانو حاورى فېكرى ھەلىقى سەدى كىتەپ و بىگولمە ھەبىس مووسىيود ھەر يەمىارى تەھ و نەشەردان نە پەھوى ئىسلامى و ھەبىس فراوان مووى، كە بەلای ناو پېيىوونى پەيامەنگى شارەستانى و بىناكارى و ھوسىارى ئىسلامە ئىسلام بەھە نەمەنار ئەكەن كە ئە ھەمەنەكەبى فوھاندا نەكى ھەرو و نەرى ئەو كە لائەس كرەوھ

که پوښان منگړدووه، کهچی علماییه ده سببه ناله کانی نیمه خه لکی مسئولان یو نواوه هره درېدانه ناگادار ناکه معوه که پرگار و خواره غوږ بیه کانی دهر حق یو مېله مانه کردوونان هوجده کانسې هره به ناوی بلاوک دوه یی عبدالله و سهریه سنی یووه: میژوو یووسی نه مانی حایا گزگار د نه کفنی که سه ماره کان هاس پان یووسی یو یی نه یی که، هوس په لاماری نه نککزی ده، حق نافه ب نه میژووی به شه رینه دوی شکامنی نه مانه له جهگی دووه می جیهامد، پوویا کانیک سوپای سوینخوه هکان هاسه ناو نه لماسوه دوو میوین ناهرمی نه له مانیان نه نک کورت نه زرمه ی شه قامه کانی شاره کاند لاشعی ناهرمی گویه مارامک او فرید، مووی که لاشعی یو ناهره نامه یووی خوبی نه ناوه به ده سته وه نه نک بکریی

سهر به هکانی پووس رانه له ده ک معوی ناهرمیان نه نکرت سهرماره کانی شه هریکا ۶۹ هره و بیگنیه هکان ۴۵ هره و غوږه سبیه کانی هره هره موو هم سهر برامه نه ژبو دوووشمی پ، گار ک دنی به سهرییه نه ده سب مزیه شه پاییه کانی نه مانه خوبندگر به و ولاته، و موه شکار یوه وحشیه به بهرمووه نافه مانی نه لمبد موام یووسه نه یی خوه هیره نافه ب نه نککه رکان نیست نه ژب نا لای نه نه وه به گز یووه کت، پیدعای سهریه سنی نیسانی نافه ب نه کانی

(۳) نه نکرت نه گال خه لک به لووت بهرزی

ژماریه کی به وچاو لهو خاوهن قه له سانه ی ناهو نه شه رندیان له دینی کردووه به ریمه یی پاگه باسنی نه وه یی گواوه، نه وین علمایین و یووری خوشباری به خه لک نه گه یس نه وین هله نیر که وویو به رمانی خه لکی قسه ناکان خوبی و نه یس که یو معووه بیدوار د خه لک انای قه نه سنی و مامو بنگ نه اسنی مامو یی به ده پ و هله سته یی سهردهم له جیهام یان فوکوبمانی ساسو م پاگه باسنی گونایی میژوو و منعلایی شاره ستابیه نه کان و معوم یوسکی شاره له هومر و وامانداسی و دوی شیعک دوه یی باری سیاسی سهردهم و خاوهن فیکره کانی بی سهردهم که وره شس نهو خاوهن قه له مانه یی حومان کتبی یان دووانی نه وانه یان ببیره و بیدر حومان به هاوشانی نه و نه نه نس و وانه اس مو کومه لگه ی نه وروپایی قسه نه که یی و کومه له که یی خوبی نه مونه خه لک نه و اس و هوکاري نه خه لو هین خه نای ببیمای دبیمانه " نه وه مامو سیدارم نهو خاوهن قه له مانه نه بده یی و نه خوینه وارانی حومان بگه یس که مامو له یی ببیمای دینی خوینه که هره له پوږه لک به گشعی و کومه لی نیمه به نایه ب باری موه و ن ماره و پوژنارو بوی ببیمای مو دینی نه مسنه وای په سنی و خه لکند، دوی نامنی

وژنامه‌ی ورسعید جو، نال، نه پېرسمبه‌کی گسېدا که سالی پر بلالو بکړیو نه وه
په‌نگه‌نندوه که ۷۷، نه‌رېنا میه‌کان بډه‌پس به وجودی حلقی په. و، رگا، هبه
و نه‌ای ولامانی به‌کېی نه‌روپ ۱ ولایي نه‌داعمان له نه‌سمو وړاندا مه‌په‌سمی دېی
مه‌سیح به دسی ده‌ولب نه‌داعمان و. ورنه‌ی به‌نده‌کانی نه‌سمو وړان نه‌فر پو‌وامکی
ناپه‌سنه‌کانی دېی مه‌سیح داوېږ. اوه و فالای ۲۱ نه‌و‌سمی نه‌روپ و وژښاو په‌م‌ی
دېی مه‌سیحیان به‌ نالاکابیان داناوه

دەستوور، ی پەسەمی ولایتە بەکگزیو هەگانی ئەمەریکا بەبە. پرویناکی ئاراسنە کانی ئەو
بەبە: داریز، اوو و بێسبەتی ۲۷. ی حەلکی ئەمەریکا بەشێوەی پروتەمە و جوعە ئابەبە کانی
ئەجەبە کەمبەسە و وێرەسەمی دێبە. رانی ئەکە

شعكر دهنه وهكې، پوړن نامه پوړسيم له بېر ده سنځايه به ناوليښتي ديبي و سمناسي نه ولاړه په گگرمو وهكاني ته امريكا: شعكر دهنه وهكې به راوړدي ته ده بياي دي ثامده گرنسي شعبا بهالنسي و ماجده پيراهيم نامي ۷ گنبي سوي نه كاپ نه ته امريكا بهر چوون باس نه دين و سياست نه كاپ نه ته امريكا و هه. حوږ گننه كه له هك مه به سينا نه ك نگر نه وه وجودي په پوهندي و مه كه وه گريد. اوي دين و سياست نه ته امريكا، هه و گاري پنځه كريب ۱۱ و سدي نه كه نه وه گاريگري دين نه سر سياست نه ماسنه چه سچاوه كاني نيارك دي چواړ چيوه ي سياست و باري كومه لامعبي نه اوي و هو ته وه بيشه گاريگري هه نه سر. په پوهندي نيد، ه ته امريكا و جبهه ي ئيسلامي ته م ياسيننه نه لگي نه وه كه په پچه وانه نه وه ي نيمه بشگري بشعوي و سر هري ته وه نه ته راكه يادنه چو دي پوړن اوي به ده سته لاب ثاراسي كومه ي نيمه ي نه كه ي كه: دين جاني نه سياست نه و اس ه موو ثاراسي كاسي بو سچاودي سياست ماس نه سر چاوه ي ديني رسمي حوږانه وه سر چاوه ي گروو و گاري يو نه كه ي

بیمه نامه هم برسیمنه نه دی نو نه وهی ساتی بگه بیه وه که حاوه قه نه وه
چالاکه کانی حوما که حویان نه به عا وگرسی دینه وه گه موره و به هوکاری کتسه کانی
کومه لانهی نه راس حویان هم هه لوسته به عه لمانی موره نه. ان به چاک نه
عه لمانه به گه بشعور و به اناری نه وایان نه سه. نوسوی په به وندی کومه لانهی
نه وروپ و نه مه. بگا هه نه وروپ هه سوکه وپ له گه ل دی نه وانه عه لمانه به مجوری نه
به رله ای نه. ان، نه کانی بگا سه، هه لمانی هم ناراسنه بکرمه سه رله لمانی چو چو رله لمانه
به لمانی سه به سخی که منای هه سئو وینه نه وه له لانه کی دی شسار لمانی بگا

بەم لایەنەوه، بێگومان دواي پەنجینگی سەختی حاوی هەبکه مەوێژەکانی ئەوروپ

[illegible]

(۳) مه‌ترسی خووی به‌غله‌نگردی دین له‌جیدایه؟

گومالگه یې پورته لانی که نیمه به شنگی نیی چاوی هوشیارییی به رڼگه یی و په بامه ناسمابه کانه و ګرده و، له وچو چرخانه خپروویه کاندرا په مړه سیمه ګان هالګری مه خه لې رابه. یی که دی کاروازی به. دوی پښتو وچووی کومل بوو له م کاره پیری. دپاسا په سپارده دسیمه ګانسان بو هوشیار ګرمه وړی خه لک که بووه به بهر بامه، نه که. بلا و بووه وړی دینی نسلام نه کوملې کورده وارسا مایه یی به لا بووین په بهر نی شوې شه به. ګاریخواره ګانسان که له نوسولې سیمه وړه داسماینیک بووه هر له شمیخ سه عیدی پیا وړه مو شمیخ عبدالسلام بار. امر و قاری محمده و شیخ محمودی خه عیده و بو پیا وړه هوشیاره ګانسی په بهر نی پوونانګیری و نه و یی و مېزو و وک سه و له و یی و نالی و محوی و مه لا کانه خه مه و مه لا عه یونکه ربعی موده پرېس و عه لادین سه جادی و محمود محمده و. همد نه که وړه دوو با نه وړه داسه حواسنه پاستگو نه بووین نه که ل نعیبار یی دینی و نامانجه ګانسی په ونه ګامبند بای نه وړه دینسان حواسه سه نه وړیو په رڼی دیند به شدار بووین نه خه لاندی نه وړه و. مینشک نه یه که میان و نه دوو دینان مووین مه چا و یوشین نه نه جامی په حجه ګانسان که بیشک نه وړو یی هیر نه سه رده مه ګانسانا ده وړی ګېر نه وړی وړل و په جیان که به پارسه یی نېماندا ایه بووه و نه و په پری پاستگو نه بووه و نیی و ناو و په جی نه وړی نه نسیف منای شامای نسیمان

[illegible]

ناراس بهود هوکای ه اوانیومی پهومی بووندهوی گروپه نابینه ناسک بیرهکان
هسی له کوتهلگههکی وهک نیمه و کوتهلای نام ناوچهه که ناسک خوشبوهری و
ناسکی مهوای هوسباری حهک و نهکات هه یوسب وهرگیمی رووبهیی حهک نه پنی
وروامی سو و عاسعهوه نهین علماییهکانی نیمه به ناسک و پوذهلای ناوهرسب
بهگشمی نهکامیکه علماییهکانی پوذهلای دور و ناوچهیی حواری پوذهلای
ناسک ژبرانه و ههروهک پرژناوا ههلسوکووت لهگهل پهسه نایهیی هرییی خویان نهکان
نه نین علماییهکانی لای نیمه چای حوای بهرووی هه موو پاسنجه پهگاکوناوهکانی
هیری حوالاباندا نهوین و پوو نه دهواج پهناکردن بق هه شعی هری هکی
پرژناوینهکانه نهکان مه ناوهوی نهوین سه چاوهی سه هه لای علماییهکانه و نامه
بووه ناماجی سه هکین و هه یون نهوین گسه به شاونسانیهیی مهسرییهکان بهی
مارههکی به چاو نه علماییهکانی نیمه هه نهگهل غیرومی نهسجدهانی سه هانی
علماییهکان و نه هه موو هیک و بههانی نیینی و پهوشنی نهسیمی نییمای حوای نههین و
ناسکی پووکرده نییمای هیکری پوذهلای نهکان بزه من نه چای حوم علماییهکان
ببی سهوی اپری بو نهی کچونه مهوات که نه حواریکی مهلهربوینده وی سههیم
نشین دایک و باوک وار له منالهکلسی ماهین حودن نیینی حوای ههلبزینی !!! دوی
ناوهانی دههیری مهامیه هرییی مارههیری شاری نه هاسه گریبا و دوی لامادی
هم کوته کرد نهوامه هوکانکی کا یگاری نه کوتهلکی وهک کوتهی نیمه حوسهوی
نیمهکان و نیدعای هیکری نهمنه مای سه هه لای بوینده و دهما گیه هکان چوکه
ههراکانی هوی گونجیمی ناین و سههدهمی گسهسههیی هیشای نهشور دانهه
کانی حساب بو هریب و سیمی پهحم و باری دهرووی هری نهی نهمنه به لوه نهینی
و هوی گسهسههیی بهوچو هی نهگهل سه دهمی نیسنا مگوچی نادهی

پرتگیزی، کاتولیک، مەروەنجی، فیکری، و سیاسیی و مینکاری عەلمانیەکانی ئەوروپا بە
 ولاتانی ئەو کیشوەرە سەستەمی دیموکراسی و ھەلمازانی سەر بەسب و پاسەن و خود
 رامەزار و ھەر حاکیی ماوەی دەستووری حوکمی مەروەجە بێبای حوکمیانی بەھەموو
 بێسارەکانیەو جێدەھێڵ و ئەجیبە مەلەو بەک، سەھەبەو نائوسن و بەھشە کۆرەن
 دانی و ھەوێ گۆڕینی حوکم بۆ حوکمی بەمالە نادان کەچی عەلمانیەکانی ئێمە
 ھەستەکان کەلیعە و مانی عەلمانی بە کتیب و بیینی عێسی سەھەو ھێر بەن یەکسەر
 بەبەوێ بێنە سەر جادە و بەرەبی سەدان سالی حەلکی بە ھەموو لایەنەکانی ئایینی
 و کۆمەڵەیی و ئائوویی و پەرەو بەقسە مەبەدەر و سۆکا بەبکەن بەرەب
 وەک ئەوروپای بکات وەک ئەو قەبە سۆفە عەلمانیە لێ مەلە مەنەو و مە بەچک و
 سە بەسەمی ئاھەب مەووی مەشک ئەو سەسە، ھەرمو بە داوی سە پووی ئاھەبانی
 کۆرە ئەکات!! عەلمانی لای ئێمە سەھەری ئەکات بۆ ئەوروپا و دێنەو ئەبەوێ لێ کۆ
 قەبە گۆیتک ھەرچی بە ئەوروپا دێوێ بە کۆمە بەکە ئێمە بە بلاوی بکەوێ عەلمانی لای
 بێنە بە سە مێژووی ئیسلامدا ئەمە پێن بەسەر ئەو کرشی و مەنە ناھەگزی بەنۆ بە مە
 حوکمراکانی ئیسلامدا پووداوە کەچی بەبەوێ حەلک بۆن بەو بیا بەبە تەبەعی مەووی
 چاوپێرکە لێ بەمالە بەکە ئیسلامی پێن یان مەسیحی بێن جۆنە بەن ھەنا مەبەدەر
 ھێنەر عەلمانی مەو ھەوای دەسەلاتداری گەنەبە ئەوێ شەپکی ھەلگۆساند دەیان
 مەووی مەوۆ بایبە بوو بە قوربانی و بێنە مەووی ئەوروپای وێن کرد

ئەو عەلمانیەش ھە وەک پێوێ ئایینە کە دە نا ئی سولتانی، مەبەوێ حەلکی
 داسایی ناگاداری مێژووی مەوۆ بە مەن و بەھوشبەری مەوۆ سەوێ چۆنە ئەو س
 بەوێ پێسەگە بێن ئەبە مەوۆری ئەوێ حەلک ئەوێ گە شەپ و کۆسە و سەری پێ
 پو بە لایەن بەرەو تەبەعی بەکە ناھەری مەوۆ چاوپێرک بوو بەدەری ئای مێژووی
 بە شەری بە ئەوێ مێژووی شەپوێ بە ئای مەسەری بە مەوۆ سە ی سەو
 بە مەبە کە بە مەلگەو مێژووی مەن بە گێر بەو ئەوێ ھەوێ ھەوێ سالی ئای
 مەوۆ بەسەر ئەو و بەر بە ھەسە حواری ئەو (صەف الابرھیم و مەسە ئامەدە بەکە
 مێژووی ئەبەبی بەسە بە شەری بە ١٢ سالی ئای لێ شەپ و یەکەر پوودە بەسە
 بەوێ و بەک سالی ئە شەپ و ئامەدە ژاوە) کەچی ئیسن عەلمانیەکانی لای حەمە
 بە مەوێ و لێ حەلک مەگە مەن کە لێ ھەسە ئیسلامەو شەپ و یەکەدانی بەسەر دەسەلات
 سەری بە ئامەدە حواری بەرە لائەسەن بەسە ئەو بەکە ئەو کارانە لێ بەمالەکانی
 بچەر مەکانی یونان و بۆسە و بەمالە بەرە بەگەکانی ئەوروپا پووداوە بەوێ
 ئەوروپا بەبە عێسی سەبە مەوێ کارە مەووبە بەکە بەمالە حوکمراکانی ولاتەکان

نه گڼېده وه، که علمانيه کاني لاي ښه کاره نامر وېره کاني نه وانه به سه وېه سعي شخصيان به خلکي به سهرمانی ښه نه گڼېده.

بهر نه ئسلام که په يامي مسيح هاته حواره وه، به دهسه لانه کاني جوړه که نه وانه ي بوه ريان موي ټاڼه بونه نه هينا سهريان نه پړي و نې مړاوي ئه کس و ماله کانس به سرناس نه هه يان نه نسوريه وه نو ښايي موس نه سهر کرد ملگو نه به نه وه بروه که نه يادسي که شه سهرسي نهو ټاڼه ناره يه دهسه لاني چا وچو کانه ي لاني نه وانه به په يامه گهي موس درايي پې نه هيني سهرده سي مخاکمي نه هنيش که به يوي عيت و په نامه که نه وه نه موحنان خوگمبان نه کرد هه. جوړه که و ئيسلام ميکبان له نه وروپ به رده سب بکه و ټاڼه سهران نه پړي و پو وېد وه سكي ئي ئسلام و جوړه که يان هه خد پوه نه گڼر سگيان پړاوي هه بونکه که يان نه کوش نه وروپا يه عاموسلمانه کان حوېان نه هه نه گڼېده وه که چي علمانيه کاني ښه نه بانه وي خلکي و لانه که يان ميسکبان موه پړي که کوش و پړي نه به. حوکم و مالي عت سهرسي ئيسلامه و بهس!!! نه گامنگه، علمانيه نه وروپا يه کان مروونه وه که يان نه ژي سهرماوي ئېصلاحي ئايي. ده سپن کرد و خلکيان هوشيار کړېده نه وه ي مخاکمي نه هنيش ټيکات په يامي عيتا و موس ښه به لگو کړېده وي (پناره ئيميه گانه) که حوېان به سهر حوکم و دهسه لانه سپاند وه علمانيه کاني ښه نه په سه نامه ي کومه نه که ي حوېان شه هه يي و بنادا هه به به شهرمي نه وانه مونه ميه بل کومه يي پړه نه لاني.

سهره ناي شهر ي مړي عراقي و ښران بوو سالي ١٩٨٨ مو نووسعي راپوړ، منکي پوژنامه موسي نو پوژنامه ي دهوکاری نه سه. کوپښو ئادېي انکري سندنې هام بو سېماي نه پرسگي انکو دېشعووم و چاره پرم نه کرد کوپنکي لاري پامول جبر نه وه که به سيماب، ديار مو، نه وروپي هه واپوړا له گهل لاونکي وه که حوي مده يکي بهر وه که به وي هه مو نه وانه ي نه پرسگه که دېشعووي گوندي ئي بو. پاي حوي به واپوړ شهر ي عراقي و ښران نه رنه پړي که هاپنکه ي داسر حويي دهر پړي نه وه ي نه و ښايه ټاڼه يه موده وه ي له ښران شاي پوحنان وړو له ټيمه ش بکاب، نه م بهر به باوه ربه حوېو وېه سني ئه کرد که نه هه لږه و لاي ښه پوړناب، نه م حېکانه نه نه وي مده سيمه به حوېنه وي بکه به م پوچوومي نه و (لاوه هه و نه وروپا يي به بو دهر باوه ي حوېنده وي مو ماري کومه لانه لاي ښه و پړاوي مو پاشه پوړو مده دي ښايي نه لامي و ناره پوکي پوړ ښه که به يپاچي واپوړ گوبه. کومه ي ښه کړاوه نه حوي مده به ده سب حوکمي پياوړي ئاسعه وه، ښه ئيسفا نه سالاني هه شناکاني سهر ي بيسنه مديي نه م سهر نه پړنه وه له سه و ناي موه نه گاندا و نه م شاري سندنه به نه

بیجگه نه مارگه وې گه و. ه' هیچ مرگه وېو. مایېس هه مووی کومه لاس چالاکې مدهسې
 جېگه ی نه گرځنه وه، موگه وې گه وړهش وهک ئاسه واریکې میژووی ئه میځته وه و بهس'
 هه وچې قسه ی ئه و ئه وړو پایی هه وایه م بېر بنه وه و بارو وحي ئه بجه ی ئایېس لای
 حومس و نه ناوچه که به چاو و کارېگری ئه مېم هه سب ئه کم به وې خو نه نه مای
 اسی لای ئه م دېگومس نه باحه وه ناچ پاده مک بېر و هوشس کال و کرچه و نه هه موو
 شېنگه هه نه به وې په به وې به چاره ووسې منکرای ولاب و گه نه کاسه وه هه نه نه
 دیوئ به وې ئه خو یسه وه وه بویه نه بېی به و سنان وېگه وای چالاکې مده مېه وه
 نه م هه م هه و ئه و هه و، اس چالاکه ی لېس کو بو و نه وه مده، هه نه چوار پیچ
 مان قسه ئه کاب که چي کا بگه ری له سه. کومه لگه که ی مېه ی کارېگری و تار حوبنکې
 مرگه و نه گانه وه مېه به راناکا بانه وه و به و و نه خو بده نه وهش که له حانه ی پیانو ی
 مایېس!!

خولاسه ی کلام

ژباتان به لایه بق حقنات ئه گه ر به سه ریډا زال بوو.
 بق به لای دی به و لایتر شه ی ئیمام هلی

کتابخانه ئه مانس

- ١- دین و سیاسه به نه ماریکا، بووسینی مایکل کوریپ و جویپ میتش
- ٢- جون ئه بووسینه برؤستانی، د بیفانجیکه ب بگه ی بووسینی جورج مارسدن.
- ٣- ئوسولی توندی وې - راستره وې مه سپی له ئه ماریکا
- ٤- پیشه کی به ئه ماریکا مه سپی له ماریکا و نه و سه وکی خو بانیکه د، گه ی
 نه ماریکا دووچار هه لیب، ارد نه م کتبه کومالو و ناری توندی مه سپیه به بیوریک -
 نه م، یکا و به ناویشس جهنگر په حمه به دېرشپگی نه له مای بلاو بوونه وه و به نه وه
 نه کاب که بیاده ی حوایی بوشی کوری سه رخصب بو سه وکه وې به سه، ووه هه لاند.
- ٥- کتبی پېرو، و بیستف، بووسینی قه شه مایکل بریو.
- ولاتی خو دین به سیسه تی نه وه وې نه ماریکا، بووسینی واکر پامین مېد
- ٧- گه شه وې بووستاب و قه بجه کی له ماریکا و کارېگری له سه، دین یی بسلام
 بووسینی دمه مده هاری مالیری په گه ر

ئايدىيۇلۇزىيا ۱۹۸۷-۲۰۱۰

يېڭىلۇگرافىيا ۋېبپەسسى ئە پىرۇزەي (كورد و كوردستان
يېڭىلۇگرافىيا ۋېبپەسسىيان ئە كىتەپ كوردىدا ۱۹۲۰-۲۰۱۰)

ئامادەلىك، بىلەر مۇرەددىي

تېمىسى:

ئىلمىي

مەكارەپىي ئەم سىلۇگرافىيە. بىر ھەر سەرىچ و پرويكتىۋەتەك.
پىنچىستە سەپىرى ژمارەكلى پىشتىرى گىرئارىي ھال نكات.
۴ تەپى بىر ۋىشەي تەپىر گەپ رىي و ئەم ئەسجامانەن بەرەسەت ھىتارە

کھڑکی کے اوپر لگاں،

پ پ پیوايه. مه سامتسه فره و پاسي يفتي
درنزي دودسراوه

پیدک پرتی دیو کراتی گوردستان
چا پیلانہ

چاپ، نوری چاپ
۱۳۸۵

(معارف و معارف سپاس)
 (معارف و معارف سپاس)
 SBN: International Standard
 Book Number

مس: سوال

سے نوے

٥٤٤

۴- شهر رانندگی، نابینا و معلولان و

بیتنام. بیسنوگرالمان کتیمی سفره عز ۱۹۹۶ ۲۰۰۵

٦- تولى ايجنتى - وديركه وتى. لايديزولزى و بديركه
يووسمى، رازى شايه

و در گیتی می له رمای فارسیه و و لغویه کر
حوشمار

چاپ، بهکام، ج. و پوشتمبری ش.
هفته‌نمبر ۶، س. ۹۳ من ۱۹۹۶ و ۱۹۲
س. ۲۳۵۹۷

توريس رهگي ر رمنه ي يانوراسرم

پانورامیوم ده نورکيا نا دهسغوری
 ووسمانی پامور ایلام دواي دهسغوری
 عوسمانی ئایدیوئیدی و حواستهکائی
 پانورامیوم بهوه پراکتیورگه بئی بهرنامه
 پیغزیمی وسان و نارهگهویی نه دهیی، تا
 شهئی یهکه می جیهانی، پانورامیوم به
 سالانی شهئی یهکه می جیهانیدا، دواي
 شهئی وهستان پانتورائییمی ئههوق
 نارهوئیک، ناوی بهرهمه چاپکوار و
 چاپ نهکوارهکائی وهرگیر

۶. قۇمۇل دىھوكرالى ئايدىمۇلۇك، شىزۇكشۇ،
شىزۇشۇ، ئاقلۇك ۋە گۇرۇمۇكلى، پۇرلى
گۇنكۇرالى گۇرۇمۇكلى، PKK

مورخین: محمد سعید گرشوری

چاپ: يه گم ج. ش. ستروکولم
سويله ISBN: 91 73 877 8
1999. 85. 21x25

ساوهرۆك: ساوهرۆك پيشه كى سهرنا
 ئايدىلۇڭىي (پ.ك.ك) پىكەنى گروپى
 ئايدىلۇڭىي (پ.ك.ك) سىراتىڭى گروپى
 ئايدىلۇڭىي (پ.ك.ك) سىروكورى
 گروپى ئايدىلۇڭىي ئۆجەل و
 (پ.ك.ك) گروپى ئايدىلۇڭىي (پ.ك.ك)
 ە پاكىكە، دىرانتى (پ.ك.ك)
 كۆمۈرى بىرۈكەنى بەلگەنەكە

۶. سیدینوزکیا: لئ شایعینوزکیا یه کن کومه لایه نییه مورسین، عه بدو فلا توج مالان وره رگترانه به وحاشی بور کیمه وه، مادیر ؟

سەرھاتىك لەبە دەي پەختە و ئايدىيولۇزىيا/
 نىشمى يەكەم بويىكردنە دەي پەختە كاب
 نىشمى دووم. ئايدىيولۇزىيا و ئەدەب
 سىن بەرەيى. ئايدىيولۇزىيا نە پزۇسەي
 پەختەگرمىد. پەيىق خىلمى و ھىلە
 سەرھاتىيەكانى پەختەي ئايدىيولۇزىيا
 بىكردەيى مسەف پەسول و يىئادەكردى
 يىئەري ئايدىيولۇزىيا لە پەختەرا/
 پرونگە شۇنەيىكر دىگەي مويىكر سەو
 بەروداھەسەرەيەكى ئايدىيولۇزىيا كاكەي
 مەلەخ يەك يىئە و دور ھەلوىسى
 ئاكوک قارەيى سەرچارەكان

دووم. پىتىرىنگەري ۱۹۸۷ ۲۰۱۰

۱. دەورەي گېزىتى كۆمەل
 بويىسى. بەياد ھەيدونقادور
 چاپ. يەكەم. چ. الحوادىش شى. بەعدا
 ژس. ۱۹۱۳ س. ۱۹۸۷. ۱۰۲
 پ. ۲۳×۱۷

ناوەرۇك: ھوکارەكانى گېزىتى كۆمەل
 سويىشى. ژيامرانى. دىيۇگوانى
 نەكتىولۇزى. ئايدىيولۇزى.

۴. دىيۇگوانى ئايدىيولۇزى جەنگى ئۇيغۇر

بويىسى. خىيىن مەخمەد ھەيىر
 بلاوكرادەي چاپخەنەي باران. سويىد
 چاپ. يەكەم. چ. باران. شى. سويىد
 ISBN ۹۱ ۶۳۰ ۲۹۱۶-۸ س. ۱۹۹۸
 پ. ۲۳×۱۷

ناوەرۇك: ناوەرۇك بەسەوگىرەنەيەك

دىيۇگوانى جەنگىل سىيىكچەي ھەردەشە
 ئايدىيولۇزىيەكان

۴. شىيەري سىياسى كوردى لە باشورى كوردستان
 لە يەكەم جەنگى گىتى يەوۋ ئا زاپەرىس شەش
 نەيىلۇي بەنەمەن سەرك شەرى سىيىلانى ۱۹۱۸-۱۹۲۰
 بويىسى. ھەيدوللا ھەريىر خالىد (ئاگرىي)
 چاپ. يەكەم. چ. ش. ۹ ژس. ۹ س.
 ۱۹۹۶. ۱۰. ۹۸۰ پ. ۲۳×۱۷

دووم. ۵. شىيەري سىياسى لە يىناوى
 پا ئايەي و ئايدىيولۇزىيەك لە يىناوى
 چالاكىي سىياسى و گوردايەنىيا

۱. يىسا و مەلە

بويىسى. گەسال سەعدى
 چاپ. يەكەم. چ. و روشنىيىرى. ش.
 ھەيىرە ژس. ۲۶۸ س. ۱۹۹۷. ۱۰۲
 پ. ۲۳×۱۷
 ناوەرۇك: يىسا و ئايدىيولۇزى.

۴. شىيەري و تەمەر

بويىسى. ھەمەسەھەيد ھەسەي
 چاپ. يەكەم. چ. ئاپىگە شى. سىيىكچەلەي
 ISBN ۹۱ ۹۷۲ ۹۷۲-۶. س. ۱۹۹۸
 پ. ۲۱۷×۲
 دووم. ۵. شىيەري و ئايدىيولۇزى.

۶. كوردانى سەنگەردەن و پىرا سويىسەنەكلىيان

بويىسى. پە جەمال نەبەر
 رەزگىزانى لە زمانى ھەربىيە. سوارە
 قەلارەيى. SK
 بلاوكرادەي ناوەندى پراگەيانىسى كۆمەلەي

چاپ: ۴، ج: ۴، ش: ۴، ژس: ۱۵۲، س: ۱۹۹۸، ۱۶/۱۰، ۲۲×۹۶

ناوه‌ووک: حویندنه‌وه‌یه‌کی گورت، وەرگیر (لێوه‌نا نووسراوه): نوای حویندنه‌وه‌ی ئەم بابەتە میژووییە یەرویسەر جەمال نەبەر وەک یتکۆلینە‌وه‌یه‌کی فیکری و فەلسەمە نەگەل بەکارهێنانیکی بابەتی نایدیووبۆزیک، گەیشمە ئەو ئەجەمەیی یتکۆلە‌وه‌ و پەسپوری ئایینە ئێزانی و پۆزە‌ه‌لانییه‌کان وێژدەر دێجە‌سال نەبەر نوای بە‌جە‌ک‌ری گەت و جە‌جە‌و‌یک‌کردن بە سەرچاوه‌ میژووییە‌کان و گە‌پ‌ان بە‌ نوای عەرە‌وات و داگیرکاری ئیسلامی و پەش ئەو سەرە‌سە‌ش، فیتۆژینە‌وه‌ ئە میژووی سەرە‌لانی ئایینە سە‌س‌ک‌رییه‌کان، ئە کوردستان و ولاتی ئێزانی و گە‌پ‌ان بە‌ شونێ یە‌م‌ای فە‌سە‌فە‌ جوربە‌جۆره‌ک‌امی ئە‌م سەرە‌بە‌ سە‌س‌ک‌رییه‌ کۆمە‌ندە‌ وێژدانی حە‌س‌ک‌تە‌ گە‌پ و یق میژوو ئە‌م بابە‌نە‌ی هە‌لێ‌، رە‌و‌د و مە‌ کۆم‌گە‌ی ئیسلامی پە‌وتە‌ ئێ‌س‌و‌لی و سە‌نە‌فی و سەرە‌بە‌یه‌کان، ئە ئە‌لمانی ئە‌ شە‌ری گۆلی ئە‌ر یتکۆلینە‌وه‌یه‌ی کردووه‌ بە‌ بێ‌ و فە‌لسە‌فە‌ی دە‌سی حوی بۆ کۆنگره‌ ئیسلامیه‌که‌، تا ئە‌ مریکه‌وه‌ زانا مۆسولمانە‌کان، بە‌ناگای پڕۆس‌اوه‌ میژووییە‌ بە‌سەرچۆه‌کان پ‌ان و پ‌وری وێژدن بۆ رۆ‌د‌اوه‌ نال و سوێ‌دە‌کان بگە‌ن بە‌ داد‌اوه‌، ئە‌م ئاز‌اس‌تە‌کردنە‌شدا می‌گ‌ایە‌که‌ بە‌سەر پۆ‌لی نە‌نە‌وه‌ی گ‌و‌رد‌نا ب‌ح‌ش‌ی...

یتکۆلە‌کی پ‌، م‌حە‌مە‌د سە‌لح گ‌ا‌ب‌ری ئە‌ بە‌گە‌م لایە‌ره‌ی چایی یە‌کە‌مە‌ نووسراوه‌ (پ‌اپۆرتیکی ژانسییه‌، وێ‌کە‌ن‌ی ۲۹ یە‌سی سە‌لی ۱۹۹۴ ئە‌ گۆنگ‌ره‌ی ئیسلامی دووهم بۆ چاره‌سەرکە‌نی «کێشە‌ی گ‌ر» ئە‌ «Jugendstehaus» ئە‌ شاری گۆل‌ویا «گۆلی» بە‌سەر، حوی‌اوه‌تە‌وه‌ سەر دا‌حواری «یە‌کێشێ‌ مۆسولمانانی کوردستان» ئە‌ ئە‌لمانی، یاش‌مە‌ندی ژمارە‌ ۱ دەرە‌ه‌ی پ‌ووتنە‌وه‌ ئیسلامیه‌ (ئێ‌س‌و‌لییه‌کان) ئە‌ مێ‌زان ک‌و‌رد و گ‌ر، تە‌م‌اند،

تێ‌ب‌ی

کە‌س‌یک‌ م‌ر بە‌ ناوی تە‌یار حە‌مە‌نە‌م‌، ئە‌م کێشە‌ی بە‌ ناوی «یە‌کە‌مە‌لاتە‌ کۆم‌ە‌کان و بۆ مۆسولمانە‌کان» وەرگیر، وە‌، ئە‌م کێشە‌، بۆ ناوی وەرگیر، ئە‌ SK دووهم‌اوه‌ و بە‌یێ‌ چایی دووهم‌، ناوی وەرگیر، س‌و‌، قە‌ل‌دە‌یه‌ی س‌ا‌ن س‌ا‌ع کردووه‌نە‌وه‌

• ئە‌م چایە‌د: ئام‌اژە‌ یە‌ تۆبە‌ی چاپ بە‌گ‌راوه‌ و ئە‌ چایی دووهم‌یش‌د، نووسراوه‌ چایی یە‌کە‌م؟ هە‌روه‌ها بە‌یێ‌ هەر دوو چایە‌که‌ ناوه‌ریکی بۆ نووسراوه‌نە‌وه‌

• دی‌س‌ک‌ری ئە‌ ئێ‌زان مۆ‌ی‌ریتە‌ و پ‌وست مۆ‌ی‌ریتە‌

مۆ‌س‌ی‌ر، س‌ە‌لح یە‌ح‌ی‌یر
بلا‌گ‌راوه‌ی بێ‌گە‌ی ئە‌دە‌بی و پ‌و‌داگیریی
کە‌ل‌اویژ

چاپ، يەككەم، چ. دانارە ش. سىياسىي
ژ.س. ۲۲۲، س. ۴۰۰، ۲۹۰، پ. ۲۲۶۱۶
ناۋەروك، يەئشى ھەشەك، پۈست مۇنۇزىتە
و ئەرگەكلى سەردەم يەئشى ئۆيەم
ئاراسىنىڭ ئاۋچەرخى ئايدىن ئۆزى.

تېمىن ئەسەر بەرگى كىتەكە و لايەتە
يەكەمبا ئورسارە: يابەنەكلى كىتەكە،
پەھەس ئە گونۇتېكى پەھەس كاك ارنىيى
ئەھەس ھەردى بەلام نە ئوردىد،
يېڭىيەنە ھەس ئەسەر مۇنۇزىتە، پۈست
مۇنۇزىتە غەسەھە، سىياسەت، ئىسلامگە راسى
يېرۇركلى سەدەكلى ئاۋەرەست، ئاراسى
پەھەسەسەس و ئەرگەكلى ئېمۇكراسى
بەنەۋەيەگى تاگىر و ئايەشكرا

۸. مىللىي شارىئەتلىك يان ھەلۋىيىسى ئۆيى خاپىرەستى؟

ئورسنى كارە ھاپرا
بلاۋكرادەي بەئشى پۇژنامەگەرى و
بلاۋكرادە ھەكەبى پاكەندى
ئوروسەۋەي يەككەسى ئىسلامى غىراق
چاپ، يەككەم، چ. ۴، ش. ۴، ژ.س. ۲۹۱
س. ۴۰۰، ۸۵، پ. ۲۲۶۱۶
ناۋەروك، ئە مىللىي ئايدىن ئۆزى ياكەنە
بۇ مىللىي شارىئەتلىك

۹. چەنە راسىيەلىك مېرۇۋى شېرخ شىخ
ھەيسەلەلەي پادىۋى و شېرخەكلى دىكەي
يانۇن ئا ۱۹۹۵
ئورسنى مەسەۋى، شىخ بەرەۋە
بەرەجى

چاپ، يەككەم، چ. ھەبەت، ش. ھەروك
ژ.س. ۲۱۲، س. ۴۰۰، ۲۹۰، پ. ۲۲۶۱۶
ناۋەروك، ئايدىن ئۆزى و سەمەۋى
ئىدىيەلىك.

۱۰. ھەرو شېرخ چەنە ھەبەت و ئىكۇش
ئۆيى مەۋەس ھەسەت لايەس مېرۇۋى ھەبەت
نەۋەس كۆرە ئە يېۋان سالانى ۱۹۹۶-۱۹۹۸
ئورسنى، شەھەر شېرخ

چاپ، ئورەم، چ. ۴، ش. كۆرەست، ژ.س.
۲۰۸، س. ۴۰۰، ۲۹۰، پ. ۲۲۶۱۶
ناۋەروك، پەككەي و ئايدىن ئۆزى
ئوروسەۋە پەھەس سەيدە نە
ئايدىن ئۆزى سىياسىي راسى
ئىدىيە چەي يەكەس ئەم كىتەكە دەرگە
ھەيۋەت، ئە ۋلانى بايماگە، سالى
۴۰۰ چاپى كۆرە.

۱۱. كۆرە ئە ھەسەت ئۆيى چەنە
ئورسنى، ھەسەت دېھەن
چاپ، يەككەم، چ. ۴، ش. ھەمىز، ژ.س.
۲۱۸، س. ۴۰۰، ۲۹۰، پ. ۲۲۶۱۶
ناۋەروك، چەي ئايدىن ئۆزى مەسەت.

۱۲. ئە يانە دىمۇكراسىيە ۋە ۋەلەك بۇ كەك
۷۷ بەھتەر
ئورسنى، پېيى ھەردى
بلاۋكرادەي چاپخانى پەج
چاپ، يەككەم، چ. پەج، ش. سىياسى

٢٢٨٩٦
٢٢٨٩٦

بہارِ نیک سامعین کے لئے ہے

۶۲. شهرداری محله‌های توس و ده جروش
خستنی جروش و تیرنگری سده

نورسین، فاروق رحیق

بلاؤگراړۍ چایخانه یی روڼم

چاپ: یکه‌م، ج. دوم، ش. سلیمان
ژس. ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶،

ناوهرزك، بختى شمشه، ئايدىيوزىيا
هەلگىرى تۆرى سىمىگارى (تەفسىرىكى
ھان ئارزى، بۇ ئۆلىما مالوم)

٦٤ میری ماسپیٹھالبریں قزوکیاں

نور و صفایی یوسف گلری

بلاؤکراؤی مکتبی بیرونی و شیشیاری
بی.بی.ک

چاپ، یہ کہ، ج ۴، ش ۱، مستطیعی و س،
۱۶۳، س ۱، ۴۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶،

سازمان امور مالیاتی کشور
معاونت امور مالیاتی

۱۵ تهرینی که رکوک سیاستی تهرینی له
په تهرینی ههشتا به لکه نامه:

نورسین، شورش حاجی

چاپ: یہ کام، ج. دارالحکومت ش. لندن
SBN: ۱ ۴۹۳۳ ۰۹۰۹ ۰۴۰۱
۲۲۶۱/۳

ناوهرزک: به شمی دروهم، ته عریب له
 ئان دیو، ئای حدر به به عسما

۱۶- جهاندیگ و هوزان ریالیستیک کوردیدیا-
دیکتاتور دهه‌های ۱۹۷۰-۱۹۹۰

نور بن محمد، عبدالرزاق و شمس، خالد

چاپ: یکم، ۵ و پورورد ش.
هولیز ژس- ۱۹، س- ۲ + ۴، ل- ۲۵
۳۳۹۶۷

ناو ۋە رۇڭكا: ئامىلىم نوۋىسى

۶۶ چونی له کلیشه‌گاتسار ییرونی؟

مورسین ٹوہید قزوینی

بلاوگراوهی نهرگانی چاپ و په حشر
سمه نهم

چاپ، ۹ ج. مکتبہ رحمانیہ، سلیماں شمس.

۱۶۹: سن ۱۰۷۵-۱۰۷۶ھ، ۱۶۸۱ء، ۲

فائز دروگ به شمی چوارم ٹائیپوٹری و
لنبرائدر

۹۸ شوماس و سائوزی: چەند و ئاتىڭىز ئۇ يە
ئۆگەتتىڭىز

مورسین، رفیقین، شہاوتی

بلاوگروہی   نچوہندی   چھہند   ہی
لنگوہنہ رہی   کورہی

چاپ: یک کم، ۷۷، برج: ش، سلیمانی،
ش، ۵ سور، ۱ + ۲، ۷۶۷، ۷۴۸۷۷

نايەرۇڭ: ئايدا جۈنلۇئىسلام گۇمەلىك
پىيۋار ۋ گۈچبەرى ئىيىسى ۋ
ئىدىيىلۇڭ؟ مەقسەتە كەلەر ھەپتە

چاڭ، سەرىجىك نەسەر رەڭ و رېئالە
ئابدوللۇزىيەكانى تۇندۇرۇپى لى دىيائى
يېمەك.

۱۹ شىعر و شەئىر ئۆزىنەۋىي نەدىيى

ئوسىيىن خەمەسمەئىد خەسەن
بلاۋكراۋەي دەرگاينى چاپ و
بلاۋكراۋەي ئاراس
چاپ، يەكەم، چ. و پەرۋەردە، ش.
ھەيۋىر ژىس، ۵۹۵، س. ۴-۲۰، ۱۶۰
پ. ۲۱۸۱۴
ئارەروك، شىعر و ئابدوللۇزىيا

۲۰ گەتۇگۇڭان بەشى يەكەم

ئامادەك سى شىراڭ ئەخمەد
بلاۋكراۋەي ھەفئەنەۋىي سىيىمىيى بوى
سەروكاپەتتى شىراۋەلىيى سىيىمىيى
چاپ، يەكەم، چ. ژىر، ش. سىيىمىيى ژىس
۲۰۸۹، س. ۲۰۰۴، ل. ۱۶۴، پ. ۲۰۸۱۴
ئارەروك، يېتچەم، ئەلەسەھە، ژانست
ئابدوللۇزىيا؛ شىھو سەئىد

۲۱ ئازامى ئە بەھارى ئەمەنىيە- وئارى

پۇرئانەنەۋىيىن

ئوسىيىن ئەۋاز غەيرى سەرىيى
چاپ، يەكەم، چ. و پەرۋەردە، ش.
ھەيۋىر ژىس، ۵۸۶، س. ۴-۲۰، ۲۰۷۰
پ. ۱۹۸۱۲
ئارەروك، پۇرئانەنەۋىيىيى ۋەك يېمەك
پۇرئانەنەۋىيىيى ۋەك ئابدوللۇزىيا

۲۲ سوسىلۇزىيائى شىعرى كۆرى لى پىۋارە

ئادامەكەنەۋىيى ئىيوت يەكەمى سەدىيى يېستەم
ئوسىيىن، ئازاد غەبىلواخىد كەرىم
بلاۋكراۋەي يەكەمىيى مۇسەۋەرنى كۆرد
ئىقى كەروكوك

چاپ، يەكەم، چ. و پەرۋەردە، ش. ھەيۋىر
ژىس، ۲۰۰، س. ۲۰۰۵، ل. ۲۲۲، پ. ۲۱۸۱۴
ئارەروك، ئەدەب و ئابدوللۇزىيا

۲۳ لىكۇلىيەۋىكەننى پىش پىۋارە لى كۆرەتەننى

ھېرئانە بەشى يەكەم

بە ھاۋكارى، پۇرەۋىت چ. د. پىرەد ۋەد
ئوسىيىن ھار
ئەلەيەن، ھاتىي ھەلىيىك، فۇرەيدىك ئاپ
ئاسىيىن، چارەيس ئى، پىرەد، ھەۋەرت
ئى پىرەت جى ئار
ۋەرگىزەننى لى ژامىيى ئىنگىلەرىيەۋە
ئاسىيىن خەسەنە ئەلا قادور
بلاۋكراۋەي دەرگاينى بۇرۇيەۋە و
بلاۋكراۋەي مۇكرىيائى
چاپ، يەكەم، چ. و پەرۋەردە، ش.
ھەيۋىر ژىس، ۶۷۹، س. ۲۰۰۵، ل. ۲۰۸۰
پ. ۲۲۸۱۶

ئارەروك خەبەتگىرىيى و ئابدوللۇزىيا

۲۴ ئاسەمەيى دىق پەخە و لىكۇلىيەۋىيى

ئەدەبىيەت ئەرپەرەت ئاسەمەيى ئەتەۋىيەتتى و
ئىستانلىكى دىق و كۆتارى پەخەلىيى
ئوسىيىن، دىقۇئاد پەشىد
بلاۋكراۋەي يەكەمىيى مۇسەۋەرنى كۆرد
ئىقى كەروكوك

چاپ: یکه‌م ج. و پرونده ش.
هویت: ژس. ۲۹۷، س. ۲۰۵، ۱۲۶
۲۲۶۱۵

ناوه زرگه ره حته بویادگری
شاید بر تو شبی دهامگذار

۶۵ رەقەمگىزنى ئەمەلىيەتتە ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

پروسیں، میہار جاسی
بلاوکر اوہی سہمتری پروناکیری
سہلام

چاپ: يهنگم، ج. ۵، ش. گوردست
ژس. ۱۴، س. ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷،

۳۶- جاتیہ کان علیہ ارمیہ کا کہ
 لیکچر نمبر ۱۹۹۵-۲۰۰۰ء کی ہے

موسمیں، فاروقی بہ عقیق
بلاؤ گراؤ ہی چاہانہ ہی رہم

چاپ: ۱۳۸۵ هجری قمری، ۱۳۸۵ ش.، سلیمانی
ژس. ۷۵۹، ص. ۶-۸، ۱۳۷۱
ب. ۲۴۸۶۵

ئابدۇرەزىق ماسىمىيالىم ۋەكالىتىنى ئايدىن ئايدىن

٢٧ بهمنیوم و گورد: تریژینه ویله کی میژایین،
سپاسیبه ١٩٥٧-١٩٥٧

پروفیسر: اسرار کا کریم سید

بلاؤکراؤ ای سکیہی بیو و شیشیاری
زیں ک

چند یہ کہ ہم ج. ح. صدی ش. سنی سنی
 ۲۴ ۱۵۶ س. ۷ ۲ ۱۲ پ. ۲۴
 ناوہ روک، جہاں ٹائیڈیوڑیہ گانی پارس
 یہ اس

۲۸. ديلان و تاتاريكون د نورو شيونو
په نومونو، د پښتانه عالي
بلا وگړي د هرگای چاپ و په حاشي
په نومونو

چاپ، یہ کہتے ہیں سمندر میں۔ سیدنی
۲۶۴ ۳۶۵ ۴۶۶ ۵۶۷ ۶۶۸ ۷۶۹

[illegible]

۲۹- هادی و پروانه میری خود
موسیقی که سال میراوده
بلاگرای می خندای در
و شادی

چاپ: ۴ ج. ش. ۱۰۱ ش: کتوک،
ژ. ۵ س. ۶ و ۴ س. ۱۹۷۰ پ. ۷۷۸۹۶
ناوړوک: یه شې عقیقه، تهرووی و
نایدی به

۶۱. پادشاہ دستور پیدہ گائی تو کیا و گورہ لہ
مہر و مہر ہوندا

وہ ریگڑا ہے وہ زانیہ وہ سمجھو وہ شہل

تەخمىنەن

بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى كورەيلىچى

چاپ، يەكەم، ج. ۲ ش. سىلىمانى، ژ.س.

۱۰۲۲، س. ۲۰۰۷، ۱۵۸، پ. ۲۴X۹۷

ساۋەروك، مۇرگى بەسلىۋىرى ئايدىيولۇچى

ۋ ئايدىيولۇچىيى دەسلىۋىرى تەبىئەت

سەمىي

۲۶ كۆرەك كۆرەستەن ئەيەكەم تەبىئەتلىك

تۈركىي ئەيەكەم

بوسىيى شەمسەندىن سەمىي

ئاماندىگىن بۇ رەسلى تۈركىي تۈركىي م

ئەيەكەم تۈركىي رەسلى

ۋەركىي ئەيەكەم تۈركىي رەسلى تەخمىنەن

تەخمىنەن

بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى چاپ ۋ

بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى چاپ ۋ

چاپ، يەكەم، ج. ۲ ش. سەمىي، ژ.س.

۱۰۸، س. ۲۰۰۸، ۱۹۶، پ. ۲۴X۹۷

ساۋەروك، گەسلىۋىرى ۋ مەسلىۋىرى

ئايدىيولۇچىيى سەمىي

بىيىيى ئەيەكەم تۈركىي رەسلى تەخمىنەن

تەبىئەتلىك تۈركىي رەسلى تەخمىنەن

كراۋە

۲۲ چاۋەكە ئەيەكەم تۈركىي رەسلى

شەمسەندىن مەتبەئەسى، لىكۇنىيە

ئاماندىگىن ۋ بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى

بۇرۇنقى مەتبەئەسى كۆرەستەن تۈركىي رەسلى

چاپ، يەكەم، ج. ۲ ش. كۆرەستەن، ش.

سىلىمانى، ژ.س. ۲، س. ۲۰۰۹، ۱۹۲، پ.

۲۰۰۹، پ.

ساۋەروك، مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى

ئايدىيولۇچىيى تۈركىي رەسلى تەبىئەتلىك

م. بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى كۆرەستەن

۲۴ بىيەكەم تۈركىي رەسلى تەبىئەتلىك

ئاماندىگىن، مەتبەئەسى يەكەم تۈركىي

بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى ۋ

بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى

چاپ، يەكەم، ج. ۲ ش. مەتبەئەسى، ژ.س.

۲، س. ۲۰۰۹، ۲۲۰، پ. ۲۴X۹۷

ساۋەروك، مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى ۋ

ئايدىيولۇچىيى

۲۱ كۆرەك كۆرەستەن مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى

مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى

بوسىيى، مەتبەئەسى رەسلى

بىلاۋكراۋەي مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى ۋ

مەتبەئەسى

چاپ، يەكەم، ج. ۲ ش. مەتبەئەسى، ژ.س.

۲، س. ۲۰۰۷، ۱۹۶، پ. ۲۴X۹۷

۲۲X۹۷، پ.

ساۋەروك، كۆرەستەن مەتبەئەسى ئايدىيولۇچىيى

ۋ مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى تەبىئەتلىك

ۋەك مەتبەئەسى

۲۵ كۆرەك كۆرەستەن مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى

تەبىئەتلىك مەتبەئەسى

بوسىيى مەتبەئەسى ۋ مەتبەئەسى

چاپ، يەكەم، ج. ۲ ش. مەتبەئەسى تۈركىي رەسلى

ژ.س. ۱۸۲۹. س. ۹ ۲. ۱۵۱
پ. ۱۸۴۰ ۲

ناوهرۇك: رىمانى كوردى نە بۇل
ئابدۇرۇپ ۋە رىمانىمىد،

۲۶- مانىفېستى شارىتاتى دىموكراتى
مۇدىرىيەتى دىموكراتى ۋە كىشەكنى ئىپادىلەش
مۇدىرىيەتى سەمەيەۋى ۲

موسكى، غەبدوللا ئۇچ ئالان
ۋە گېزىتى لە رىمانى نۇرگىيەۋ: لوتمان
غەبدوللا

چاپ. يەكەم، چ. رەمى، ش. سىلمانى
ژ.س. ۲۳۵۲. س. ۹ ۲. ۱۵۱
پ. ۱۸۴۰ ۲

ناوهرۇك: ئابدۇرۇپ ۋە بە ئايىكرى
شا سىمانى. مۇدىرىيەتى سە. مەيدارى
ئابدۇرۇپ ۋە رىمانى

يېنى ئەم كىتاپى ئۇچ ئالان چەم
جارتىك چاپكرى ۋە گېزى كرونەۋە ۋە
ھەدىق زانبارىشمانى ناتەۋە

۲۷- مانىفېستى شارىتاتى دىموكراتى
پەرتوۋى سىمانى: مۇدىرىيەتى شازاتى
ئالتىكرەۋە سەبارەت بە مۇدىرىيەتى شازاتى

موسكى، غەبدوللا ئۇچ ئالان
ۋە گېزىتى لە رىمانى نۇرگىيەۋ: لوتمان
غەبدوللا

چاپ. يەكەم، چ. رەمى، ش. سىلمانى
ژ.س. ۲۳۵۲. س. ۹ ۲. ۱۵۱
پ. ۱۸۴۰ ۲

ناوهرۇك: ئابدۇرۇپ ۋە رىمانى
سەمەيەۋى ۋە مۇدىرىيە

۲۸- مانىفېستى شارىتاتى دىموكراتى
پەرتوۋى چارەم: شەيرانى شارىتاتى لە
خۇرەلانى شازاتى ۋە چارەۋى شارىتاتى
دىموكراتى

موسكى، غەبدوللا ئۇچ ئالان
ۋە گېزىتى لە رىمانى نۇرگىيەۋ: لوتمان
غەبدوللا

چاپ. يەكەم، چ. رەمى، ش. سىلمانى
ژ.س. ۲۳۵۲. س. ۹ ۲. ۱۵۱
پ. ۱۸۴۰ ۲

ناوهرۇك: كىشە مۇدىرىيەتى ۋە ئابدۇرۇپ
لە گۇمەنگى خۇرەلانى مۇدىرىيە
يېنى جگە لەۋە سالى ۹ ۲ ژمارى
سىلمانى ۋە گېزىتى: سالى ۹ ۲ يىشى
لەسە مۇدىرىيە

۲۹- مانىفېستى شارىتاتى دىموكراتىك
پەرتوۋى پىنچەم: كىشە مۇدىرىيە ۋە رىمانى
لەۋە مۇدىرىيەتى دىموكراتىك ۱۵۱ ۲ ژمارى

ژىلمانى كىتاپى: مۇدىرىيەتى ۋە گېزىتى لە ۹ ۲
موسكى، غەبدوللا ئۇچ ئالان
ۋە گېزىتى لە رىمانى نۇرگىيەۋ: لوتمان
غەبدوللا

چاپ. يەكەم، چ. رەمى، ش. سىلمانى
ژ.س. ۲۳۵۲. س. ۹ ۲. ۱۵۱
پ. ۱۸۴۰ ۲

ناوهرۇك: بەشى چارەم، مۇدىرىيە ۋە رىمانى

بابه‌تی گشتی

عەبدولجەمىد جەمەدى بەگى بابان

وەرگىزى نىۋو كۆشكى سولتان

د. ھېمىس غومەر خوشباۋ

لەبىو پادىشاھى نامان، ماۋى ئاۋرەھىمى پادىشاھى ۋە ئەھمەد پادىشاھى
نامان نە پىشېۋانى ھەقى ۋە مەدرەسە ۋە راد ۋە كىتەپ ھەتتە ۋە ئەلام
رور مە كەمبى لەبىو ژاننامەى مىزامى نامان كەسەبى تۈرسەز
ۋە وەرگىزى دەستۇرىي، ئەم رانامەى مەككە نە وەرگىزى دەستۇرىي
نىۋو قەرىمىنگەى وەرگىزىان لە ئەدولەتى عوسمانىيە ۋە ئىپتىدائىي ئەدەبىي
نامىنىگەى ئەھمەد، فائىز بەرىمىچى لە غەزەبە ۋە وەرگىزى ۋە
سەھىر رەمانى تۈركى

روای نه‌روان‌چو وصال له‌بزو نه‌رشنه‌خامی عوسمانیه چهند به‌لگه‌نامه‌هک به‌رچو
که‌رتس نه‌یوریه‌س حه‌ب نه‌وه‌ کراوه‌نه‌وه‌ که‌ سو‌براو و‌ه‌رگیزی رمانه‌کاسی عه‌ره‌بی و
فارس‌ی مووه‌ نه‌ه‌رمانه‌گی مانه‌بین هو‌مانبری عوسمانی نه‌شمنکی دمانی رمانی کورد
که‌ چو‌نه‌ته‌ نه‌سته‌بولس مان مورنه‌ته‌ مانوس‌تای رمانی فارس‌ی و عه‌ره‌بی مان مورنه‌ته‌
و‌ه‌رگیزی نه‌رو بوو. مانا ره‌سکه‌ به‌کنک به‌ هو‌کاره‌کار نه‌وه‌ مو‌بین که‌ تو‌رکه‌کان که‌مع‌ر
نه‌رو بوو. مانا شاره‌را بووه‌ و پانه‌دبو‌ومی مه‌لا و مو‌ده‌پرس‌انی کورد نه‌خبربو‌ومی
نه‌رو بوو. مانا و برنگی حه‌لکی ماشو‌ور و پوره‌ه‌لاتی کوردس‌ان له‌ سو‌ویری فارس‌ و
عه‌ره‌بی هو‌کارنگی ده‌که‌ی سو‌ارچانگ‌ان مو‌بین نه‌رو مانا

روای پرو‌حامی مه‌ماره‌تی بان ماناب و حانه‌دانیس مان پهرش و لالو مو‌بین
و هه‌دنگ‌ان نه‌ مو‌خه‌ پله‌وپانه‌ی به‌ره‌نی عوسمانس نه‌ شو‌نه‌ جیاو‌ره‌کاسی نه‌رو
شم‌پرات‌ق‌ریسه‌ته‌ و‌ه‌رگ‌ر نه‌م به‌گراوه‌نی بان و‌ه‌ک نه‌وه‌ی شمه‌ نا‌گاب‌ر‌مین به‌کام
جابه‌ ناوی ده‌د‌ر‌ر‌ته‌وه‌ که‌ به‌گو‌ن‌ه‌ی چهند به‌لگه‌نامه‌ه‌کی عوسمانی له‌مانه‌ه‌کی به‌م
شین‌ه‌ه‌ی خواره‌وه‌ هات‌وه‌

مانه‌یر هو‌مانی مانا، ارده‌ک پرو. ده‌ک بو‌ه‌یمی سک‌ن‌یری ناییه‌ی سو‌لتار وایرو به‌ک‌رش‌کا،
نه‌م ده‌ه‌ر نه‌یه‌ به‌ناییه‌ی نه‌سه‌ده‌ی نوره‌د گرنگیه‌کی. خ‌ی پ‌ن ده‌ ده‌ه‌راره‌که‌ ژی‌ک‌سن‌ی
په‌یره‌ندیه‌کاسی حه‌لک و بایر ه‌الی ژی‌ک‌ده‌خ‌س‌د و پرو‌ن‌کر‌نی سه‌ردانی سه‌ردانیه‌ک‌راسی ده‌ک‌رش‌ک په‌م‌یوه‌
ده‌یوه‌ به‌ناییه‌ی نه‌سه‌ردانی سو‌لتار که‌بدو‌ن‌ه‌ه‌ی نوره‌ده‌، به‌ه‌ی ن‌ین ده‌ه‌راره‌ی ده‌وه‌ر بوو

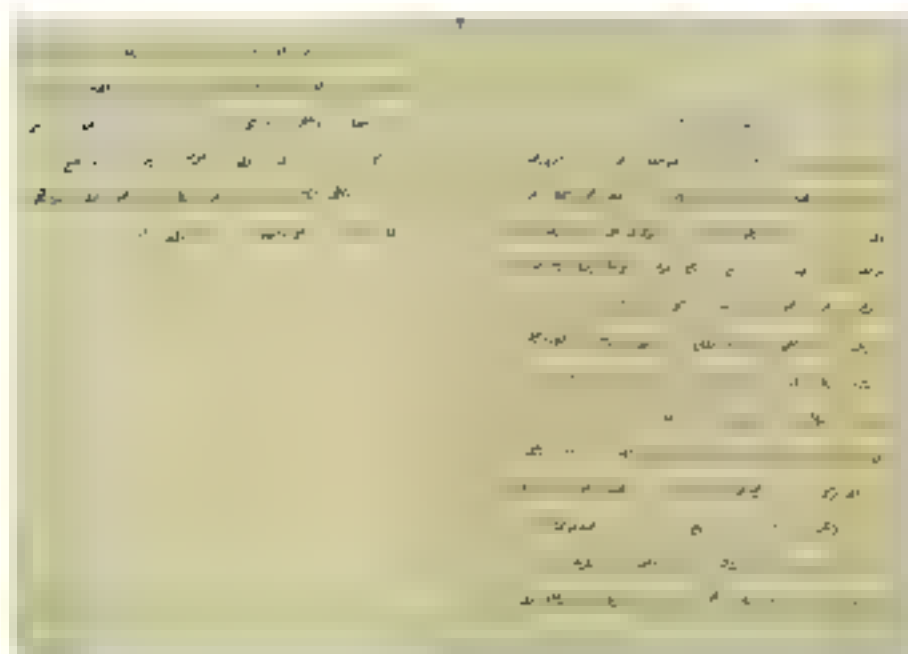
عبدالحمید حمیدی دهگ کړې نه‌میں دهگي مانده ^۱ که نه‌مه‌ماله‌ي سلطنتي پاشاي نامې. له سالې ۱۳۷۵ي کړچې (۱۸۵۸-۱۸۵۹ز) نه حظه‌ي سهر په وېلانېتي به‌يا له‌راښکوره، راسته سهره‌تانه‌کي و مه‌کښې پوښتمه‌ي نه به‌يا خوشدوره نه‌ي حه‌صا‌ي دووهمې ۱۲۹ ۱۷/۲۳ ۱۸۷۰ز پروانم‌ي نه‌په‌ي مه‌کم وهرگر تووه ه‌تا سالې ۱۳۹۸ نه مه‌بره‌سه‌کښې مه‌دار و سلطنته و حه‌ده‌رحامه خوشدې ته‌رو کړدوره. مانه‌کښې نورکي و عه‌ره‌بي و ه‌رسې و کوردي نه‌ نورسېي و قسه‌کړدي. ښه‌ي و ښه‌ي رمانې مه‌بره‌سېش مووه نه‌ مانگي شه‌عاني ۱۲۹۱ و نه‌ ته‌مه‌ي شاره‌ي سائده نه‌ موچه‌ي ۱۵ قرووش نه‌ دافره‌ي ئسنتئنافي مه‌دار مه‌رووه نه‌ مانگي. به‌مه‌ي دووهمې ۱۲۹۴ چل قرووش موچه‌کي ربار مووه و نه‌ مانگي به‌مه‌ي مه‌کمې ۱۲۹۶ نه‌ موچه‌ي ۷ قرووش موته‌ جگرې مه‌کښې له وېلانېتي به‌صبره و ه‌مان سال سهر قرووش موچه‌کي ښکراوه دواتر نه‌ ه‌مان سال مانگي ۱۸۷۹ز و نه‌ مانگي پېورې به‌مه‌رافه ه‌تووه‌ته ئسته‌مول و نه‌ مانگي شه‌عاني ۱۳۹۷ي کړچې گوابره‌تووه مو ژورې وهرگرې نه‌ نبي عالي و نه‌ ه‌مان سائدا و نه‌ مانگي شه‌والدا موچه‌کي دووهم قرووش و نه‌ مانگي به‌مه‌ي دووهمې ۱۲۹۸ي کړچېا و دوو سال دواترېش ۱۵ قرووش موچه‌کي بو ښکراوه. و نه‌ هر سي ساله‌کي ۶ قرووشې مو رايکراوه له ژورې وهرگرې نبي عالي مووه. شه‌وراقې عه‌ره‌بي و ه‌رسې ته‌رجعه‌ کړدوره و به‌وه‌به‌وه رمانه‌ي مو سهر موچه‌کي کراوه

نه‌ مانگي به‌مه‌راني ۱۲ پوټه‌ي دووهم و سهرې دووهمې پي ه‌ت کراوه و له‌ مانگي رورده‌ي ۳۴ (دسولې ۱۸۸۵ز چوارهمې پوټه‌ي نه‌ ښامي مه‌جدي پي کورم کراوه نه‌ ۱ي موچه‌رهمې ۱۳ ۶ي کړچې نه‌لانه‌ ده‌وله‌تي ښاره‌وه. وټه‌ي ستمه‌ي شير و حورښدي پي ده‌حشراره

۲ به‌ياره‌ي نه‌میں دهگي کړي ښمار پاشاي بابا، چند به‌لگه‌نامه‌يکي عوسماني به‌پيرې نه‌وه‌ي گرنگه‌ ښه‌لا به‌مي يکي که ير يه‌کم چاره‌ به‌مي ده‌کړي، پيرتبه‌ نه‌ ميژورې مرفي نه‌پير به‌گ به‌پير به‌لگه‌نامه‌يکي عوسماني ناوبرو نه‌ ۳۶ي نشرېي يه‌کمي سلې ۱۲۶ي رومي ۱۹۱۷ ۸۹۴ز کړچې درايې کړدوره نه‌ به‌لگه‌نامه‌کي ناماره‌ به‌وه دواړه‌ که ويري حه‌مدي يه‌گي خرې کچه‌کښې به‌ دوه‌کښې مانېمه و مانېشه ه‌ره‌ره‌ به‌عه‌ حاسي عېزاني نه‌ دوي مردې ماو و پيريمنه له‌ مرگ ماله‌کي شاري حيله‌ي ميرانه‌کي به‌سهر مندل حېزه‌کي دبه‌ش يکي نه‌ به‌لگه‌نامه‌کي يري پاره‌ي نه‌رحا‌کراو بو حېد مه‌اله‌کښې ديدگر نه‌ بو ريانر انياري پر به (BEO) ۳ ۹ ۱۶

مهره‌مه‌که هشت دست‌مه و ننه به چاپ‌گراوی به‌ماندبووه و ره‌نگه بوی به‌نواسی
که چاپی م‌کاب

سفر چاپ‌نگان.

گۆردی به‌لگه‌نامه‌کاسی عوسعایی.

HR 5A10.00002.00012.001

DH.MUL00040.2.00008.001

BEO.000660.049443.001

نورسېس: محمد رەزىق

هۆشيارى

سەرەتا و دەستېكى گۆرانە

هر شب باری چند پشه‌خوار سبز، هکی شانه و ده موهای پنبه‌ای گردن را و به‌دوام به‌گاه‌شانه‌های و به‌رسانه‌های گوشت‌خوار پشه‌خوارهای برپایی به

یہ کہہ: مروت الناس و خودناسی (فلسفہ ہی وجود)

فلسفه جیوا، مکان بدن و موجودی جیوا را بیان می‌دهد. بر پایه‌های مروتا‌سی و سوداسی: به پستی برکتی و نورانی به پایین و بُعَد و به گناهی، سعی و پاوه‌دووی به صبر و موی نه‌اوکاری که بر بنیاد، له، حلق و مع‌حلق و ژیب و حرس و ریدووی و موی به لام هم‌و مروت و مروت‌بیه به گشتی و به بد و فلسفه جیوا، در گناه به شیوه‌های گشتی کرک و هدرده‌مگ و هادی و پس له‌سار کومه‌لیک به‌ها و پرده‌سپ به شیوه‌های لاشعوی، ی: هوکارده‌گشتی ده‌گه‌پرتوه‌ی بو‌نوه‌ی که حوی مروت و ده‌ک مع‌حلق و بر روستک او یک بو‌شام‌جکی دبر‌جک او که بنه مویاوه هم‌ووی به سن حسنه و نیبه‌مندی هادی‌شده به‌ایک درین

یہ کہہ کر راجی جھسور مرقاہ کان وھکی یہ کہہ۔

لېروم: نیمایي فیسری که هلگری تاسیدمروی چاکه و حرایده رهکوری که.

سحبہ: عہدے کی ذمہ داری کے لئے پتہ چلتا ہے کہ وہ کیا کر سکتا ہے۔

[illegible]

چون هه موو مروقه کال لهو سې حه سه مه دا کاننک له دايگ دهې وهک به ټکې؟ مروقه کاننک به ساهه مې و نه درو سې و ژبري به وه له دايگ به بېب، ئېدي پوحي ټو مروقه به هه چيگايه ک و نه هه نه ژاينک بېب چياواري بېبه له مروقه کسي پېش حوې و نه وانه شي به موي ټو له دايگ دهې، چونک دهو پوحي که نه مومکي حو دايبه چياواري له شينوا ي نه موه که بې بېبه وانه هېچ که سټک به روحي نانه او بې روحي پېس نه دايگ. نابېب

[illegible]

آسیہ پیک انکسپورس عہدہ:

مروغ که نه دایک ده بیت به عه قلیکی بی نه رسوبه ده دینه دویاوه پاشن گه شه کرسی به عه قله و شیوری نیشینگردنی په پوره سته به و ژینگانه ده که نتینا گاروه ده پید و پیند پید په پیر ده ک ژینگه ی دایک یام ک هیوا کولار هوبامانه کربانگه دویا به رسوبه کار و هوبه گای و شکسته و سه رکه ونه گای بیعی و زیان به یو کلنور و به نه و ژیره بیا واره گای

مورچه‌پیکر، کدواری و ماشکرا که روزانه لسه‌ر ناسی ناک به شیردری جیار
سویاره دهیتود.

نه‌گه‌ر به‌یتر گه‌ل و ، لاتینکی روز به‌لکه‌و موده به‌هه‌وو ناسته‌گانی هه‌وینه‌وایی و کۆمارییه‌ی و سیاسیی و ئابوری و حکومری و ئیدارییه‌و کۆمارییه‌ی هه‌وو دایه‌ی بیت ریکمراوینکی به‌ده‌وله‌ی به‌سور هه‌ووی راستی که‌مه‌لایه‌ی و مروفه‌لایه‌ی و ده‌رووناسیه‌و به‌یتر به‌و ولاته‌ی و ده‌لکه‌و موده‌ی ده‌ ممدالی شیرده‌ووی کۆمارییه‌ی به‌ ده‌ هیرانی ناست. مرده‌ که‌یکانه‌و و ده‌گه‌ موده‌ی و سه‌ه‌ی به‌کۆتیکان هه‌یکانه‌و و به‌هانه‌ی ژهر هه‌ویدیه‌و به‌هه‌و (۲۵) به‌ست و به‌یچ سال و (۹) مو ممدالایه‌ی دیکه‌ش به‌گوریه‌و به‌ (۹) شاری هه‌و و ده‌گه‌ واشتور به‌ده‌ن به‌رین ده‌کۆمارییه‌ی نه‌گه‌ره‌ که‌الامه‌ووی به‌کۆمارییه‌ی

نهم ۹۰ (مدالهای نقره ۹) ششمین بار، در ۱۹۵۰ میلادی، پنجمین سال و همواره اولی
هوپس به عنوان یکی از بهترین سیستم‌های پرونده و غیرکردنی فینچین پس
۱۳۵۰ میلادی و پنجمین ساله که هر ۹۰ (مدالهای نقره ۹) که خوانندگی می‌داد و کرده و کریس
یکانه بود که کل نمره مدال‌های که به جایی می‌شد و نسیف شویس نهمی ۱۹۵۰ میلادی و
پنجمین ساله و نه ژینگه‌ای ولانته‌ای که پیدا کرده بود. نهمینینکی پرونده‌های نقره
ژینگه‌ای هوپس نقره‌ای عه‌لی و دورومینی و سوردرین و نه‌خلاق و راسنی و
پرونده‌های نقره، نیکوس که کار برآورده‌ای سه‌ه‌لی و سه‌ه‌لی یکی که به نهمین ساله
مروند و نه یک ده‌ه‌ی به نام ۹۰ (مدالهای نقره ۹) که سه‌ه‌لی دیکه جی‌واریه‌های نقره و نه
به‌نهمین ساله که به نهمین ساله و نه سه‌ه‌لی که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به
و هوکاری جی‌واریه‌های نقره که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به
جی‌واریه که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به
و نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به
که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به نهمین ساله که به

ئامالزەمان پەيدا مەلۇماتىن ئىكەن بىر تەرەپتىن ئورۇن و چوچۇرۇد و چوچۇرۇد ھىچ چىنلارمەكەن
ئىكەن، ئەلگۈ ئەرە ئىنگە و سىستەمە چىنلارمەكەن ئاڭ و كۆمەلگە پەرۋەدە و جامادە يەكەن
ئو ئۇنى و پۇل يەنى و ھەستەن مە مەرىپەتلىكەن

ھە، كەب ھوشىنارى ئاڭ ئېرەدە بەستىپىنكەن و دەسلەپ و بىرەندە و ھەسەسەپ
و. ھوشىنارى و ھوشىنارى و ھوشىنارى و ھوشىنارى و ھوشىنارى و ھوشىنارى و ھوشىنارى
سەھەندەدەپ و ھەسەسەپ و ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
گۈپەمەكەن و پەشكەپەن ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ئەشەكەن ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
و ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ

ئىزدە مە مەرىپەتلىكەن ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ

ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ

ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ
ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ ھەسەسەپ

بالاگان یوو توانی نه ماره‌ه‌کی قناسی رور که‌ما یوو سمپراتریمه‌ت مه‌چو‌کد مه‌ختنه
 به‌و‌کد ه‌ن‌ری شیر و تیر و کوم‌ه‌ن‌ک پال‌ه‌وان مه‌گه‌ر په‌مامی نه‌ک‌ت‌په‌رستی و ه‌ه‌ل‌گرتی
 یو‌م نه‌س‌ر ه‌ل‌ک و گه‌په‌وه‌ی که‌رامه‌ت مو مروف م‌و‌وه‌ نه‌ه‌مو‌ر سو‌پ‌ای مس‌لام
 برتی یومه نه‌ه‌مو‌وه‌ی خال‌د و قه‌ع‌ق‌ع مه‌ن‌ده‌ت‌وانی رال بی نه‌س‌ر سو‌پ‌ای ه‌ه‌ر‌ر
 س‌ال‌ه‌ی فارس و پ‌وم‌د مو ه‌مو‌و چ‌ه‌ک و ج‌ه‌خ‌انه و نه‌مو‌وه‌ی که‌ه‌ه‌س‌وو

ن‌بر‌د به‌رام‌ین گه‌وره‌گر‌بی پال‌ه‌وان له‌سه‌، حس‌ابی پ‌ره‌س‌پ و نه‌ه‌ بالاگان و
 گه‌په‌وه‌ی ع‌انی نه‌ک‌ت‌په‌رستی مو ح‌ود و م‌انی ناراد‌ی و که‌رامه‌ت مو مروف ر‌ام‌ن‌کی
 ر‌وری نه‌ه‌ن‌ک‌ری نس‌لامی و م‌ن‌و‌وی نس‌لامی و ه‌وش‌ن‌ری نس‌لامی گه‌ن‌د‌و‌وه‌ ه‌ه‌ر‌به
 نه‌وه‌ده‌ی م‌اسی ه‌ت‌ح‌ی نس‌لامی و پال‌ه‌وانه‌کانی خ‌را‌وه و ده‌ک‌رت م‌و‌ده‌ه‌ م‌اسی په‌نام
 و پ‌ره‌س‌پ و نه‌ه‌ بالاگان مه‌گ‌را‌وه و م‌اک‌رت

ه‌مو‌وه‌ی ی‌و‌وم، نه‌ م‌ن‌و‌وی ی‌ون‌د، نه‌ س‌م‌دی ه‌ن‌ره‌ه‌ ت س‌م‌دی نس‌ب م‌و‌رو‌پ
 پ‌ش ت‌خ‌په‌ر‌و‌وی نه‌ چ‌ه‌ن‌بی س‌م‌دی م‌ار‌ک و ح‌وس‌وی و س‌ه‌ان ح‌ور م‌ه‌ر‌گ‌م‌ان
 و په‌ش‌کو‌زی و ک‌و‌ک‌و‌ی، س‌دی م‌رم‌د و ه‌ه‌ه‌س‌و‌ه‌ان پ‌ش ه‌و‌لی ی‌و‌چ‌ان و
 ه‌وش‌ن‌ری م‌ه‌ر‌به‌ه‌ان مو ت‌اک و ک‌وی ه‌و‌ل‌ان‌ی و ق‌و‌ر‌م‌ان‌کی ر‌ور نه‌ ر‌ان
 پ‌وش‌ن‌ری گ‌ان‌س له‌ ک‌و‌ت‌اس‌ا ح‌و‌ب‌اس‌ی و م‌رو‌ش‌ان‌ی و که‌ر م‌می م‌روف و د‌و‌ب‌س‌س‌ه‌کی
 م‌وی و ر‌اس‌ و د‌و‌س‌ت‌ان مو د‌و‌س‌ت‌ یوو و س‌ه‌ی له‌ ح‌ار‌ن‌ام‌ی گه‌ر‌د‌و‌وی م‌انی
 م‌روف و ک‌و‌ن‌ای ه‌خ‌ان نه‌ ده‌سه‌ل‌اتی پ‌نا‌وی گه‌س‌س‌وه‌ به‌ر‌چ‌و‌و ی‌و‌چ‌ان له‌ ر‌وی ح‌ه‌گی
 نه‌ک‌م و ی‌و‌رم‌ی ج‌به‌ای که‌ ه‌و‌کاری س‌ه‌ره‌کی برتی ی‌و‌ر نه‌ م‌ه‌وه‌ی م‌اک و م‌ک‌ر و
 نه‌ح‌ی ق‌ین و پ‌ق و گ‌ن‌و‌وی س‌ه‌قه‌تی ح‌ک‌و‌م‌ای و ح‌و‌په‌س‌م‌دی پ‌ش نه‌و ی‌و‌و ج‌ه‌نگه
 پ‌ک‌و‌ل‌ک‌ریه‌ نه‌و‌ر‌و‌پ‌ه‌کان و ح‌و‌ر‌و‌و نه‌گ‌شتی گه‌ش‌س‌ه‌ نه‌و ق‌ه‌ن‌اع‌ه‌تی ک‌ م‌انی م‌روف
 و م‌رو‌ش‌ان‌ی و ح‌و‌د‌ان‌ی و که‌ر م‌می م‌روف و ده‌سه‌ل‌اتی ت‌اک و ه‌و‌ل‌ان‌ی م‌ک‌ن‌ب‌ره‌کانی
 به‌س‌ت‌و‌ور و م‌اس پ‌پ‌رسی نه‌ ه‌و‌ل‌ان‌س ب‌ک‌ان س‌ه‌ر‌د‌ و پ‌ز‌ود‌ر و ح‌اک‌م و ده‌سه‌ل‌ات‌دار و
 ده‌سه‌ل‌اتی س‌اس‌ی و س‌ه‌ر‌م‌ار‌ش ح‌رمه‌ت‌کار و پ‌ار‌خ‌یره‌ی و‌ل‌ان‌ بی و د‌م‌و‌ک‌راس‌ی و م‌انی
 م‌روف په‌نگه و م‌ه‌ر‌ج‌ه‌ی ک‌و‌ت‌ای بی، نه‌ س‌الی ۱۹۴۸وه و پ‌ش د‌و‌س‌ت‌ک‌رم‌ی پ‌ن‌ک‌ه‌رو‌ی
 نه‌ت‌ه‌رمه‌ک‌گ‌رت‌و‌ه‌کان و م‌د‌ر‌گا ی‌و‌ده‌و‌ه‌ت‌س‌ه‌کانی ب‌که‌ نه‌و‌رو‌پ و ی‌و‌ل‌ان‌و ی‌و‌نا‌و‌ح‌وی
 گ‌ان و ده‌وه‌ت‌ه‌کانی ح‌و‌ب‌س پ‌ش‌و‌م‌ان‌د و نه‌و‌ک‌ان‌وه‌ و‌ک‌ م‌روف ی‌و‌ ح‌و‌ب‌س به‌ز‌ین

نه‌و‌رو‌پ پ‌ش نه‌وه‌ی ب‌ک‌ان نه‌وی نه‌وه‌و نه‌ ق‌سه و م‌ی‌و‌ر‌ای م‌رم‌د و پ‌وش‌ن‌ری
 و ه‌ه‌ه‌س‌و‌ه‌کانی س‌ه‌ار‌د نه‌ ه‌وش‌ن‌ری ت‌اک و ده‌سته‌ج‌ه‌می م‌س‌ر ح‌و‌ب‌اس‌ی و
 م‌رو‌ش‌ان‌ی و م‌روف س‌ال‌اری ق‌ه‌ن‌اع‌ه‌تی ت‌ه‌ر‌ان‌س مه‌ ده‌سه‌ل‌اتی ه‌ج‌ر و پ‌اوه‌ح‌و‌ری و

داگیرکاری شه‌بوو. پیل به پرتابی مه‌ده‌گه‌وت له چاره‌سه‌ر

دروهم. ژانسانسی و یومسانسی و دسانسی: هه‌سه‌قه‌ی پاش بوون،

مروغه‌کان مه‌شینه‌یه‌کی گشتی ناستی هوشیاری تاکه‌کاسی و به‌سه‌ج‌مه‌سی و

یومسانسی سه‌بار به ژانی و ژانسانسان به‌دین به سنی به‌شی سه‌ده‌گه‌وه

۶ به‌شنگ به مروغه‌کان به‌یروپان وانه‌گه ژانسی درسا پر ده‌خ و به‌ه‌بارده و پاش

مردیش قو‌ده‌ی دنگه‌ موده و بکرت مروغه‌ لبره‌ کۆنایی هه‌نا هه‌تایی پی سن ئه‌م به‌شه

و‌نا‌تر ئه‌وانه‌ی باوه‌پانی به سه‌ره‌تایی بووه‌وه‌ر و بووی حو‌لقنه‌ر و به‌یروپان و به‌یروپان و

به‌سایه‌کی به‌کی جیاور هه‌مه

۷ به‌شنگی به‌کی مروغه‌ به‌یروپان وانه‌گه‌ دوت و ژانسی دوت به‌سه‌تنگه‌ بقی

کار و هه‌ول و چۆن‌بیر و به‌سب مروغه‌ له‌ریت و به‌رگرت به هه‌موو چهره‌کسانه‌کان و

غیره‌یه‌کانی تیرکاب و حوی به‌سه‌ستنه‌وه‌ به هه‌ج شنگه‌وه‌ که ژانسی په‌ده‌ی سه‌ووربار

بکات، هه‌روه‌ه‌ باوه‌پانی وانه‌ ناست هه‌ج به‌رگرت به‌یروپان بکرت له مه‌روه‌م نازیدی

په‌ده‌ی تاکه‌ به‌ناوی نامین بانی متافیریت بانی جیهانی هه‌ب و نه‌بار

۸ به‌شنگی به‌کی مروغه‌کان به‌یروپان و به‌سه‌سینه‌کان نه‌مانه‌ به‌یروپان و به‌یروپان

و‌انه‌ که هه‌ج به‌سایه‌ و هه‌ج به‌سایه‌ و شامانگی به‌یروپان بانی چۆن‌بیر به‌م دوت و

ژانسی به‌ب و ئه‌م و‌جوده‌ به سه‌ره‌تایی هه‌یه و به کۆتایی دیت و نه ژانسی و جیهانی

دنگه‌ چۆن‌پانی مروغه‌ ده‌کاب

شرو‌له و ورده‌کاری ئه‌و سنی به‌شهی سه‌ره‌وه:

شرو‌قه‌ی مه‌شی به‌که‌م بانی تا‌قی به‌که‌م له مروغه‌کان

نه‌م به‌شهی مروغه‌ باوه‌پانی، باوه‌پانی به‌وه‌ هه‌یه‌ که ئه‌م بووی و به‌یروپان به‌وه‌

و حو‌لقنه‌ری هه‌یه‌ نه‌ر حو‌لقنه‌ره‌ بانی هه‌یه‌ ئه‌م بووی و به‌یروپان به‌وه‌

بووه‌ ئه‌م به‌سایه‌ و به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌

ژانسانسی و یومسانسی و دسانسی به‌سه‌تنگه‌کاب

حو‌لقنه‌ر حو‌لقنه‌ر (الله -) له به‌یروپان و به‌یروپان به‌وه‌ ئه‌م بووی و به‌یروپان به‌وه‌

دروسته‌کوه‌ (ألا به‌ الحق) (الأعراف: ۵۴).

نه‌م به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان و به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌

به‌که‌نه‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌ به‌یروپان به‌وه‌

(الأعراف: ۵۴)

[illegible]

درووحنکی تاسهه که هه لگري پڙهه کی بديرنگراوه نه باوه پيرورده کاسي حوراه
ونفخت ميهس روحي (الحجر ۳۹)
جهستهه کی گومجاو و کار و تير و تهسهه و مي که م و کورتي (القدر حقيقا الامس)
في احسن تقويم (التين ۱۴)
هه تلکي تاسهه که تواناي گهسته کورسي بهرده وامي هههه

[illegible]

وما حقد حين الإنسان لا يبعثوا (المزمل ٤٦)
 وسخر لكم ما في السموات وما في الأرض (الأنعام ١٣)
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَبِإِيتَاءِ الْقُرْآنِ دِينَهُ عَنِ الْعَدْلِ وَالنَّجْوَى وَالْبَيْتِ وَاللَّحْمِ ١٤

ولا تمسكوا في الأرض بعد إصلاحها) (الأعراف: ٥٦)
وَالْأَجْرُ هِيَ تَارُ الْقَرْيَةِ. عاقر ١٣٩.

بههشید و بهرامندی خوئی حوثقته بر بن کار و کم دهوهی چاک و حبابه و لپیران
و نهجادهانی بهریمسپارینی دهسعداکه وید.
عن عمل صاحباً فیضیه ومن أساء قهریها) (نصبت: ٤٦)
ومن أن یظلموا یعمیون) (قد ١٣٩)

کم دهوهی چاک (العمل الصالح) نهبا به سختهکان بییه بهنکو هموو کرده
و ههسوکه ووت. و کاریگر پهسهندی کومه لایه بهرامیه ناک و کومه لکه و ژینگه و
رایه رامسی نه که کابی هه ده مووی پیداشی نهسوره و بهشینکه له ناوه دانکه دهوهی
دهوی
نهم بهشمه نه مروف.

باوه و بویبایییان وایه که ئارایی و گهرامهیی مروف و پاراسیی نهژان و نهوه
و سهروهی که لانی هه ده مووی مایهیی خودیه وهک هه مایه میک که نه ناسنهوه
دابه و پیشت، پان هه و ئایه نکی بووه وه و سروشت
پیشکه وین و نهوهستان و داهینی به ئه رکینکی که ووه و پیژور دهوان و بهشینکه
به ئه وکی بهرسنشی و ئاوه نه نکوسه وه و خه لافه
هه موو جورده کانی. است. به نه کینگر شه رعی و نه حلافی دهوان هه حسه سا دییه که
به گوهاه و قانان دهوان

ئیداوهی و لانا و خه نک و سامان به شتویه کی رانسی و عادیلامه و به ییی پیژور
پیشکه و بووه کانی به ئه کینکی شه رعی و نه حلافی دهوان
په بیکردنی نهم بهشمی مروفه کانی که ئایدا هه په یامه راکان و خه لکه یابه نه که یه به
شه ریه هت و قورئانه وه

١ - خه لکه گشیه که ی که ئیعیمایه گر ئایییی نیمانی: نه حلافییانه ی گشییان و هه گرموه
هیچ بکولی بهو حال و پرده سپیانه ی سه دهوه ناکه و لکسه ر عیده هه نیم و ئیسلامیان
وهه که بووه به شتویه که گشعی پیژوهی یابه ندن و براده ی هوشیارایی و به سته یه به واقع
و هوشیاری روحیه وه.

٢ - خه لکه روحیه که ی که بوییه نه

٣ - رانایانی ئایییی و شه رعانی.

٤ - سه ره بگراکان

به شهروه بهشتيگدن قووشي ده مارگيري موون مهرههپ و توراس به قدس دهگن و تاره
 حهرنگي حوانگريين بو تهقلد بهشتكي موبان په هري تهواوي توراس دهگن و بهين
 كهلك له قههسي بدهي، بهشي سبنهم كه تاره حهرنگه رور بهين و گهشه دهگن، به
 هوشداربهروه مامه له بهگل توراس و مهرههپ دهگن

نهم حهنگه هوشداره نه موخه و پياوړ رياتر له سايدي موريه بهشتي پنگر و
 هوکارهكهشي دهگريخوه مو هنگر و هلسهه و گهپان بهبوي هاستانهوي بومر
 ههروهف كارنگهري پشكه و قهگاني پوژاوه نه ورهه ي مواروگاني ژانده، بهتابه
 رانست و نابوريي و پشهساريي و عافي موي

به مړي و نهم سهردهمه، انساني هيج مهرههپ و هقهي ناتوان و دهلام
 پرسيارهگاني سهردهم و په رهسه نههگاني ژانده دههوه بهگه په بهين مو پخوه و
 پرسياهگاني هقهي معقاسدي شهرعي و سختهبايي بوئ بهچورچيره ي هقهنگر
 كه پي دهگومرنب هقهي هارچهرخ

**مړه شهگان له بهه پته بوون و وجود و دولمايددا
 هيچ جيناواريه گيان بيه، بهلكو نهوه زيمگه و
 سپسه مه جيناواريه گاه ناك و كومه آگه په روه رده
 و ناماده دهگاب به ژيان و پؤل يتيي و ههستان به
 بهر پرسيار يتيه گن.**

هقهي هارچهرخ و سختهبايد نوشگان مهاله دهلام پرسيارهگاني پي بهر نهوه بهگه
 هقي هه مو مهرهههگان و عهقل و معقاسدي شهرعي پخهوه گري بهرنب ناوهگرو
 رانگان بتوان سختهباينكي بوئ مكن، كهواته هيج مهرههنگي سهرهه حق لهم سهرهه مه،
 په بهنه نامايه بويي سه و نهوهش كه نانگه شهسي مهرههنگه رايي بهكن بهنه نه كومه لك
 بههتي نايه به په رسمهه گاند بوي هه به بتوان پانه به نهويش بهسهر باستي ناكهكهسي
 چوكه به مړي حهلكنكي رور و روريي حهلك بوژيش به نكهلهي مهرهههگان دهگن و

بي نځوډي نه خوښ ترانښ مهربانه گهي خوښ وډلا باوه، يو لمړونه نعيم و ماعوم هېرورگان شافعي مهربان و دندعي يې دهگان که چي نه بوږني نه ناسانيا حنه يي مهربان و قوموړه بخوښ نه دستوبوږگرتنيا حنه يي و مالنگين و دستبان نر دهسي خبريان نگوب دهسويږ ناگرېه وه و نه سههريا که تر نه ۷۶ گنومتر سههرا دهگان و قهسر و جلمع، دهگان، نهم لمړونه يا بهرته رڼو سامتي بنگهي

نهم حالته نه وو، نه مېروسته و هېچ ناشه رعي و پاڼکي تشه نه. چوپکه مهربان و فقهيگان هموړمن داس پرسته و حق دهقه گهي داسه راډوړه بخوږ دهقه گاني شکر دوږده وه، مان نختنه دي ترانښ گردوړه، هموړمن له سههرا ده، دهکرا معک مهربان يې و راڼکاني نهو مهربانه پا حناو رهاگاني مهربانه گاني بنگهي دهر مېرانه بومه نهم پنگه شش و تنگ شته سههرا تاسه کي ناشي هر شمارمه و له نالوده ربا تر گهشه دهگان و په رده سست

نهم بهشه له مړوځه گان و سياست و کار و نه وژمي سياسي:

نه گهر ناسي نه مړ و نهم سههرا ده بنگهي نه تاسه نه سههرا سالي پروردو ت نه مړ به موانيس نه پوختي بلنيس نه پو نومه تي مسلامعيا نه عهريپ و عهجه موه رورسي حه لک نسلانکي هطري و ته قلندس و هر گرتووه که تر لا به که موه نه لاي پروژه مسلامعيا گانده و ده که موزم و ننتحامي سيسي نه وډي که رور و رست پيوډي سههرا قاله بوجه نه کي خوښه ور و کومه لک نه يي هکر و اياماني نسلانکي مو بوجه نه ش نه خوښ و نه وژمه گان موه دانه ش بوږ نه سههرا کومه لک مهربانه سي هنگري و سياست و دشترايع نهم شتوډي خوا به وږه پولنيس بنگهي

۱. نه وژمي فکري و سطحي و مېانه وږه که دعي به چهل به پنگه وږه

۱ به ششکني تاسه سههرا قالي نانگوار و پنگه ماني و که تر پاسه و خو به شداري کاري سيسي دهگان و ده که کومه نه ي بوږ نه تورک و نه نېع نه پاکستان نه کور رسناش و ده که رېحکراوه و کومه لکي مهربانه سههرا په لږه و چه نه سالنکه نه سههرا ناستي تا کي رات و بېنگوار و ناستي پېنگراوه گاني له گهشه ده

۲ به ششکي بنگه ناس کاري سيسي و پېنگراوډي و نانگوار و پنگه ماني دهگان هموړ نامر و مگان بېر مگاني کار و چالا کي نه کار ده هس و هه ننگار و ده که خبرنگي سيسي دهر دنگور و هه ننگ حارس موه ډه سههرا قالي په رورده و نانگوار به ي کاره بسا سېه که ته و او نه را موش دهگان و ده نته چالا کي مې و هيري و نه گان بېر کور نه وډي هه نراره گان ده که به ي و له گال کړتاني هه لږ ډه بوسنه ي حېر و

۳ - وایه پنهانده به ته گفیری ئه حراب و به سه لانه کانی ته شرعی و تاعیری و قهرایی
 ۴ - پاری بروه به به شداری نه پروسهی هه نزاردن و بموکراسی و پینگه بروه
 شامه دهن مێ ئالوگۆپی به سه لات به ناشتی

۵ - پاری بروه به عهرهی سیاسی و ناسی و به شداری بۆمه کانی ده کهن
 ۶ - بایسی (تعییق الشریعة) بکهن له سیوری نه گۆپه کاند، به سب
 ۷ - پاری برون به وهی گۆنگه دی ناو حوی حویان مگر و به شۆهی بموکراسی
 ئالوگۆپی به سه لات و پینگه کانی مکره له یو حرب جگه له پنگه و به سه لاتێ سهرۆک
 بای به میر بان نه میدار واته کار به پێوهی شوریاسی، ده کهن شوری، ۱ + بموکراسی
 به مکه بیری شوری سهرۆک به مکه شۆه چوکه به حه کانی حه سابه و به مکه بیری
 بموکراسی کار ده کهن بو حواری حیرب له و حاله تادا شوری له هه راسه سهرۆکی
 حرب ئه ستیاسه و مکه ده کانی موعه سمه و موبه رم، بێ، به لام بو حواری سهرۆک
 بپه ده کانی شوری و گۆنگه مۆلرم.

۸ - پانه دهن به ده ک مکه به عهرهی فقهیه وه
 ۹ - پانه دهن بێ مکه به عهرهی عه قبه سه وه، ئه وهی به پته لانی به کتا په رسته
 ۱ - بو وه لانی پرساره کانی ماری و سعه سب و سهر به م په دهن بو هعی
 هاوچه رخ و کاری بێ ده کهن.

به کۆتایه ده ترانێ ملن، ته وژی ئه سلای هه مگاونگی مپوه له هوشداری مایسی
 و مایسی و کۆمه لانه سو، به لام هه شتا رۆژی موه، هه نگاوکه و ده ک په نام قه سعه ب
 بکاب به کۆمه لگه چوکه ته وژی ئه سلای ت به ستا نه بووه ته نه ورمی کۆمه لگه و
 به بروه ته حاوهی بوسه سه ره کینه کانی کۆمه لگه، مویه هه شتا له به کۆمه لگه هه رکار و
 ما کته کۆمه لگه به پێوه کی داری کوریا که نا گاته ۳۵٪ ته وکی ته وژی ئه سلای و
 پێوه کانی و به م و سه رکۆمه کانی به کۆمه لگه، به لام به ئایده به هه نوی ته وژی
 ئه سلای به رچ و عه قنک هه به ئه گاته ئه و ناسته ش و پێوه کانی به کۆمه لگه به
 به ته رن ته قی به و درجه ی که به ستا هه به چوکه نه ورمه کانی بکه ی عه سایی و به نه وهی
 و سه کۆلاره کانی دوحی هه کیری و ئایه یۆجی و مایه یی و حکومه یی و بموکراسی به
 ته وژی ئه سلای مایه سه و حه لک و کۆمه لگه ش سه ره ت ته رکه ی کردی و چه نه جار
 تاقه کۆمه لگه به لام له تاقه کۆمه لگه حه لک و کۆمه لگه به ره چوون مویه به ستا بوشایی
 مایه به یه له مێوان حالک و به سه لات و ته ورمه جیا و ده کاند.

پ.د. غوسمان عەلى

فۆبىيى لۆزان

فۆبىيى لۆزان، كىي دروستى دەكت و بۆچى؟
ئىيا حربە كوردىيەكان مافى خۆيانە، دژاپەتى لۆزان بگەن؟

دەرفەتەنک مەو گە ئە مەوێ ئەگەر سەدەو ببێتە ما بە دەسمچوو کانیک هەری کۆ. دێ
 مەتوانێ دروشمی سەر بە حویی کوردستان هەر مەکانەو و داوای حوکمی رانی کرد
 ئەکۆنایید، ناڵیێ پێگە و سێگی مێژوویی وەک پێگە و ستامەێ لۆرانی مەبێت بھرنەو و
 بو بێگۆبەو و ئەلابەن ئەکادەمبەهەکانی کوردەو: چونکە ئەمە مەنەبکی رۆ. گرێگە، وایە
 بو بزوونەوێ کوردی ئەمرو ئەخوێهە گرێب سەر بچ بەدە سەرگەدە کوردەکانی ئەو
 سەردەمە نەر و مەنکەچەر بەلێورخامەێ ئێنگلیز و یۆمن بوون و مەشێکیان مە مەلینەکانی
 مسەفە، کەمال فریق دراوون و چوو ئە لۆرانی بو ئەوێ بێنی ئێمە دەمانەوێت ئەگەل کۆمارێ
 بو. کجا بە سەر و کایە مە مسەفە کەمال بێنی مێ ئەوان باشە. برو حوبانی ئاشە. بکە مەو
 و بزوونەوێ بەکی پرگار بھواری سەر بە حق دامەزرێن بێ ئەو مە مەو کە ئەمرو چێ
 بەگۆرەزێب. مەو پێبە مەری مێ کوردستان بە مەرسید و بێرین و ئاسکێرین قووە کایە
 بێدە پەڕبێت. و مەوێ کە سەر کردابەنی کۆ. د سەر قالی شوپە بمانی ئەگەل درۆمانی
 کۆردابە، هەمووان بوو دەس و مەو کانی دنا مەووش ئەم هەسو کەوێ مابە پر سێار ئە
 لێش حوشناس

لاریق یاره همه دی

ماموستای زمانی عهده بی و نویزه ری یواری دهسوسوس له لزان

هه ولّیک بو ناساندنی مه لامووسا کلاشی

پیشه کی:

بهه ماله ی سیدی کلاشی په کیکی نه بهه ماله راسته یه کانی باوچه ی جوامر و که به دریا یی میژو و رانا و بیژمندی گه وره یان لئ هه نکه و مروه و چرای راست و مه عریقه بهم بهه ماله ده دوانی چهره سده مه کوژاوه نه ره هوکاری نابانگی لهم بهه ماله یه به سیدی نه وه یه که به سیدی ده گه رینه ره بو خه ره دی نه بویه کری سیدی لهم بهه ماله یه به مه لایشر ناسراو، چونکه پشتا و پشت به مویان انای نایی بوو له دیار دین رانا ناییه کانیان بریعی نه مه لا نه حمه د کلاشی، مه لا عبس و مه لا نه حمه دی مه لایشری کلاشی نه کتد و نه گره کاند، هانوره، به لام ژماره ی رانیان سیدی لهم بهه ماله یه ژر یاره بهه ماله یه په کیکی نه وانبانی گه یه بهم بهه ماله یه که به سه ده ی ۶۴ ژیاوه و نا ئیسف نه هیچ کتینک، بوی نه هانوره مه لا مویسای کلاشی بهم رانه کوپی مه لا نه جدو بلای گه و ه و بای رانی به نابانگ مه لا هیسایه

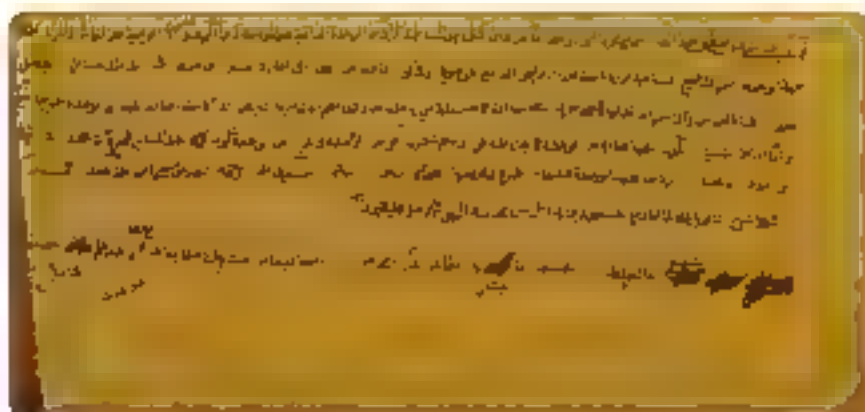

بزرگ شیخ سلفی مهر نه شاری مه لاسی ماوه جانی منست ههروهه نه کوئا لاپه دهی دهسنووسی ژماره ١٤٩١/٣ عهس نه وه دهکاب که له دهشتی حوڤ بووه نهوهی که مه دهسنووسه با نووسبوتهی نه مه مه تهی المسحه المبارکة علی مد المحتاج الی عفو العتک الصمد موسی ابن ملا عبدالله بن مرحوم مولانا محمد صالح ابن مرحوم مفعور حبیب هکای ملا مصطفی ابن مرحوم ملا حسین ابن مرحوم ملا موسی الکلاشی الانوکری سید و الشافعی مهده وائقصیری طریقه عی یوم الأربعاء من شهر صفر المظفر فی مایه یشب حر سرحد روم و قرلانش من سده ألف و مائتین و ثمانیه من الهجرة النبویه المصطفویه

نه کوئا دهسنووسی ژماره ٧٥٥ که نه جهمی مه لا مووس نووسراوه و ئهشتاش نه ده دهسه وه پشتر بمانه مان پکری حوی ده بانشتووی گونیدی رانی حوڤو بهساندروم

نه ههوه سهرتر نهوه که له کرتانی دهسنووسی ژماره ١٤٩١ نووسبوتهی "حروه موسی ابن ملا عبدالله الکلاشی الانوکری فی النامة العشریه ب وره پل من محال بالهوه نه پشی مه مه که نه کانی مووسعی مه دهسنووسه نه گونیدی ده دهی بهالهوه مووه بانشتووسی نه گونیده منست نه ژیر ناسعی بهساندی

مهه پاتر ههچ بهسانیه که به سهه ژانی مه لا مووس نه دهسه به ههتووه تهی نهوه به ده که نه قهاله نه کی به شکری می میراند که سته که بهوی عهسوقاڤر وه کوری مه لا مووسا ماوی ههوه مه قهاله نه نه نهستایا نه لای کاک مووسعی وهسی له حوڤو پاریراوه سه دهی ههولکی رۆز به دههوه تا ئهست به متواسیوه به وه کانی میورهوه

بەرھەمەتانی مەلا مووسا:

چەكە بە سەرۆمەپەكی شیعرێ كۆوت كە دواتر باسەر دەكەین مەلا مووسا بەرھەمەتێكی دامەزرێ حەری بێ بەلام دوی گەڕانیكی وێدە خوشیەخەتە نوایم سەن كۆمەڵە دەستووس و دور ناكە دەستووس بە كەشەتەكانو تاران + قوم پەرەمە، كە هەمووی بە حەسەر مەلا مووسا نووسراو بەشێك نەر دەستووسان بەهەری شارەر نەبوونی پێرسە. نووسەكان مارەكان بە هەلە تومار كراوون ئەمەش واكێدروە كە بە چەری لێكۆلەرانی كورد دۆور پێنچەر بە نموونە دەستووسی ژمارە ١٦٤٨/١٦ + ١٦٤٨/١٢ بە بای كەشە بێ كەشەكانو تومار كراو و بە هەلە رەنایەكی كورد دراوێتە پال كەشە كە شارێكە ئە ناوەرەسەنێ ئێدە ئەمە لەكانێكەدێ كە مەلا مووسا هەم بە كۆتایی هەر كام بەر دەستووسانە هەم ئە ناوەروكێدا بەرووسی ماری تەواوی حەری نووسیوە. نەگەر بە تەك پێمێرێن، كۆری كەشەتە دەكانە ١٢ دەستووس.

وردەکاری هەریەكێك لەم دەستووسانە بەم شێرەیی خوارەوێد:

كۆمەڵە دەستووسی ژمارە ١٤١٨ ئەم كۆمەڵە دەستووسە ئە كەشەخەسە داگیرەتۆمەعارفێ گەورەیی ئیسلامی تاران هەنگێراو. سالی ١٢٨٨ و ١٢٩٩ كۆچە نووسراو، و بەكەشەن ٨ دەستووسە كە پێنجیان بە حەسەر مەلا مووسا بەبەسەر هەموویان دانستی بەلەعەدە نەر دەستووسە چەریار عەرەبێ و مەلا مووساش ئەمە دەكەشە پێن كەشە پێن دەپێنێ تەواوی تەریار شیعرێكی هێركارییە بە زمانی فارسی بابەتەكەیشی دانستی ئیسلامیەدێ كە مەلا مووسا حەری هێرەپێدەو و بە حەسەر هێرەپێدەو نووسیوە. داگیرەری رۆردە بەسەر ئەم شیعرە داوتر بای دەكەین وانپاری رێنەر ئەسەر ئەم دەستووسە ئە حەشەن ژمارە ١٦/١٧ هەنوو.

نۆی دەستووس	مەنە	ژمارە لاپەرە	ژمارە دەستووس
شەرحی رسالة الوضعية المعدية	بەیس سەمەرقەندی	٢٦ لاپەرە	٤٤٨/١٦
پەڕەریك بۆ شەرحی الرسالة الوضعية	تەبەرلوێقا	٢٤ لاپەرە	١٤٤٨/٢٢
شەرحی رسالة الإستعارة	خوسەمەدینی نەسەرانی	٧٤ لاپەرە	١٤٤٨/١٦
مەنلوێ استعارە	مووسە پێن عەبدولكەزێ كەشە	٩ لاپەرە	٤٨٢/٧
پەڕەریك شەرحی رسالة الإستعارة	حەسەر پێن حەمەدی رێنەر	١٦ لاپەرە	١٤٤٨/١٨

حەشەن ژمارە (١) كۆمەڵە دەستووسی ژمارە ١٤٤٨ بە خەتێ مەلا مووسا، پەڕەری لێ

كەشەخەسە داگیرەتۆمەعارفێ گەورەیی ئیسلامی تاران

کۆمەڵە دەستووسى ژمارە ١٤٧٤ نەم کۆمەڵە دەستووسەش ئە کەتەنەى دەستووسەى گەورەى ئىسلامى تاران ھەلکەوودە و سى دەستووس نە مائى عەرەبى نەخۆدەگرت مائەتەى ھەر سى دەستووسەکە پەرتە نە راستى کەلام و نەروودەى مەلا مەوس نەم دەستووسەى نە سائى ١٢١٦ و ١٢١٢ى کۆچى نووسەو رەسارەکانى نەم کۆمەڵە دەستووسە نە حەتەى ژمارە ٢ى حەروودەبا ھەوودە

نارى دەستووس	زانەر	ژمارەى لاپەرە	ژمارەى دەستووس
پە. اویری شەر - العلقند تەسفیە	ئەحمەد بى مەوسى حەيالى	٢٢ لاپەرە	١٤٧٤
حاشیە حاشیە الحیالی علی شەر - علقند التەسفی	یوسف بى مەحمود کۆرانى	٢١٧ لاپەرە	١٤٧١/٧
بەدە الافکار	ھەیدوونەکیم سەلکۆبى	٢ لاپەرە	١٤٧٢/٢

حەتەى ژمارە (٢) کۆمەڵە دەستووسى ژمارە ١٤٧٤ بە خەتەى مەلا مەوسە پارێزەر لە کەتەنەى داکتەرەتوولەعارەى گەورەى ئىسلامى تاران

کۆمەڵە دەستووسى ژمارە ١٤٩١ نەم کۆمەڵە دەستووسەش ھاوشیوودەى مەو دوو کۆمەڵە دەستووسەى کە پەنتەر ماسمان کرد نە کەتەنەى داکتەرەتوولەعارەى گەورەى ئىسلامى نە تاران ھەلکەوودە و ٢ دەستووس لەخۆدەگرت دوو نە دەستووسە عەرەبى و بەکەبکەن غارسە و مەسەى ھاوودەبا سەسە لۆزبەگە نە سائى ٨ ١٢ نووسراو وەردەکارى رەزان نە حەتەى ژمارە (٣) ھاوودە

نارى دەستووس	زانەر	ژمارەى لاپەرە	ژمارەى دەستووس
شەر حى ئىسەوودە	مەحمەد بى ھەمە ھەتەى	١٢ لاپەرە	١٤٩١/١
آداب التەو و التەو شەر	دەشەبەگى شەرارى	١ لاپەرە	١٤٩١/٢
حاشیە المارید المارید	ئەحمەد بى مەحمەد قور شەحمەد	١١٤ لاپەرە	١٤٩١/٣

حەتەى ژمارە (٣) کۆمەڵە دەستووسى ژمارە ١٤٩١ بە خەتەى مەلا مەوسە پارێزەر لە کەتەنەى داکتەرەتوولەعارەى گەورەى ئىسلامى تاران

• دهستووسی ربه‌ی تفکیر:

نهم دهستووسه به ژماره‌ی ۱۶۹۷ به کتیبه‌خانه‌ی مائیرنه‌ی عارفی گوره‌ی ئیسلاسی به تاران پادیرود. نهم دهستووسه به رماسی عه‌ی بییه + بایه‌ته‌کی یزینییه له راسنی که‌لام + بیروبوره‌کان، دهری نهم به‌هه‌سه عه‌ی ده‌کی سیالکا بییه عه‌لا موه‌سه به مانگی شه‌والی سالی ۱۲۱۰ه‌ی کۆچی نووسه‌ی ئی هه‌نگیره‌ی دهستووسنی ربه‌ی آله‌ی له‌ی اختلاف‌الاناب

دهری نهم کتیبه‌ی مه‌مه‌د بن عه‌یدوره‌مانی فاری سه‌ه‌بییه رماسی نهم کتیبه‌ی عه‌ره‌بییه و بایه‌ته‌کی رئسمنی فیه‌یه‌ی به‌یچه‌وانه‌ی دهستووسه‌کانی موه‌لا موه‌سه به شه‌مانی پیرید نهم دهستووسه‌ی نووسیه‌ی نهم به‌هه‌سه به ۱۶ه‌ی ربه‌راسی ۱۲۶ه‌ی کۆچی نووسراوه و له‌ کتیبه‌خانه‌ی دهره‌ی نوژییه‌وه و لیگولیه‌وه‌ی ئیسلاسی (کتبه‌خانه‌ی مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی له شاری قوم به ژماره ۷۵۵ هه‌نگیره‌وه راسنگردنه‌وه‌ی هه‌له‌یه‌ک

یه‌کێک به‌و کتیبه‌ی که‌ په‌یره‌ی به یوری دهستووسه‌وه هه‌یه، نووسینی پیرسنی دهستووسه‌کانه‌ی لایه‌ی که‌سانیکه‌وه که‌ سه‌ره‌رای شاره‌راسی به یه‌ری پیرس نووسینه، به‌لام له‌به‌ره‌وه‌ی شاره‌راسیه‌کی به‌سه‌ر رانای و نووسه‌ران و جوگرافیای نووسینی هه‌دیگ دهستووس هیه، هه‌ریبه‌ نه‌کانی قوماگرده‌ی ئا‌ی دهر نووسه‌ران شوی نووسینه‌ی موشی هه‌یه به‌ی و نهم هه‌له‌یه له‌ نوماگرده‌ی رده‌ی راناییه‌کانی دهستووسه‌کانه، ده‌یته‌ هه‌ی نه‌وه‌ی دهستووسه‌که‌ به‌ چاری مویزه‌ران به‌شارده‌یه‌وه، پیراسه‌ی نهم بایه‌ته و ورده‌کاری ریانر پتووسنی به‌ نیکولیه‌وه‌یه‌کی سه‌ره‌به‌وه‌یه، به‌لام نه‌وه‌له‌ی که‌ به‌ تمارکردنه‌ی شه‌وه‌ دهستووسه‌ی که‌ موه‌لا موه‌سه نووسیه‌ی به‌م شیه‌یه‌ی حواره‌یه

به‌ کتیبه‌ی فیه‌دسنی دهستووسه‌کانی کتیبه‌خانه‌ی مائیرنه‌ی عارفی گوره‌ی ئیسلاسی که‌ هه‌لانی به‌شهرین کتیره‌ سالی ئیرانی به‌و ساله‌دا به‌ده‌سینه‌تاره‌ی نووسانی نای براسه‌ه‌نگری دهستووسنی ژماره ۱۶۹۱ه‌یه نووسراوه.

موسی بن عبدالله انکلاشی الابیگی کرد مظهر آبادی دشت جرم به‌به‌ره‌جوگرده‌ی شه‌کانی کرد و کلاشی، پتشیبیم کرد که‌ به‌هه‌سه موه‌لا موه‌سه کلاشی بیته. دهری چورمه‌ی کتیبه‌خانه و بیبمی لاهه‌وه‌ی کۆتایی نهم دهستووسه، بوم ده‌رکوت که‌ هه‌له‌ له‌ حوینه‌وه‌ و نووسینی نهم به‌شه‌هه‌یه. دهری له‌ کۆتایی نهم دهستووسه‌ی نووسراوه به‌م شیه‌یه

که نه سه‌ره‌وه به کوربی باسم کرد و دواتر نه تلووی بدحه‌مه‌روو نام چه‌نه نه‌ته
 هدرسه‌بی نه کوټا لاپره‌بی دهست‌وو‌سی (ماره ۱۶۴۸) ووسبوه هرچه‌بد تلو‌ه‌پوکی
 نه‌م شعره‌مه یور سابه‌ن نه‌لام نه‌پنی مې‌زووی ووسبې دهست‌وو‌سه‌که ده‌گه‌پنه‌وه و
 سه‌ره‌می هه‌قبه‌می و خوښکاری مه‌لا مووسا و موادی شعر وینه‌وه‌ی مه‌لا مووسا
 ده‌ره‌حاج هیوادرم به یورینه‌وه‌ی دهست‌وو‌سه‌کامی سه‌ره‌می نه‌نه‌مانی و ناموستای
 مه‌لا مووسا شعره‌ی پاروی کوربشې دی‌زیره‌وه له سه‌رووی نه‌کک نه‌و شعره
 هارسنه‌بی که له‌م لاپره‌دا مووسراوه ر تاکه نه‌منکه. ووسبووه‌تی "لکاته" و له‌م
 تاکه به‌ته‌بی نه‌م شېره‌مه

لکاته

ایم بود عبدالله موسی بنام و سرهای نوشتم علیک السلام

به حواری نام تاکه نه‌ته‌وه یور چورینه‌ی هه‌واوه و له سه‌رووی هارپووکشې
 وشه‌ی گرافه‌بی نه‌کاره‌ناوه که نه‌وه ده‌ره‌حاج که شعره‌که هی حوته‌ی شعره‌که‌ی
 وک ته‌مه‌ی حواره‌وه‌مه

براقمه

مرا ناک توفیق یاب ردود نوشتم این تحفه اما چه سود
 صبا مرگ به ناچار چار کند جای ما ریز سنگ مزار

براقمه

به لطف خداوند پروردگار نوشتم من این حاشیه یادگار
 بماند در دنیای نود بلکه کسی را کند رهنمون

مه‌لا مووسا و شعره‌ک به رعانی قارسی له راستی شسته‌ره‌وه
 له‌م مه‌روو به شعره‌به نه ۳۳ به‌ب پنکه‌اتروه و له راستی متاهور: خسته‌ره و
 به رعانی هارسنه‌که مه‌لا مووسا حوی هونیه‌ته‌وه. چونکه له سه‌رووی ووسبووه‌تی
 گرافه‌ موسی ابن مودن عبدالله انوگری "بهره نه‌ه‌تی به حومشی ووسبووه‌تی
 نه‌م شعره‌به نه‌ک په‌ره به (ماره ۱۶۴۸/۷) له گنجه‌ای دایره‌توبه‌عاری گایره‌ی
 ئسلامه‌ هالگیره‌ه گریگی نه‌م شعره‌ی مه‌لا مووسا له‌وله‌به نه‌وه‌بی که یورینه‌ی
 رانانی کورب نه‌شېوه‌کی سه‌ره‌گی شعره‌ی هتیکارسان به رعانی عه‌ده‌ی مان کوربی
 ووسبوه و مه‌لا مووساش نه‌ککه به کورب و ده‌گه‌بترین رانانی کورب که به رعانی

فارسی شعری به استی استعاره و موسیوه دقتی ساعکراو و رسته ی به ستروسی

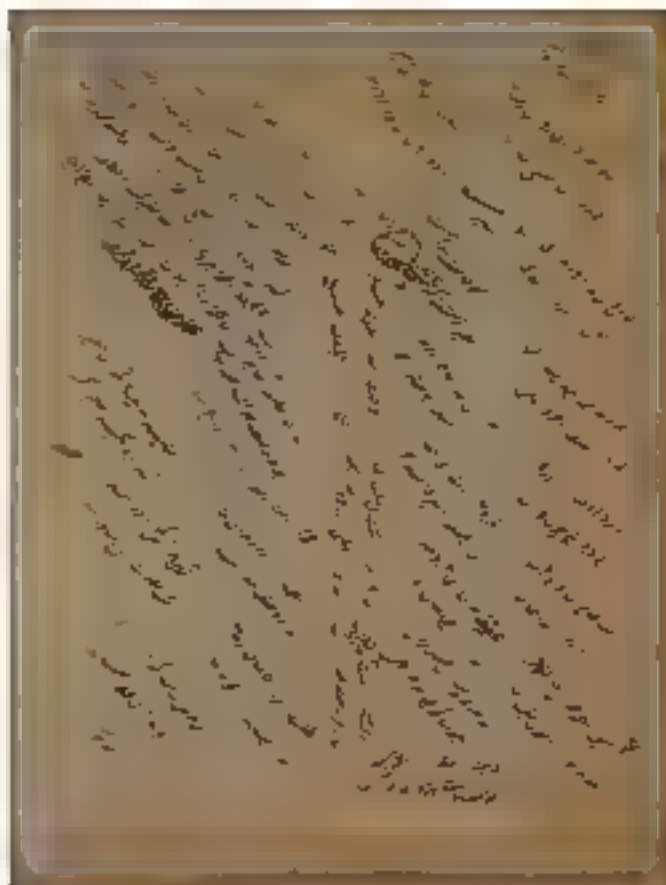
ثم شعره له حواروه هاتوره

منظومه استعاره

به بام خداوند روئی رسان
به روح محمد که هر دو بری
نگویم که من چند بیت گزین
به بود حریفند در روزگار
و بحث کنانه گشام دهان
که پیش از همه چیز ای دوالکمال
که تشبیه چیرگی به چیز دیگر
از ارکان تشبیه دیگر مناسب
که تعیین هست ذاتی او را که
نگرانی اثبات ای نیک نام
محقق بدان ای خودمعد ر
که دیگر ساری مشبه می
و نیکی مشبه ارائه کنی
که توضیح هست آن مجوده و بی^۱
که تجرید و است ای نیک رای
که وصف مشبه به قول جلی
بدان معلقه و بود در جهان
که شوط است در مطلقه استعار
به نظم آوریم این نظر ر
طالب دارم از طالبان زمان
ششید به بگ هاتحه این حقیر
الهی^۱ ای کنی که مادم کند
گرفتار نباشد که در روزگار

کرم و بزرگ و کس بی کس
بدو گشت پامده فرخ نقای
که در استعاره چون در پمین
بود هر یکی چون در شاهوار
که تا باد مشهور بدر جهان
کنانه بدان تا شوی نیک حال
بود در دل ای نور هر دو بصیر
به غیر از مشبه که مجبور نیست
بود بر ای مشبه به شد وجود
برای مشبه دیگر والسلام
که تا آخرین سال از اند را
به قول گزین به وجه بهی^۲
سپهر است هر گاه اعایه کنی
کنی نکر مشبه می
سرافراز ناشی رهرو دو سرای
کنی نکر او ر به به طبع علی
بود وصف اطراف جمله بهان
نباشند و اوصاف هیچ شکار
نوارد به طبع حدی کمین را
که گر نشستند او ر نامحرمان
کند باد بکسر صغیر و کنی
به بگ مغفرت روح شادم کند
به معانی کامل شود و سنگار

کړتای مولا مومس کلاشې نه ګڼکه نه راناناسې کورېې نارچایې حوانېو که نه
 ګوتاسه ګڼې سهرېې روارده هم و تا دوه راستې سهرېې سارده هم نه ژانیا بروه
 سهرېې نه وې که ګوما ګوما نه بهامې نه ختې حوی نوو سېوده توه نه لام نه
 نه سېروې عابرو واده تا نه هېرې حور نه م ټکولنه وده نه کورېې هېرېک لانهې ژان
 و نه بهامې ګانې ناسند مېچې نه م ټکولنه وده نه م راته کورېې مالا عېوېلای ګورېې
 کلاشې و برای مولا عسای اند و شاعرې نه ګڼې ۱۳ نه ستوروسې نې نه جتاده
 که تساند وده موصحه ه لګر کاتب رولې هابو و نه په پورېې نه م بدستوروسانه شند
 نه شند نه شعری هابو وې حوی نوو سېوده که نه م ټکولنه وده ناسندې ر هېوادېم
 نه م توږلنه وده نتواند بېته سهره ورنګ نه نه به ستېشامې رانارې رانار نه سهر ژان
 و به بهامې نه م که سانه تنه ګوره به نه داهاتو و

1470-9244/04/0000-0000\$05.00/0

ابن الحاج محمد بن حسني رفع الحيف عن ذات الشفيع في سيره المصطفى كتابخانه علامه
شعبان، شعبان ١٢٧٩ هـ، شماره ١٦٧٨

أبو القاسم، حاشيته شرح الرسالة الوصية العنيفة كتاباته دائرة المعارف مورخ إسلامي
كاتب: موسى بن عبدالله بن محمد صالح، ١٦ هـ، حق، شعارة ١٤٤٩ هـ

مؤرخي موسى بن عبيدة السعداء مفلوم كتنساحه رابطة المعارف برري اسلامي
١٤٨٩ هـ شوال ١٤٨٩

حنانلی محمد بن موسی حاشیه شرح العقاید النسفیة، کتابخانه دائرة المعارف مرکز اسلامی
کاتب: موسی بن عبدالله بن محمد صالح ۵۶۶۱ق. شعبان ۱۰۷۶

دشتکی شمیري آداب البحث و المناظره، كتابخانه دائرة المعارف بزرگ اسلامي، ۸، ۵۶۶ ق. شمیر ۹۴۹۲/۱

١٤٦٨ هـ. كتاب غوصي، من عتباته من محمد صالح ١٧٤ هـ. في شمس ١٤٦٨ هـ.

سیدالکبری عبدالحکیم بن شمس الدین بید افکار کتابخانه دائرة المعارف برک اسلامی
کاتب: موسی بن عبدالله الانصاری ۱۶۹ هـ، شماره ۱۱۹۷

نبدہ الافکار کتابخانہ ہمارے المعرفہ بی بی گرامر کاتبی موسیٰ بی عبداللہ بی محمد صالح
کلاشم ابوبکر، ۱۲۱۲ھ شہادہ ۱۳۷۱ھ

هبطي، محمد بن عبد الرحمن، رحمه الله في خلاص الإثقة كتابخانه مركز مطالعات و تحقیقات اسلامی، کاتب موسی بن عبدالله بن محمد صالح بن مصطفی للکلاشی ۱۲۹ هـ.ق. شمس ۷۸۵

عبدالمعطي الشافعي: ثم اقم بن محمد شرح رسالة الانصار، كتاباته وانه المعروف
بـ: شيخ الاسلام، كاتب مؤسس بن عبد الله بن محمد صالح ٢٩ ٦٠ ٧٠٠ شمس ١٢٩٤

فناوي محمد بن حمزة شرح الاسعوجي كتابخانه دائرة المعارف بزرگ اسلامی کاتب
موسى بن عبدالله بن محمد صالح كلاشیر الكلاشیر الاميرکي ٩٠٢ هـ. شماره ٦٤٩٦

أقر محمد بن محمد حاشية الفوائد الفخرية كتابه وفائدة المعارف، في إسلامي كاتبي
موسم بن عبدالله الكلاش (الإبيك ج. ك. في مظهر باره رشدي ج. ٨، ١٥٦٢. ش. ١٤٩٩٦)

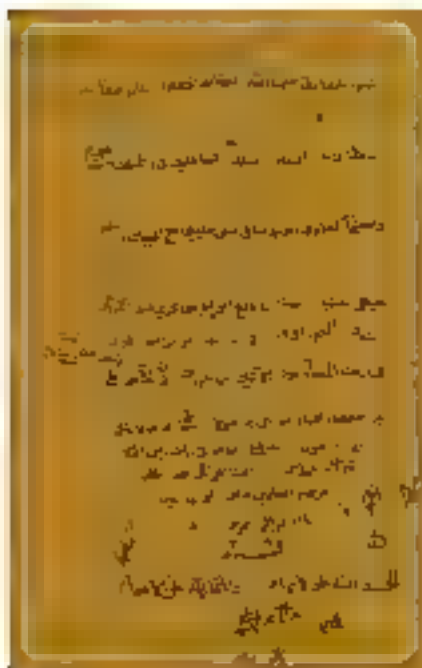
كي لئو بوسفي بن محمود حاشيه الحاشيه الجذلي علو شرح عقائد النسفي كتابهاته بالثوة المعارف
بن كنيستليم كناسي بمصر بن عبدالله بن محمد صالح الكلاسي دكتور، ١٩٦٢ هـ، شمار ٦٤٧/٣

نعت محمد بن أبي القاسم من أمي عكة شرح الراسخ للوضع العضية كتابه وانه
المعارف في كثر مؤسسه بن مولات عبادة بن محمد هاشم بن مصطفى بن حسين

د دستنویسی ژباړه
۱۶۹۱/۶ پارچې راو
له کڅيځپالنه
د اثاره متواله غاړې
ګرځېدې

د دستنویسی ژباړه
۷۵۵ پارچې راو
له کڅيځپالنه
مرکز مطالعات و
تحقيقات اسلامي
له لوم

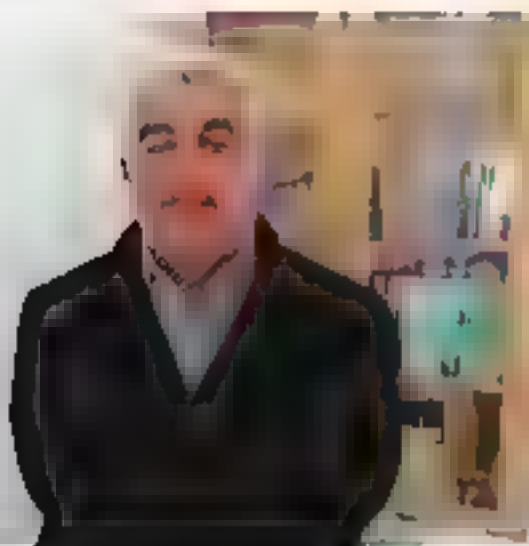

ئامادە کردنى. عادل سدىق

..

پۇڭزى تارىك و شەۋى پووناك

كىمىيائىياتى ھەلەبجە لە بىرەۋەرى شاىە تىئالىكدا (۱)

ئەم چاپىنگەۋش شەۋى ۲۶-۱۹۷۰ ۲۹ ئە مالىگەى حوىس ئەگال ئەمىرىس ئەبجەندىراۋە

پرسیار / له کړي څو ټان پلاسټيډن؟

وړلام من د نوم مسنه ما په شپږ محمده د نه ححه ده: سالي ۱۹۱۹ له گومدي نه مابهيلي نه نايگبورج، ټيمه پيچ پراو سږ خوشگي براکتم پويين نه: عابدوللا په سول، ححه حسيي و ححه سږ، خوشگه کابشتم ماويان ححه ديجه: نه شيه و نه هېد باوبپير مان نه سه وده مې غوسه مابپييه وه له عابه بپير ژباوي ټيمه سه و به هوري سومي نه ححه حسيي وانه سوفي نه ححه د باپيره گه وړه مانه

من حرم سالي ۱۹۷۱ گوسنيو مانه وه پر دې شا ي نه ححه ححه مالان نه گه پره کي پاش بوو لاي مدگه مې شافعي نه و ناوچه به نه برسائينکي کومي بن بوو گرو لکه يه ک بوو دوي گرده ټولگه بوو مالي من يه کم حانوو موو نه ماري نه و قه برسانه وه

پرسیار / ليره پوروماني ۱۹۷۴ له پيره ۹

وړلام شهونک به نه بو، دومان پاديوې شمورش ټاگاندي گرسنه وه که قه لاند ي بور دومان کړوه و نه گه مري هه به نه بجهش بور دومان نکري، حه نکيکي رو، به گويي گردن نه پوښش و نه هانه وه، بجهش نه کاني باغي مه عربيت پوښش بو مالي حه رو، م که نه وکاب نه عابه بپي بوو نه وي مانه وه نه ححه سږ نه وړکه هيوو بور دومانې کړ که بور دومانه که بان نه و او کړ و پوښش ټيمه به په نه گرايه وه پر دې هه له ححه سه برم گرد مالي حاجي هه بحوللا ناپالم لير ديره: گويم گوب نه وي داروپه ورووي حانووه که بان، ده مگي حه لک نه هان، مپش ده سم گرد به لايبرمي داروپه ورووي حانووه که نه ماري موو نه وړکه ووب، حاجي هه بحوللا که سيکي ده و نه ماري بو موي نه کړي و ده پوښش نه وه نه حانووه که بان مه حه مې هيوو له سږ غرده بونه کاي که سيک که ويوو دوي ديري نه لا محمده ي باش کاتب بوو حه پ نه و و بوو ديري هيجي بن نه هاسيوو نه بها که سيک نه شعلي سوا ي پيکابتيکس گرد و ماري بو نه خوشحانه گه ي نه و ټه

نه حاجي هه بحوللا به حه نکي هه نه بجه بوو نه حاجي هه بحوللا ي ناش ماسراووي چوپکه ناشي مانه مې هيوو دويکاي سه هوي هوشنه که ي ده که و نه پش چا حانه گه ي ټيښناي نه ححه د شه ساله وه مالي سېان ده و که و نه لاي شاره واني بېست

نه مسنه ب ټيمه وه هچ حرميکي عربکمان ماري نه و، دومانه مه که ووب، وړلام نه عابه ي مالي کاملي حاجي عه ي که پشند و وړيري نه وقاف موو خوشگه، ابه کي نه ناوي حه مه پشيد سهد قاله ي چامچي مېچوو خوشگيکي ديگه ي کاملي حاجي عه ي نه ناوي (گريه سويي گردموو به پياونک پيښ نه گوب هه لچول که حه نکي نه م ناوچه مېوو به سونقه که ويووه نه م ناوچه به و خوشگه که ي کاملي ما، هک دويو مېدانکاي سه هيد

بو هېناؤم وه سنا پاره یې ښه منډوم، مېنې بهک ښارم دواړه به بهر به پک کچ. وټیان به بهر ته وهی نه وه ښه پاسنگوي نه وه شمشي نه وه موکه عهبت یې نه وو پسین دواړی ماو به پک پارهی نه هویر هاده وه. ۸ ښار بوو هه موریان و هریامگرت. به للام سی وهرم به گرب له بهر ته وهی عهسکری هیرار مووم به سیم نه وه پار هه هه لگرب و به وروشمع و هریبگرم، ویم به واده به به گرب نه گه رچی نه وکاب حکومت یوړ گویي به هیرار نه نه دا (ماره په کی زوری هیرار هکاب و هره قه ی چاش و مسه ساریان له گېر هاندا موو به لانه کی ښکته نه وه نه دا سان بریو مو ناو پیسمه که یا خود مو ښان مو به ری، گریبان یې نه نه دا

پرسیار/ تیره ټاکنه داری خپوښتانه ټاکنی ۱۳ یی ټیاری ۱۹۸۷ بوو؟

وه للام پوژنک به به خویشاندان پابلانگه باند که سبه یې نه گه به کی کانی عاشقان خویشاندان نه کړی، هر وړی شو عین هکاب کردیان مېوه روکته ی هه لېکوپنه هاب قه سعي کړن ډېر جمع به ماموسن عوسمانی و مه لا عالي پوشش بو ښان حاجی حه سعي و حه محسیني ډرام به نوساند نه دواړانده پوښش نه وه پوژنه ټیمه ش پریشمین بو عه مابېلي و هه نا ټیور هکته ی نه وی مابېوه دواړه گه پابه وه بو مای ستر

به سهره ناوه معش نه شنداری خویشاندان هکام کرد به کانی عاشقانه وه پوښش بو ناو ډرام به للام حکومت حیر خویشاندان هکته ی سهرکوب کړد، دواړو به شوه (ماره په کی زوری حاموړی له گه به که کانی کانی عاشقان و مودانه پوښاند و نه خد کړد هه ووه (ماره به که حاکمان گرب و ډېر مېنې مو پشت گوندی باموک نه وی ویده به چالان کړن که به شېکېان به بریداره کانی نه وه پوژنه موو و نه ناو معوشخانه ی عه مابېد بهرمان هېان و برنسان دواړه حکومت مابېه نه چه والي راگه باند، حاکمیتکی زوری گرب و نه موده هکته ی پشمی قونابخانه ی هه به به یی کچانې ټیستا سجنی کړن هه به م خویشاندانان د چو ی کچنکی مالی سهد حه ماله کویز بوو

پرسیار/ نه و چهل پوژهی بهر له گیمیا ښاران پارونق حی هه لېکبه و دموږ به یی

چهل بوو؟

وه للام ډانه کی نه م حیرانه م به ناوی سبه یی حاجی سهد هېسرنکی یې بوو حه رېکی که سابهت بوو هانوچو ی هوار ی نه کړد و که لویه ی نه هروشت، هات حه به ریده به مالی باوکی حیرانم وی ب بړوم له و مرگه وهی عه مابېی جری به م ښم ښان هیرش نه کات به للام حه و، م به به سب، وی له واده به نه م هه واله راسب به بېب سهاج رو، هه ریده به گه ل حه و، رچ که نه و شوه له مالی حوېان به حه وی، چوکه مالیان له مرېک عه سکه هکته ی عه مابېی موو به چه می ده له ماب ښان بوو که هیرش نه کرب

سہ ماہیجہ دہر نہ عربہ من دانایو شہنا مو، دوعای ہسینینگرد حرم و گہ سہ بویگہ کالعی
سہ ماہان یق یوسہ گہ

[illegible][illegible]

پرسیار/ بیانی شاعری مانگی ښه له سالو وروسته؟ هملتان ښه پښه وروسته؟

[illegible]

خو هره نه رېنگه نابېكم له گال ژبنيكي ديگه مه ناوېي دانه ثامبه بوو مه شعريان دامكم به
 دانه ناسبه يي ده گويو مه وځه بېك نه سه سه ووه نه بريځه نه دانده لېي مگر هوه ب نه بوو هك
 مه بس و مورو مسمان بكي، نه وده نه دسا، هېچ وه سېله به كي پروناكك زه وه شمان پېن
 نه بوو، بو بانگي مه غريږ هانجه وه عه به بلې، ولمان چارمان نه پوړي كه نو پهل ده هېښ
 چوڼكه هېچمان پېن نه بوو، سه يرمه كړد باوكه پړو و برابريه پورنكي حېرامم ناوي سوبه
 بوو مه كړل هېښان بو ناو عېنه كمبېي لېي داسو گېسي نه را، ولمان نه گره عه مري
 حواي كړد هم خو شنه ي مالي باوكي حېرامم نه بېژيږي: به لام نه مورو، نه سچاره هه ستاښ
 سه يرماني كړد هه له بجه كميا باران كړو نه ناره نانواښ بېښه وه بانگي عېشا جاريكي نه
 حواي ي واكلو، بووېي و له چه مي ده له مه پوه پوښېعه سه هوه بو پېي ساراښ مه
 شه وه نه ويوه پوښېي نه گه شېبه ساراښ نه رېنگا حېكمس نه بسې مه ناوكه پړو برابريي
 بوو حه لكېشمان نه بسې ناگري كړد مورو نه و نه گري و نه بووت كړه هگم نيار بيه
 جه ناره شې بېوو كه كميا بيه كه نه پېي ساراښ لېي داسوېي و هېښا پوړيان له وي مردمو

پرسپار / تراكتور كه تان لايښي مه لكر ديوي

وه لام به لي شېسي ده كړد نه به رور گويي به لايښي بچووك نه به، بو قه به بالي
 نه گې به شه و كمه نه هاس و نه گې: به لام برك بانگي مه غريږ كه له چه مي ده له مه
 هسبه حواره وه هړوكه نه نه پاسه رسا هاب، نه وده نرم نه غري حه رېك موو ساد
 مه ممان مه لام نور مسمان مه كړدس هوكاوي مدم هره گه شې عرسې بوو نه وه ي معقې
 تر مكرېب كه پوښد پېشمه ركه معقې لېكړد، دانه بېك نه و هړوكانه نه چه بېك له
 پشمې ده مه مري پېي ده پېي سه كه وركان كه و نه حوا، هوه شويڼكه جنگي نو وسه كه س
 ده بڼه وه

بېمهش كه ده رچووي نه و خبرانه بووېي كه به به كه وه نه هه له بجه به رېنگه وېبووېي،
 به شار موريك تر مسمان كه م بېووه، ولمان نه پوړي بو لېږي، چوڼكه ناره داسېش
 مېه، ولمان ب حېرا برك بېښه وه بې مانگي به ماسي گه شېبه گومدي ساراښ، پنگاكه
 قه مه مال بوو مه جوړېك رېنگه نه بوو به ساسني بې مېري و نه رچي نه رېنگاد جگه
 نه حه لك پسا رېشمان نه پېي نه ساراښ تراكتور كه ماسي مه جېشېش هك هه، ثېمه
 هه ركه سېك سه ياره ي هېښمو نه وي به جېي هېشمو لايېك له سه ياره ي هم شاره
 نه وي جېه پړا بوو ساراښ مه پېن پمانكړد م پورنكي حېرامم داسو به كړلده، نه گې
 نارو تر براو حېرامم به سه هه هلمان نه گې: مه به بيه كه ي پوړ مو ويوه نووېي نه بوو
 ناغم، ثېمه له پشمه وه به ده شېي ساراښ، به پېن نه پوښېي مه و ناوي سېروېي ولمان بو

گوڤ مەروڤ؟ کیمبایی داوه نەسەر پردهکەئێ سێوون بچەش دەسب و دەممان نەپرکرد
و بەر اییەکی بێوێ چۆبە نەسەر بەراییەکە مویی سێو و سێو نەهاب مە حوم بۆم
ئەکرد، ئەبەرئەوێ دیوڕبووین نە شوینی بوڕدومانەکە و بەریش بووین کێشەپەکی
وای بو دروسب نەکردن بەلام نەسەر مەرر بچەکەو نەسەرمان نەکرد کیمبایی بەسەر
سێروانەو وەسنامو وەک درکەل سەر بوو سەرمان ئێوێش مەد سێ ئێوێمان هەبوو
ئێمەش بوڕدومان بگاد بوڕدومانیشی کردین بەلام ئێمە بەرەکەوین مەرر وەمانەکە ناو
باحەکانی سەرانی گەنەو، مەررکەکان هەولی نەفاندەوێ پێدەکەئێ سێروانان دەد،
بوئەوێ حەنک نەپەپتەو بێ ئێوان، بەلام سەری نەگرت

ئێمە سەفەب بوو بەبایی گەبشەبە دەشێ ساران وەک گروم جەمەنەنکمان
نەپتەو بووین دامک و حەسوم و گۆمەنکی سەگەس بەدراو بوو، مەررکەکان مەررمان
نەئەد، بەهەکەو مەررین، روو بوو دەهەنەو پراسەرمان مەمەلەکانم گوو مەررمان
دیو نەقەئێ دیکە مەررکە نەبەت ئێمە ئێپەپتەو ئێوێر ئێوێ ئێرانە و مەررمان ئێمە بەلام
ئێو نەقەئێ مەرر نە دوو نەقەکە مەررکەکان هەنەو و نەسەبەنک نە مەررمانکە نە
دەروویشی ئێمە سێ پاسدار گووینێزێکیان پێ مەرر بەر بوڕدومان کەوین لاشەئێ سێ
پاسدار و گووینێزەکەئێ سەگەل کرد بەم پەکە، مەررکەبەک گەش نە سەری مەرر کەو
باش بوو هەچم نە نەهاب پێری حەزەم کە بە کۆلی مەرر بوو دامەپە سەر مەررەکە
ئێویش مەرر مەرر پراسەپتەو و هەسەنەپە سەر پێ و پێکرد

جگە نە پاسدارەکان مالی مالی چەبوون و مالی یوس عەبی چەبوون بەرکەوین
هەروەها مالی حەبەحی کەیم بەکی هەو سێ کە حەلکی حەرگەنایی بووین کە نەگەل ئێمە
بووین نەسەر ناوی سێروان مەرر کەوین نەها سەباح حوی دەرچوو و نەوێ سەگەبمان
شەهەب مەرر وایا بوو ئێمە جێمانبووین چۆکە حەرگەنایی رور بەر نە ئێمە پەرپەوێو
و پەرپەوێو دایکی حەرگەنە ناو ترەکتۆرەکەد، ئێوێوێو دایا هەسەر مەررمان
و مەررمان پێو ومان لەو سەحە نەمەپتەو و نەسەبە بەلام نە دەشێ سەر
جێمان هەبشت

گەنێک ئێمە نە پێدەکە پەرپەو: ژمارەکی و. پاسدار نەوێر سێروانەو بوو
پەرپەبەگەن بوو نەگەس نە مەررکەئێ عێراقی ناسوو هەمەک بووین گەوێ ئێو کە
بوو سێرگەس پێدە هەسەرمان نەوێ بووین کە مەررکەکان ئێهانی ئێمە ئێچوێبە
ناو پەرپەبەگەو، ئێرەو ئێمە بووین یە دوو بەشەو: بەشی پێتەو کە ئێمە بووین
سەپەرەبەکی پاسدار نە جووێ مەررمان هەب سەرمان کردین و گەبەدەپەپە مەررمان

مەرھچیل وەك وێستگە وەسور حەلگەس لەوێ كۆتەكەوه، نەوی ئێمە چاوەڕێمان كرد
 هەن جەمەتەكەي دێگەس هەس نە پێگا پاسدار ئەهەس و نەبانگوب نەوه رورمان
 ماوه بگەبە نەجه و كەرمەلا مەش نەمگوب چەم كێلومەرنێگەس ماوه، هەر له
 مەرھچیل ئێمە نەرووسەس ئێوانی سەریشی حەلگەس ئەبەس ئەگەر كەسێك پێوسەس
 بە چارەسەری سەرەتایی بووایە چارەسەربەس ئەكرەن یان قەرەیان ئەكرەن چاوی
 ئەوانەي كەمەیی كاریگەری نەسەر ئەنەبوو

نەوكەتەي كە هێوكەكەس بو، رومانێ ئێمەیان كردبوو نەسەر، یەدەكەي سەرۆك، دایكەم
 وەبوو بە جەسوم نەبەس ئەس ئەویش وەبوو بەجەكەسەس نەمان و مەرووس
 هەرچۆنێك مەس هەموومان نە مەرھچیل كەبەشەوه مەبەكەر له مەرھچیل سەبارەي
 جۆری كەلابەس هەتایو بۆ گواستەوهی حەلگە قەری مەسور وەم سواری نەم سەپارەنە
 مەم ئەگەر بێشكۆزێتم ئەوێندەي مەبرد پاسێك هەت وەم ئەمە حوا بۆ ئێمەي نەناوه
 سەرەبووس مەساحەتەي لای پەودا هەن كەبەشەكەنگاوەر هێوكەس نە رومانەوه
 بوردومان ئەكرە، ئەو هێوكامە هەن بانگی عێش ئە شارەكان و ئاقلە و حەلگە ئەمە شەو
 بوو كە كەبەشەكەنگاوەر، هەتا بەبەس رۆژنویەوه له مەكتەبێك دایاسەس مەكتەبەكە
 پێبوو له حەلگە، هە پۆلێكی ئەو مەكتەبە هەشت عەبەسەس مەسور هەر عەبەبەك
 یەك بەنەبەس پێ ئەد، ئێمە نە ٢١٨ چوینە مەكتەبەكەي كەنگاوەر مەكەي مەست رۆژ
 مەناو ئەو مەكتەبەتە مەبەوه نەو مەوێنە ریانر حوارێش ئامادەكراویان پێ ئەدەس
 ریانویش پەناتەي كۆلای بوو جار جارێش بۆج هەموو ئێنارەبەكی رەمەس وەیان نەوه
 بانگە، وەم ما هەر مانگ بەبە، حوا ئێمە مەكەبەك مەن نە مەمەت، مەبە حەبەس و مەتەكەم
 رۆژووی پێ بێشكەس بۆ هەندێك سە هەبوو كە نەكە (حەیانەس بوو، بەلام ئێمە نەو
 پێوانە مەبووس

سەنارەب بە ئامەری قوربانیانێ حەوانەكەي ئێمە، وەك پێشرو مەسەم كۆرە بانگی
 حەبەم مە مەبە ئێرەن شەهید مەو حەلگە، ای حەبەم پوررای حەبەم، مەمەوێ حەلگە
 حەبەس پۆ، ی حەبەمە نەمان شەردە شەهید بوو، دوو مەتەل كە كۆرەك و كۆچێك بووس
 مەو نەمان نەمەبە نە پێرەس مەبەبووس كچەكە مەو شەهلا مەو نەمەبە بارە سال
 بوو نەنەبەي پۆر پێچەسە سەرەتایی بوو كۆرەكەش مەو ئالان بوو مەمەس شەش
 حەل بوو نەهە حەبەوێ مە حەبەس مەو كەس حەفە بوو حەشكەكەي كەمەبەس پێ
 مەبووس و كۆرە بووس ئەو دوو مەتەل كەبەبەس لێر مەدەبووس نەكەل حەبەس بۆرەبووس
 بو ئێرە، نە مەحەشەبە نەیان وەرگەبووس كەس نەبەسەس چەن لێ مەسەرەبەس رۆریش

گه یان به شویند یا تا ئیستخاش نه دژ و دونه نه وه

پور به کیشم به دوی محسد به حیم که دوو سن روژو له عه به یلین مابوو به وه
و دواو همدوو بو یان کیمبیه که کاربگری له سه و دانابوو مویشی تهنگه نه قه سمی
گودموو له گه لیا یی کوچی دوی کرد حالو حاجی هره چ که هه وووری عه بو لای
به امه نه مویش کیمبیه یی دموو له دواو به نه ئسیری کیمبیه کوچی دواو کرد و
هشیدنه وه به کامیاران به حاکبان سپارد

پنشه گروم ئنه به سار ی مووین مدمو به شه وه مالی کاک سه لای راوی کاک
موویری و نه ی یویشموو نو کرمان دوو مدالی معیش مه وه کامی سه وه ب و سه وه
به گه ل مالی حالان پویشموو، چونکه نه وکاته، هه سوم به بگروو نام نا قه سم
پنکره نه یان پویشموو نو هه سمن، ئنه س چوو به که مگاوه هه موو یوژیک ده هه س
دواو نه خوینده وه کن عه شه که ی نه وه به بیری بو کرمان و کیش مدالی و موووه ناوی
بعورس، پویش مدالیان ده گپ به وه شوینه ی که دواو ده کامی هه به به ی یی بوو
نه به بگروو نه مه مدالی کنه؟ وه ده هه کنان نو من کرد و دواو بوی بگه یی مدموای
منده لکه گاندا چووم نو هه رسیی نه یی دوریمه وه و هه و دوو کیمبیه وه پوژیک تر
هانه وه نیمه مدمو مووین که دواو کاسان خوینده وه ام به بوو نیمه مدمو مووین

حاجی هه سمی مدم و ماموسنه عه لی به سالی ۱۹۸۷ پویشموو بو ئی ی پوژیک
حاجی هه سمی به ام یاسنکی هین و وه ده قه یی کرد بق مالی ئنه و هه سوم به که مگاوه وه
نیمه ی مرد بو ئیروو گای شه هره که له کامیاران نه یی حبه یان دبیی و هه لماندا
هه رچه مه مالی حاجی هه سمی مدم حابروان هه موو و دواو وه ره لای ئنه و به وه
به چینه وه به لام ئنه به چووین: نه یان حیر به به یان نه کرد و معیش له ژماند ماقه م به وه
شمانه م به موو حبه مان هه ل نه ناو نه ی حه لکه د، و میشتنچی بووین موگه ونه که شمان
هه ر حبه بوو

پرسیار/ له کاتی کیمبیه یان له دانیشتوانی گوندی عه به یلین کس شه یی بووه؟

وه لام نه وه یی که به عه به به یی بوو کسبکی وای یی نه موو به غورمانی، به لام
ژمار به کنان نه موو شاری هه به به به که وای و نه وه به وه شه هین و دریساردوو
هوکاره که شتی نه وه دوو هه ریکه کای کیمبیه، امی عه به به یان مکرد حه لک هه موو دوو
شه و دواو کیمبیه که له یی مدمه وه نه وه نه وه مو، بو عه که یی، کاربگری له سه
عه به به یی مدمو مالی حاجی په سولی به ام به پشمی ده له سه وه به شوینکدا بووین
سه و که ورگانی یی نه یی چوا پوژیک له نه شه که و منک مابوو وه شه نه دواو پامه پوژیک

ئەمچا ھەوالى ئەوانىمىز ھامى

بەگو، مە ئەمابەلەن ئەھوى بۆرەمىسى كىمىيە كەس مەپوۋە قورمانى ئەگە
ئەو ھېۋكەش ھەمىۋىن بۆرەمىسى خەلکىن مەدەبە كەس ئەمابەلەن بەچاۋى
خەم ھەندىكىم ئەيىن ئەۋىش ئە مەلەئ سەس و خەمەۋەل كىمىيەكەن ئەئال
ئەكەدەۋە ئەۋىشەۋە، بى ئە پەشە گۆمىيە باموگەۋە كە سە، ھەگەۋى مە شەھە
شەيىيە مەلەكەكەن بۆرەۋى كە ئەۋىن خەلەن ئەكەدەۋە ھېۋكەۋەكەن ھەمىۋىن
خەلە ئەۋىن، كەسە مەشەشەن مەۋى

پەسىيەر ئە ئەۋى كىمىيە، ئە ئەمابەلەن خەلکەك ھەۋى ئە ئەمابەلەن مەيىنەۋە و
مەچۋەن مە ئۇر؟

ۋەئام بەلە ئەۋى مە بامە پەۋىك مەۋى تەۋىق مەۋەج ئەگە (خەۋەكەي بەۋىي
خەمە ئەبەد ھە ئەۋەن و ئەۋىن مەۋىۋە، ھەسەك خەۋەمەن ھەۋى، ھەۋەۋە كەك
سەيد پەمەن ھەۋى كەمەك مەۋى، بۆرەكە (دەپكە مەۋىۋە ئەم جۋە ئە ئەمابەلەن
مەۋىۋە و مەچۋەن بەھەج ئەبەكە مە جەشە ئەۋەقە ھەۋە ھەدەك خەلەكە
ھەۋەش ئە ھەمەجە مەۋىۋە، پەۋىك ئەۋەۋە؟ ھەۋى ئە ئەمابەلەن ھەۋەشەۋى
و بۆرەۋى مە كەكەكە، مەۋەكە ئە سەجە كە، كەك بۆرەن پەشە ئەۋەقە كەۋەۋى
و كەۋەۋەۋەۋە مە بۆرەمە

پەسىيەر/چۈۋە دەۋە ئە ئەۋەۋەكە چۈن بۆرە؟

ۋەئام ئەۋەۋەكە رە، قەۋەمە بۆرە ئە سەۋەۋە چۈۋە دەۋەۋە بە بۆرە
بۆرە پەۋە ھەۋى، ئە، خەۋە مەۋى و پەۋەش ھەۋى پەۋەكەن ئە كەس ئەۋەكە
بەئام ئەۋە چۈۋە، ھەۋە بۆرەۋە كەسە ئەۋە ئەۋە ئەۋە پەۋەشەۋە مە شەكە
ھەۋەۋە دەچۈۋە دەۋەۋە مە كەيى، پەۋەش بۆرە كەمە، ئە، چۈۋە مەكە بۆرە ئە
ئەۋەۋەكە مەۋە ئەۋە ئەۋە پەۋە كە ئەۋەل خەۋە بۆرەۋە پەمەن بۆرە خەجە
خەۋەش ئەۋەمە بۆرە پەۋە ئەۋەۋەۋەۋە ئە خەۋە مەۋە ئەۋە ئەۋە ئەۋە
بەش مەۋە سەۋە (۲۵) ئەۋەكە ئە سەۋە ئە بەخەۋە ھەۋەۋەۋە ئەۋە كەك بۆرە
بۆرە سەۋەۋە و مەكەۋەكەن جەشەۋە و بەك دەۋەشەۋە ئەۋەل خەۋەن ئەۋەۋە
پەۋەكەن ئە ئەۋە جەشەۋە بەئام ئەۋە ئەسكەۋە و پەۋەش ھەۋە ئەۋە ئەۋە
جەشەۋە ئە ئەۋە پەۋە ئەۋەكە كە بەسە ھەۋەۋە، ئە ئەۋە ئەۋە كەك
بۆرە ئەۋە كەك سەۋە ئە ئەۋە پەۋە بە ئەۋە ئەۋە ئەۋە ئەۋە، ئەۋە
كەۋەش ئەۋە ئەۋە، ھەۋە ئەۋە ئەۋە ئەۋە

يوسيار / نيو: ڇو ٽاڪناري ليدون ڏيکاري هيرلڻ ٿيون؟

[illegible]

ههگورمى ئېمە بىرگەي شەش مەمگىگ نە ئېزاس مەسەو: نە ۹۱۶ نۇرېس پىتەم و
نە ۹۱۸ گە رابەنەو بو نەوئە ئەرەنەي گە رابەنەو بىرېس بووېس لە عالي ئېمە عالي
مەمەم حاجى ماقى ھەرورې حاجى ھەسەي مەم مالی کوپنېكى ھەرمان و عالي
عالي سەعید مەمگە گە ھەلکې گوردې جېئەجەبە بووې، ئەم چوۋا مائە يېنگەو نە
نۇرېمەگە گە سەبەقەگەي بوئى عومەر مەھەمەد ھەسەن نوو ھانجەو نە ھەسەوگەش چوې
بوو؟ ئېزاسىيەگەي ھەرھەتاي بو دەگوردې ئەبەنگوې بېزېس سەبارە بېش و سەرکەر و
بېرەو نەو مو عېزاق بەرېنگەوېس شەو گەبېشەو سەو، ئى ھومە مەبەقەي شوسەي
نەو نەو ھەلکە و نۇرى دەستابوې رېنگە مەبوو مگەبە سەر سەو، ئەو گوردې شوشەي
نۇو شەو مەبەو وە ئەو سەيارە ئېزاسىيەي پېر ھەسەن نوو شەو نە سەر سەو،
ئەگە ئەس مەو نەو نەرگەر رېلەگە نەھەب ئېمە ھەشېکەسەس ھالې مەگەر لە نۇرېمەگە جېي
نەھەبېشەي رېزۇنکەس مەم بو سەر مەررەگە ئامرىکې عېزاقى مەھەمگەري ئەو مەسەقە
ھەب بو نەوې ئەگەل پارېزگەري کرماشان وېسەي کە ھەدەي ئەرەس؟ وېم مە ھەدەي
ئەرەم پارېزگەرگەي کرماشان وېم قەسەکەم مو ئەرەگە نەرچومە مگە، بىز ئەم شەو ن
بەيەي يەگ مال لەم سەوورە سەبەقەو دەبگە رېمەو بو کرماشان نەوگە وېسە
بەيەي ھېسە رېس ھەب مە مەدالەکەم گووې ئېمە گۇنا کەسېي گە سەرەمەس دېپ ن
بەيەي بو ھونەس بھەر، ئەو شەو نېي ھەوېي، بەيەي روو سەوھەس ھەب سەھەب
ھەشەم سەرەبەيەي، وۇژي ۹۱۸/۹۱۸ گەبېشە نەوئە

نه سنجور جهامعه يکي ئيزاني و هيراقى نېکالي شهويوې نور سمي پرسساريان نه
سياهه کالي نه کرد، قضا مهام نه ينشمانه وه موو شهيدنگ پرسساريان لنگر و نوايز

و من برون کانونک لوری و بیه که دوا ناسا نه که موه عهسکه ری بن نه بوو نه بها سانه ق
ریله که و بیژمه به کی بی موو نه سار سنوور عیراقیه کان بهک هر سوکانه نیان بین
به که دی، بهنگو، ژیربندان بین خوشبوو که گه رابه موه هرچی نه، اقبیکش که هر موو
نه به به سینه ته که، نه ویش نه و، افانه بی نه سلیم لیزنه که نه کرد

بیمه نه وکانه نه مایه نی هله بجه بووه به ناوچه به کی محیره مه و نه سده، سده
ناسا به موه بو نه و بی چونکه پیشتر حالک هاتو چو بی نه م دیوانی کرد موو نه یان بی
مقهری گه وری عهسکه ری نه گویدی حهسه ناو هابه، دوا بی نه وری نه دین پاشنه کشته بی
که د عهسکه، بیمه نه حهسه ناو هاتان بابو هرچی بنگ موب بیمه هاتیه گویدی به به
نه و بی سینه به کی داسو و حواریان نه به حالک عه لکه به که حواریان بوو، یام
بسکیت بوو بی نه و چوار ماله بی له ریله که نا بووین، که گه یسینه سبب سادی، چول بوو
که سی بی نه بوو، دوا نه گه یسینه عه ریه، نه موه موه که بی عه ریه بیش همدی حواریان
ده به حالک دوا بی موه به که ویدان بو عهسکه ری بان نه وری؟ وم هیدارج له وکانه نه
نه وری عهسکه ری هیدار، بویه جیابان نه که نه و، سدان جیا کرد موه له جه مانه بی حواریان
که چووم نیکی بیست که بی نه بووین، به و شاره له کانی بانگی عیشارا پاسنکیان بو
هیدانی و به دبندان بو عهسکه ر سلاه، بیمه نه مایه عایشه که م بو کوی نه به نه وری
نه وری نه و پاسه ناو بوو، نه به نامی، له وانه عه لی سعه عه بکه هر ووه که سبکی
بیکش به وری کاک ماحمود که حالکی هابه بیسی بوو

به نه وری بیم نه هر بهب هیچ سوکانه بیمه کیان بین نه کردین، چونکه بیورس بوو
به لام هه که سبک پاره بی نه بی نه ییو به لیدی و به نه گوب له موه سکه، سلاه
کتابکیان بی نه م یسب که سه کرد، نه موو هر که سبک بیچر نه نه و شونه بی نه کتابه که نه
بوی دباری کرامو، که هاتیه نه ووه، وم ما نه م کتابه نه سبب ساخ به کی، چونکه بی
ماکه نه موه بو عهسکه ری و نه و موه بو مالی حواریان نه ویش هر که سه و ما نه سحی
حوی بین موب به یانی نه وری بان سنی پوزی دیکه نا، هر وری حواریان، چونکه هه که بی بو
شوبیک موو نه کیک بو عه ماره، به کیک مو که کویک، به کیک، بو قایده و به کیک بو موس
بوو به ویشوویه ناباشان کربوون

بیمه عهسکه نه و عه، هه بو بانگی موه بیش گه یسینه موه سکه ر سلاه
حاجی مایه مام نه گه ل ماله ومان نه عه، بهب نه جیم بوو، حواریان مامه شم له سلیمانی
بوو مامه حه موه نه وری گورامی بیژنی نه سار نه عه ریه نه وری دوریو به موه و
چواری بیی که موه بیی و موو نه و به هره بی حاجی نه هه که نه وری بی حاجی

باقی هانوپه نه وه و نهاسی یو نابجای، بهوشپوهه حاجی ماقبان دفرمه وه و جلدی
گردهوویه وه و بودبوویان یی سلیمانی یو مالی حویان

ثبته نه مهسکه سلهام هابنه دهره وه و کتانه کامان څیسبسناخ کرد، م چووم
یو سلیمانی یو مالی حاجی ماتی مامه، ښو شوه له وئ بووم مامسم هانوپه وه
و کهلوپه نه کشتی له گال کهلوپه له کاسی ثبته نه سه باره که، یو مردبوویان مو بایمجن
یوسحه ی کینه عهسکه. بیه که له باحلهام یو وم جاری نه یوم نا چاره یکه م
مداله کام نه دی، مه وه، مامه که سیکي مه موی کاک حسره و نهاسی پیچ مو شوش
یوری هه یو مابه ی حکومې مه سبقه کاسی هه نه بجه و دهوړومری ښو دابه شې ښو
مامه هه والی نا، مو کاک حسره و ومی نه لکو یوریه که پید بکه یو مسنه موی پروام
با ښو مدالانه ی نه بایمجان بهیخته وه: کاک حسره ویش هه والی مارد یو م، ومی مسنه ف
پرو کاک مابه ی شوهر شه گر یار نه کام، ښو که باره که شې بار گردهووی پی دایگ وه و
پرو نه گنید، مداله کامت بهیخته وه، کانتیک پریشم کاک مانه ی هینش سپ هه رده شه کری
بار گردهووی م کاک مابه قم به یوه ی کاک حسره وه وه نهاسی چریکه سابه قی ښو یو
وم کاک مانه ی هه رده شه که کامت دیگر وه، ومی خبر ه؟ وم مداله کام و کهلوپه نه کس
حاجی باقی نه بسجاس، مابو یی بیهینه وه، ومی چا پروی و نه سینه، هکه وه بیښه وه
همومان بهدم ده که، چومکه مه موم یو خه لک یته وه: هه که سیکیان بگرانه
نهاموت پریشمی هه نا که بشمبه سینه، هکه ی ناسوجه، انیک هه به کاک فایه ی
سناه تر یوریه که ی گووت ښجوه که، ومی سیدی بیه مه سنه که ی مابه عانین حواری
مهوړیم ده که ی، رابه که ومی ښمونه ناحواب ښجوه که کم مه وئ، ومی سعاب یارده
نه یو ی له هروری سلیمانی جویدی بار ده که یث مو موصل هه رچیمان کرد له گال رابته که
نه بخور، نه سعادت هه شمی مبه یی پریشمی مال و مدالم دیوریه وه، پاسه وانه کان نه
دهره وه ی ښوړو وگا که مروی لای پنگا که، بویه پنبی نه رابن نه ماشا ښو که ماله کان
به چپکه و یرک و دال خه ریکی سینه، دروست کرد م وم هچ مه که کهلوپه نه کان
خبر بهین و ماری مک، نه گال مداله کان هه موویان م حسنه دو سه باره که، پاشی
که ومبه یی هه نا که بشمبه سینه که ی ناسوجه که ی مابگووت مو کوی ښوړی که
که بشمبه ناسوجه، وم کاک مانه ی مو هچ مبه ی حوم قسه نه گن نه و، اینه ښو که کم
سوم ده، هه نا که بشمبه لای، اینه که وم سیدی ښمنا پروی جو مبه نه کان باریکه ی
ومی پروی مه که نیمه حومان به چاده: مداله کان پال که ومووی، نورسې په رو و شب
با بودمووی: مداله کان ښای مبه مو سهو بهر، بکه نه وه و مبه یل شنه کان بامساب

بهوشنوبه به جامان بوی چروین بو ستمانی بو مالی حاجی باقی مامه، نا حاجی باقی مامه نه ئۆن گه پووبهوه رهگهئ حانوبهکی گری بوو نهوئ مابهوه

روای ئەمانه وەم من ئەو مەوه بو عەسکەر و بریارم بو مامه گە لای موسه، پیشو عەسکەرم بز گەبوو مریکی مەعرب گەشتمه موسه، نه چابحەهگ نابیسووم: وەم ئەم سەو له موسه ئەم و مەبانی ئەووم مو قەبە، نه چابحەهگە عەسکەرەگ نەبەر مەوه بوو سەیری نەکردم وەگ بلی ئەباسیم: مایب عەرەسک بوو بوو حەس ئەبوو وەم دای باوکم نه عە. هەي قسە ماکەم، چونکە ئەوام نو کوردی: هەن مێه وەرە: جێ کوردیشم نەبەردبوو هەن و سلووان نەبەگەری کرد وەم نۆش کو. بو وەي بەي وەم حەنگی کوید؟ وەي هەهەجە وەم عەمانەبلیی یی؟ وەي بەي حەنگی عەمانەبلیی، وەم کوردی قالەي عەلا حەسەن مەي؟ وەي ب کوردی ئەووم ناوی پەقەب بوو عەسکەر بوو هە. گە مە مەي ئە حۆشید، حالی ئەوو ناوکی له مەسکەرەگەي گەرجال مردوو ئەم مەزانیوو وەم مەیش مەسەف پەشیدم و حەنگی عەمانەبلیی نەهە حەم، دلخوشتی وەم دایەوه، ئەو لهگانی گیمپیهکەنا ناوی ئەوو عەسکەر بوو وەي هەوایی مالی باوکم نەراس؟ وەم ئەي، وەي نەکوین؟ وەم له شوشتن پێ ئەنێ گەرجال: وەي گەرجال چە؟ وەم ئۆرەوگانی هەهەمچیهکە، گەسیان نەبردوو، ئەوه مو هەهەجە هەوو ئەو حەنگەي نه یێن گەراو، ئەوه بردوینان بو ئەوئ وەم نەبوو بو لانی؟ وەي ئەي، مە مەزانی ناوکی مردوو و حۆش چوو بووم بۆ پوسەگەي ناوکی پەقەب پوررای ناوکی حیزام بوو وەم جومعه و شەمه بری بو هەوین و پرسیری مەزانی گەرجال مە مەشام نەهەن سوای پاس بێ و بزو بو ئەوئ، به مەبەرەهەگ بلی مە پەقەبی مەلا حەسەم، بلی بەدەمەوه

نەو شەوه نه ئۆمبلی موسه مامهوه، به یاسیهگەي رویشم بۆ فایده پەقەبیش رویشمبوو مالهەمانی نۆرمووبهوه وەگ گروم پیشو له هەبە عەسکەرم وەم. وەم کە دبوو له ساڵی ١٩٨٦ به عەسکەری نەهەسوون مووین، بێجگەمان هەوو پێک ١ پارچه نووی بەرکەوینوو پەسچ پا چە نەبوو بەرکەوینوو ئێمەش پاسەوانی بووین کە چووبە سەری هەواری ئەگرت مەیش هەچمەد هەوام ئەکرد دکتۆر دکتۆر، نەرسی نوپی دیگە کەس زانی نەوو مینە نەهەوه، دکتۆر نەهەوین بێتە نەهەوه، مەیش راستەکەمدا به شانەه و برنم بۆ ژووری دکتۆرەگە، ئەو پۆژە هەن ئەو تۆپە هات، ئەویش حەنای حۆمان بوو ناوای بەسەر هێنان ئەو. وژە بار مەي دوو سێ ئیرانیانە بوو، یێن مەبەگ چوو بووین ئیجماران کردبووین وەوو بای اب و عەسکەرەگان له شوشتەن مە عەهەي باشم

به يه گورده يوو ماوه مه کيس له وئې گريځې يووړي، نوو خاڼووه ماڼي ماڼگي به شه سټ ديناو
 مه کړئ گرتيوو خاڼووه که نه گپه کي به امان يوو درواښي مالي محاهر يووړي، ماله
 کومه له و نيمو کړاله کان نه پالساندا يووړي

نېمه هر مالي حوماڼ به نه بيا يووړي، خه لک هه يوو مه جوو له هر مرکه وړي گه وړه وي
 سلنځاني نه وه سنا و کراسنکي سپي نه هر به کړد و شېشمان به نه کړد، ديناو ننگېشمان به
 گېرماند مه يوو معيش باسماحېکم کړد يوو علم و نوو کاڅ خه سړه وې يووړي گه وي
 هه يوو وړي يوو نه گهل کړنکاره کان نشي بکه، يوو هه يوو شه سټ ديناوي خاڼووه که م
 په پيدا نه کړد، بابه عيماڼ نه ناو شاري سلنځاني دابه ش نه کړد

پرسيار/ نوای تاریخی هله بجه يه کان بڼ گردچال و به خوشتر نه س و نيسسيارات
به رندوام نه گهړل به نوای خه لکي هله بجه يه پوښه وي نه وانش پتيرن بڼ نه وئ، نيوه
لرستان نه وړي؟

ره لاه نه سهر هانا برسماڼ هه يوو که نه مانگړي، چومک ناموده رگا نه معيجه کان به نوای
 ماله هله بجه يه کان، نه گهړل و نه بانگړس به لاه به نيمه يي مه. اسي که هه به معيجه يي
 يوو به گيړي نېمه شونډه که ماڼ خدانې مه يوو نريکي مالي موخافير يوو خوشم دهغه و
 خېده معيجه کم هه يوو دوو په رهم لن به رغبنا ساف. يوو په پوه سم به هېچ شينکوه به يوو
 دوو په رهم هه لگړب نا وهرج باش يوو که س ئي پرسېده وې ئي به کورم دوو سم
 چار له ماراڼ به نوای نه سکه وې بڼ کورم، له به رنه وې دهغه. حرمه نه که م پېن موو رور
 گنېشم ته يوو

تۆمارىك لە خوین

مىژووى كۆمەلگوز كردنى مسولمانان لە لايەن رووسياو

پىشەگى:

رووسيا ئە سەردەمى ١٩١٥-١٩١٦. قەيسەرلىكە ئەرە ھەن دەگەن بە سە دەمى
 كۆمىنىستىكەن و مىسناش: يەكەنگە ئەو دەوڵەتەى مىژووى كۆمىنىستىكەن
 بەرەسەر مسولمان تۆمارىكە دەو: ھەر لە قەيسەرلىكە و پاكىستانە دەو نە دەگەن
 بە ئەشكەنجەدان و دەستەبەسەرگەمى سامان و سوتاندەى قورئان پەرو
 و مرگەرنەگەن بە كۆنەى سەدەى مۆردە و سەردەنەى سەدەى پەسەندە
 پەروسیاى مەزەى و پەسەر كۆمىنىستىكەن دەسەن بە سە و لاتانى مسولمانە
 نەسەن بە پەسەر و قەسقار و نەچەى بەربەى پەش و كۆمىنىستىكەن
 جەگەنەو دەى ھەربەش و شەپەنەلەر پەسەرگەمى سامان «سايكس پەسەر» پەسەر
 بۇ دەوڵەتەى عىراق و شەم و لاتانى پەسەرگەمى سامان ئەمەدەل لە سەردەنەى
 جەگەى پەسەرگەمى سامان ئەمەدەل ١٩١٥-١٩١٦

ناتيسن هېچ ټكنولېټي وه و ټاډرځكي به لگه را نه سته. ټورمانيان پروس و كومونيسټه گان
 سته مه لوم پاپورنه مېژويږي جوړاوجو. ه گان ټاما ٥ به وه ده گان كه ٦ مار ه كه نه ده س
 منيون مېده په رېب نه گوڼه وي گڼي پروسو. روميل «مدس نه لانه حكومه ر»
 به هوي جيتوساندي كومونې موه نه سالي ١٩ ز ١٩٨٧ بركي ١١ منيون كسي
 بياني و ناوحيي كوز. اوپ نه ژر ده س لاني كومونيسټه گانا مسئولانان پروسه پوي
 بوسناكږين كاري پرده يي و كومه لكوږي هاپوون له واره نه سالي ١٩٧٦ پروسه گان
 سته ده. مسئولانانان له بوسناك نه كرمب ټر كړد. له هوي مهيا دو سلك ١٩٣٢
 ٩٣٤ سز منيون مو. كستاني مه هوي م سنجي وه گيانان له ده سته نه سالي ١٩٣٤ نه
 بوركستاني ٣ هه را مسئولانان دو برخانه وه نه سالي ٩٥ بركي حوې هه را
 مسومانان كو. ان به ده. له كومه لكوږي مهيا نه ده ولاني بوركستاني ١٦٨٣٦ موگوب
 پوځيانان دي نو مه به سعي ځكه مه كار هيدون هه وه ٥٣٦ ٧ قونانده دا ح
 له مسئولانانان شي ريداني ده گان پوي پوي چېندي جوړي نه شكه بجه
 ده پوي وه. وهكو راكوميي م ماري درن نه سته. بيان به سعي كلاوي كالزاي نه سهرن
 و پاشي كار ده پاشيان برادمي جه سته يان نه به سعه وديان نه هه دوو لاره مه ټامبرنگي
 به هيزه وه كه هه ټه سته مېكه مه جب را ده كېسيب ناوه كو نه باقي جه سته جياي ده گانه وه
 پرشني مېرين نه سته. ياند و سونانديان مه كار هيدمي. بيانيي ه گان وهك ميشان نو
 نه ټه گردن له لابي سهرانه پروسنيي گانه وه نه گاني مه شقه سه ماريه گانان.
 نه شسناك پروسه گان ټماره ي پاسته قبه ي مسئولانان له ناوحيي ولانه كند. ناشك
 ناگن مه لوم ټماره نه ټه مېه گان ٦ مار هان مه ٢ ٣ منيون كس ده هه مني

I

گريما: پاڼه ختيگي داگيرگراو

كرمب به كېكه نه جواسريي ناوچه گاني جبهن بوماره ي چېند سته په ك مسئولانان
 ناانار نياد. ميشه جنسون و ميشعبي ټيسلاسيان منبا دامه ر اند پروژگارنيك موسكو
 منكه چيان بوو نه ماب جريه بيان سته. به مېره كې گريما ده كه وخته سه ده راي پش
 نه به نه باكوو. وه به رېگي سريتيكه مه سكه وه به وشكاني كېشوه. هكه وه به سه او نه وه
 پوي به ركه ي ٢٧ هه را كبلو مېر چواو گوشه نه ٦ مار هې دامشومو وانه كې ٢٥ منيون
 كسه پروسه گان بركي ١٥ و ١٥ و ١٥ اسبه گان ٣٪ و مسئولانان بشي باقي ديگي
 نابشوماي دوو. كه كه پينكه هس. پاڼه خته كې «سېمفروپول» پش نه وه ي له لابي
 پروسه گانه وه ده سعي مه سهره. بگريب پي ده گونر «فاق مه سجد» وانه مرگه وني

به سالی ۱۷۷۸ منوپای پروسیا دروشمه مه‌او بنگه‌کی حوی بهی چاره‌روانی و گه‌پامه‌وه ده‌میب ناتار هکای بهم حدکه بیس‌پریقه‌وه جنه‌جی کرد. بهو ماهه‌به‌دا ده‌س کومه‌لک‌وژیدی نه‌مجامه و بادی له ۳۵ هه‌ار مسئولانی ناتاریانی کوشب. ناتار به‌به‌ی کس مه‌موو نه‌مه‌کای بیژیب به‌وه‌وه‌وه په‌نابک ملایو‌وه‌وه که بووه هوئی له‌او چوونی پروسه بکوژ هکانبش هه‌روه‌ها بریکه‌ی هه‌رار مسئولانی به ولاته‌ک‌ه‌س دورحسعه‌وه و پروسه‌کای جنگه‌س گرینه‌وه مه‌هوئی په‌لاماره هوئانه‌ک‌ه‌س پروسه‌ک‌ه‌س‌وه: بریکه‌ی به‌ک منوی و یسب هه‌رار مسئولان به‌هو مورکی هه‌لاس

به سالی ۱۷۸۲ هه‌ره‌ک‌ه‌س پروسیا چه‌ندی هه‌لمه‌س پ‌اگوئسعی مسئولانی بو ولاتانی ناسیای ماهه‌پاس و بو، کیا و بونگاریا و رومانس هه‌روه‌ها بو سیم‌پاش به‌مجامه که به‌گه‌ی هه‌ری منانی به‌ه‌روئی به‌جیه‌دا داد‌و‌نرب جگه‌وه‌ی مرگ‌وب و قون‌ب‌حانه و ماله‌ک‌ه‌س پروسیا. قو، ئان و هه‌موو هه‌لگه‌س‌ه‌ک‌ه‌س سووناند که بو ناتاره‌ک‌ه‌س گرینه‌وه مه‌او بنگی میژوو و کوسوو‌ری گرینگ ناتاره‌وه

به‌لشه‌هه‌ک‌ه‌س پروسیا پاش به‌وه‌ی گه‌بشعه ده‌سه‌ل‌اب: بوئی بجیره‌هه‌ک هیرش به ساله‌ک‌ه‌س ۱۹۹۸ - ۱۹۹۲ بوئیان ده‌سه‌ل‌ابی حوئان مه‌سه‌ر کوماری کریمانی مسئولاند، به‌پس به‌وپه‌ری دیمه‌دی‌وه ماله‌ل‌ه‌ی له‌ک‌ه‌ی مسئولانی کریمادا کرد، کومه‌لک‌وژیدی کرد و نه‌ماله‌ک‌ه‌س بو‌اره‌بی کرد به سالی ۱۹۲ ناتار هک‌ه‌س گریم دا‌مه‌. اندی کوماری سهریه‌حوی حوئان به‌سهرزک‌ه‌ی موعان حاجیحی پاک‌یافت به‌لام هه‌ر پرو کوم‌ویس‌ه‌ک‌ه‌س حکومه‌نه‌ک‌ه‌س پروسیا و سه‌وکی کومار هه‌ک‌ه‌س به‌سپاره‌ها و به‌مه‌ک‌ه‌س فهدیه‌ ماهه‌پ‌اوه له سالی ۱۹۲۸ کانیک جور‌تد سنالین ویسعی هه‌اره‌هه‌کی جونه‌که به کریم دا‌مه‌ور‌ت‌ت، ناتاره‌ک‌ه‌س به‌سهرزک‌ه‌ی شیعی مرگ‌ونه‌ک‌ه‌س و پ‌شعی‌وان له‌دری پ‌ا‌ه‌پ‌ی، وه‌لامی سنالین شیش له‌سپاره‌دامی (۳۸۰۰) که‌س‌ی بو

شه‌پور به‌سپاره‌ها و نه‌پ‌ا‌ه‌ی هه‌لات‌ه‌ی ناسیای به‌گرینه‌وه، مه‌ل‌ک‌ه‌موو نه‌سامانی حکومه‌می حوجیشی گه‌نه‌وه: به‌وه‌ی یه‌ره‌ه‌می سه‌وکی کومار به‌شوه ده سالی دوا‌ن‌ر‌ش‌د ری‌ا‌ر به چل هه‌رار ناتار بو‌او‌چ‌ه‌ی دوشک به‌سیم‌ب پ‌ا‌گو‌بر‌ان به‌هوئی به‌و شه‌پور برسپه‌ش که ده سالی ۱۹۳۱ کریمیای گرینه‌وه، بریکه‌ی شه‌سب هه‌رار که‌س گیانی له‌ده‌سه‌د،

لای جهنگی دوهمی جیهانی

کریم‌لک‌وژیه‌ک‌ه‌س پروسیا ب‌ری‌ مسئولانی کریم، هه‌روه‌ها په‌پ‌ه‌وکردی سیاسی پ‌ا‌گو‌سی و به‌پ‌ه‌ه‌ی، جا به‌سه‌ر ده‌می د‌اره‌ک‌ا‌ف بیویب بان به‌سه‌ر ده‌می به‌لشه‌هه‌ک‌ه‌س، بووه هوئی که‌مو‌وه‌ی ژماره‌ی مسئولان له‌بو مل‌پ‌ی که‌سه‌ره به سالی ۱۸۸۳ بو بریکه‌ی ۱۵ هه‌ار که‌س له سالی ۱۹۴۱ تا، واته‌ئو س‌اله‌ی که‌ سنالین بریکه‌ی شه‌سب هه‌رار مسئولانی چه‌ک‌دار کرد موئ‌وه‌ی به‌ره‌نگاری ناریه‌ک‌ان به‌وه‌وه

هه‌کامی ده‌سجسته. اگره‌می کریمبا شما مریکه‌ی (۸۵) هه‌رانی په‌وامه‌ی که‌مه‌کامی ده‌رومه‌ری به‌ریس کر، ناوه‌کو نه‌کاری رۆ هه‌لێک، سوویدی به‌وه‌ریگرێب

به‌سالی ۱۹۴۴ سنالین عسولمانانی کریمبای نه‌هه‌وکا، بکره‌ی ماریه‌کامی مه‌لمام به‌جه‌مگ ده‌وه‌سی جیهانی نۆمه‌سه‌ر کرد. بویه‌ نه‌سانکی ئابری هه‌مان ساله‌ ربه‌ نه‌ (۲۰) هه‌زار که‌سیه‌ی نه‌ باره‌ه‌نگری گواسته‌وه‌ی ئازاد، بۆ ناوچه‌ جبار ده‌کامی په‌کینی سوڤیه‌ت به‌نایه‌می سیمیریا و ئۆربه‌گمنان راگراست، که‌ بویه‌ هوی گه‌ناله‌هه‌ستمانی مریکه‌ی جواره‌ هه‌زار که‌سان هه‌روه‌ها (۱۵) هه‌زار که‌سی دیکه‌ به‌ نه‌و که‌مه‌نه‌ی تیانده‌سینه‌ جیکرا به‌هوی نه‌خوشی و برسجیه‌وه‌ به‌سالی ۱۹۴۸ گه‌بای نه‌ده‌ست،

جگه‌له‌په‌ش سه‌ربه‌ره‌ پروسه‌کان به‌ کریمبا هه‌جر فۆرن و کتێنکی ئیسلامیان ده‌سکه‌وب سووئانده‌ن، ئهمامی مرگه‌ونه‌کامان نه‌سێداره‌دا مرگه‌ونه‌کانیان کرده‌ سێعه‌ه‌ و کوگ نه‌ووی مووسه‌ اوکانه‌ عسولمانان نه‌به‌رێد مه‌ده‌گه‌ن مووسراویک رێگاری موویب

2

تورکمانستان: مرکزہوت و کایزآ و داگیرکاری

[illegible]

يو به ڪه مجاز نه سالي ۸۸ ۹۶ کوچي مورڪستان له لابي هه چاندهي مسولمان
قونديه بن موسيم نه نه هيلي هه ڪر و ئي سلام گه بيشه نه م سوچه به له گه ئي هامي
سالي ۹۱۲ ر نه ووي حه نكي مو. ڪستان هه سه وڪر ديهه ميري سريشبي قه ر هه
سمووي به ر هه حاقامي مسولمان مووي حويي راگه ياند نه وگاته زمار هه ربه

به دوی سهد هزار حتر ای بوو که دهیک ده بریکه ی دهک خلپو کس

به سهرده می هارو بوگر احا بهوه ی سقوق باهر حا ولانه که هاروا موو ناوه کو به شنگ به بو. کسنای پرواواشی گز نهوه. بهمه چکه بهو پینشکه و بهی که ری. موای شمار ستایه می گز نهوه. مای بو. کسنای مو یه که مجار به شیوه. ای بوگو. به پندوسنی عهره می بووسا و ده قی قونایحانه کس بهک به سه. پیچی هویه کشو کالیبه کانی پیگده هت

مور کسنای به گهل بنیه پرووی کاندای بوو به به کنگ به معکه کانی مه عریقه و اسب به جیه می نیسلا میا: رانای می به رانست و هویه ره جورا و جوره کاند. به ره سه پید. ناوچه ی به شادی شاری ناشکه می به پرو شونی انابی مووه به وانه به یونه کر به لقه مال به شادی و محامد بن عه ی بن نسما عیل نه شادی که به سالی ۳۹۱ک ده دایک مووه و به سالی ۳۶۵ک کوچی دوی کر دیوه به گوره برین. انابی سهرده می حوی بووه به براوه کانی میقه و عهر مووده و برمان و نه ده بیایه که می بووه که مشهور می باشی به بوان هتیه کاندای پوین کر دیوه: نه وه وه هتیه ی شاقعی له ولانه که یه. بالومینه وه

مژرو ی ناگیرکاری پروسه کای

براهه کانی پروسیا دوی شهر یکی چند ساله به نه مووی ۱۸۶۷. نامهر رانسی دهوه می مور کسنای پروسیایی له شاری ناشکه می پاینه ص پراگه بند. به گو به ی به لگه نامه مژرو یبه کای هوی ناگیرکاری پروسه کای بو سالی ۱۵۸۷ ده گز نه وه. چونکه بهو ساله ده پروسه کای به نامانجی پاراسمی رخره وی بر. گانی بوان چین و پروسیا قه لایه کانی به سه. پرویاری ئه پیش دروستک ده نهو پرویا ه له چیه وه هسه قولیب و به باکووره وه دینه ناو پروسیا وه

هه وه جدیدیه کای بق ناگیرکردن له سهرده می موای پینه ری گه. د (۱۶۸۳ - ۱۷۷۴) ده سینیگرت هه رچه نه نهو کانه ی له سه ره تحصی پروسیا دایشت نه می نه به ده سال بوو به لام به سالی ۱۷۱۴ هنرنگر سهریاری گوره ی بر و هه ولیدای بنکه بهک به سه پرویاری بر پیش به ناوچه ی جوینگار هکای نامه ررنیب. که به کنگی به هوره مه کوئیه مودامیه کای به لام شکسیر هینا موای شهش سال دویداره هه ولتکی دیکه ی نامه وه به مکانه ر جوینگار هکای به هوی عملاینگانی له گن چیه نهوای لاوای مووی. بوبه پروسه کای نه ده رنه نان قوسنه وه و نهوایش به باسوامی به رنکاران به وه پاشی چایینی قه لایان له سه ر پرویاری که دروستکود

به گهل هه نگرسانی شوپشی نه لسه هبه کای له سالی ۱۹۱۷ هارکسبه به شه هبه کای و بییی پیهریان به سی سه ره حوی و دارانیا به مسوماندای نه که. له گهل شوپشی

کومونیسټي بڼې و درې دهسه لاسی دره کاس موه سسوه مسوومانه کاس پراسنگوبه به دهه سسوه چوون و پشنگبريان له سوپای سوو. کرد هه مانه که وې و به کتبی سوو شیان دامه رات کانیک یووکسنامیه کاس یو جبهه جیکر دمی نه و مایه ی که به لسه سبه کاس پیژانده وون و سسبان سهر به حویي پراگه س گتوپر کومونیسټه کاس شیان هه لگه پاموه و چه سبیر کومه لکوزی قبه ووبان به درې مسوومانان به جامده په نکه دبه یووبان کومه لکوزیه که ی سالی ۹۲ یووبه که به دهه سسجکی ناسی به درې هیلانی و ده سسبه و هه که و و قوناجانه ناسیه کامان و بران کرد

حکومت لکھنؤ میں مسوولیت

به سال ۱۹۳۴ گومبیسناگان به مووگسنان بریکو سعد هدرار مسئولان به
به نامی حکومتی حوچی و اب و پوشید و ماروگان و جویانراں کوسب، هرو ه
۵ هدرار و مسئولان به سگبو گرد، له سال ۱۹۳۷ (۱۹۳۹) به به کی ویرانی مو
چنگه به گانی سعبوب راگویر، ب گومبیک دیکه شعبان به سیدار هدرار قوامی دیکه بشی
نگارینا بقه کر

به سالی ۱۹۹۹ نوو هه‌هه‌ر مووگستانی به‌هه‌و هیستستانی هه‌لانی: مه‌لام له پنگه‌د،
 ۱۲ که‌سیان گه‌مانی له‌ده‌سند، به سالی ۱۹۵۰ بڕیکه‌ی جه‌وب هه‌هه‌ر مسوولمان به‌و
 ولاته کوژانی (۳) هه‌راری دیکه‌ش سوو، خواجه‌وه به سالی ۱۹۱۹ وه تا ته‌مزی ژماره‌ی
 به‌و که‌سه‌نه‌ی له‌و، گه‌مان پانگوین، اوو بڕیکه‌ی سوو ملیو و نوو مسوولمان عه‌یه‌ پاندوه
 به‌ ماوه‌ی سالی (۱۹۳۳ - ۱۹۳۴) به‌هه‌و ده‌سه‌یه‌سه‌، ناگه‌می به‌روو مووی تورگستانی
 به‌لایان پوسه‌گانه‌وه و مه‌حشبه‌ی به‌و چستانه‌ی هه‌برامووه ولاته‌که‌وه هه‌روه‌ها به‌هه‌ری
 دوورخسه‌وه‌ی چن هه‌هه‌ر مسوولمانه‌وه بو ئوکراینا و ناوه‌راسنی پوو‌سب: بڕیکه‌ی سنی
 سنیو مووگستانی به‌هه‌و مرسته‌یه‌وه گه‌مان له‌ده‌سته‌یه‌.

پورسہ گان مرگہ ونہ کامیاب پووحانک و گردیای به شوبنی گات به سہ مردن
گوی گشتی شو مرگہ ونہ ای که نه به مور گشتان پووحانک یان بو عه ماسی مر
به کارهید . که پیشه ۱۶۸۲) مرگہوب و موترکه، لهوانه گه وره مرین مرگه ونه دیر به کتلی
وهگ مرگه ونه که لای به سدری بوخا و مرگه ونه کونا) به شاری قوقان، (مرگه ونه
سین قونیه به، مرگه ونه مر فیه یان من محبا و مرگه ونه حوجه نه حرر به شاری
ناشکند جگه له دایسمر (۷۵۳) قونامحانه و نه کبه به ناوچه جبجبا کانی ولانده، مدهر
بهوانه . پورسہ گان دهستانگرد به مبرورکری ایادی شایع له دایا مرین شو راسبانه ی
که مبرور، گران شیخ موهان موخای سهرکی بادوهران قاضی القصاده، شیخ حای
سروان حای موهان موخا، شیخ موهان موخا و املا شیخ موهان موخا، شیخ

عمدولەحمەد وادەحى شىخ مەلا بەعقوب، شىخ مەلا عەمدونگەرم و. ژۆرى بېش ئەمەش
بوو ھۆي بۆلۈمۈرۈنە ھۆي نەرائىي و نەحويئە ھۆي.

گوشنارى پروسەكان مەمە ھۆلايىنى نەگە مەو. نەلگو كۆمۈسەكان نە مەلى ۱۹۳۱
سەروكى كۆمەرى بۆرگەسەن حاجى حوجە نەمە، سەروكەرى بۆر مەولانا ئاب ھەمەدەي
پەربگەي ئالنا، شە. بىف حاج: ھەمەدەي پەربگەي كەسەفەر عوسمانى ئۆر. بۆس
بەگ ھەريەي دەوئەب. حاجى ئەبوئەسەي ھەريەي مەروگەي و نەھەر بەگ سەروكى
نەجمەي بۆيەن. عەمەولادەمەلا ھەريەي ئەشەل و چەمەيى بېگەيى كۆش
بەم شەوئە پروسەكان بۆرگەسەيى كۆرە. ۋاگەيى بۆرە و دواكەمەو
دۆي بۆرەيى شەمەتقۇرەي سۆفەب و سەربەخويى ۋاگەش چەمەيى بېگەيى
عەلمەي دەسەلەيى كۆرە دەسەب. كە دۆرەيى مە سە. كۆمەكەس و كۆشەگەيى كۆسەي ھە.
پەمەيى ئىسلامى دەمە كە دۆي پەركەي و سەربەخويى بگەن

3

چىچان: قۇربانى سەربەخويى

پروسەي داگىركەي پۇرسەي چىچان، دەگەيى ھۆي بۆرەكەي سەدەي
ھەژدە كانگە ئەدۆي بەرەخوئەيى دۆرەكەي و بۆرەكەي سەدەي جەگەي ھەفەدە
بەريەكەي چىچان ئاگىركە: نە ھۆي چىچان كۆرە ژۆر چىچان ئېمەدەنرەيى پۇرسەي
نە مەلى ۱۹۳۲ بە ھۆمەي بە پۇرسەي بەشەيىكە ۋە لگەدە. جارىكەي دىگە ئەژدە دەسەي
جۆرە. سەنەيى نەريە نۆي «كۆمەي سۆسەيى سۆفەيى بۆرەكەي چىچان
بېگەش» دامەريەدە ھۆي نە مەلى ۱۹۴۴ ئەسەر ھۆمەي لافەيى بۆرەي و مە نۆمەي
ھاوگەيى ئەگەل ھەپەكەي ئەمەيى نە جەگەي جەمەي دۆدەدە. بۆرەكەي دۆرە مەيى
چىچان و ژمارەكەي نە كەلەيى دىگەيى مەكۆرەي ھەفەدە بۆرەكەي و سەيىي نۆدە پەسەي
پەگەيىرەي و كۆمەيى بەگەش و چىچانەيى ھەلەدەشەدە ھۆي.

نە مەلى ۱۹۹۱ مەخەيى كۆرەكەي دۆيى سەروكى سۆفەب، نە
پەشەيى ھۆيەي جۆرە، ئە كۆمەيى بۆرەي ھۆي كۆدەنە بۆرەي پەشەيى ھۆيەي
بۆرەكەي بەكەي سۆفەيى شۆق كۆرە. ھەروەفە سەيى جەنەبە ھۆي نە سۆفەب نە
گەشەسەدە، بۆرە بۆرە نەبە دۆي دۆرە بۆرە كۆدەنە شەگەسەدە بۆرە نە سەري
بالا نە ھەلەگەي سۆفەب جەوھەر دۆرەكەي، سەربەخويى چىچان و ئېمەدەيى پەگەيى
دۆرەكەي بەيەسەيى نەھەر نەگەل مۆرەي پەسەي سەروكى پۇرسەي ھەپەي پەيىمەي
نە پەدەيى پەشەيىكەي نەگەيى ھۆي كۆدەنەكە: پەشەيى ئە جەنەبە ھۆي چىچان
دەگەيى ھەچەدە بەئەسە ئە سەھەكە نەھەر، مەيى بېشەيى نە، بەلام دۆي ھۆرەيى ھۆي

نوحی موسکو پسنگیری نه سه کرده چیچانیه کاسی نه بای بوبایف کرد، ههروهه سه کرده سه باره به نوحیه کاسی هاند، چهکی نه سزنی ههنگری نه وهش وهک سزایهک نه پای په کردنه وهی وژوک نه په بهنامه ی هید استونی پروسیا که نه مانگر ژاردی ۱۹۹۳ پیشه برکدا یو وروک نی به لام چچان ناگه هه ردم موو که حوی نه راژوکردن به دوو، گرب نه شریب دووه می سالی ۱۹۹۴ د: وژیمی بؤدایف نوچاری کرده مانه کی سه، مای حوسلوی هاب، که نه لام هه والگری پروسیا سه سا کرابو به لام کوده ناگه شکسی هید له گهل شکسی کوده ناگه، موسکو دبارم به هه می هیش مکانه سه. چیچان نه سه رهنای سالی ۱۹۹۵ سی هه راد سه رباری په وانه ی چچان کرد، دوائی دپارای و مو. بوعانکی چری ئاسمانی چووه ماو شادی گرووی پابنه حیره که وبار نه کومه لکوزنه کی پنکژاو نه چرو نه که سه نه نه بجامد، ۳۵ هه راد چچانی کوژ، ان که بوبه بان مده می بوی بریکی یو ملوون مسولمانی دامیشعوی ولاته کش نه واره موو نه مه رهنایا بریکی پیچ هه. ار سه رادی سوپای پروسیا کوژان

نه ماوه راسمی سالی ۱۹۹۶ د: دوائی چاونیز برکسی په یوه هدیه نه نه فوئیه کاسی پروسیه کان موبانی جه وهه بؤدایف به گورونکی مووشه کی شرور بگن: نه مهش گری به، نه جوش و حرشی چیچانیه کاسی، نه نابیه دوائی په یوه سیمووی دماره به کی بوری چه گداره که پاوه کاسی نه هه سنس نه مهش پروسیه کاسی یان بیکران کرد نه وهکو نه کونامید، وژوبان نه سه ر پنکه ونامه ی ناگه به سب و کسانه وهی هه ر کاسی کرد، نه مهش دوسیمه ی چه کی نه که می چچان داحر، دوائی نه وهی بریکی ۸ ۶ هه راد کوژاوی بنگه ونه وه: جگه له وبارمکرنسی نه وای ولاته که

چهنگی نه وهی روسیا

داگه نه کردی چچان نه ماوه ی سی سالی چه کی به که مند، نه لنس و سوپکه ی نه وای مگه. ن گردموو موه نه موی ده، هه بنگد، ده گه یان نه وهکو نه وهی حوئی بکه نه وه و شکو بو سوپکه ی مگه نه وه ههروهه چیچانیش نه ناوحد موشی شه ژان هانبوو پروسیه جه هدیه کان نه رکه ویموون که دوائی به کگرمی کومره ئیسلامه کابان نه قه قدار چچان، ئیگوشا و داغستان ده کرد

نه پروسیا گورانه کی بکه پروید، له مانگی ئایی ۱۹۹۹ سه روکی نه وکانه ی نه، گای هه والگری فلادیمیر پومین به سه روک وهری و پاسان به سه روکی به وه کاله می پروسیا دیار بک پاسپاردی پومین هاوکاب بوو نه گهل هه وی گرووی جه هدیه کان بو کومرولک دی هه دبک ناوچه له داعستان بوبه له هی نه یولی هه می ساله، هه رکه کاسی پروسیا چه د شوبنکیان له گورنی پابنه می چچان بوو دومان کرد، موسکوش

پهنگامد که چپم دان به دهسه لانی نهسلان ماسحادوئی سهروکی چچاندا مانبد
به مهش جهنگی نووومی له دژی چچان پراگه بامد

به ۲۲ای هه مانگانا پرووسب برنگی سې هه رار سهرماری بوده سهووری چچان به
یه کهم پروژی سالی ۲۰۰۰ و نه مه به نوای به ۵ پروژا به وه گونی پوسمی سهرزکانه به
ولاب له لایه پوینه وه هیزه گانی روسیا گه یسه دهو ووه ری گروری له مانگی به ساند
مه سحانوژ پینشمارنگی مو ناسی پیشکش کرد. به لام موسکو په بیکر ده وه چوکه
هه گانه به پومین دروشمی شه ری نه نو بردی مسویمانی له هه هه رار مەررک دیووه

پومین و سوپاکه ی به نه بامدانی پیشنگاری به به رارسه به دژی مسویمانی چچان
برقیقیان مکره نه به له موه ی یکه مانگ بوردو مانی ناساند. ۶٪ ای ژیرحانی ولاته که بان
و نه نکرد. ژوربه ی هه رار ژوری پرده گان و وسته گانی کاروب و ناوهره گانی نه مه ران و
په یوه هیزگردی نه نو برد پوتین سیاسه می رهوی سوونوای په به وه دهکت سهره نا نویدان
و بو. دوما می ناسمانی گوید و شار و شارو چکه گانی ده کرد. ناوهره گانی به بشنومه که ی هه لایی
ماسحادوژ هه ولید پابنه به به هیز بکاب مویه حه مه قی به به وری سا هکه نا هه لکند و
نه وای بیانگانی معیر کرد. له سه هه مانا پلا به که ی سهرکه و نوو پرو مانی. نانگی رو.
به سویدی روسیا مکه به به به به لام له کوتایی مانگی مشری به نووومی ۱۹۹۹د، پروسه گان
که ماری شاره که بان موند کرد به وهش سهروکی چچانی بچار کرد به گان کومه بیک
پاسه وانی نابه ساند به ره و ده وه ی سا هکه هه لایی به ای سویدی ۲۰۰۰د، پروسه گان
نالای حو بان به ناوه راسمی گرورینا هه لکرد و نه وای بیان بومین ژر و ده گانان هه قانده وه
دوای نه وای بوومی شه به که بنگه ده ی هه ومان پابیس وچ پاپوونیکر بلاوکه ده وه
پرووسیا به نه بامدانی چهمین کومه لکوژی به هه ومان له شار و گویده گانی چچان
ناوهار ده گان. هه ووه ده ولید سیاسه می هوی سوونوای پومین نه یان هه رار
کوژراو و برینداری نیکه و نه وه سهریاری. بانه مانبه گانی که نه ژمان کردیانی مه حاله
پیکر به که ناماژهی به وهش گردووه بوردو مانه ناسیمیه به رده و مانه گانی هیزه گانی
پرووسیا نو سهر دامشعومانی مه ده می بووه مه هوی نه وه ی. بانو به ۲/ هه ر چچانی
بو به گوشتباز به روسی هه لایی نه مهش مارگره به که به رکه به گه وای حه سونه سه.
نه بشنومانی نه و ناچه به که ژمان هه مان له ۲/ کس هه ر. بانو به به

راپوره که باشکرای کره ووه سهر به هه گانی پرووسب مه پروژی پرووناک چونه نه سه.
مالی چچانیه گان و نالایان کره وون هه مان به که یوه به گانان مه شقاز سه. ماری مو
سهر باو که گامان گواسمونه وه به یی نه وه ی گار به ده سمانی پرووسب هیز هه لو بست و
کارمانه وه یه کیان هه به به

له سالانی چهنگدا زیاتر له دوو ملیون کس ناواره بوون، ههروهه‌ها له نیوان (۱۲ بو ۵۰) هه‌زار ژن لاقه کران، له‌کاتی که‌مارودانی بۆسنه‌شدا زیاتر له چوارده هه‌زار کس گیانیان له‌ده‌ستدا، هه‌روهه‌ها زیاتر له (۸۰۰) مزگوتیان له شار و گونده‌کاتی بۆسنه و هه‌رزه‌گوشنا پروخاند، زیاتر له ملیون و نیویک کتیب و ده‌ستتووسیان سووتاند، جگه‌له‌کوشتنی ژماره‌یه‌کی زۆر له زانیانی ئاینی و ئیمامی مژگه‌وته‌کان و پۆشتییران و بازارگانه‌کان.

سه‌رباری جیاوازی ئاماره‌کان له‌سه‌ر قوربانیانی ئه‌و شه‌ره، هه‌ندیک ده‌لێن له ماوه‌ی ئه‌و چوار ساله‌دا زیاتر له (۳۵۰) هه‌زار کس کوژران و دوو ملیون که‌سیش ناواره بوون، واته‌ نژیکه‌ی ئیوه‌ی دانیشتووان، جگه‌له‌حاله‌ته‌کانی لاقه‌کردنی منالان و گه‌نجان، له‌هه‌مانکادا سه‌ربه‌کان (۲۶) کۆمه‌لکوژیان له‌دژی مسولمانانی بۆسنه ئه‌تجامداوه، که‌ ته‌نها کۆمه‌لکوژی سه‌ریه‌ریکا ناسراوه، هه‌ندیک سه‌رچاوه‌ ژماره‌ی قوربانییه‌کانی به (۱۲) هه‌زار کوژراو ده‌خه‌ملێن، هه‌ندیک سه‌رچاوه‌ی دیکه‌ش ده‌لێن ژماره‌ی قوربانییه‌کان ته‌نها هه‌شت هه‌زار که‌سه.

له‌ سالی ۲۰۰۵ له‌ ده‌یه‌مین سالیادی ئه‌و کۆمه‌لکوژیانه‌دا، کۆفی ئه‌مان سه‌کرته‌ری گشتی ئه‌و کاته‌ی پێنخراوی نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کان رایگه‌یاند تاوانه‌که‌ به‌ پله‌ی یه‌که‌م له‌ نه‌ستوی ئه‌و که‌سانه‌دا یه‌ که‌ پلانیان دا‌پشتوووه و کۆمه‌لکوژییه‌که‌یان ئه‌تجامداوه و ئه‌وه‌له‌شی هاوکاریان کردوون، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا به‌رپرسانییه‌تی ده‌که‌ویته‌ سه‌ر ده‌وله‌ته‌ گه‌وره‌کان و نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کان، چونکه‌ یه‌که‌میان نه‌یتوانی پێشوینی پێوست به‌گه‌یه‌به‌ر و دووه‌میان - واته‌ نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کان - پێش کۆمه‌لکوژییه‌که‌ و له‌کاتی کۆمه‌لکوژییه‌که‌شدا هه‌له‌ی گه‌وره‌یان کرد، ئاماره‌ی به‌وه‌شدا کاره‌ساتی سه‌ریه‌ریکا «بو هه‌میشه‌ وه‌ک خالیکی ره‌ش له‌ میژووی نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کاندا ده‌میته‌وه»، دادگای نادی ئێنده‌وله‌تیش له‌ شوپاتی ۲۰۰۷دا، ئه‌و کۆمه‌لکوژییه‌ی به‌ جێتۆساندا ناساند.

مسولمانانی بۆسنه‌ جگه‌له‌ سه‌ریه‌ریکا، دووچاری چه‌ندین کۆمه‌لکوژی دیکه‌ هاتوون، که‌ مینیاگان که‌مه‌تر تیشکیان خستۆته‌ سه‌ر، که‌ تیندا ده‌یان هه‌زار کس گیانیان له‌ده‌ستداوه، له‌ واته‌ کۆمه‌لکوژی شه‌ری نه‌مسا (۱۶۸۳-۱۶۹۹)، پاشان کۆمه‌لکوژیی سالی ۱۷۱۱ که‌ تیندا هه‌زار مسولمان له‌ سانجاک و موکشینگرۆ کوژران، کۆمه‌لکوژییه‌که‌ی (۱۸۰۴-۱۸۱۷)، کاتیک سه‌ربه‌کاتی بۆسنه‌ ده‌وله‌تی مه‌سیحیان له‌وێ رایگه‌یاند، کۆمه‌لکوژییه‌کی دیکه‌ له‌ سالی (۱۸۷۱-۱۸۷۸)دا پرویدا کاتیک سه‌ربه‌کان ده‌ستیان به‌سه‌ر کوسوفو و سانجاکه‌کان و موکشینگرۆدا گرت، جگه‌له‌ کۆمه‌لکوژییه‌کی گه‌وره‌ له‌ ماوه‌ی سالانی (۱۹۱۴-۱۹۴۵) له‌گه‌ل ده‌ستگیرکردنی یوگسلاشیای یه‌کگرتوونا، که‌ تیندا پینج هه‌زار مسولمان کوژران، زنجیره‌ی کۆمه‌لکوژییه‌کان به‌ گۆرانی (۱۰۳) هه‌زار مسولمان له‌ جه‌نگی دووه‌می جیهانی له‌ (۱۹۴۱-۱۹۴۵) کۆتایی دیت.

هاوکارييه کاني پووسيا

سەرۆکی پيشووي ئه نجومه نى سه رۆکايه تى له بۆسته و هه رزه گۆڤنا، دکتور هاريس سيلاديچ له ميانى به شداريکردنى له به رنامه ي «شاهد على العصر» ي که تالى «ئه لجه زيرو» که له (٢٠١٥/١٢/٢٦) په خشکرا، ده لیت: سربه کان له ماوه ي شه ره که ي (١٩٩٢-١٩٩٥) دا، له پووي سه ربازي و مه عه وبييه وه له لايه ن پووسه کانه وه پشتيوانى ده کرا. له لايه کى نيکه وه، پووسه کان به رگرييه کى بى وینه يان له رانوفان کارازيچ کرد که به «قه سابى بۆسته» ناسراوه، جگه له وه ي له هه شتى ته مووزي ١٥-٢٠ دا، پووسيا شيتوى له رزى بپيارانه ي ئه نجومه نى ئاسايش به کاره يتا، که کۆمه لکوژى سريتيرينکاي به جيئوسايد ده ئاساند.

5

سوريا: کۆمه لکوژى له به رگى هاوکاريه دا

له به هارى ٢٠١١ له چوارچيويه به هارى هه ره بيدا، دانيشتوانى سوريا خويشاندانيان له نزي رزى و لاته که يان به سه رۆکايه تى به شار ئه سه ر ده ستپيکرد، به لام ئه سه ر به پشتيوانى پوسيا و ئيران تانيستا له ده سه لاتدا ماوه ته وه.

له ٣٠ ئه يلوولي ٢٠١٥) په رله مان «ئوما» ي پووسيا به زامه ندى له سه ر چيگيرکردنى هيزه کاني پووسيا له سه ر خاكي سوريا ده رپي، ئه وکات ميداي پووسيا و سوريا وه ها يان بلاوکرده وه ئه م هه نگاوه بۆ پاراستنى هاولاتيانى مه ده نيه له گروپه چه کداره کان، به لام دواتر ده رکه وت ئامانج لڤى هيشته وه ي ئه سه ر و قايمکردنى جى پڤى روسيا به تکه ته نها له سوريا، به لکو له هه موو پۆژه لاتی ناوه راستدا له م ماوه يه شدا به ده ر له هاوکاري سه ربازي، مۆسکو (١٢) جار شيتوى له دزى ئه و بپيارانه ي ئه نجومه نى ئاسايش ته ته وه يه کگرتوه کان به کاره يتاوه که تايهت بوون به سوريا، هه روه ها هه موو بپيارنامه کاني ئه نجومه نى مافى موقش ته ته وه يه کگرتوه کاني له باره ي سوريا وه ده تکره قوته وه.

به گۆيره ي راپۆرته کاني توپى سوريا بۆ مافه کاني موقش، له ئىوان ٣٠ ئه يلوولي ٢٠١٥ تا ٣٠ ئه يلوولي ٢٠١٩، له و کاته ي هيزه کاني پووسيا ها تووت ته سوريا، نزي که ي (١٦٨٦) هاولاتى له (٣٣٥) کۆمه لکوژى مۆسکودا کوژراون، هه روه ها لانيگه م (١٠٨٢) هيزش کراوه ته سه ر دامه زراوه مه ده نيه گرنگه کان، له تيوتاندا (٢٠١) هيزش بۆ سه ر قوتابخانه کان و (١٩٠) په لامار بۆ سه ر دامه زراوه پزيشکيه کان، هه ر به هۆى ئه و هيزشانه شه وه تانيستا نزي که ي (٣،٢) مليون که س ئاواره بوون.

راپورتەكان دەريدهخەن لەتێو قوربانییهكاندا (۱۹۳۸) منداڵ و (۱۰۸) ژن (مقبنەي پێگەيشتوو) هەبوون، لە سالی يەكەم و نووهمي دەستپێوەردانەكەدا زۆرترين ژمارەي قوربانی تۆماركراوه، شاری حەلەبیش لە پێشەنگي لیستی ئەو شارانەيە كە زۆرترين پێژەي قوربانی تێدا تۆماركراوه كە (۲۷۹۹) كرژراوه، دواتر ئیدلي (۲۴۰۸) كوژراو، دیره‌زور (۴۱۷) كوژراو.

لە درێژەي راپورتەكاندا هاتوو، لە ماوه‌ي سالاني (۲۰۱۵ - ۲۰۱۶)، (۳۷۳۴) هاوالاتي مەدەني كوژراون كە (۱-۴۷) كەسيان منداڵ و (۴۱۴)يان ژن بوون، هەروەها لە سالاني (۲۰۱۶ - ۲۰۱۷) هەزار و (۵۴۷) هاوالاتي مەدەني كوژراون كە (۴۴۸)يان منداڵ و (۲۲۶) ژن بوون، هاوكات لە سالاني (۲۰۱۷ - ۲۰۱۸)، (۹۵۸) هاوالاتي مەدەني كوژراون، لەئێوياندا (۳۵۴) منداڵ و (۲۱۱) ژن هەبوو، لە سالاني (۲۰۱۸-۲۰۱۹)دا (۴۴۷) مەدەني كوژراون كە (۷۹)يان منداڵ و (۴۷)يان ژن بوو.

سەبارەت بە ژمارەي كۆمەڵكوژییهكان، لە سالاني (۲۰۱۵ - ۲۰۱۶)دا هێزەكانی پروسیا (۱۷۲) كۆمەڵكوژیيان ئەنجامداوه، لە سالاني (۲۰۱۶-۲۰۱۷)دا تەوێد كۆمەڵكوژی، لە ۲۰۱۸-دا (۵۹) كۆمەڵكوژی، لە ۲۰۱۹-دا چوارنە كۆمەڵكوژی.

هێرشەكانی پروسیا قەرمانگە حكومیه‌یه‌كان و دامەزراره خۆمەتگوزارییه‌كانیشی گرتۆتەوه، لە راپورتەكاندا هاتوو هێزەكانی پروسیا لاتیكەم (۱-۸۳) هێرشیان بۆ سەر ناونە مەدەنییه‌ گرنگەكان ئەنجامداوه، لەئێوياندا (۲+۱) هێرش بۆ سەر قوتابخانه‌كان و (۱۹۰) هێرش بۆ سەر دامەزراره‌ پزیشكیه‌كان، لە دەستپێوەردانی سەریازی پروسیاوه تا ۳۰ ئەیلولولی ۲۰۱۹، بەهۆی هێرشەكانەوه (۱-۷) كارمەندی پزیشکی و بەرگری شارستانی كوژراون، جگەله (۲۱) میدیاكار.

سەربازگە و تاقیگەي چەك

جگەله ئەتجامدانی كۆمەڵكوژی، پروسەكان نوێترین و كوشندەترین چەكەكانی خۆیان لەسەر خاك و گەلی سوریا تاقیكرۆتەوه. لەویارەیه‌وه سیرگی شۆیگ وەزیری بەرگری پروسیا رایگەیاند «لانیكەي "زیاتر لە (۳۰۰) جۆر چەكي پروسی له سوریا" تاقیكرۆتەوه، ئەو چەكانەش بەگشتی كارێگەری و بەهێزی خۆیان سەلامەتوو. پێشی ئەویش سەرۆکی پروسیا فلادیمیر پوتین رایگەیاندبوو «چەنگی سوریا گۆرەپانیكی بەترخی بۆ تاقیكرۆتەوه‌ی چەكي پروسیا داویتكرۆوه، لە هەلومەرجیكی مەیدانی راستەقیه‌دا كە گۆرەپانی مەشق و رابھێنان هەرگیز دایبێتی نەدەكردا».

سەربارى تاقىکردنەۋەي چەكەكەڭلى، مۇسكو لە مانگى ئابى ۲۰۱۵-يىلى، رېڭكەۋتېڭى لەگەل رېژىمى ئەسەد ۋاژۇ كۆرد بۇ نامەز رانغىنى «بىڭكەي ئاسمانى جەمەيم» لە پارىژگاي لازىقىيە لە كەئارەكەڭلى سورىا، تاۋەكو لەۋيۈۋە ئۈپەرەسىۋنە سەربازىيەكەڭلى ئەتجام بەدات، رېڭكەۋتەكە رېڭكە بە پروسەكان دەدات بۇ ماۋەي چل سال لە ۋىڭكە ئاسمانىيە بىيئەۋە، جگە لە مائەۋەيان لەسەر زەۋى، ھەرۋەھا يازنە كەشتى جەڭگىيان ھەيىت، لەئىۋياندا كەشتى كە بە ھىزى ئەتۈمى كاردەكەت، جگە لەۋەي بۆردەي تىزۋى كۆردنەۋەي ئەم رېڭكەۋتەيان بۇ بىست و پىنج سالى دىكەش دەيىت، پاشان لە مانگى كانرونى دوۋەي ۲۰۱۷ مۇسكو بىڭكەيەكى ھەمىشەيى ھىزى دەريايى لە پەندەري تەرتۈس لە باكوۋى رۇژاۋاي سورىا نامەراند.

سەرجەزەكان

۱. عماد عثمان: سجل الابادة و الدم- تاريخ الهمجية الروسية ضد المسلمين، موقع نون بوست، (۲۰۲۰/۲/۱۰).
۲. عماد عثمان: لم تجد الجثث من يدها، مذابح الروس بحق العلانيين من مسلمي القرم، موقع نون بوست، (۲۰۲۰/۲/۱۲).
۳. عماد عثمان: قتلوا ۹۰ ألف مسلم وهجروا ۲,۵ مليون الآخرين- عن مذابح الروس في تركستان، موقع نون بوست، (۲۰۲۰/۲/۱۷).
۴. عماد عثمان: الحرب الشيعانية.. الهمجية الروسية تودي بحياة مليون مسلم بين قتل ومهجر، موقع نون بوست، (۲۰۲۰/۲/۱۶).
۵. عماد عثمان: البوسنة والهرسك.. المأساة التي أنتجها الدعم الروسي الاسود للصرب والكروات، موقع نون بوست، (۲۰۲۰/۲/۱۸).
۶. عماد عثمان: روسيا البوتينية.. الصعود عالميا على أشلاء السوريين وثروات بلادهم، موقع نون بوست، (۲۰۲۰/۲/۲۱).